

CHR. G. HEYNII

PROFESSORIS ELOQV. ET POES. GEORGIAE AVGVSTAE M. BRITANN. R. A CONSIL. AVL.

OPVSCVLA ACADEMICA

COLLECTA

ET

ANIMADVERSIONIBVS

LOCVPLETATA.

VOLVMEN II.

GOTTINGAE

APVD IO. CHR. DIETERICH.

1787.

CONSPECTVS
PROLVSIONVM
VOLVMINIS SECVNDI.

Prolusiones XV. de ciuitatum Graecarum per Magnam Graeciam et Siciliam institutis et legibus.

)(2 Epime-

*) Quae antecesserant Programmata ad commendandum nouum Prorectorem Kaestnerum 2. Jul. 1766. et Walchium 2. Januar. 1767. v. Vol. I. p. 290 et 301.

*) Programma ad commendandum nouum Prorectorem Gatterer d. 4. Julii 1768. vid. Vol. I. p. 330. ad indicenda sacra anniversaria XXXI. d. 17. Sept. 1768. ibid. p. 346. et ad commendandum nouum Prorectorem Foertsch, 4. Jan. 1769. ibid. p. 363.

**) Referenda huc: Parentale sacrum Munchhusii d. 28. Dec. 1770, Vol. I. p. 383. quo indicta oratio in eius memoriam subiecta est sub calcem huius Vol. II. tum Programma ad commendandum nouum Prorectorem Vogel 2. Jan. 1771. ibid. Vol. I. p. 401.

†) Prolusio ad commendandum nouum Prorectorem Zachariae 2. Jan. 1772. v. To. I. p. 409.

*) Intercesserant inter hanc et superiorem Prolusionem; Progr. ad anniuersaria sacra XXXV. indicenda d. 17. Sept. 1772. quod sequetur inf. hoc Vol. p. 299. et ad anniuersaria sacra XXXVI. 17. Sept. 1773. v. inf. p. 315.

*) Programma ad commendandum nouum Prorectorem Meister 3. Julii 1775. v. inf. p. 332.

**) Facile intelligitur, hanc decimo inde anno scriptam Prolusionem esse hunc retractam, vt argumentum hoc vno loco absolutum haberetur.

XXII.

*) Hanc vnam ex ceteris orationibus, ex muneris ratione habitis, seruatam esse volui.

PROLVSIONES

PROLVSIONES XV

DE

CIVITATVM GRAECARVM

PER MAGNAM GRAECIAM

ET SICILIAM

INSTITVTIS ET LEGIBVS.

Prooemium.

Habet hoc ſcribendi genus, quod per Proluſiones academicas diuerſis temporum ſpatiis et ex praeſcripto abſoluitur, difficultates ſuas et moleſtias; in his etiam hanc, quod, cum intra paucorum foliorum anguſtias commentatio continenda ſit, argumentum indagationis paullo altioris, aut copioſioris diſputationis, non niſi per partes exigere licet, quodque, cum ſubtilior commentandi ratio ab hoc ſcriptionis genere plerumque abhorreat, ſeligere neceſſe eſt tantum potiora, quae publici, vt aiunt, ſaporis aut ſunt aut videri poſſunt.

Inſtitueram equidem conquirere reliquias et fragmenta inſtitutorum legumque ciuitatum Magnae Graeciae, aſſumtis ciuitatum Graecarum per Siciliam inſtitutis, quae cum illis coniuncta eſſent. Exſequi propoſitum non licuit niſi per partes, Commentationibus XIV. per interualla publice ſcriptis: I. II. *de LL. Locris ſcriptis a Zeleuco* I. et II. 1767. III-VI. *LL. Charondae* I. II. III. IV. 1768. 69. 70. VII-

IX. *Instituta et LL. Sybaritarum et Thuriorum* I. II. III. 1771. 72. X. *Crotoniatarum* 1774. XI. *reliquarum Achaici iuris ciuitatum* 1774. XII. *Doriensium, et in his Tarentinorum* 1775. XIII. *Heracliensium* 1776. XIV. *coloniarum a Corinthiis, Messeniis, Rhodiis deductarum,* tandemque *Chalcidici generis coloniarum* 1777. quibus accessit XV. *Obseruationum ad LL. et instituta rerumpublicarum Magnae Graeciae et Siciliae complementum et spicilegium* 1786. in quod reieci simul ea, quae de toto hoc legum genere et de natura harum legum disputari posse visa sunt.

Intelligitur ex his, me ciuitates illas ac colonias *ad certa genera* reuocasse: quandoquidem constanti vsu et obseruatione deprehensum est, colonias vti religiones et sacra, sic leges et iura, hoc est reip. administrandae formam, retinuisse, quam metropolis constitutam habebat *): quo quidem instituto hoc

*) v. Prolus. de vet. Coloniar. Iur. sup. To. I. pag. 315 sqq. Si in ea aetate adhuc viueremus, qua in laude habebatur, doctam antiquitatem vel sine insigni aliquo ad rem praesentem fructu recolere: haberem vtique in votis, vt vir doctus omnia antiquitatis vestigia de coloniis veteris Graeciae per orbem terrarum colligeret ac scite disponeret: plurima ad hoc consilium e numis et marmoribus peti possunt mutuam sibi lucem foenerantia, inprimis quod ad sacra, religiones ac deos, et magistratus spectat; praeterea de dialecto, quae coloniis communis fuit cum metropoli. Ita v. c. in paucis tabulis ap. Comitem de Caylus *Recueil* To. II. pl. XV sq. obseruare licet ex marmoribus ibi allatis: Chalcedonem, vtpote Megarensium coloniam, dialecto dorica vsam: in eadem Senatum populumque suum γραμματέα habuisse; Cumas Aeolica, Cyzicum, Mileti ab Athenis ortae coloniam, Ionica dialecto vsam; in eadem Atticam originem redolere Dianam Munychiam, tribus IV. institutas, etc.

hoc consequutus sum, vt formam et administrationem rerumpublicarum certo aliquo iudicio constituere possem. *Genera* igitur *illa* nunc in ipsa fronte *apponere*, tum altero loco placet *tempora, quibus istae ciuitates origines suas habuerint, consignare*: vt his sub vnum conspectum appositis tanto melius ea, de quibus posthaec sigillatim disputabitur, perspici et ad sua genera ac capita reuocari possint.

Omnino igitur coloniae Magnae Graeciae ac Siciliae maximam partem aliae fuere *Dorici*, aliae *Achaici*, aliae *Chalcidici* generis. *Doricae* stirpis coloniae aliae deductae a *Lacedaemoniis*, vt *Tarentini* eorumque colonia, *Heraclea* in terra Siritide (v. Prolus. XII. et XIII.) aliae a *Corinthiis*, et quidem *Syracusae*: a quibus exierant *Acrae*, *Casmenae*, *Camarina*; aliae a *Megarensibus*: *Hybla* et *Thapsus*; aliae a *Rhodiis*: *Gela* et ab hac *Agrigentum*; a *Messeniis* *Messana*, et ab hac *Pyxus* in Lucania; porro *Tyndaris* in Sicilia; a *Cnidiis* *Lipara* (v. Prolus. XIV.). Licet et ad Doricum genus referre *Locros*, etsi ab Aeolica stirpe oriundos et legibus Zaleuci sibi scriptis vtentes, a quibus *Hippo* seu *Vibona Valentia* condita, et *Medma* (v. Prolus. I. II.). Commune fuit harum ciuitatum, vt *aristocratica* reip. administrandae forma vterentur: verum ea, quae certae stirpi ac genti auctoritatem ac ius deferret; quod fecerant Dores, cum Heraclidis profecti, (cf. inf. Prolus. XII.) sequuti exemplum patriae auctoritatis, qualis in patresfamilias habebatur.

Achaici generis fuere *Sybaris*, cui successere *Thurii* (v. Prolus. VII. VIII. IX.), qui Charondae Le-

gibus vſi eſſe feruntur, (v. III - VI.) et *Croton* (v. Proluſ. X.) et ductae ab iſtis *Laus*, *Scidrus* et *Metapontum*, cum *Poſidonia;* ab his *Terina*, *Caulonia*, *Pandoſia* (v. Proluſ. XI.). Inſtituta Achaeorum ad democratiam erant proniora: *ἰσοπολιτείαν* vnice probabant; ſed magiſtratibus vtique parebant. cf. Proluſ. X.

Chalcidicae ſtirpis, adeoque *Ionicae* originis, habitae *Cumae* in Italia et ab his *Neapolis:* etiam a Cumanis *Zancle*, poſtea *Meſſana* facta, ab hac *Himera* et *Mylae* conditae: porro ad Chalcidicum genus ſpectant *Naxus*, a quibus *Callipolis*, *Leontini* et *Catana;* ab iſtis *Euboea; Tauromenium*, *Rhegium.* Ariſtocratica reip. forma omnino vſae ſunt Chalcidicae ciuitates: quam eandem tamen nec minus democratiam appellare poſſes; erat nimirum resp. legibus temperata, magiſtratibus ex Optimatibus conſtitutis; Optimates autem ex cenſu habebantur; Tum de rep. partim in ſenatu partim in comitiis populi agi ſolitum (v. Proluſ. XIV.)

Ionicae quoque originis *Elea* a Maſſilienſibus in Italiam adducta, *Scylletium* et *Thurii* Athenienſium colonia (ibid.)

Praeter has *Cretenſium* coloniae *Brundiſium*, *Hyria*, *Sallentia;* in Sicilia *Heraclea Minoa.* E *Theſſalia* autem *Petilia*, *Crimiſa* et *Egeſta;* ex *Aetolis* tandem *Temeſa*, et e *Phocide Lagaria* (ibid.)

Intelligetur ex his Doricum genus cum Chalcidico maxime per Siciliam, Achaicum autem per Magnam Graeciam opibus polluiſſe. Achaei Aeoli-

cae

cae ſtirpis et ſermonis eſſe a nonnullis perhibentur *). Enimuero fuit Achaeorum ſtirps diuerſa ab Aeolum, Dorum et Ionum ſtirpibus; Ionibus tamen fuere propiores, etiam ſermone †). Leges autem et inſtituta Achaeorum nusquam Aeolicarum ciuitatum communes fuere.

Ciuitatum Magnae Graeciae leges et inſtituta a Pythagora et Pythagoreis emendata eſſe communis eſt antiquitatis narratio; etſi, ſi ſeuerius in tradita inquiſiueris, ea, quae fama certa tradita ſunt, ab iis quae incerta fide traduntur, difficile ſit discernere. Verum hac de re inf. *ad Crotoniatarum remp.* agendi locus erit.

At hoc, quo verſamur, loco ſubiiciam *temporum notationes*, quas quidem ſatis definitas reperire licuit, coloniarum in Magnam Graeciam et

 Siciliam

*) Inducti ſunt viri docti loco Strabonis lib. VIII. p. 514 B. vbi dictum erat Aeoles et extra Peloponneſum opibus valuiſſe, et vero etiam intra Peloponneſum; hic autem mox cum Ionibus et Dorienſibus permixtos eſſe: *Οἱ μὲν οὖν Ἴωνες ἐξέπεσον πάλιν ταχέως ὑπὸ Ἀχαιῶν *Αἰολικοῦ ἔθνους*· ἐλείφθη δὲ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὰ δύο ἔθνη, τὸ μὲν Αἰολικὸν καὶ τὸ Δωρικόν.* Iam antea dixerat Aeolicum et Doricum ſermonem conueniſſe. Pergit etiam alios minus cum Dorienſibus commerciis iunctos, vt Eleos et Arcades; Aeolice locutos, reliquos plus minusue Dorice. Verba *Αἰολικοῦ ἔθνους* manifeſtum ſunt gloſſema; collegerat ita aliquis ex ſeqq. Repugnat tamen hoc ceteris Strabonis locis, quibus aperte Aeoles ab Achaeis et hos ab iſtis diſtinguit cf. lib. VIII. p. 587 C. et ſq. Achaeos cum Aeolibus paſſim permixtos fuiſſe non negem. cf. Pauſ. VII, 1. ſermo autem temporis ſucceſſu tantum non Doricus factus.

†) Pauſan. II, 37. p. 199. ante Heraclidarum reditum in Peloponneſum *τὴν αὐτὴν ἠφίεσαν Ἀθηναίοις οἱ Ἀργεῖοι* (atqui hi erant Achaei) *φωνήν.*

Siciliam deductarum: vt vno statim conspectu ordo earum ac successio percipi possit. *Conditae* itaque *traduntur et deductae Cumae*, a Cuma Euboeae, ante C.N. 1031. (Euseb. 1050.) adeoque ab excidio Troiae annis 153. ab reditu Heraclidarum 73. A Cumis deducta *Neapolis* et *Zancle;* (haec facta est Messana Ol. 29, 1.) A Zancle ductae *Himera* et *Mylae*.

Metapontum, antiquissima vrbs, cuius adeo origo ad Pylios a Troia reduces referebatur; accepit aliquando nouos colonos ab Achaeis et Sybaritis.

Naxus condita circa Olymp. 11. ante C. N. 736. a Chalcidensibus Euboeae.

Paulo post Ol. 11, 2. *Syracusae* a Corinthiis. Inde prodiere *Acrae* Ol. 28, 4. ante C. N. 665. *Casmenae* Ol. 33, 4. ante C. N. 645. *Camarina* Ol. 45, 1. ante C. N. 600. et iterum ante Ol. 72, 3. et tertio paullo post.

Sub idem tempus Ol. 11. *Hybla* a Megarensibus: prodiit ex hac paullo post *Thapsus*.

A Chalcidensibus *Leontini* conditi Ol. 12, 3. ante C. N. 730 et *Catana* paullo post.

Sybaris ab Achaeis Ol. 15, 1. ante C.N. 720. excisa Ol. 67, 2. ante C. N. 510. instaurata Ol. 81, 4. a. C. N. 453. tum *Thurii* facti Ol. 83, 3. ante C. N. 446.

Croton ab Achaeis Ol. 17, 3. ante C. N. 710.

Tarentum a Lacedaemoniis Ol. 18, 2. ante C. N. 707. Eius colonia *Heraclea* Ol. 86, 4. ante C. N. 433.

Gela

Gela a Rhodiis Ol. 22, 3. ante C. N. 690. Ex hac exiit *Agrigentum* Ol. 49, 3. ante C. N. 582.

Locri Epizephyrii a Locris Opuntiis Ol. 24, 2. ante C. N. 683. Praeceffiffe tamen fertur alia colonia circa Ol. 14, 1. ante C. N. 724. et tertia antiquior e Corcyra.

Rhegium a Chalcidenfibus: paullo poft Ol. 28, 1. ante C. N. 668.

Meffana a Meffeniis: Ol. 29, 1. ante C. N. 664. quae Zancle fuerat.

Agrigentum a Gelois Ol. 49, 3. ante C. N. 582.

Elea f. Velia Ol. 61, 1. ante C. N. 536. a Phocaeenfibus, qui Maffiliam condiderant Ol. 45, 1. ante C. N. 600 et Ol. 60, 2. ante C. N. 539.

Pofidonia a Sybaritis ante Ol. 67, 2. ante C. N. 510.

Thurii conditi ab Athenienfibus Ol. 83, 3. ante C. N. 446.

Heraclea a Tarentinis Ol. 86, 4. ante C. N. 433. cum antea *Siris* fuiffet.

Cum itaque legum fcribendarum cauffa mitterentur a Romanis qui per Italiam et Graeciam ciuitatum leges et inftituta cognofcerent (V. C. 302. Ol. 82, 1. ante C. N. 452.) vrbes, quae per Graeciam Magnam adiri potuere, fuerunt Locri, Croton, Metapontum, Tarentum; inprimis vero leges Zaleuci et Charondae, et inftituta a Pythagoreis paffim emendata, cognofci potuere.

 Quae

Quae vero caussae Graecos impulerint ad tot nouas in Italia sedes petendas, si quaeritur: partim de singulis coloniis ea de re expeditior disputatio est, et videnda sunt quae de iis sigillatim dicta sunt; partim vniuerse quaestionem tractauimus in Commentatione *de vet. Coloniar. Iure et caussis* (sup. *Vol. I. p.* 296 sq.). Vt tamen nunc summatim aliquid apponamus; antiquiorum coloniarum mittendarum necessitatem plerumque fecit nouae sobolis subnatae frequentia, cui alendae ager non suppetebat, seu quia eo inter ciuium capita diuiso nihil quod nouis ciuibus assignari posset supererat, seu agri sterilitate, anni intemperie aut alia calamitate suborta. Aliarum autem coloniarum, inprimis post Olympiadum initia, caussas a dissidiis et seditionibus ciuitatum per Graeciam repetendam esse manifestum fit; iuribus ciuium in administratione reip. populari non satis seu per ordines seu per stirpes aut ad censum descriptis. Factio itaque victa plerumque ad alias sedes quaerendas proficiscebatur. Fuere tamen etiam nouandarum rerum auctores, qui desperato coeptorum successu patria discederent; alii, qui fortunae casibus caput obiicere et nouarum terrarum opportunitate circumspecta meliorem sortem expectare mallent. Vt vero in Italiam et Siciliam nauigarent, Asiae, etiam Ponti, littoribus iam a Graecis occupatis, allicere eos debuit prioribus aetatibus locorum solitudo, mox cognita ac fama celebrata coeli solique felicitas, agrorum vbertas et popularium ex ea opulentia; etsi ipsa successus similis spes vim ad aliorum animos habere debuit: quo factum videmus, vt,

postquam

poſtquam ſemel Doricae ſtirpis colonia Siciliam inſederat, mox magno numero aliae eiusdem ſtirpis ſuccederent; ſimiliterque Achaici generis coloniae per Italiae extremae oras.

Incrementa tam matura et tam laeta coloniis his per Italiam et Siciliam cum coeli ſolique felicitas, quae illa aetate fuit incredibilis, tum rei agrariae ſtudium iam tum inter Graecos aliquantum excultum vſuque ac peritia firmatum, mox etiam nauigatio et prouentus exportatio attulit. Ab vna et altera ciuitate (v. inf. de Sybaritis) veteres incolae, etſi barbari, in agrorum communionem adſciti, ab aliis aduenae in ciuitatem adſcripti frequentiam ciuitatibus facile addere debuere. Praeterea ex recentiorum ſcriptorum diſputationibus res vulgata eſt, quam celeres et faciles auctus ſint hominum, ſi victus cultusque vitae parata ipſis eſt copia.

I.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

CHR. GUIL. FR. WALCHIVS D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

GE. HENRICVM AYRER

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. III. JULII cIↄIↄCCLXVII.

Legum Locris a Zaleuco ſcriptarum fragmenta.

Commentatio prior.

Exacto iam magiſtratus noſtri tempore, Commilitones amantiſſimi, quem quidem, quod vobis nobisque gratulamur, ita deponimus, vt modeſtiam veſtram, pudorem, legumque ac diſciplinae publicae reuerentiam, publica commemoratione dignam iudicemus, vtque omnino nos, obſeruatores potius et cuſtodes virtutis veſtrae, quam exactores ac cenſores, fuiſſe iuuet, ſuccedet nunc in locum noſtrum Vir illuſtris, omnique doctrinae inſigniumque cum in veſtras vtilitates tum in publicum Academiae noſtrae ſtatum meritorum laude cumulatiſſimus,

GEORG.

GEORG. HENR. AYRER D.

cuius quidem omni humanitate expolitiſſimi viri dignitate et auctoritate non minus, quam veſtrae laudis, quo perpetua illa ſit, retinendae amore et ſtudio adductum vos iri ſperamus, vt ſedulo curetis, quo ea, qua nunc cum maxime floretis, bene moratae praeclareque et animo et vita conſtitutae iuventutis laus integra vobis ſeruetur et illibata. Sollennia, in quibus more ſolito Prorectoris dignitas et inſignia publice transferuntur, habebuntur die III. Julii, hora X. quibus vt frequentia veſtra celebritatem addere nosque in ſuggeſtum eſcenſuros et, quae diuina prouidentia etiam per hoc ſemeſtre in nos cumulauit, beneficia enarraturos beneuole audire velitis, id vero eſt, quod humaniſſimis precibus noſtris a vobis contendimus.

Ceterum vt mori inſtitutoque Academiae noſtrae pareamus, quo nihil ne ſollennium quidem verborum concipitur, quin adiectum ſit aliquid vel coniunctum, quod ſiue honeſtam voluptatem afferre ſiue vtilitatem aliquam ad animos veſtros, Commilitones, habere poſſit, diſputatiuncula breui *Leges Locris a Zaleuco ſcriptas* illuſtrabimus. Quod commentationis genus ſi vobis non omni fructu carere videbitur, aliarum deinceps ex antiquitate ciuitatum, Magnae ſaltem Graeciae ac Siciliae, inſtituta et leges, quarum quidem memoria ad nos peruenit, pari cura et ratione recenſebimus. Nolite autem arbitrari, Commilitones, eſſe eam rem alienam a ſtudiis noſtris communibus; nec niſi ad iurium tantum vel antiquitatis ſcientiam ſpectare. Veteres enim,

enim, quod vel ex Cicerone de legibus notum esse potest, eum morem obseruasse memineritis, vt in legum scribendarum tabulis non modo ius ciuile, aut, cum eo, publica et sacrorum ac religionum iura, quod etiam in Romano iure fieri videtis, comprehenderent, verum etiam ea, quae ad morum sanctitatem vitaeque publicae priuataeque integritatem vtiliter praecipi poterant, perscriberent, et pleraque genera officiorum, quae non modo aliis, sed et sibi quisque et deo immortali, vt vulgo loquimur, praestare debet, consignarent; vnde, quod facile sentitis, ad suam quisque vitam ac publicam priuatamque virtutem fructum aliquem tollere ac percipere potest. Quod enim nostrarum ciuitatum et imperiorum descriptione institutum est, vt morum fingendorum, animorumque regendorum, et ad pietatem ac virtutem informandorum ratio ac disciplina tantum non tota priuati cuiusque hominis et patris familias arbitrio relicta, aut ad eum inter nos ordinem, qui sacra ac religiones curat, reiecta, eiusque operae, doctrinae, curae et vigilantiae commissa sit: id aliter se habuit antiquis temporibus, cum ipsa nutriendae, educandae, erudiendaeque sobolis ratio, publica priuataque disciplina, legibus esset perscripta iisque fere sapientissimis. Quae ita apud veteres populos humaniore cultu expolitos sese habuisse, mirari nolite. Scribebantur enim illae leges a summis philosophis, multo rerum hominumque vsu spectatis, versatisque in grauissimis reipublicae muneribus ac curis *a*): scribe-

a) *Opus esse coepit legibus, quas et ipsas inter initia tulere sapientes.* Seneca ep. 90.

ſcribebantur in paruis ciuitatibus, non in magnis regnis et imperiis; in ſumma vitae ſimplicitate, rerum et negotiorum curis nondum ita impeditis et implexis, vt commerciorum crebritate et varietate ſuborta factum; et quidem ciuibus aequali libertate vtentibus, quibus legumlatores non id, quod vnius vel paucorum vtilitatibus conſentaneum eſſet, ex imperio iniungere, ſed rerum veritate et aequitate, ac publica ad omnes et ſingulos vtilitate, leges ſuas approbare debebant. Sequebantur porro eam rationem veteres legumlatores, vt non modo facinora ac ſcelera, in quae hominum audacia vel malitia erumpere ſolet, poenis propoſitis compeſcerent, verum vt ipſam illam audaciam ac malitiam ex animis ciuium euellerent et extirparent, publicam autem priuatamque virtutem infunderent. Quam ad rem duo ſe habere putabant grauiſſima praeſidia eaque in ipſa hominum natura fundata, in quibus tanquam ancoris tota ſtaret resp. alterum nutritionis et educationis, legum praeſcripto definitae et magiſtratus cognitioni et inſpectioni ſubiectae, alterum, quod ipſa illa educationis diſciplina efficitur, publici domeſticique exempli, et virtutis atque integritatis publicis decoribus et ornamentis honorandae *b*). Quibus ipſis rebus effectum eſt hoc, vt, quemadmodum noſtra aetas in omnibus facile rebus antecellit, quae ad diſputationis ſubtilitatem fuere deductae, ita antiquitas factis et vita praeſtaret. Niſi

b) Pythagoras rogatus a Xenophilo quomodo filium optime inſtitueret. εἰ πόλεως εὐνομουμένης γενηθείη. *ſi, inquit, in ciuitate bonis legibus inſtituta vixerit.* Diog. Laert. VIII, 10.

Niſi enim in rebus noſtris nimium placere nobis volumus, concedendum id eſt antiquitati et largiendum, ad res agendas et bene gerendas vitam publicam priuatamque melius apud ipſam fuiſſe inſtitutam, ſanctiores mores, rectiorem diſciplinam, in illis ciuitatibus viguiſſe; non, quaſi ex iis omnes corruptelae exulauerint; verum ſalubris aliqua ſentiendi, viuendi, resque gerendi ratio ex ipſa nutritione vitaeque exemplis accepta, multo magis tum per vulgus erat ſparſa; generoſiores ſenſus, ſtudia et conſilia honeſta inter plures reperiebantur; nec pro vno ciue paullo liberalius inſtituto ducenti erant numerandi, qui, vix ipſis humanitatis rudimentis exculti, et egeſtatis ſordibus obſiti, aut ſtupore eſſent defixi aut non niſi humilibus et ſordidis curis oppreſſi. Nondum inuaſerat vitam multiplex hoc corruptelarum genus; nec fracta erant corpora animique hac deſidia, hac mollitie, quae malorum colluuiem in nos deriuauit, ad ea autem perferenda fortitudinem ac robur ademit. In illa vitae ſeueritate, nonnunquam etiam auſteritate, ſimplicitate ac frugalitate, et rebus agendis et malis ferendis paria idoneaque erant corpora. Nondum vmbratilia ſtudia et otioſorum hominum argutiae ciuium in ſe exiſtimationem et gloriam deriuauerant, neque animis ea labes inſidebat, quae deinceps ex monaſtica diſciplina multorum mentibus adhaeſit, poſſe aliquam eſſe laudem virtutis, quae nullis factis declaretur neque vllum ad alios habeat fructum. Quae omnia bona, quibus cognoſcendis vel vnius Plutarchi lectio ſufficit, ex ſuis legibus et inſtitutis, diſciplinaque publica priuataque, iis legibus conſtituta,

ſtituta, ciuitates illas habuiſſe, vt appareat: fragmenta, quae ex iis, tanquam e naufragio tabulae, ſunt ſeruata, colligere vobisque proponere haud pigebit.

In legum quidem ferendarum diſciplina praeſtantiſſimi facile auctores totiusque humani generis magiſtri habendi ſunt Graeci; praeclaris tamen legibus multo omnium maxime floruit Magna Graecia, non modo ab eo inde tempore, quo Pythagorica diſciplina eam illuſtrauit; qua quidem, ſecundum diuinam noſtram nec cum humanis inſtitutis comparandam doctrinam, nihil dici poteſt ſanctius et ad virtutem ac pietatem hominum animis inſtillandam melius comparatum fuiſſe; ſed etiam antiquioribus ſaeculis. Verum de hoc alio tempore *c*); nunc autem, vt vno aliquo ſpecimine eam rem declaremus, fragmenta legum Zaleuci apponemus. De *Zaleuco* quidem ipſo nunc non agemus. Nolumus enim docte magis quam vtiliter ſcribere. Satis eſt cognoſcere ac tenere, eum circa Olymp. XXIX. vixiſſe *d*), eſſeque adeo antiquiorem Pythagora Samio;

c) [Egit nunc de his accuratius, quam a me fieri potuiſſet, MEINERS noſter, V. C. in *Geſchichte der Wiſſenſchaften in Griechenland u. Rom* To. I. add. TIEDEMANNI V. C. *Griechenlands erſte Philoſophen.*]

d) Ante C. 664. cf. Bentleii diſſ. de Phalaridis Epiſt. pag. 337 ſqq. Weſſeling. ad Diodor. I. p. 496. Fabric. B. Gr. lib. II. c. 24. E loco tamen Demoſthenis adv. Timocr. p. 480. A. male ab iis ipſis doctis viris temporum ratio ſubducitur. Anni CC ibi commemorantur, non intra quos leges Zaleuci durauere, ſed intra quos nulla ex

mio; etsi eum multi inter Pythagoreos, falso tamen, retulerunt. Leges scripsit *Locris*, quae colonia erat a Locris Graeciae in extremam Italiae oram, haud longe ab Epizephyrio promontorio, deducta *e*). Extat legum eius passim memoria; superest quoque prooemium legum: verene an falso sub eius nomine hoc feratur, alio tempore videbimus. Sufficit id valde antiquum esse, quandoquidem Ciceronem illud ante oculos habuisse manifestum est. Cognoscetis saltem in iis, Commilitones, tam religiosam numinis reuerentiam, studiumque honestatis ac pietatis tam praeclaris sententiis commendatum, vt ne Christiano quidem sapiente illa, quae dicta sunt, indigna iudicare possitis *f*).

A prin-

ex iis lex fuit abrogata; multo autem minus illi anni retro ab Olymp. CVI, 4. computari possunt.

e) Circa Ol. XXIV, 2. a. C. 683. adeoque paullo post Crotonem et Syracusas conditas, quod et a Strabone confirmatur. De ceteris v. *Epimetrum*.

f) Stobaeus Serm. XLII. p. 279. Ex *eodem* fonte, vnde is sua hausit, fluxere ea, quae Diodorus XII, 20. suis historiis intexuit. Expressit ex iisdem praeclarum legum suarum prooemium Cicero de LL. II, 8. Nos vtriusque verbis comparatis sententias probabiles constituimus: in ipsis verbis illustrandis nunc non haeremus. Totum hoc prooemium, cum Charondae altero, falsarii commentum esse contendebat Bentlej. in Diss. de Phalar. Epp., relegabatque illud corpus legum in Ptolemaeorum tempora, et Sophistae fetum esse asserebat. Refellere eum et vindicare illud antiquo Zaleuco voluit Ven. Praesul Warburton. *divine Legat. of Moses* B. II. Sect. 3. p. 110. Quae nobis hac de re constituenda esse videantur, in *Epimetro* apponemus.

* *A principio*, inquit, *ii*, *qui ciuitate nostra uti volent, in animum inducant et persuasum sibi habeant, esse deos*, *et*, *mente intuentes caelum mundumque, rerumque in eo dispositionem pulcherrimam et ordinem, totam illam magnificentiam* ff) *non fortuitum neque humanum opus*

* Ap. Stobaeum l. c. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεῖσθαι χρὴ καὶ νομίζειν, θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναβλέποντας (leg. ἀναβλέπειν, aut del. καὶ ante ἀναβλ.) εἰς οὐρανὸν, καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· (interpolata haec: abest ap. Diodor. καὶ τὸν κόσμον. tum verbum deficit θεωρεῖν, ἐπισκοπεῖν aut simile quid; forte fuit καὶ ἀναβλέποντας εἰς οὐρανὸν τὴν διακόσμησιν καὶ τάξιν ἐπισκοπεῖν. cf. Diodori verba.) οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα. σέβεσθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἁπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. ἕκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαράν. ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. (Ap. Diodor. est: ὡς τῶν θεῶν οὐ χαιρόντων ταῖς τῶν πονηρῶν θυσίαις τε καὶ δαπάναις, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν δικαίαις τε καὶ καλαῖς ἐπιτηδεύσεσι.)

διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πράξει καὶ διαιρέσει τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μᾶλλον τῶν εἰς αἰσχύνην τεινόντων· καὶ πολίτην ἀμείνονα ὀνομάζειν τὸν τὴν οὐσίαν προϊέμενον μᾶλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου.

ff) κατασκεύασμα et paullo ante καὶ ταῖς διανοίαις ἐπισκοπεῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν διακόσμησιν καὶ τάξιν, κρίνειν οὐ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι ταῦτα τὰ κατασκευάσματα. ap. Diod. At Stobaeus post εἰς οὐρανὸν apponit καὶ κόσμον, Pythagoricam vocem. Nisi tamen reliqua et ipsae sententiae Pythagoreum auctorem proderent, huic vni argumento, quod multis modis solui potest, non tantum tribueremus, quantum Bentlej. p. 195.

eſſe cognoſcant et iudicent, deosque tanquam omnium, quae huic vitae inſunt honeſta et bona, vnicos hominibus auctores ac largitores, colant; animum autem ſuum vnusquisque ab omni vitiorum labe purum habeat et comparet, neceſſe eſt: ſiquidem numen non malorum ſacrificiis et in rem ſacram factis ſumtibus g), *ſed bonorum iuſtis et honeſtis ſtudiis vitaeque rationibus ac rectis factis gaudet* h).

Itaque vnumquemque, qui deo carus eſſe cupit, tum voluntate atque animo, tum facto, pro virili i) *bonum eſſe oportet; nullum porro grauius malum nec cum vlla fortunarum iactura comparandum ſibi accidere poſſe exiſtimet, quam dedecus ex flagitio contractum; et eum demum bonum haberi ciuem iudicet, qui facultates amittere, quam de recto et honeſto decedere, malit.*

Quotquot

g) *τῶν ἀλισκομένων* ap. Stobaeum legitur. Bentlej. p. 353 *τῶν ἀλισγουμένων impurorum* emendat. Neſcio an alia ſit auctoritas idonea vocis *ἀλισγεῖν contaminare*, quam τῶν LXX. Certe lenior medela loci ad manum eſt: *τῶν ἀναλισκομένων*. Verba enim ſunt: *ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων, impenſarum, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος.*

h) Hactenus Stobaeus cum Diodoro. Quae ſequuntur, apud illum ſolum ſunt ſeruata. Ceterum cum poſtremis conueniunt verba Varronis e Manio a Nonio Marcello in voc. *patella* ſeruata: *Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere et deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.*

i) *εἰς δύναμιν.* Fac haec et quae ſequuntur omnia, non eſſe Zaleuci, ſed Pythagorei alicuius, annon vel ſic eorum aliqua auctoritas erit? talem vitae ſanctitatem, mentis pietatem, non mirabimur, aemulabimur? et homines iis ſenſibus imbutos virtutis laude et nomine priuabimus?

** *Quotquot vero animos ſuos ad haec adducere nequeunt, ſed ad iniquitatem proniores ſunt et procliuiores, eos omnes, cum ciues, viros et feminas, tum inquilinos, admonitos eſſe volumus, vt deos reputent et eſſe et ab iniuſto quoque et malo poenas expetere, vtque ſibi ante oculos ponant tempus illud, quo vnicuique ex hac vita eſt decedendum. Omnes enim iamiam morti vicinos iniuriarum, quas commiſere, et acris ſubit memoria et grauis inuadit poenitentia, vehemensque votorum ardor, quo vellent exactam ſibi vitam omnem fuiſſe iuſtam. Quamobrem vnumquemque oportet ſemper, et in ſingulis actionibus, illud tempus ſuis cogitationibus adeo familiare facere ac ſi praeſens eſſet; ita enim maxime recti honeſtique diligentem curam ac rationem habebit.*

*** *Si autem quisquam a malo genio, ad ipſum*

adſtante

** ὅσοις δὲ μὴ ῥάδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεῖσθαι, (neſcio an ſatis ſanum ſit: an f. πεπιέσθαι?) τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧδ' ἡμῖν παρηγγέλθω πᾶσι τοῖς τοιούτοις πολίταις καὶ πολίτισι καὶ ξυνοίκοις, μεμνῆσθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκοις· καὶ τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἑκάστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν. πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾷν μεμνημένοις ὧν ἠδικήκασι, καὶ ὁρμὴ τοῦ βούλεσθαι πάντα πεπρᾶχθαι δικαίως αὐτοῖς. διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικειοῦν τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς δὴ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροντιεῖν.

*** ἐὰν δέ τῳ παραστῇ δαίμων κακὸς τρέπων πρὸς ἀδικίαν· διατρίβειν πρὸς ναοῖς καὶ βωμοῖς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν, ὡς δέσποιναν ἀσεβεστάτην καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἰέναι δὲ καὶ πρὸς ἄνδρας δόξαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενος (leg. ἀκουσόμενον) περὶ εὐδαίμονος βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπῃ (f. ἀποτρέπηται) τῶν ἀδίκων ἔργων.

II.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR QVINTVM

GEORGIVS HENR. AYRER D.

CVM SENATV

TRICENNALIA ACADEMICA

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXVII.

RITE INDICIT.

Legum Locris a Zaleuco ſcriptarum fragmenta.

Commentatio poſterior.

Ad liberaliorem diſciplinam nutritionemque, Cives amantiſſimi, inprimis pertinere videtur et hoc, vt mature adſuefaciamus animos noſtros ad ſenſum publicae felicitatis eorumque bonorum, quae ex egregie inſtituta adminiſtrataque rep., temporum tranquillitate ac ſecuritate, cultuque hoc vitae litterarumque lumine, proueniunt, quo tempora, in quae aetas noſtra incidit, illuſtrantur. Vulgaris enim inſtitutio et ratio ita in anguſtum contrahere ſolet animos et ad eam conſiliorum cogitationumque humilitatem deprimere, vt plane nullum, niſi eius boni et commodi, quod ad ſe directo ſpectet, ſenſum habeant; quicquid autem publice bonum et

et vtile et laetum ſit, id parum aut nihil ad ſe pertinere arbitrentur. Itaque nihil plane ab iis cogitari, ſuſcipi, agi, curari, deſignari poteſt, niſi in quo lucelli alicuius ſpes affulgeat, aut voluptatis ſpecies arrideat, aut vanae laudis aura adſpiret. Quo quidem cum animo et conſilio an quicquam praeclari in rep. geri poſſit, niſi forte caſus fortuitus et rerum aliquis commodus nexus ita ferat, vos ipſi, Commilitones, iudicate. Scilicet generoſiore ſpiritu, maiore animo et liberaliore indole opus eſt, vt vel ea, quae officii ac muneris ratio facere iubet, ita facias et exſequaris, vt honeſtam inde laudem et bonorum exiſtimationem conſequaris. Eosdem hos, ingenuis animis dignos, ſenſus afferre debetis, Ciues, ad ſollennia Academiae noſtrae anniuerſaria, quae nunc in ante diem XVII. Sept. rite indicimus. Parum liberalis ac potius ſordidi eſſet ingenii, rogare, quid illa publica vota ad me? Ad hominem et ciuem, nihil in rep. geri poteſt, quod non pertineat. Publica felicitate optimus quisque laetatur, vt non magis ſua domeſtica, cuius iſta et fundus et tutela eſt. Vos itaque, o Noſtri, et generis et animi nobilitate florentiſſimi, ſollennibus his pompa in Templum Academicum ducta celebrandis frequentes et fauentes adeſte, et Rhetorices Profeſſorem, C. G. Heyne, oratione ſuper noto illo dicto: *Vitam ſine litteris mortem eſſe* *), habita, noua vota publice ſuſcipientem beneuolis

*) Graece dixeris: Βίος ἄμουσος ἀβίωτος. Ductum ab illo Senecae Epiſt. LXXXII. *Otium ſine litteris mors eſt et hominis viui ſepultura.*

neuolis animis audite. Nos interea telam nuper de Zaleuci legibus coeptam nunc pertexemus.

Praemiſſo prooemio, quae ſubiectae fuere leges, eae ad ſequentia maxime, quantum quidem ex iis memoratum reperimus, capita reuocandae eſſe videntur: †)

Legibus omnes parento. Magiſtratus reuerentor: iis quisque aſſurgito, quod imperatum eſt, facito. Siquidem apud homines qui bonam mentem habent et ſaluti ſuae conſulunt, ſecundum deos, daemones et heroes, proximus honos habetur parentibus, legibus et magiſtratibus. Ciuitatem aliam, quam patriam ſuam, amiciorem ſibi nequis facito: ſi ſecerit, diis patriis iratis id ſe facere exiſtimato. Tale enim ſtudium proditionis initium fieri ſolet. Illud autem etiam grauius, ſi, patrio ſolo relicto, in aliena ciuitate degat. Patria enim nihil nobis coniunctius a).

Haec

†) Eſt de iisdem Jo. Wilh. Engelbrechti Diſſ. *Leges Locrenſium Zaleuco auctore promulgatae* Lipſ. 1699. Sed fere vulgaria, aut quae pro illis quidem temporibus non male diſputari poterant, in ea offendas.

a) Ap. Stobaeum Serm. XLII. p. 280. *πεπεῖσθαι δὲ τοῖς νόμοις ἅπαντας, καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι, καὶ ἐξίστασθαι, καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον. ὡς μετὰ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγύς εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένοις. πόλιν δὲ Φιλαιτέραν μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρώων νεμεσώντων. ἀρχὴ γὰρ προδοσίας Φύεται τοῖς ταῦτα βουλομένοις. ἔτι δὲ χαλεπώτερον, τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ' ἀλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος.* Achaeorum legem de patria non deferenda ex Ovidio nouimus, vbi de Myſcelo: Met. XV, 29. *prohibent*

Haec in ciuitate, quae in medio multarum populari imperio vtentium rerump. sita est, non inutiliter praecipi vnusquisque facile videt.

Nemo aliquem de ciuium numero, quos leges eadem rep. frui voluere b), *implacabili odio prosequitor. Neque enim vel magistratu vel iudicis munere recte fungi potest is, qui animum imperare sinat menti* c). *Sed inimicitias quisque cum altero ita suscipito, tanquam iterum in gratiam cum illo et amicitiam rediturus; qui secus fecerit, a ciuibus suis pro immani et feroci homine habetor* d).

In

bent discedere leges, Poenaque mors posita est patriam mutare volenti. Sententiam verborum, vt in legum formulis, quam commodissime reddere studemus, sed singularum rerum rationes reddere in tali scriptione molestum esset. In vltimis: ἔτι δὲ χαλεπώτερον, τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον, ζῆν ἐπ' ἀλλοτρίας. parum commode dictum στερόμενον, de eo qui patriam migratione deserit.

b) Stob. ibid. μηδὲ ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφήκασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας. Non de iis, qui reip. administrandae praeficiuntur, sed omnino de ciuibus accipienda haec; nam hi tantummodo dici possunt μετέχειν τῆς πολιτείας. Et sequitur: ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἄρξαι δύναιτ' ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Scilicet e ciuium numero et *iudices* et *magistratus* leguntur. Sed et comparato Diodori loco XII, 20. vniuerse haec omnibus praecepta esse intelligas: προστάττων, μηδένα τῶν πολιτῶν ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον ἔχειν etc.

c) τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ, apud Stob. vt modo vidimus; philosophico dicendi more et hoc dictum.

d) Haec apud Diodor. II, 20. τὸν δὲ παρ' αὐτὰ ποιοῦντα, διαλαμβάνεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἀνήμερον καὶ ἄγριον τὴν ψυχήν. Si nostra instituta hoc ita ferrent, aut,

quod

In ciuitate enim libera multo grauiora et acerbiora odia inimicitiaeque suscipi et exerceri solent, quam in aliis imperiis. Notabile vero hoc, quod animaduersionis loco in hominem durum et implacabilem censura publica et iudicium ciuium de eo sinistrum subiicitur.

Iniquis sermonibus et maleuolis obtrectationibus siue in remp. omnino, siue in singulorum ciuium famam grassari pro nefario scelere habetor. De iis, qui ita delinquunt, cognitionem magistratus, legum custodes, habento, eos primum admonendo, mox, si non paruerint, multando e).

Ex propositis publice legibus si quam apparebit non bene latam esse, mutari eam in melius fas esto; comprobatis et sancitis omnes parento. Leges enim semel scitas ciuium voluntatibus esse obnoxias nec decet nec conducit f); *at legum tanquam summum imperium pati ac*

quod facile vnaquaeque ciuitas et vicinia et sodalitas instituere posset, censura publica vel tacita vel expressa recte administraretur; ad emendandos homines plus forte effectum esset, quam aut doctrinis, quae captum vulgi excedunt, aut poenis ac suppliciis propositis.

e) Apud Stob. l. l. *μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τὴν πόλιν, μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην. ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελείσθωσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νουθετοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ πίθωνται, ζημιοῦντες.* Simile praeceptum inter leges est Platon. lib. XI. extr. Cic. II, 8. ad ferias traxit: *Feriis iurgia amouento.* quippe in quibus inprimis ex conuentu hominum et hilaritate rixae exoriri solent. Comprehensum hoc idem sub voc. *fauere linguis.* v. de Div. I, 45. cf. Turneb.

f) *τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐάν τις δοκῇ μὴ καλῶς κεῖσθαι, μετατίθεμεν* (leg. *μετατιθέναι*) *ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν. ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἡττᾶσθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον.*

ac perferre, honeſtum iuxta et vtile eſt g). *In nec obedientes et noxios ciues animaduertitor, vt qui in ciuitatem imperii detrectandi licentiam, quod omnium malorum principium eſt, inferant.* h)

Magiſtratus ab omni arrogantia et ſuperbia abſtinento, nec ad contumeliam ius dicunto. Omni amicitia et odio vacanto, iuſtitiam vnice ſpectanto. Ita demum et iudicia pronuntiabunt quam iuſtiſſima, et videbuntur eſſe digni, quibus ſanctiſſima res, ius ciuium, permittatur i).

Seruos quidem per timorem iuſte facere, par eſt; liberos vero homines per verecundiam et honeſtatem. Quocirca etiam magiſtratus tales eſſe oportet, vt ciuibus ſuis digni videantur apud quos erubeſcant k). Praeclare hoc! modo non exploratum haberetur, *bonos* magiſtratus,

g) ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἡττώμενον κατακρατεῖσθαι, καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. ſecundum illud Pindari: νόμος πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων. De quo v. Rittershuſ. ad Porphyr. p. 84. et multo magis Valk. ad Herodot. III, 38. p. 215. Diodor. XII, 16. vbi haec inter Charondae leges memorat, paullo obſcurius expreſſit, τὸ μὲν γὰρ ἡττᾶσθαι ὑπὸ νομοθέτου (melius ὑπὸ νόμου) καλὸν εἶναι, ὑπελάμβανε, τὸ δὲ ὑπὸ ἰδιώτου, παντελῶς ἄτοπον, καὶ εἰ ἐπὶ τῷ συμφέροντι γίγνεται.

h) τοὺς δὲ παραβαίνοντας ταῦτα χρὴ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν.

i) ἄρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις μήτε πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνῆσθαι κρίνοντας φιλίας καὶ ἔχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου. οὕτω γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι. Stob. l.c. Diod. XII, 20.

k) Stob. p. 280. τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τὶ τῶν δικαίων, τοὺς δὲ ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν. διὸ χρὴ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιούτους, ἵν' ἔχωσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνης.

giſtratus, pariter ac *bonos* ciues, *non legibus*, ſed *moribus* contingere.

Sequitur de lege abroganda locus nobiliſſimus. *Si quis de legibus ſancitis aliquid derogare aut nouam legem rogare voluerit, is collo in laqueum inſerto de lege verba facito. Si ſuffragiis latis antiqua lex abroganda, aut noua, quae ad populum lata eſt, comprobanda eſſe et accipienda videbitur: indemnis maneto. Sin antiqua lex melius ſe habere, aut, quae noua proponitur, iniuſta eſſe videbitur, ei, qui legi abrogat, derogat, obrogat, aut nouam rogat: laqueo attracto gula frangitor* l).

De

l) ἐὰν δέ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἴρας τὸν τράχηλον λεγέτω τοῖς πολίταις περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαψηφιζομένων δόξῃ λελύσθαι τὸν νόμον, ἢ ὑπάρχειν (obtinere locum) τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῷον εἶναι. ἐὰν δὲ ὁ προυπάρχων μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν, ἢ ὁ εἰσφερόμενος ᾖ ἄδικος· τεθνάναι τὸν κινοῦντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου. Stobenſis ibid. p. 280. et ex Hierocle idem Serm. XXXVII. p. 229. extr. Demoſth. adv. Timocr. p. 480. A. B. ed. Reiſk. p. 744. (vbi τὰ πάτρια περιστέλλειν eſt, *inſtituta maiorum munire*, *ſepire*) Polyb. Ecl. lib. XII, 7. e quo eum, qui nouam legem ſuaderet, in conſeſſu clo virum id feciſſe apparet. Eodem in loco de legis ſententia ſummus in vrbe magiſtratus, qui Coſmopolis erat dictus, cum priuato contendit. Zaleuci lege id factum diſerte ap. Polyb. editum. Demoſthenes Locrenſium modo legem memorat, auctoris non meminit. Charondae Thuriisque hanc legem, vti et alia, tribuit Diodorus XII 17. etiam legem de iure talionis mutatam, quam ad Locros retulit Demoſthenes. Sed grauior eſſe debet Demoſthenis auctoritas; in quo Bentlej. ſequimur p. 343–345. cf. Weſſeling. ad Diodor. l. c. et infra Proluſ. IV. de LL. Charondae. adde Valeſ. ad Harpocr. in ἑτερόφθαλμος.

De vtilitate talis legis multa passim a viris prudentibus disputata sunt; et eam quidem certis reip. temporibus accommodatissimam esse posse, non negatur, perpetuam tamen eandem esse non debere recte contenditur; possunt enim eae rerum vicissitudines incidere, vt lex tum cum ferretur vtilissima aliquando perniciem reip. afferat. Praeclare etiam in eam sententiam disputatur, vt legum omnino custodia certo magistratui mandetur, qui singulis decenniis vel vicenniis de legibus nouandis ad populum ferat, si temporum quidem vicissitudines, reip. incrementa et opes, vel calamitas aliqua, vel nouae exortae caussae, quibus lex non prouiderat, quicquam in iis nouari iusserint. Sed quod ad Zaleucum attinet, eum meminisse debemus in civitate libera, in qua summum imperium non in vnum delatum sed populo seruatum esset, leges scribere. Iam autem imperium populare multo pleniori et religiosiori legum obsequio multoque seueriori disciplinae adstrictum esse solet, quam alterius formae resp.; tota eius salus legum perpetuitate et intacta sanctitate continetur; vt legem male positam esse satius sit, quam male tolli; nec facile vlla democratia soluta est, nisi legibus antiquis solutis; multaque eius rei exempla ante oculos Zaleuco versari debebant. Porro et apud ipsos Locros magistratus, cui legum custodia mandata esset, fuisse videtur, si quidem supra cognitio in eos, qui remp. aut ciues suos improbe et inuidiose dictis lacesserent, mandata dicebatur *legum custodibus m)*; atque etiam legem, si quam minus bene latam

m) νόμων φύλακες ap. Stob. p. 280.

latam esse apparuisset, emendari potuisse, paullo supra positum in his ipsis legibus vidimus. Quo ipso intelligitur, legem illam tantum ad priuatos spectasse, vt eorum impetus reprimeretur, ne labefactarent leges patrias: at magistratum legitime constitutum de legibus ferre potuisse. Addit Demosthenes narrationi, per plus quam CC annos non nisi semel vnam legem de talionis iure esse mutatam.

Progressus inde Zaleucus ad reliqua sigillatim et per partes constituenda, super ea, quae fere hisce in rebus scribi a legumlatoribus solent, *ex proprii ingenii acumine multa sapienter et egregie inuenisse et sanxisse* memoratur *n*). Inprimis autem ad bonam *feminarum disciplinam* nonnulla praeclare constituisse videtur. *Cum enim alii legumlatores, qui mulierum pudori prospicere vellent, luxuriam earum et impudicitiam, quae multarum calamitatum publice priuatimque caussa est, grauibus mulctis pecuniariis irrogatis reprimere se posse putarent, ipse ingenioso poenae genere incontinentiam earum continuit o*). Ita enim scripsit:

Mulierem ingenuam, nisi quae ebria sit, plus vna ancilla ne comitator. Extra vrbem noctu pedem ne efferto, nisi adultero se prostitutura p). *Aurum vestemque clauo siue aureo siue purpureo distinctam ne gestato; meretrici*

n) ap. Diodor. XII, 21.

o) Diodori verba sunt l. l. vbi v. Wesseling.

p) Non absimilem rationem commentus erat Solon, qui et ipse mulierum ingenia disciplina domestica ac publica compescere voluerat. ap. Plutarch. p. 90. B. *De nocte iter ne facito, nisi curru vecta ad lucernam,* λύχνου προφαίνοντος.

meretrici gestare fas esto q). Candida scilicet veste vti debebant matronae, vt ex Svida intelligitur. Porro:

Annulum aureum et vestem operosiorem et pretiosiorem r), *nisi qui scortatione se vel adulterio contaminat, ne quis gestato.* s)

Hoc

q) γυναικὶ ἐλευθέρᾳ μὴ πλείω ἀκολουθεῖν μιᾶς θεραπαινίδος· ἐὰν μὴ μεθύῃ· μηδὲ ἐξιέναι νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως, εἰ μὴ μοιχευομένην· μηδὲ περιθέσθαι χρυσία μηδὲ ἐσθῆτα παρυφασμένην, ἐὰν μὴ ἑταίραν. Apud Svidam in Ζάλευκος minus accurate hoc idem narratum: προϊούσας ἐπ' ἀγορᾶς γυναῖκας, τὴν μὲν ἐλευθέραν λευχείμονα μετὰ οἰκείων βαδίζειν, παιδίσκην μίαν ἔχουσαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐν ἀνθιναῖς. Aurum et versicolores vestes etiam Syracusanae leges non nisi meretricibus gestare permittebant. Athen. XII. p.521. B. Similis lex Atheniensium v. Petit. LL. Attic. VI. tit. 5. § 7. Comparari quoque potest Romanorum institutum, vt ingenuas mulieres stola cum instita ac vitta insigniret; etiam Henrici IV Galliarum Regis edictum anni 1601, quo auri argentique vsus in vestitu interdicitur omnibus; adiectum esse fertur, praeterquam meretricibus et nebulonibus: *excepté pourtant aux filles de joye et aux filoux, en qui nous ne prenons pas assez d'interêt, pour leur faire l'honneur de donner notre attention à leur conduite.* Memorabilis legis oratio esset, si vere haec in lege lecta fuissent. In edicti tamen verbis v. c. in *Grande Conference des Ordonnances et Edicts Royaux — par Jaques Joly* p. 779. non habentur. Sed probabilius est, ex interpretatione alicuius scriptoris esse ea profecta; vti v. c. in *Petro Matthieu*, qui etiam Charondae legem cum illo Edicto comparat, *Histoire de France*, subiecta sunt haec: (T. II. p. 140) *L'Edict devoit dire, que le clinquant estoit defendu à toutes sortes de gens sauf aux Basteleurs, aux Comediens et aux Courtisans.*

r) μηδὲ τὸν ἄνδρα φορεῖν δακτύλιον ὑπόχρυσον μηδὲ ἱμάτιον ἰσομιλήσιον, ἐὰν μὴ ἑταιρεύηται. Dixit ἱμάτιον ἰσομιλήσιον, *vestem Milesiae parem*; vtebatur hac voce in-

 primis

Hoc commento, inquit Diodorus, dum pro poenis foedas ac probrosas conditiones poneret, sub quibus intemperantem et flagitiosum esse liceret, facile effecit hoc, vt, cum nemo turpis probri, pro poena inflicti, confessione ciuibus suis contemtui ac ludibrio esse sustineret, a noxio luxu et intemperantia eos auerteret. Rationem autem legis ita melius tenebimus, si reputauerimus, perditos Etruscorum mores totam Italiam, etiam ex Campaniae coloniis, tanquam contagio, contaminasse, et in Locrorum vicinia Sybaritas luxu diffluxisse. Apud hos inprimis infamis mos delicatos pueros alendi et ingenuos pueros in deliciis habendi viguit *t*).

Scilicet

primis Bentleius ad conuellendam harum legum auctoritatem; Miletum Asiae longius abfuisse, Apuliae, Calabriae et Tarentinas lanas fuisse propiores. Poterat vel sic responderi, nos legis vim, non ipsa verba, habere. Verum concidit tota Bentleii ratio, si teneamus, Sybaritas Milesia lana ad vestimenta esse vsos, eamque rem magnam inter Sybaritas et Milesias amicitiam conflasse et commercia mutua conciliasse: v. Athen. XII. p. 519. B. secundum Timaeum, quem Diodorum quoque in deperditis exscripserat, vt ex fragmento intelligitur in Eclogis: Wessel. ed. To. II. p. 549. Doctissimus hic vir ad Diodor. XII, 21. Bentleio adstipulabatur: verum ad Herodot. VI, 21. ex Athenaei loco alia constare vidit.

s) Diodor. XII, 21. Ceterum etiam hanc legem transscripsere Syracusani. v. Athenaeus ex Phylarcho p. 521 B. Procliue est, cum Wesselingio ad Diodor. p. 492. in eam deuenire opinionem, Dioclem haec in Syracusanorum leges e Locricis transtulisse.

t) Athen. XII. p. 518. F. e Timonis Sillis, vt probabile fit: *Ἔθος δὲ παρ' αὐτοῖς, καὶ τοὺς παῖδας μέχρι τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας ἁλουργίδας τε φορεῖν καὶ πλοκαμίδας.*

Scilicet et has leges in ciuitate ad popularis imperii formulam descripta sancitas esse tenendum est; qualis ciuitas, vti morum sanctitate ac castimonia disciplinaeque seueritate vel maxime continetur, ita legibus sumtuariis, iisque accuratius perscriptis, carere non potest. Etsi autem in ipso legum harum argumento nonnulla sint, quae reprehendi posse non negemus: in eo tamen hominis acumen facile agnoscas, quod honoris et infamiae sensu apud ciuium suorum animos, ad reprimendam libidinem et luxuriem, vnice sibi vtendum esse vidit. Frustra enim leges scribuntur, mulctaeque et poenae proponuntur, si modo proponi possunt, in eos, qui in corpora sua et bona aut in suos suamque posteritatem flagitiose saeuiunt. Ab existimationis bonae malaeque et famae sensu ac studio, ipsa disciplina publica priuataque animis ciuium iniecto, quodcunque hic est praesentis remedii, petendum est. Magno igitur tempora nostra praesidio ad rectam disciplinam carent, quandoquidem dedecus, probrum ac turpitudo, a flagitio, libidine ac scelere, ad paupertatem, rei familiaris angustias et generis humilitatem, migrauit; in contemtu haberis propter loci et fortunae tenuitatem in erogando sumtu ad externum vitae cultum; contra auctoritate flores etiam cum animi sordibus et inter vitae flagitia, modo genere et opibus valeas.

Ad disciplinae seueritatem et austeritatem pertinet et illa Zaleuci lex, qua ebrietatem e ciuitate sua proscribere voluisse videtur. Cum enim alii legumlatores facinora tantum e temulentia orta puniant: ipse facinorum caussam praecidere voluit:

Si quis merum biberit, nisi id medici iussu, valetudinis recuperandae caussa, factum fuerit, id ei capitale esto u). En legem Mohammedicam ante Mohammedem, et sub caeli plaga diuersa; ab eadem tamen caussa, vt probabile sit, profectam, cum, animaduersis exitiosis effectis, non haec, sed caussam ipsam, tollendam esse iudicaret legum auctor. Quod legum et institutorum genus cum naturae humanae vim faciat, vim habere solet quamdiu morum asperitas vitaeque austeritas durat. Cum ipso vitae cultu, multo magis luxus contagione, solui necesse est.

Hae et similes leges aliae fecisse videntur, vt pro seuerissimis haberentur omnino eae, quae a Zaleuco scriptae sunt, veteri prouerbio: *Zaleuci lex* x).

Mulctam idem *dixisse* fertur *ei, qui e peregrinatione redux, quaesiuerat: num quid noui.* Sed an hoc a Zaleuco constitutum sit, dicere vix habeas. Plutarchus, a quo hoc fluxit, Egregie, inquit, Locrorum

u) *εἴτις ἄκρατον ἔπιε, μὴ προστάξαντος ἰατροῦ, θεραπείας ἕνεκα* (hoc itaque exceptum lege fuit). *θάνατος ἦν ἡ ζημία* ap. Athenaeum X. p. 429 A. At Aelianus V. H. II, 37. qui aut Athenaeum exscripsit, aut ex eodem fonte hausit, rem ita effert: *Si quis aegrotans vinum merum bibisset, iniussu medici, etiamsi conualuisset, mortis ei supplicium erat constitutum, quod, cum non praescriptum ipsi esset, tamen biberat, ὅτι μὴ προσταχθὲν αὐτῷ ὅδε ἔπιεν.* Sed huic exscriptori fidem minus habeas, quandoquidem ille interpretandi et ornandi studii reus habetur infinitis exemplis.

x) ap. Zenob. Cent IV, 10. Diogenian. Cent. IV, 94. Mich. Apostol. IX, 50.

Locrorum magiſtratus *y*) in hoc ſunt verſati, qui peregre venientem et quaerentem, ecquid noui, mulctarunt.

Hactenus de iis, quae ad morum diſciplinam pertinuiſſe videntur. De *criminibus publicis priuatisque* haec dicenda habemus:

Ephorus apud Strabonem *z*) hoc a Zaleuco inprimis noue inſtitutum memorat, quod, cum priores legumlatores ſingulis delictis imponendae poenae modum ac definitionem iudicibus permiſiſſent, ipſe in legibus poenas expreſſerit, in quibus nihil iudicum arbitrio vel libidini relictum eſſet; *ratus* ſcilicet *ſententias iudicum de iisdem cauſſis non ſemper eſſe easdem, poenas autem eiusdem criminis ſemper easdem eſſe debere* *). Paullo obſcurior eſt

 ſententia

y) οἱ τῶν Λοκρῶν ἄρχοντες. **Plutarchus de Curioſitate p. 519. B.**

z) lib. VI. p. 398. C.

*) *ἡγούμενος τὰς γνώμας τῶν δικαστῶν οὐχὶ τὰς αὐτὰς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν, δεῖν δὲ τὰς αὐτὰς* – – hic hiat oratio in libris vulgatis Videtur aliqua lux affundi poſſe ex loco Diodori XII, 16. vbi eadem lex, cum aliis, ad Charondam transfertur. Coniungitur enim haec iudiciorum lex cum illa, vt nemini quicquam in legibus ſemel ſancitis mutare integrum eſſet. *Ea cum maxime ratione eos, qui in iudiciis praetextus et ſenſus* (voluntates legislatoris) *pro expreſſis verbis introducunt, compeſcuiſſe, ne cauillationibus ſuis legum auctoritatem labefactarent.* Addit idem *factum eſſe ideo, vt in cauſſis capitalibus actores interdum hoc dicto vterentur: aut legem, aut reum ſeruari neceſſe eſſe;* cum ſcilicet pro eo multa ex aequitatis rationibus poſſent diſputari.

fententia; illud tamen fatis conftare videtur, apud Locros in declaranda legis fententia nihil ad interpretandum acumini iudicis fuiffe datum, fed intra litteram legis omnem rationem fubftitiffe. In quo tamen mirandum illud videri poteft, quomodo in tam modico legum numero omnia tam plene et accurate definita effe potuerint, vt ipfa legum fententia omnes cauffae viderentur effe decifae. Morum fimplicitati, litium paucitati et iudicum dilectui et fanctitati id forte tribuendum. Sed et in poenali tantum rei iudiciariae parte feueritatem illam interpretationis obtinuiffe tenendum eft.

Viguit etiam inter Locros lex Mofaica, certiffimum fimplicitatis et vitae et temporum documentum *a*), *vt oculo lueres oculum alteri elifum, neque ea poena vlla aeftimatione redimi poffet.* Quae lex quas turbas dederit, cum vnoculo oculus excuffus effet, nota eft narratio *b*). Ex fuperiore tamen lege difceptatio ftatim diremta effe debuit, cum in ipfis legum verbis iudici effet manendum. Eius tamen, qui vnoculus erat, fuafione legi hactenus derogatum narrat Demofthenes, vt, qui ei vnum oculum excuffiffet, vtroque priuaretur. Etiam Diodorus, qui hanc legem ad Charondae tabulas transtulit, diferte narrat, eius, qui oculo quem vnum habebat excuffo fuerat excaecatus, fuafione legem fuiffe abolitam (XII, 17); minus tamen probabile hoc de Thuriis quam de Locris traditum bene monuit Bentleius.

In

a) Etiam inter Solonis leges fuit v. Diog. Laert. I, 57.
b) v. Demofth. in Timocr. p. 480 B. (p. 744. ed. Reifk.)

In adulteros lex constituta, *vt oculis*, quibus male vsi essent, *priuarentur* c). Quam legem in filio adulterii reo ita temperasse fertur Zaleucus, vt alterum oculum filio, alterum sibi ipsi excuteret. Neque tamen hoc memoratum vidimus, an multi excaecati incedentibus per vias vrbis occursauerint. Potuit autem seuerior aliquis illud ipsum, quod alii a Zaleuco factum mirantur, in fraudem legis factum dicere, cum legum verbis esset inhaerendum, non verbi aut facti cauillatione verborum vis eludenda.

De *Iuribus priuatis* quod commemoremus, habemus illud, quod apud Strabonem ex Ephoro affertur d), Zaleucum *de contractibus simplicius*, quam alios Legumlatores, *leges suas descripsisse*. Quod quam salubriter factum esset, non animaduertentes Thurii e), cum contrario modo singula ad sum-

 mam

c) Aelian. V.H. XIII, 24. Val. Max. VI, 5, 3. Heraclides Ponticus de Politiis, qui furtum memorat, aut potius is qui eum excerpsit, tit. περὶ Λοκρῶν, vix audiendus. v. Perizon. ad l. l. Aeliani. Simson. Chron. ad 3560. *Aduersus plagiarios, itidem in adulteros ac fugitiuos, a Locris poenas esse constitutas*, etiam Timaeus, qui ad eos profectus erat, deprehenderat ap. Polyb. Exc. de V. et V. (To. III. Opp. p. 40.) Quam vim leges ad deterrendos amatores a vi amasio inferenda habuerint, vt mallent gulam laqueo frangere, exemplum ap. Maxim. Tyr. diss. 26. p. 28 R. occurrit, quod vnde ille habeat non succurrit.

d) Strab. VI. p. 398. extr. p. 399.

e) Debent itaque Thurii Locrorum leges adoptasse. Et sane apud Athenaeum XI. p. 508. Thuriorum legumlator appellatur Zaleucus; et apud Scymnum Chium v. 349 sq. Sybaritae periisse memorantur, cum Zaleuci leges

mam ſubtilitatem exigerent, et, quod in quaque re ſummum eſſet, perſequerentur, factum eſt, vt maiorem illi quidem inde celebritatem conſequerentur, ſed deteriorem haberent remp.; Quippe bonis regi legibus non eos, qui legibus ſuis omnem calumniae locum volunt praecludere, quod fieri quidem nequaquam poteſt, ſed qui leges ſimpliciter ſcriptas omni fide et cura tuentur. Atque ita etiam Plato ſenſit, dum, apud quos plurimae ſint leges, apud eosdem plurimas ait eſſe lites et mores peſſimos; ſicut morbi eſſe ſoleant plurimi, vbi multi ſint medici. Haec quidem Strabo.

Ne ſyngrapham pro pecunia foenebri dari liceret, lege Zaleuci interdictum fuiſſe, apud Zenobium *f*) legimus. Non ſatis explorata nobis legis mens eſt; ſed aut foenori, graui in rep. malo, omnino occurrere, aut fidem bonam ita fundare voluiſſe videtur, vt nuda ſtipulatione conſtaret, non autem in ſyngrapharum laqueos et cauillationes induceretur. Habuiſſe ea lex hunc exitum memoratur, vt multi eſſent, qui contractus inficiarentur. Requirebat ſaltem lex antiquam fidem et iurisiurandi ſanctitatem, quae inter priſcos homines ſumma fuit; ab eadem cum deſciſcerent ſeriores, ſcripto opus fuit, quod idem nouis fraudibus excogitandis locum fecit. Verum omnino diuerſis modis definita fuiſſe

leges ſolniſſent. Quae loca niſi rem declararent, poſſent ſane Ephori verba in alienam ſententiam accipi. cf. Fabric. B. Gr. T. I. p. 535.*

f) Zenob. Prov. Cent. V, 4. συγγραφὴν ἐπὶ τῶν δανεισμάτων μὴ γίνεσθαι. Niſi forte hic homo legem Charondae dicere voluit: v. inf. Proluſ. VIII.

fuiſſe videtur lex; quod ignoramus; colligere tamen licet ex alia lege ab Ariſtotele commemorata: *ne quis patrimonium ſuum vendat, niſi manifeſtam calamitatem ſibi oſtendat accidiſſe* *). Scilicet fuere Locri ex eo ciuitatum genere, in quibus bonorum aequalitas ſeu fundorum aequa ſingulis portio erat.

Mulctas etiam pecuniarias in Zaleuci legibus irrogatas fuiſſe, ex Heſychii loco *g*) apparet.

Ius aliquod interdicto *vti poſſidetis* ſimile, aut potius cum iure *vindiciarum* apud veteres Romanos comparandum, apud Locros locum habuiſſe, ex Polybio *h*) conſtat. Lex enim Zaleuci fuit, *vt*

 rem,

*) de Rep. II, 7. p. 430 ſ.

g) In Λεπτὰς καὶ παχείας (ſc. δραχμάς). His quoque vocibus inter argumenta vtebatur Bentleius, quibus euincere volebat codicem hunc LL. Zaleuci Sophiſtae fuiſſe fetum; nam verba illa Attica eſſe. Nec tamen hoc per ſe, niſi alia adfuerint, magnam habere poteſt vim. Potuit Heſych. ex ſcriptore laudare, qui Zaleuci LL. intexuerat ſuis ſcriptis, vel obiter meminerat, et ad ſuae ciuitatis morem accommodauerat verba et computum numorum.

h) Ecl. lib. XII, 7. τοῦτον δεῖν κρατεῖν τῶν ἀμφισβητουμένων ἕως τῆς κρίσεως, παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι. Controuerſia in hoc tanquam cardine verſabatur: legis verba erant, *vt rem, de qua ſit controuerſia, ille poſſideat penes quem erat tum, cum in ius fuit adducta*, παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι, h. qui manu iniecta rem vindicatam in iudicium adduxerit. *Adduxerat* autem *is* in vindiciarum iudicium, qui mancipium ante poſſeſſum et a ſe abductum iterum repetierat. At alter contendebat ſibi mancipii ſeruandi ius competere, *ex ſua* enim *domo* illud eſſe abductum, etſi ab altero. Re a iudicibus ad ſummum magiſtratum Coſmopolidem dictum delata, videtur

rem, de qua sit controuersia, ille possideat, quamdiu lis pendebit, penes quem erat, cum in ius fuisset adducta. Narratio eodem loco est de controuersia super huius legis sententia orta, cum alter alteri mancipium, quod is adhuc possederat, per vim abduxisset, prior autem mox mancipium manu prehensum in iudicium adduxisset, ac sponsores daret. Iam enim vterque, et actor et reus, possessionem rei litigiosae ad se pertinere contendebant. Sed ad caussam singularem descendere nunc non possumus.

Sunt scilicet adhuc subiicienda nonnulla, quae ad legum a Zaleuco latarum rationem omnino et indolem spectant. Laudatur itaque in eo et Charonda, qui Thuriorum legibus scribendis inclaruit, quos etiam Plato imitatus est, et Cicero, et probauit Posidonius, quod in legibus non simpliciter et nude et imperiose, quae facienda vel omittenda essent, perscriberent, verum, priusquam lex ipsa proponeretur, in commendationem legis nonnulla praemitterent, quibus persuaderent ciuibus, vt eam sibi salutarem esse putarent *i*). At Seneca (Ep. 94) impro-

detur hic ita statuisse, vt huic alteri vindicias daret et rem pendente lite possidendam addiceret. Legis itaque verbis magistratus pertinaciter inhaesit. Ita saltem accipienda videntur verba Polybii p. 334. *τὸν δὲ διαστείλασθαι* etc. et secundum hanc interpretationem etiam iudices sententiam tulere.

i) Cicero de LL. II, 6. *Sed vt — fecit Plato — id mihi credo esse faciendum, vt priusquam ipsam legem recitem de eius legis laude dicam; quod idem et Zaleucum et Charondam fecisse video.* Vix in singulis legibus putabimus id factum, sed in solo prooemio. Subiungit

improbauit hoc. *Legem enim*, inquit, *breuem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur: velut emissa diuinitus, vox sit; iubeat, non disputet. Nihil videtur mihi frigidius, nihil ineptius, quam lex cum prologo. Mone, dic, quid me velis fecisse; non disco, sed pareo.* In tam diuersa iudicia eadem res distrahi potest pro diuerso hominum sensu, pro diuersoque rerum hominumque respectu; alter seruilibus ingeniis imperari, ingenuis et ciuilibus praecipi vult alter. Reputandum vero erat, aliam veterum istarum legum indolem fuisse, aliam Romanarum, quas Seneca respiciebat. Sane ea quae de iure personarum, contractuum, et sic porro, iure ciuili constituuntur, vix prooemia, vulgus de iuris aut ratione aut aequitate edocentia, admittunt; at in istis legibus ea, quam nos politiam vocamus, vel maxime continebatur vna cum ethicis. Prooemium itaque non male accommodatum videri poterat, quo leges tanquam paterno affectu suaderent ac monerent ciues et ad obsequium hortarentur; neque adeo, quae in eo occurrunt, poenarum minationes pro sanctione haberi possunt ac debent *).

Neque

Subiungit paullo post ipse Cicero prooemium legis suae, cuius sententia est: esse deum eumque res humanas curare ac bona malaque respicere. *Legis laudem* dixit, h. e. commendationem, eandem, quam mox prooemium vocat; etsi hoc non tam in legibus omnino commendandis versatur, sed tantum ad prima legis capita respicit; in quibus de religionibus agitur.

*) Non itaque tam absonum in his prooemiis Zaleuci et Charondae ad deorum ac daemonum poenas prouocari. Potuit hoc idem facere Moses; et in prooemio

Neque vero Locrenſes in rep. talibus legibus conſtituta male rem geſſerunt. Magna enim eorum fuit per plura ſaecula felicitas hominumque et opum affluentia et ſumma εὐνομίας laus *k*). Inprimis memorabile eſt Pindari praeconium, qui poſt CC. a ſcriptis inde legibus annos, (circa Olymp. LXXIV). *Iuſtitiam* ait *Locrorum vrbem regere et eſſe iis Calliopen non minus quam Martem curae l*). Et altero loco: eos *hoſpitii facilitate, rerum honeſtarum et litterarum ſtudiis et fortitudine* commendat *m*). Quo ipſo refellitur iniquiſſima eorum opinio, qui *humanarum legum* prudentia publicae priuataeque felicitati parum prouideri poſſe cenſent. Nec ſoluta eſt resp. Locrorum, niſi vi externa; quae ſi maior fuerit, nihil rerum humanarum eſt, quod non ab ea infringatur et deſtruatur. Dionyſius iunior Ol. CVI, 1. *n*). Syracuſis excluſus, cum ſuis opibus et ſtipatoribus, Locros, vnde maternum genus ducebat, confugit, paulloque poſt tam atroci violentia in eos eſt graſſatus,

mio ſimili conſilio ſcripto quid ni noſtra adhuc aetate numinis metus et vitae futurae praemia ac poenae oſtendi poſſint?

k) v. Strabo VI. p. 397. D. πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες. Plato de LL. I. p. 638. A. Steph. et in Timaeo pr. vbi cf. Proclus in Timaeum p. 22. Demoſth. aduerſ. Timocr. p. 480. A. Aelian V. H. II, 37.

l) Olympion. X, 17. Νέμει γὰρ Ἀτρέκεια πόλιν Λοκρῶν Ζεφυρίων. μέλει τέ σφισι Καλλιόπα καὶ χάλκεος Ἄρης. Quod ad Muſarum ſacra attinet, praeſtantiſſimus citharcedorum, Eunomus, ex ea vrbe oriundus fuit. Strabo VI. p. 399. 400.

m) Ol. XI, 17 ſq.

n) a. C. 356; et 327 annis poſt leges a Zaleuco ſcriptas.

tus, vt tota ciuitas pessundaretur. Sed videndi hac de re, quos infra laudabimus *o*).

Haec quidem hactenus. Nos autem legibus patriis et maiorum institutis immanentes non minorem prosperitatem consequi posse existimare debemus. Priuatae enim vitae felicitas aliqua in quacunque reip. descriptione esse potest; tanto ea maior et certior, si Optimi Principis, Regis Indulgentissimi, pietate, clementia et iustitia, Immortalium Virorum sapientia et cura ac fide, et publicae et priuatae cuiusque securitati, tranquillitati et felicitati prouidetur. PP. d. XVI. Sept. cIɔIɔccLXVII.

o) Strabo VI. p. 397. 398. cf. Athen. XII. p. 541. D. E. e Clearchi libro V. Vitarum. Aelianus V. H. IX, 8. Ad ea respiciunt Plutarch. Timol. p. 242. C. et Aelian. V. H. VI, 12.

Epimetrum

Epimetrum I.

de Locris.

Sunt hi Locri (Epizephyrii) *colonia eorum Locrorum qui in sinu Crissaeo habitant* (Locrorum Ozolarum) *ab Euanthe deducta, non multo post Crotonem et Syracusas conditas.* Est haec Strabonis auctoritas eaque grauissima (lib. VI. p. 397. C.). Addit idem *falso ab Ephoro a Locris Opuntiis eos fuisse repetitos.* Ephoro tamen adstipulati sunt alii scriptores, in his ipse Virgilius (Aen. VII, 399): *Hic et Narycii posuerunt moenia Locri;* est enim Naryx Opuntiorum *a*). Et videntur ipsi Locri hoc probasse, quandoquidem heroem suum Ajacem Locrum colebant, qui Opuntios duxerat, et eius comites post reditum a Troia dispersos hoc littus adiisse narrabant. v. ad Virgil. l. c. add. Paus. III, 19. extr. Conon. c. 18.

De *originibus urbis* valde inter se diuersa narrata fuisse apparet ex fragmento Polybii lib. XII. in Exc. de V. et V. (To. III. p. 38 sq.) de dissidio inter Aristotelem et Timaeum: quorum prior *b*) coloniam ex fugitiuis mancipiis, moechis et plagiariis

a) v. ad e. l. et Cluver. *Ital. ant.* p. 1302. Salmas. ad Solin. p 48. Rem in medio relinquit Scymnus Chius v. 315. *εἰσὶ δ' ἄποικοι τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν. ἔνιοι δὲ Λοκρῶν φασι τῶν ἐν Ὀζόλαις.*

b) Aristoteles in *πολιτείᾳ τῶν Λοκρῶν*, puto, (quam Clemens T. I. p. 352. A. Sylb. laudat.)

riis, collectam esse dixerat *c*), hic (historiarum libro IX.) ingenuorum ciuium ex Locris Graeciae profectorum fuisse asseuerauerat. Polybius ex iis quae vterque attulerat, neutrum fide satis explorata, verum fama et opinione accepta narrasse, Aristotelem tamen ait probabiliora dixisse. Timaeum quidem sibi inde fidem adstruere velle, quod se Locros Graeciae adiisse et ibi foedus inter metropolin et coloniam scriptum vidisse asserit *d*), quo commune inter eas ciuitatis ius constitutum erat, adiisse quoque Locros Italiae, et apud hos leges repperisse fugitiuorum et similium hominum ingeniis prorsus dissimiles. Verum fidem horum omnium Polybius ita eleuat, vt Timaeum mentitum esse foedus illud dicat; forte etiam ipse in hoc paullo iniquior: nam potuit tale foedus inter Locros Graeciae et Italiae esse; sed forte serioribus annis, ita vt originis conditionem probare non posset. Polybius ipse (v. Eclogas libri XII. To. III. p. 327.) a Locrensibus famam ab Aristotele traditam firmari audierat: pro argumento quoque affert nobilitatem gentium a feminis apud eos ductam.

Ceterum

c) Polyb. l. l. Aristotelem εἰπόντα τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν οἰκετῶν, μοιχῶν, ἀνδραποδιστῶν.

d) συνθήκας ἐγγράπτους — αἷς ἐπιγεγράφθαι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην· ὡς γονεῦσι πρὸς τέκνα: sollenni formula, de qua cf. Opusc. To. I. p. 312. At p. 42. Polyb. vbi Timaeus ait: τήν τε πολιτείαν καὶ τὰ λοιπὰ φιλάνθρωπα τοῖς Λοκροῖς ἀμφοτέροις Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον κατεψεῦσθαι τῆς πόλεως, leg. ἀμφοτέρους Ἀ. καὶ Θ. nam de solis Italiae Locris nunc agit.

Ceterum de Locrorum ortu a fugitiuis narratio repetita est etiam ab aliis *e*). A Tarentinis accessisse colonos Locrensibus suspicatur *Io. Gillies*, V. C. qui nuper historias Graecas iterum conscripsit To. I. p. 385. quid tamen suspicandi opportunitatem fecerit non assequor *f*).

Vt tam varie de Locrorum origine traderetur, caussam forte inuenire licet etiam in hoc, quod iterum iterumque deducta fuit colonia. Sane celeberrima fuit illa, quae sub Ol. XXIV, 2. ante C. N. 683 facta est, (Chron. Euseb. ad h. a.) paullo post Crotonem et Syracusas conditas Strab. VI. p. 397, C. Accessisse tamen iam tum aliquid Dorici generis videtur: obscura enim et ambigua fama erat de Syracusanis nouos colonos inter se dissidentes placantibus: v. Strabo VI. p. 397. B. Archiam Corintho ad Syracusas condendas proficiscentem illic appulisse et Dorienses a Megaris Siciliae profectos secum abduxisse alio loco memoratum p. 414. B. etsi in his temporum ratio sibi non satis constat. Tum Scymnus 277. loca ad Epizephyrium ait Dorienses insedisse: quibus assumtis Archias Syracusas mox condidit. Verum praecesserat alia colonia a Lacedaemoniis iam sub Rege Polydoro missa: qui circa Ol. XIV, 1. obiisse fertur: Paus. III, 3. Effectum forte

e) **Apud Dionys. Charac. in Descr. Orbis v. 365. vbi conditores fuisse dicuntur, qui cum suis dominabus consueuissent: σφετέρῃς μιχθέντες ἀνάσσῃς. vbi disertius rem exponit Eustath.**

f) **Temporum ratio toto illo de coloniis loco parum accurate habita est.**

forte eſt his colonis antiquioribus admixtis, *vt Locri*, qui *Aeolicae ſtirpis* erant, *Dorici generis haberentur* *) *Doricaque loquendi forma vterentur;* etſi huius quidem ſermonis Dorici cauſſae potuere eſſe aliae, inprimis ex cognatione veteris Aeolici et Dorici ſermonis, tum ex Dorici ſermonis vſu per Italiam regnante ductae. Si vero Cononi (Narrat. 3.) fidem tribuas, qui priſcam famam diuerſarum vrbium collegerat, praeceſſerat adeo tertia aliqua colonia e Phaeacibus Corcyrae, vnde fuerat cognatio inter Locrenſes et Corcyraeos *g*).

Iam ſi apud Polybium (Ecl. libri XII. To. II. p. 328) „Locri cum Siculis, qui illas terras tenebant, foedus pepigiſſe„ dicuntur, quod illorum fraude mox fuit violatum, non hoc ad recentiorem coloniam ſpectare poteſt; exceſſerant enim Siculi, ſi quidem ad famae veteris fidem, quam et Thucydides et Ariſtoteles ſequuntur, res exigenda eſt, antiquiſſimis iam temporibus, cum Pelasgi in haec loca immigrarent. Potuit tamen ſimile quid *de barbaris* narratum eſſe, qui haec loca incoluerant; eos Siculos fuiſſe poſthaec aliquis ſcriptor de ſuo adiecerat.

Leges

*) cf. inf. Proluſ. XIV. vbi etiam de Locrorum coloniis. Etiam in expeditione Atbenienſium aduerſus Syracuſas Locri partes Dorienſium tuebantur. Thucyd. VI, 44.

g) *διὰ ταῦτα ὡς συγγενεῖς Φαίακας Λοκροὺς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ προσεποιοῦντο.* Exponitur ibi Graeca narratio de Locro Alcinoi fratre in Italiam ad Latinum profecto. Neumannus V. C. ad cognationem ingenioſe retulit nonnullorum Locrenſium numorum typum, Palladem et Pegaſum, Corinthiam originem prodentes; Corcyram autem aliquando Corinthiorum coloniam factam eſſe, vel ex Thucyd. notum eſt: in *Numis inedd.* p. 34. ſqq.

Leges Locros scriptas habuisse, eosque *primos* fuisse, *qui legibus scriptis vterentur;* et *leges iis scriptas esse a Zaleuco*, historica fide exploratum est. *v. Epimetrum* II. Quod in his legibus, etiam nemine monente, expectes, erit hoc vt ab omni subtilitate longissime absint. Et sane summam legum vt antiquitatem ita simplicitatem passim in fragmentis pluribus facile agnoscas. Potuere tamen vel sic leges Zaleuci sequentibus saeculis, per quae Locrorum resp. stetit aut restituta iterum conualuit, prudentium virorum curis esse emendatae. Certe Timares aliquis seu Timaretus inter Locrorum legumlatores cum Zaleuco memoratur *h*). Celebrata quoque vrbs est eximie bonarum legum nomine, et floruisse fertur earum beneficio. Testatur locus Pindari (X. Olymp. 17.) et Demosthenis ac Strabonis verba iam alio loco laudata. cf. Bentlej. (*Lennep.* p. 191.) Est apud Porphyrium (V. P. s. 56.) e Dicaearcho narratio de Pythagora exule a Locris non recepto quoniam in suis legibus nihil haberent quod displiceret *i*). Leges autem Zaleucus scripsit non sub ipsa statim vrbis incunabula; verum ad multas discordias et turbas res iam fuerat deducta, vt ex Aristotelis fide traditum accepimus *k*). Si tamen Zaleucum circa Ol. XXIX. vixisse, Locrorum autem vrbem

h) Ap. Iamblich. V. P. n. 130. et 172.

i) *ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἰδίοις νόμοις οὐδὲν ἔχομεν ἐγκαλεῖν· αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων πειρασόμεθα μένειν.*

k) In Schol. Pindari Ol. 10, 17. Ad easdem seditiones spectat Strabonis locus lib. VI. p. 397. C. vbi *Locri aduenae tres quatuorue annos in Zephyrio habitasse, mox inde vrbem transtulisse* dicuntur, *opitulantibus Syracusanis.*

vrbem Ol. XXIV, 2. conditam esse, probabiliter constat, non adeo multis annis post vrbis primordia leges accessisse apparet.

In legibus illis *plus quam ducentis annis* vnicam tantum legem nouam esse latam, seu verius veteri legi esse derogatum, Demosthenis notus locus, vbi de talione vnoculi agit, testatur *l*). Quod si inde ab Ol. XXIX annos computes CC. incidimus fere in tempora Dionysii iunioris Ol. CVI, 1. qui crudelitate in Locros et impietate vsus incredibili eorum res afflixit quod iam sup. (p. 44. 45.) est commemoratum.

Reip. Locrorum formam fuisse *aristocraticam* vix dubites. Diserte inter aristocratias eam refert Aristoteles (lib. V, 7. p. 530) eo loco, quo de ea per Dionysii affinitatem euersa monet. Eamque retinuere etiam cum Romanorum ciuitas foederata facti essent: nam bello Punico II. ad Poenos defecisse narrantur, *prodita multitudine a principibus:* Liv. XXIII, 30. cf. XXIX, 6. In Zaleuci legibus (apud Stob. et Diod.) *ἄρχοντες* memorantur, quibus caussarum disceptationes et iudicia mandata sunt.

Summum magistratum habuere *Cosmopolidem*, a quo in iure controuerso legum interpretationem petitam esse videmus in caussa de rei vindicatione

 ap.

l) In Timocr. p. 744. ed. Reisk. *καὶ τοῦτον μόνον λέγονται Λοκροὶ θέσθαι τὸν νόμον ἐν πλείοσιν ἢ διακοσίοις ἔτεσιν.* Ap. Strab. est *πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες.* Diodorus, qui Charondae illam legem fuisse narrat lib. XII, 17, tres a Thuriis leges esse abrogatas memorat.

ap. Polybium *m*); tum *Senatum* cIↄ virorum (*ibid.*) in quo de lege abroganda agendum erat. Etiam *Polemarchum* nominatum reperimus *n*); et Νομοφύλακας, quos aliquo loco videmus maledicos et admonendo et multando coercere potuisse; vt adeo ius animaduertendi eos in certis caussis habuisse appareat. Erat idem magistratus Athenis et in aliis Graeciae ciuitatibus, non eadem tamen vi ac potestate: (v. Harpocration h. v. Suidas h. v. et viros doctos.) Cicero *de LL.* III, 20. conquestus legum custodiam Romae esse nullam, itaque eas ab apparitoribus et librariis peti, subiicit: *Graeci hoc diligentius, apud quos Nomophylaces creantur; nec hi solum litteras — sed etiam facta hominum obseruabant ad legesque reuocabant.*

In numis tamen *o*) raro magistratus nomen aut nota occurrit. Numi aurei, argentei et aerei, quos a numis Locrorum, Opuntiorum et Ozolarum discernere interdum difficile est, tanquam proprium typum habent Jovis caput barbatum; cum quo frequenter aquilam lepori inhiantem aut eum discerpentem videas, aut etiam fulmen. Jupiter quoque sedens occurrit. Palladem cum Pegaso ad originem Corin-

m) Exc. lib. XII. (To. II. p. 334.) ea tamen conditione, quantum intelligitur, vt, si legem in aliam partem interpretabatur, ipse non minus quam alter ex litigantibus laqueo de ceruice pendente diceret: quod forte minus accurate narratum.

n) In Heraclid. fragm. p. 30. Crag. vbi de periuro homine a mustelis diuinitus immissis punito. Νομοφύλακας inuenies ap. Stob. p. 280, 18.

o) v. Magnan. *Bruttia numismatica* tab. 67 sqq.

Corinthiam per Corcyraeos ſpectare videri ſupra memoratum eſt. Ad agri fertilitatem ſpica, vua, et cornu copiae, et Cereris caput appoſita face. Etiam Proſerpinae, eximie a Locris cultae, caput obſeruare mihi videor *p*). In vno numo Dioſcurorum capita occurrunt, quod ad illa reſpicere poteſt, quae de eorum praeſentia in pugna ad Sagram narrari infra ex Juſtino XX, 3, 8. videbimus, vbi et aquila, quam in numis ſignari diximus, circumuolaſſe pugnantes Locros narratur, quoad vincerent. In alio eſt Juno ſedens, ſi modo ad noſtros Locros ſpectat. Caduceum qui occurrit ad Mercurii cultum in his oris refert Neumann. l. c. p. 37. Ad Romanorum foedus illi numi, in quibus Romae ſedenti corona ab vrbe Locrenſi imponitur, adſcripto: Ρωμα πιστις Λοκρων, *q*) ſpectant.

Inſtituta Locrenſium, praeter illa quae iam in Proluſione memorata ſunt, reperiri a me potuere haec: primo, quod *nobilitas generis a feminis apud eos ducta erat*: ita *orti e centum gentibus* eminebant inter ceteros; erat autem eorum ortus talis: apud Locros Graeciae ad expiandum Aiacis Oilei ſacrilegium, rapta Caſſandra in conſpectu Palladis, quotannis mittendae erant virgines Ilium ſorte legendae ex C. gentibus illuſtrioribus *r*): ex his virgines nonnullae

p) Vt tab. 71. VIII.

q) Digeſſimus in ordinem hunc ea, quae in Magnano occurrunt, et diligenter expoſita ſunt ſigillatim in Raſchii Lexico Numiſmat. voc. *Locri*.

r) Strabo XIII. p. 896. 7. add. Plut. de ſera num. vind. p. 557. D. et laudd. ibi a Cl. Wyttenb. in ed. libelli p. 66. Toup. Ep. crit. p. 162.

vna cum ceteris in coloniam exierant: v. Polyb. Exc. (To. II. p. 327. 8.) ab his oriundi erant illi quos diximus

Idem mox (p. 328. 9.) ex Locrorum ipsorum narratione refert, Locros, qui primi haec loca adierant, cum patria instituta nulla haberent, *Siculorum*, cum quibus communem agrum haberent, *ritus moresque plures assumsisse*, sed mutatos et emendatos a se: inter quos etiam exponit vnum puellae phialephori *s*).

Magnam *vitae fragalitatem seueritatemque, et austeritatem priscam*, inter Locrenses viguisse multa cum instituta tum leges testantur; ex institutis etiam illud, *quod nullis mancipiis vsi sunt*, Timaeo asserente *t*), *nisi recentibus demum aetatibus*; vt nec Graecis olim omnino patrio more serui emtitii nec ancillae fuere. Quod si forte Timaeus nimis absolute et praefracte hoc pronuntiauit, omnino tamen hactenus verum est, quod in antiqua vitae simplicitate multo maior Graecis vsus fuit operarum mercede conductarum: Passim quoque apud Homerum aut ἔριθοι aut θῆτες memorantur; adeoque libera capita agros colebant *u*). Primos post Thessalos et Lacedaemonios mancipiis emtitiis vsos esse Chios a Theopompo Historiarum libro XVII. traditum erat: v. Athen. VI. p. 265. hos quidem e barbaris, at illos

s) Φιαληφόρου.

t) Athen. VI. p. 264. C. p. 272. A.

u) Hactenus bene Palaeph. c. 3. οἱ γὰρ τότε ἄνθρωποι αὐτουργοὶ ἦσαν.

illos ex Achaeis, Theſſalos e Magnetibus et Perrhaebis victis, adeoque ex hominibus ſuae gentis.

Porro apud Locrenſes morem fuiſſe, *vt non lugerent mortuos, ſed, cum extuliſſent, epularentur*, in Heraclidis fragmentis occurrit: (p. 28. 30. ed. Crag.) alterum inſtitutum erat, quo *inſtitorias tabernas habere non licebat et rem cauponariam exercere, ſed agricolarum quemque apud ſe natos fructus in forum apportatos vendere neceſſe erat:* Quod inſtitutum ſi viguit, non adeo magna mercaturae celebritas apud Locros eſſe potuit; tanto vero minus auaritiae et luxus fomenta ſubminiſtrata ſunt.

De caeteris *Locrorum rebus* pauca ſunt, quae tenemus. Mirum tamen eſt vel ſic, cum ne magnorum quidem imperiorum ac rerumpublicarum memoria ſatis explicita ad nos peruenerit, ſingularum ciuitatum notitias non contemnendas erui et colligi poſſe.

Locri Crotoniatis, a quibus bello petiti fuerant, cladem illam nobilem ad Sagram fl. (ante Ol. LV, 1.) intulere; de qua v. in Proluſ. X. *de Crotoniat. rep.* Eo bello eueniſſe videtur, quod apud Liuium (XXIX, 18) Romae in Senatu a legatis Locrenſium de templo Proſerpinae eiusque theſauris narratur: *Maiores quondam noſtri, graui Crotonienſium bello, quia extra vrbem templum eſt, transferre in vrbem eam pecuniam voluerunt. Noctu audita ex delubro vox eſt: abſtinerent manus, deam ſua templa defenſuram. Quia mouendi inde theſauros incuſſa erat religio, muro circumdare templum voluerunt. Ad*

 aliquantum

aliquantum iam altitudinis excitata erant moenia, quum subito collapsa ruina sunt. Eodem bello territi Locrenses auxilium a Spartanis petierant, qui cum eos auxilium a Castore et Polluce repetere iussissent, deos illos habuere propitios (Justin. XX, 2), in pugna autem Ajacem Oilei f. in ordine stantem suis rebus consulere experti sunt: Paus. III, 19 extr. Conon. c. 18. Mirum videri potest, Locros in Spartanis spem auxilii obtinendi posuisse, cum quibus communia iura nulla haberent. Enimuero in memoriam reuocanda est antiquior illa, quam supra commemoraui, coloniae origo a Lacedaemone ducta regis Polydori aetate.

Bellum iis intulerat Anaxilaus tyrannus Rheginus eosque internecione deleuisset, nisi Hiero minis eum deterruisset *x*). Factum hoc paullo ante Ol. LXXVI, 1. quo anno tyrannus obiit, cum inde ab Olymp. LXXI, tyrannidem tenuisset. Ol. XCVII, 4. cum Dionysius magnae Graeciae vrbes armis peteret, escensione ad Cauloniam facta et vrbe oppugnata, victis autem iis, qui ad eam liberandam aduenerant, seu tum seu paullo post vrbs capta, atque solo aequata est (v. Diod. XIV, 103-106): agrum autem Cauloniatarum Locris donauit Dionysius. Paullo diuersa sunt, quae a Justino narrantur, dum (lib. XX, 5.) Dionysium ait *expugnatis Locris* Crotonienses aggressum esse, qui fortiter restiterunt. Suspicari licet Justinum

x) Pind. P. 2, 34 sq. et Schol. Pind. P. 1, 99. qui ad Epicharmum ἐν Νάσοις prouocat. Idem ad P. 2, 34.

num in nomine erraſſe et Cauloniatis Locros ſubſtituiſſe. Nam Locrenſes ſocietate et amicitia potius cum Dionyſio iuncti fuiſſe videntur: etenim Ol. XCV, 3. Dionyſius ad populum Locrenſem legatis miſſis et impetrato nuptiarum iure Doridem, Xeneti clariſſimi ciuis filiam, in matrimonium duxerat: Diodor. XIV, 44. Poſt Cauloniatarum agrum iis aſſignatum, ſimile beneficium paullo poſt (Ol. XCVIII, 1.) adiecit Hipponiatarum agro Locris attributo y), nec non agri parte Scylletici Crotoniatis ademti (Strab. VI. p. 401. B.). Quicquid eſt, Dionyſio mox in Siciliam reuerſo facile libertatem priſtinam recuperauere. Ex iſta tamen affinitate, quod Ariſtoteles monuit, Locris exitii cauſſae natae ſunt z). Nam ſuſceptus ex eo connubio Dionyſius iunior Syracuſis fugatus Locros venit et ab iis receptus mox per ſatellites omni contumelia in eos ſaeuiit, vt iam ſupra eſt narratum (p. 44. 5.). Poſt eius tamen diſceſſum praeſidio deiecto acerbe et crudeliter iniuriam in eius coniuge et liberis vlti ſunt a), nullis precibus Dionyſii per legatos admiſſis, tolerata quoque obſidione a Tarentinis et agrorum direptione.

y) Diod. XIV, 107. vbi addit Diodor. κατὰ τὸ συνεχὲς γὰρ ἐφιλοτιμεῖτο τοὺς Λοκροὺς εὖ ποιεῖν διὰ τὴν συγχωρηθεῖσαν ἐπιγαμίαν.

z) de Rep. V, 7. p. 530. B. vbi inter cauſſas ariſtocratiae euerſae refertur affinitas nobilium cum potentibus extraneis contracta: — καὶ (ſcilicet) κηδεύειν ὅτῳ θέλωσι· διὸ καὶ ἡ Λοκρῶν πόλις ἀπώλετο ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον κηδείας.

a) v. inprimis Strabo l. c.

Nec tamen hac calamitate ita pessundati videri debent, quin iterum aliquas opes recuperaverint: nam cum Bruttiis bella gessisse eosque pugna fugasse, ex Nossidis epigrammate nouimus, quod Bentleius illustrauit (*Diss. in Phalar.* p. 198. *Len.*)

Grauior fortuna iis imminebat inter Romanorum bella cum Tarentinis et Lucanis. Pyrrhus in Italiam accitus seu foedere seu vi ad societatem secum ineundam eos compulerat: facto inde eius in Siciliam discessu, Locri, praesidio Pyrrhi praefectoque, quorum iniurias diutius perpeti nequibant, trucidatis, ad amicitiam Romanorum se contulerunt (ante C. N. 277. V.C. 477); quo tempore Romani primum in Bruttios arma mouerunt. Mox vero ille (anno insequenti) e Sicilia redux, ciuitate, animatis praesentia sua regiae factionis hominibus, recepta, multa in Locrenses foeda facinora edidit, caedibus et rapinis in miseros grassatus; inde ad sacrilegium conuersus ingens auri pondus e templo Proserpinae terra effossum abstulit, quod tamen classe tempestate afflicta mari obrutum est; vnde tamen aestu maris eiecta spolia in templo iterum reposita sunt *b*).

Post Pyrrhi discessum Locros in foedere cum Romanis perstitisse, et ab hoc tempore inter *ciuitates* Romanorum *foederatas* habendos esse non dubitamus. Itaque bello Punico priore Hamilcarem classe

b) De his v. Freinsh. Suppl. Livii lib. XIV, 23 sqq. inpr. Appian de reb. Samnit. Ecl. in ed. Schweigh. To. I. p. 69. 70. Liv. XXIX, 18.

classe ad Italiam deuastandam profectum agros Locrensium et Bruttiorum late deuastasse reperimus (V. C. 506 ante C. N. 248. Oros. IV, 10). At pugna ad Cannas facta fuere Locri inter socios, qui a Romanis deficerent (V. C. 538. ante C. 216. Liv. XXII, 61. et XXIII, 30); itaque anno sequente Appio Claudio ad vrbem aduenienti portas clauserunt (Liv. XXIII, 41). Ex iis tamen, quae paullo post inter acta anni eiusdem V. C. 539. Livius narrat lib. XXIV, 1. Locros iterum ad Romanos se applicuisse apparet. Nam Poenis tum ad muros accedentibus, deducto in portum Romanorum praesidio vt Rhegium deueheretur, dediderunt se, *foedere aequis legibus facto:* Locrensibus iussu Hannibalis data pax, *vt liberi suis legibus viverent; vrbs pateret Poenis, portus in potestate Locrensium esset; societas eo iure staret, vt Poenus Locrensem, Locrensisque Poenum pace ac bello iuuaret.* Recepere paullo post Locri multitudinem Crotoniatarum, quae ex vrbe capta a Bruttiis in templum Junonis Laciniae confugerat: (ib. c. 3.) Ad vrbem recuperandam cum T. Quinctius Cos. V. C. 546. frustra copias et tormenta admouisset (Liv. XXVII, 25): res tandem fraude et insidiis perfecta est, decimo defectionis anno, quarto decimo Punici belli (V. C. 547. a. C. 207). Vrbs dedita Scipioni: v. Liv. XXIX, 6 sqq. et Q. Pleminius legatus cum praesidio vrbi relictus. At enim scelere et auaritia Romani etiam Poenos superarunt: inde anno sequenti Locrensium legatis Romam missis misericordia senatus motus Praetorem M. Pomponium cum decem legatis Locros misit ad caussam cognoscendam:

dam: qui *Locrensibus* edixere *libertatem legesque suas populum Romanum senatumque restituere* (Liv. l. c. c. 9. 16-21). Reddita quoque thesauris Proserpinae pecunia; quinto tamen hinc anno nouo sacrilegio pecunia nocte clam sublata (Liv. XXXI, 12. 13). Ab hoc inde tempore inter *foederatas populi R. civitates* fuere, vt suis legibus vterentur, ex foedere tamen publice ad ea, de quibus conuenerat, praestanda tenerentur: erat in his vt copias maritimas mitterent, quoties Romanis opus esset. Narrat Polybius (Ecl. XII, 3), qui tum Romae inter euocatos Achaeorum erat et gratia multorum florebat, sua opera factum esse, vt Romani Locrensibus, propter attritas forte eorum res, remitterent, ne cum in bellum Hispaniense auxilia (forte aduersus Celtiberos) tum aduersus Dalmatas (V. C 596. ante C. N. 156) copias maritimas mittere tenerentur. Postea nihil quod de iis memorabile occurrat meminimus: nisi quod Strabo ita memorat, vt vrbem adhuc rebus non prorsus profligatis fuisse intelligas. Inde nomen vrbis occurrit apud Plinium et forte alios.

Inter haec tempus esse debuit, quo et ipsi Locri luxuriem et impudicitiam in vrbem admitterent, si quidem eodem modo, vt apud Lydos et Cyprios, puellae apud illos publice prostitisse narrantur apud Athenaeum (lib. XII. p. 516), qui id antiquae alicuius iniuriae monumentum esse putabat. Potuit hoc adeo serius esse Dionysii contumelia, quam diximus; potest tamen quoque narratio ex hac Locrorum calamitate esse efficta. Locricum

cricum carmen apud eundem (p.516. B.) e moechae perſona cani ſolitum, (quod emendat Bentlej. p. 199) pro argumento certo haberi nequit.

Ex ciuibus nobile nomen fuit *Euthymi*, qui pugilatu victor Olymp. LXXIV. VI. VII. (v. Pauſ. VI, 6), idem oraculi iuſſu viuus ſentiensque conſecratus, ſacrificatumque ei imagine eius et Olympiae altera poſita (Plin. VII, 48). Alium Locrum in pueris pugilem, *Ageſidamum*, Pindarus binis carminibus celebrauit: Ol. 10. et 11. *Xenocritus* inter antiquiſſimos paeanum auctores a Plutarcho (p. 1134. B. C. To. II.) et inter eos refertur, qui ſecundae conſtitutionis muſices principes habendi eſſent: idem ex quo natus erat oculis captus fuit, vt in fragm. Heraclidis legitur, in quibus ille cum *Eraſippo*, et ipſo Locrenſi poeta, memoratur. Verum adeo quod Pindarus praedicat: μέλει τέ σφισι Καλλιόπα.

Epimetrum

Epimetrum II.

de Zaleuco.

De Zaleuco in diuerſas partes diſputatum eſt a viris doctis *a*). Inprimis ſubtiliter de eo commentatus eſt Bentleivs in *Diſſ. ſupra Phalaridis Epiſtolis* p. 337 ſqq. verum tam impotenti animo, vt, dummodo aduerſarium Boylium laederet et exagitaret, ipſe parum curaret ſi aliis latus ipſe nudaret. Saltem vera et falſa, dubia et explorata, eadem lance appenduntur. Non meum eſt in iis excutiendis et ſeu refellendis ſeu firmandis, operam conſumere: praeſtat ſingulis aequa trutina expenſis apponere ea, quae ſeu veriora ſunt ſeu veris ſimiliora, eaque ad certas claſſes redigere. Quod Timaeo ille tantum tribuit, vt ſecundum eum omnino neget, Zaleucum vnquam fuiſſe, id eius cupiditati et irae in aduerſario conficiendo condonabimus. Nam primum Timaeus hoc non ex fide hiſtorici ſed *ad ſuam opinionem* tradiderat; ita vero non auctoritas viri, ſed iudicii ratio erat exquirenda *b*); iam autem Timaeum odio et ira, tum perti-

a) v. Congeſta ap. Fabric. B. Gr. To. I. p. 531 ſq. et Weſſeling. ad Diod. XII, 20.

b) Eadem hac fere via Polybius Timaeum refellit, ab Ariſtotele in iis, quae de Locrorum originibus tradita erant, diſſentientem: *vtrumque*, ait, *tantum ex coniectura locutum eſſe*, *Ariſtotelis vero narrationem eſſe veriſimiliorem*, *cuncti ex iis*, *quae diſſerui*, *ſatis intelligent*. Exc. de Virt. e lib. XII. (p. 38. To. III.)

pertinacia occaecatum, multa perperam tradidisse satis constat. Quomodo igitur huius hominis iudicium et opinionem satis magnam vim habere dicemus ad euertendam omnem antiquitatis fidem? De Locrorum rep. libri erant Aristotelis et Theophrasti, περὶ τῆς τῶν Λοκρῶν πολιτείας: iam vterque Zaleucum legum Locris scriptarum auctorem ediderat; Timaeus tamen in Theophrastum saltem inuectus erat, vtque eum tanto grauiore ictu perculsum prosterneret, Zaleucum omnino vllum fuisse negauerat c). Sane vel sic comparata vtriusque auctoritate haud difficile erat pronuntiare, vtri assentiendum esset. Verum accedebant Theophrasti auctoritati, perpetua omnium temporum fama, tot auctorum consensus, et Locrorum ipsorum commemoratio. Disertior erat locus Aristotelis [ap. Schol. Pind. Olymp. X, 17] d), in quo narratum, *Locros, cum multis discordiis agitarentur, consulto deo, respon-*

c) Cic. de Legg. II, 6. ad Att. VI, 1. Omnino ex his locis nihil recte confici potest, non enim satis constat, quidnam illud fuerit, quod Timaeus negauerat: altero loco *Zaleucum leges Locris scripsisse* a Timaeo reprehensum erat; altero: *Zaleucum istum negare vllum fuisse Timaeum.* At quam diuersa haec sunt. Ipsum Timaeum audire opus esset, si eius assertum satis exploratum aliquis dare se velle sponderet.

d) Φησὶν Ἀριστοτέλης· ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῶντο τῷ θεῷ, πῶς ἂν πολλῆς ταραχῆς ἀπαλλαγεῖεν, ἐξέπεσεν αὐτοῖς χρησμὸς, ἑαυτοῖς νόμους τίθεσθαι, ὅτε καί τις ποιμὴν, ὄνομα δ' ἦν Ζάλευκος, πολλοὺς νόμους δυνηθείη τοῖς πολίταις εἰσενεγκεῖν δοκίμους. γνωσθεὶς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς, πόθεν εὕροι; ἔφησεν ἐνύπνιον αὐτῷ τὴν Ἀθηνᾶν παραστήσεσθαι (immo παραστήσασθαι). διὸ αὐτός τε ἠλευθέρωται καὶ νομοθέτης κατέστη.

responsum accepisse, vt sibi leges constituerent, quandoquidem pastor aliquis, nomen ei erat Zaleucus, multas bonas leges illis ferre possit. Agnitus ille pastor et interrogatus vnde illas accepisset, a Minerua sibi per somnum eas traditas esse narrauit. Itaque ille libertate donatus et legumlator constitutus est. Aduersus haec disputare velle, tanquam parum credibilia, hominis esset aut otio aut doctrina abundantis. Narravit Aristoteles, quid enim in ista antiquitate aliud narrare potuit? rem prisca fama acceptam: in qua nihil est, quod genio saeculi antiquioris aut fidei aut probabilitati repugnet, nihil saltem aliud potiori cum fide tradi potest. Fuere illa aetate multi in seruitute habiti, qui generis nobilitate domestica et liberali institutione dominos suos longe antecellerent. Si Locrus ipse fuit, in seruitutem ille barbarorum abstractus esse potuit, vt nunc ciuibus redderetur. Armenta autem pascere non erat res adeo illiberalis, vt ad leges scribendas nemo a pastione procedere posset: habemus vel Mosis exemplum. Contra ad certum consilium deflexam esse apparet narrationem, quam Diodorus sequitur XII, 20., fuisse Zaleucum virum stirpe clarum et magnae in ciuitate sua auctoritatis.

At illud alterum, quod a multis assertum fuit, *Zaleucum Pythagoreum fuisse*, bene refellit Bentleius. Satisque constat ante Pythagoram Zaleucum saltem CXX annorum interuallo vixisse, si quidem circa Olymp. LX. Pythagorae, Zaleuci autem circa Ol. XXIX. collocanda esse tempora probabile fit.

Certe

Certe in Eufebiano Chronico ad Ol. XXIX. adfcriptum erat: *Zaleucum Locrum tunc floruiffe e)*.

Quae alia de Zaleuco tradita funt, quippe e tam remota antiquitate, non magis aliunde quam fama accepta tradere potuere fcriptores *f*). Eum Locrum fuiffe communi fide produnt fcriptores. Quod *Λόκρον ἐκ Θουρίου* traditum videmus apud Suidam, parum certa fide nititur, cum, vnde hic fua haufèrit, non conftet; apud eundem pro patria obiiffe narratur pugnando. In eo autem haerendum non eft, nec hoc fraude aut aftutia factum dicendum, quod a Minerua leges fuas accepiffe narratur *g*); ex antiquorum hominum fenfu, is, qui eiusmodi quid pronuntiabat, cum fide id tradere poterat. Nemo enim *vir magnus fine aliquo afflatu diuino*

e) *Ζάλευκος ὁ νομοθέτης Λοκρῶν ἤκμαζε.* Quod ap. Ariftot. de Rep. II, 12. ille a nonnullis *ἀκροατὴς* Thaletis f. Thaletae Cretenfis editus erat, ad paullo rudiorem antiquitatis declarationem fpectare puta.

f) Imaginem eius Vrfinus inter Imagg. n. 150 ex numo argenteo protulit, fed fuit ille adulteratus nomine Zaleuci infculpto; eft enim caput Jovis in aliis Locrenfium numis obuium.

g) Cum *Ariftotele* etiam *Chamaeleon*, eius difcipulus, idem tradiderat, tefte Clem. Alex. Strom. I. p. 352. et fcripferat ille plures Vitas (*βίους*) in quibus adeo et Zaleuci vitam fuiffe credas, nifi Clemens adieciffet *ἐν τῷ περὶ μέθης*. Quod Heraclidem, et ipfum Heracleotam, plagii accufauit, ap. Athen. V, 92. id tantum ad vitam Homeri et Hefiodi fpectat. Plutarchum, Valer. Max. Theodoretum, qui de Minerva in auxilium a Zaleuco vocata idem tradiderant, iam Bentleius excitauit et Fabric. B. Gr. To. I. p. 531.

diuino vnquam fuit, neque ſibi viſus eſt eſſe. Sapientia conſilia a diis dari animisque inſtillari qui crederent, leges ferendas, rem arduam, aggreſſi, ad certum numen, ſeu Iouem ſeu Mineruam, ſeu Apollinem recte referebant ſua inuenta *h*).

Quae ad *leges ab eo ſcriptas* ſpectant, ad plures propoſitiones reuocabimus videbimusque discrete de ſingulis; hac enim maxime via ac ratione diſpellere licebit nebulas et difficultates in toto hoc argumento a viris doctis collectas et obductas, dum miſcentur plura admodum inter ſe diuerſa.

Iam primum Locrorum remp. legibus iisque praeclaris conſtitutam fuiſſe conſtans eſt antiquitatis fama; accedit quod eadem fama habitum fuit, fuiſſe eos, qui primi *ſcriptis* vterentur *legibus*. Hoc ex Scymno Chio et ex Strabone notum eſt *i*). Iidem auctores ſunt, *a Zaleuco* eas fuiſſe ſcriptas; accedit Ariſtoteles *k*), auctor grauiſſimus. Nam alios ſeriores commemorare nihil attinet. Fuit omnino

h) Nec minus alienum eſt, ad theocratiam aliquam haec referre velle.

i) Scymnus *Orb. deſcr.* 313. 4. Locri – *τούτους δὲ πρώτους φασὶ χρήσασθαι νόμοις Γραπτοῖσιν, οὓς Ζάλευκος ὑποθέσθαι δοκεῖ.* Strabo VI. p. 397. D. *Πρῶτοι δὲ νόμοις ἐγγράπτοις χρήσασθαι πεπιστευμένοι εἰσὶ, καὶ πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες.* Clementem Alex. Strom. I. p. 309. A. indocte Zaleucum primum omnino legumlatorem appellantem iam Bentleius notauit.

k) de Rep. II, 12. *νομοθέται δὲ ἐγένοντο Ζάλευκός τε Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις* —

omnino Zaleuci et Charondae nomen tam clarum, vt, quoties de praestantia legum et auctoritate, aut de auctoribus bonarum legum agitur, nomina illa plerumque apponantur. Sic etiam apud Joseph. in Apion. II, 15. Scriptores autem aequales vel aetate proximos, habemus omnino nullos; eos tamen habemus, qui vixere, cum Locrorum resp. nondum esset euersa. Ad *Ephorum* Strabo prouocat; ex quo illud insuper addit *l*), *Zaleucum leges istas ex Cretensium, Laconum et Areopagitarum institutis composuisse.* Quo ipso Thaletae, qui inter Cretensium legumlatores fuit, discipulus a nonnullis haberi seu appellari potuit, quod Aristoteles, vt supra monitum est, tradit. Inter haec, quae ab illis, Cretensibus inprimis, mutuata videri possint, refero austeritatem ac simplicitatem vitae, tum τὰ συσσίτια. Fuerintne leges Zaleuci aliis ciuitatibus communicatae, non traditur. Vnis Sybaritis eas assignatas vidimus a Scymno Chio (v. 345) vix tamen recte (v. ad LL. Sybaritar.).

Dubitari itaque nequit *Zaleucum vixisse*, et *Locris leges scripsisse:* verum ita nondum effectum est, etiam leges Zaleuci esse aut prooemium, quod a Stobaeo et Diodoro seruatum habemus. Alio modo probanda erant haec, quae sigillatim constituenda sunt. Videndum est, primo, *durauerintne illae Zaleuci leges ad seriora tempora, quibus a scriptoribus consignari potuere? consignataene sint ipsis*

 legum

l) p. 398. B. - τῆς δὲ τῶν Λοκρῶν νομογραφίας μνησθεὶς Ἔφορος, ἣν Ζάλευκος συνέταξεν ἔκ τε τῶν Κρητικῶν νομίμων, καὶ Λακωνικῶν, καὶ ἐκ τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, etc.

legum verbis an suis cuiuslibet scriptoris, ad verbum an summatim? fuerintne illae ipsae quas Stobaeus et Diodorus seruarunt? legum autem exordium, quod ab his insertum est, *fuitne ipsis Zaleuci legibus praescriptum?* an *argumentum saltem eius habemus, aliis verbis conceptum?* an *prorsus est commentitium:* Dirimenda haec erant, vt diximus, non in vnum permiscenda: alioqui, quicquid asseritur, et verum et falsum esse potest.

Quamdiu igitur *leges Zaleuci superstites* fuerint, etsi diserta auctoritas commemorari nequit: probabilitas tamen est satis magna, vsque ad ea tempora, quibus vixere, qui earum meminere, eas durare potuisse atque etiam durasse.

Locrorum opes fractae sunt a Dionysio iuniore Ol. CVI, 1. ante C. N. 356. Iam autem eadem aetate vixit Ephorus, Aristoteles et Theophrastus. Si fractae fuere, non fuere euersae res Locrorum; immo vero ex illa tempestate emersere iterum Locri et per multa saecula floruere, vt nullo modo dubitari possit, an Locri antiquas suas leges etiam post Dionysii tempora seruare potuerint; idque multo minus, si reputes, non, vt Lycurgi leges, ore modo ac carmine traditas, verum, ab initio statim, litteris perscriptas eas fuisse.

Iam autem a *Ioanne Stobensi*, inter excerpta veterum scriptorum loca, adscripta exstant *fragmenta legum Zaleuci* et *Charondae* vna cum *prooemiis;* non dissimilia inserta sunt historiis Diodori; ita

vt

vt vtrumque aut in eundem fontem, aut in eos incidisse necesse sit, qui ex vno eodemque fonte hauserant. De Charonda alio loco videbimus; nunc de Zaleuco dispiciendum. Quod ad leges attinet, sunt sane ex iis nonnullae, quarum etiam apud alios scriptores mentio fit. Quod autem non ipsis verbis Zaleuci antiquis ad nos peruenere, non eam vim habere potest, vt omnino commentitiae sint. Quot tandem aut Lycurgi aut Solonis aut Regum et Decemuirorum Romae leges ipsis eorum verbis expressae! negabimusne illis quicquam veritatis inesse? De his adeo videtur satis tuto pronuntiari posse: vim et argumentum legum non esse commentitium, sed cum fide traditum; nequaquam tamen ipsis legum verbis, quorum omnino nihil ad nos perlatum est.

Quis tamen ille auctor fuerit, qua aetate, qua fide et auctoritate ille fuerit, e quo Jo. Stobensis et Diodorus ea petiere, quae ab iis tradita sunt, hoc in incerto est. Sane inter πολιτείας et νομοθεσίας Aristotelis, Theophrasti et Heraclidis, leges Locrorum haud dubie fuere adscriptae, vix tamen ipsis legum verbis antiquis. Potuit etiam esse, qui Locrorum leges, forte et res, ex ipsis Locrensium tabulis, collegisset et singulari opere proposuisset. Potuit etiam esse, qui ex vno alteroue, aut ex pluribus, nouum opus concinnasset, certo consilio, ad philosophiam, inprimisque ad legum ferendarum rationem, attemperato. Quod si ille ipsa legum verba haud reddidit, forte nec expressit; si plura de suo addidit: non tamen statim dicen-

 dus

dus est omnia commentus esse et mentitus. Quod si haec ab historico narrata fuere, cui oratio in alium modum erat inflectenda, prisca verba is multo minus retinere potuit Quod Bentleius ita colligit: has Zaleuci leges, quae ferri solent, aut Timaei aetate nondum extitisse aut ab eo pro impostoris fetu habitas fuisse, parum subtiliter factum. Nihil enim aliud consequitur, quam: Timaeum illum codicem legum ignorasse: illo autem tempore etiam doctissimus homo innumera ignorare potuit, quae tamen scripta extarent, cum nondum ea essent litterarum commercia, quae nostra aetas vidit. Idem Ptolemaeorum tempore, quando libri quaestus caussa fingi coepere, fuisse contendit, qui corpus legum confingeret idque Zaleuci inscriberet, addito luculento aliquo indicio, fuisse eum Pythagoricum. Redeunt haec ad ariolationem non indoctam; verum non minus coniectare licet multa alia, quibus confici potest, sine omni fraude, et mero iudicii errore euenisse, vt liber ille Zaleuci nomine inscriberetur, vtque ille Pythagoreus haberetur. Fac fuisse aliquem, qui legum bonarum digestum condere vellet, atque fundum earum faceret leges Locris ante multos annos scriptas; subiiceretque iisdem leges Charondae forte et aliorum: ita tamen vt pro consilii sui ratione eas aliis verbis ac modis enuntiaret, legum caussas aliaque ad legum vim declarandam adderet. Ita nulla fraus, nullum fallendi studium in illo homine fuit; contra Diodori culpa, cum parum subtile iudicium ea in re adhibuisset, accidit, vt in historiarum corpus suum eas admitteret; quod ille tanto cu-

pidius

pidius fecit, quia propositum hoc ipsi in eo opere erat, vt ad morum virtutisque disciplinam in animos demittendam illud componeret *l*).

Enimuero difficilior quaestio exoritur super prooemio legum, quod in Diodoro et Stobaeo proditum est. Quod quidem a vetere Zaleuco scriptum esse, quale nunc habemus, nemo facile in animum induxerit, qui orationem a priscae aetatis, in qua Zaleucus vixit, genio abhorrentem etiam in eo, quod vetere dialecto Dorica illud perscriptum esse debuerat, si a Zaleuco esset profectum, reputet *m*); etsi mihi pro multo grauiore argumento est sententiarum ratio et indoles in multis pro temporum antiquiorum ratione paullo subtilior, et orationis copia nimis exuberans, cum in vetere sermone breuitatem expectares; inprimis vero in sententiis, de diis maxime et daemonibus, multa sunt, quae Pythagoricam doctrinam redhibent, pro Zaleuci vero aetate nimis docte dicta sunt *n*).

 Verum

l) v. Commentatt. soc. Gott. To. VI. et VII. *de Diodori fide ac fontibus*.

m) Hic Bentl. praeclare egit partes critici l. c.

n) Sane quidem etiam Numae, qui eadem fere aetate cum Zaleuco vixit, non minus subtilem doctrinam tribuunt v. c. Plutarch. in Numa p. 65. A. B. eum *negasse, sensui aut vlli affectioni* (dolori) *obnoxium esse numen, sed esse inuisibile et sola mente comprehensibile;* vetuisse eum porro, *diuinae naturae vllam effigiem siue ab humana siue ab alterius animantis forma ductam tribuere; quippe nefas esse, augustiora exprimere humilioribus; neque etiam deum aliter quam mente attingi posse* (καθάπτεσθαι θεοῦ). Praeclara haec sunt, quis dubitet, verum haud dubie a seriore aliquo philosopho Numae subiecta, seu cum ita ipse statueret, seu vt suis dictis auctoritatem compararet.

Verum temere ruimus in contrarium errorem, si omnia ista a falsario supposita asseueramus. Si ipsa Zaleuci verba non tenemus, at potuit fama aliqua superesse prooemii a Zaleuco et Charonda legibus praemissi, potuere sententiae, potuit argumentum eius prooemii traditum esse, quod is, qui illud quale nunc habemus, scripsit, sequeretur *).

Quod si igitur in verbis non minus quam in sententiis multa sunt a Zaleuci aeuo aliena: nihil amplius inde confectum est, quam verborum, quibus haec perscripta sunt, auctoritatem Zaleuco vindicari non posse. Quantum sibi veteres in verbis aliorum ad suam orationem accommodandis permittant, ex ipsa comparatione Diodori et Stobaei intelligas; aut idem exemplum aut exempla eodem fonte profecta vterque sunt sequuti: at quam diverse ab iis enuntiatae, auctae vel imminutae sunt sententiae! Quid? quod in Stobaeo esse possunt nonnulla a seriore interpolatore, etiam a Christiano homine, intertexta! Haec et similia cautum reddent lectorem in singulis, non vero ita labefactabunt, vt totum commentum hominis fraudulenti et falsarii protenus abiiciendum esse pronuntiet. Sane

*) *Warburtonus Divine Legation of Moses* B. II. S. III. p. 116 sqq. legum verba cum temporum progressione mutata esse censebat ad vulgarem hominum vsum sermonisque morem mutatum; idem exemplo Ocelli Lucani vtitur, cuius libellum dorice exaratum nunc in vulgarem sermonem translatum habemus; eodem exemplo Zaleuci leges potuisse in vulgarem sermonem redactas ab aliquo ad nos peruenire. Cum grauiora sint alia, quae hoc prooemium premant, equidem in verbis, de quibus multa dici possunt, non haereo.

Sane ſententiae et verba Pythagoreum produnt *o*). Hoc nemo facile inficias eat, eoque ipſo conſtat, fuiſſe aliquem, qui Zaleuci nominis auctoritate vſus eſt; vt vero omni fundo deſtitutum eum fuiſſe et falſarii fraude graſſatum eſſe dicamus, effectum non eſt. Habetur praeterea huius prooemii auctoritas ſatis antiqua, cum Cicero manifeſte illud reſpiciat *p*): ſaltem prooemium, quod huic noſtro non diſſimile omnino eſſet. Atqui vel ſic effectum eſt, a Chriſtiano homine id profectum non eſſe; vt adeo iniquiores ſint in genus humanum et in numinis optimi beneficientiam, quae intelligentia et mente nos inſtruxit, iniurii, qui nihil bonae frugis aut virtutis inter homines ante illud tempus nec quenquam fuiſſe contendunt, qui de natura diuina et humana recte ſentiret.

o) Warburtonus quidem ea ratione vti malit, vt dicat, ſententias has iam ante Pythagoram per Italiam fuiſſe. Totus tamen orationis color ac tenor Pythagoricis ſimilior eſt. Ita enim Pythagoras ſentiebat, ad ſtabiliendam iuſtitiam nihil eſſe efficacius prouidentia numinis et cura rerum humanarum, ſi mentibus hominum de ea recte perſuaſum ſit; itaque initio ab hac facto remp. et leges et iura conſtituebat. cf. Jamblich. V. P. ſ. 174.

p) de Legg. II, 6.

III.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
GEORG. HENRICVS AYRER D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
PHIL. GEORGIVM SCHROEDER
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXVIII.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio prior.

Legitimum magiſtratus noſtri *), Ciues, tempus cum ipſo anno feliciter nunc exire, quanquam per ſe laetum et dulce eſt feſſo id genus ſtudiis curisque animo et geſtienti iam redire ad ſolita negotia vitaeque officia, in quibus tanquam per gratas vices recreet ſe atque recipiat; habet tamen ea res nunc dulcedinem aliquam praecipuam atque eximiam

*) Ex perſona Ge. H. *Ayreri*, cuius nomen praeſcriptum eſt, dicta haec eſſe puta.

eximiam adiunctam, quod magistratum nostrum, quintum susceptum, inter res constanter et aequabiliter prosperas gestum, nunc ita deponimus, vt nec publicae nec priuatae nostrae felicitati vlla facta sit imminutio aut obscuratio; quod in tanta rerum humanarum inconstantia et vicissitudine quis non notabili aliqua fortuna nobis contigisse existimet? Vestra autem inprimis, Carissimi Ciues, modestia, verecundia et obsequio, tam pacatam ac tranquillam habuimus remp. vt abeuntes nunc magistratu sine vlla dubitatione remp. saluam iurare possimus. Ob quem secundum rerum nostrarum cursum debitae agentur Deo O. M. gratiae eo die, erit autem is a. d. II. Januarii, quo academici magistratus insignia rite et inter publicam gratulationem transferentur in

PHILIPPVM GEORG. SCHROEDERVM D.

Virum Experientissimum, cuius beneuolentiam et humanitatem, quam vel ipsum medici nomen ac professio ostendit, quum vos multis studiosissimae voluntatis documentis a viro praestantissimo declaratam habeatis, non dubitamus, quin vos non minus amore in eum ducti, quam laudis vestrae retinendae studio incensi, sitis daturi operam, vt legum sanctitas, magistratus reuerentia, honestatis et ingenui pudoris modestiaeque decor, vt haec omnia, inquam, propria vobis sint atque perpetua. Quam nostram spem de virtute vestra ac fiduciam vanam et inanem non fore, in ipsis his noui anni auspiciis hoc vestro quasi auspicio et omine declarabitis, Illustrissimi Comites, Generosissimi et Nobilissimi Ciues, si ad sollennes caerimonias dicta die

die in templo academico habendas frequentes convenietis votisque noſtris pie et religioſe fauebitis.

Ne tamen apud vos, Commilitones, nihil aliud egiſſe videamur, quam vt tanquam alicuius praeconis voce atque opera, quae publice indicenda erant, ſollenni formula indiceremus, ſed vt potius amicitiae atque familiaritatis morem ſeruemus, quo poſtquam de grauioribus rebus actum eſt, ad familiares et hilariores ſermones ac collocutiones dilabitur oratio; tenebimus vos per horulae ſpatium diſputatione de re nec iniucunda nec inutili inſtituenda.

Magnum inter eos, qui legibus olim ſcribendis claruerunt, fuit nomen *Charondae*, nec Zaleuci fama obſcurius, quanquam minus certa de eo memorari poſſunt. Nos, vt in Zaleuco fecimus, primum legum, quae ſub eius nomine veniunt, fragmenta vndecunque conferemus, tum nonnulla, quae de harum legum auctoritate, deque tanti viri vita factisque diſputari poſſunt, breuiter ſubiiciemus.

Et legum quidem praeclarum *prooemium* a Joanne Stobenſi *a*) ſeruatum primo loco erit ponendum;

a) Joannes Stobis oriundus Serm. XLII. p. 289. a quo quidem homine verae et vtilis ſapientiae maior apparatus nobis eſt ſeruatus quam per infinita ſubtilium philoſophorum volumina. Diſſertationibus aliquot Leges Charondae expoſitae ſunt a *Sam. Strunkio* Vpſaliae ſub finem ſuperioris ſaeculi; quarum quartam, 1670. 8. in manibus habemus, quae tamen ceterarum deſiderium non facile faciat; tam occupata eſt tota in rebus ac locis communibus.

nendum; de quo quid ſtatuendum ſit, alio loco videbimus; auctoritatem eius ipſe Cicero pro ſe laudat *b*).

Conſultantes aliquid et agentes a diis auſpicari fas eſt. Optime enim res, vt vulgare dictum fert, ſe habent tum, ſi eorum, quae ſuſcipiuntur, deum auctorem habeamus et auſpicem omnium. A malis porro facinoribus abſtinendum eſt, idque maxime propter hanc ipſam cum deo conſiliorum communicationem. Cum iniuſto enim numen nihil commune habere poteſt c).

Debet autem vnusquisque inſtare ſibi ſeque excitare d) *ad capeſſenda iuſta conſilia et peragenda ſic, vt quaeque res poſtulat* e). *Nam aequalem in paruis iuxta ac magnis contentionem et ſtudium adhibere, puſilli animi eſt et illiberale. Quare videndum, ne parua aeque ac magna nimis animoſe aggrediare, ſed vt vnamquamque* rem,

b) Cic. de Legg. II, 6 *vt, priusquam ipſam legem recitem, de eius legis laude dicam. quod idem et Zaleucum et Charondam feciſſe video — Quos imitatus Plato, videlicet hoc quoque legis putauit eſſe, perſuadere aliquid, non omnia vi ac minis cogere — Habes legis prooemium, ſic enim hoc appellat Plato.*

c) Τὼς βουλομένως καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἄρχεσθαι χρή. τὸ γὰρ ἄριστον, ὥσπερ ἁ παροιμία φατὶ, τὸν θεὸν ἦμεν αἴτιον πάντων τούτων. ἔτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα, διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν ξυμβουλίαν. οὐδενὸς γὰρ ἀδίκω θεὸν κοινωνεῖν.

d) Ita int. βοηθεῖν ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι. Verba ſunt: βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι, κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνεν καὶ πράσσεν. τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἦμεν καὶ ἀνελεύθερον.

e) κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνεν καὶ πράσσεν.

rem, ex dignitate eius et efficacitate aeſtimatione facta, ſuſcipias f). *Quo ipſo conſequeris auctoritatem et dignitatem.*

Qui meminerit, in magnis iuxta imperiis ac paruis ciuitatibus quantae nimium ſaepe rerum turbae, diſſenſiones, diſcordiae, odia et bella internecina, hoc ipſo excitata ac mota fuerint, quod res paruae, leues et inanes, magno conatu ac molimine, ſcenico aliquo apparatu, auguſta verborum, ſententiarum, vultus denique grauitate agebantur, dum interea ad ea, quae in re ſumma erant et ipſam publicae priuataeque rei ſalutem continebant, nemo animo vacaret, is forte intelliget, hoc quidem legis caput egregiam et exquiſitam latoris prudentiam tanquam ſpecimine aliquo prodere.

Viro aut mulieri ob iniuſtitiae culpam a ciuitate notatis g) *ne quis opem ferto, neque cum iis verſator; qui*

f) Reſtituenda ſcilicet Joanni et ſententia et lectio ſua: *διὸ Φροντίζεν* [*δεῖ*] *τῶ* (pro *τοῦ ἐμπίπτειν* dorice) *μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἄκιστα* (pro *ἥκιστα*· male *μάκιστα* ſcribitur) *καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτεν. ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῶ* (pro *ἑαυτοῦ*, non autem *ἑαυτῷ*) *καὶ δυναμίαν* (non *δυναμιν*?) *μετρέοντα, ἑκάστῳ πράγματι* (non *πρᾶγμα*) *ἐπιβάλλεν.* Hactenus prooemii verba apud Stobaeum dorice ſunt perſcripta.

g) *'Αδίκῳ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγὴν μὴ ποιεῖσθαι, μηδὲ ὁμιλεῖν μηδένα, ἢ ὀνειδίζεσθαι ὡς ὄντα ὅμοιον ᾧ ὁμιλεῖ.* Acciperes verba hoc modo, vt ciues vetiti ſint, ſubuenire vllo modo iis, qui iudicati ſint iniuſti eſſe, h. e. in quos actione iniuſti facta ſententia lata fuerit. Sequitur mox lex. quae reſpondeat huic: *πολίτῃ δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν.* videtur tamen

qui secus fecerit, ei ignominia inuritor, vt similis habeatur illi, quicum versatur.

Diodorus hanc eandem legem recitat, qua malorum consuetudine (κακομιλία), quae maxima vitae humanae pestis est, et partim prauis exemplis consiliisque a virtutis studio reuocat, partim integerrimos saepe animos tanquam contagione aliqua contaminat, vrbem liberare voluerit. Sed is rem ita eloquitur, ac si malorum consortio ac familiaritate non modo seuere interdixerit, sed et *actionem prauae societatis instituerit, grauemque huius delicti multam reis imposuerit* h): egregia lex, si de virtutis studio et vero eius fundamento quaeritur! sed ab auctoribus adiectam vellemus *rationem ac modum, quo talia iudicia tractari potuerint.* Iam porro:

Viros bonos, qui virtute ceteris praestare existimantur, amare quisque et frequentare, atque vere eos imitando, et virtutem sibi propriam faciendo, initiis *illis*, maximis omnium et sanctissimis, honestati, initiari *studeto* i). *Sine hac enim nemo vir perfectus* k). *Ciui*

men eadem lex esse, de qua Diodor. XII, 12. ἔγραψε δὲ ὁ Χαρώνδας καὶ περὶ τῆς κακομιλίας νόμον — ἀπηγόρευσε τῇ τῶν πονηρῶν φιλίᾳ τε καὶ συνηθείᾳ χρήσασθαι. Formata autem vox κακομιλία non vt καχεξία, sed vt κακοείμων.

h) καὶ δίκας ἐποίησε κακομιλίας, καὶ προστίμοις μεγάλοις ἐπέγραψε τοὺς ἁμαρτάνειν μέλλοντας. idem Diod.

i) τοὺς δὲ προκεκριμένους ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀγαπᾶν, καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελεῖσθαί τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετὴν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους (immo μεμυημένους initiatos) ἐπ' ἀληθείᾳ, καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν. quanto potentior atque efficacior ad honestatis studium in animis inflammandum debuit esse haec religiosissimae rei imago, quam ieiuna virtutis definitio!

Ciui iniuria affecto in patria iuxta ac peregrina terra fuccurrunto. Nec minus hofpitem quemuis, cui in patria fua et ex fuis legibus l) *honos habetur, honorifice et familiariter excipiunto et dimittunto, Iouis hofpitalis memores, tanquam numinis, quod communi apud omnes gentes religione colitur, quodque hofpitii iura feu feruata feu violata infpicit.*

Senes iunioribus et exemplis et monitis auctores funto, vt verecundiam habeant, et praua quaeuis erubefcant; idcirco ipfi verecundia et pudore confpicuos fe praebento. Nam in quibus ciuitatibus fenes funt inuerecundi et improbi, in iisdem liberi etiam et nepotes m) *impudentiam retinent. Impudentiam autem et proteruitatem*

k) τέλειος, vti ex initiis, quibus initiatus aliquis eft. οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἄνευ ταύτης (fc. τῆς ἀρετῆς.) Quae vero fequuntur, ita fe habent: πολίτῃ δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν καὶ οἴκοι καὶ ἐπὶ ξένης. ξένον δὲ πάντα, τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους, εὐφήμως καὶ οἰκείως προσδέχεσθαι, καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου, ὡς παρὰ πᾶσιν ἱδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας.

l) Nihil maiore iudicio potuit declarari; ne aliorum virtutem e fuis opinionibus aeftimarent. Quid igitur iftos homines iudicaturos fuiffe putabimus de hoc hominum genere, quod leges, religiones, mores, fanctiores ac perfectiores habere videri vult, et aliorum dignitatem, honeftatem ac virtutem, ex verborum nominumque profeffione iudicat!

m) παίδων παῖδες. Verba funt haec: ἡγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέροις τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακὰ, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχυνομένους καὶ αἰδουμένους. ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναισχυντίαι [εἰσὶ], φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ παίδων παῖδες ἀναίσχυντοι.

tatem intemperantia et iniustitia sequitur, atque huic succedit exitium. Ideo inuerecundiam auersantor, et verecundiam amplectuntor, tanquam hoc ipso deos habituri propitios suasque res saluas et incolumes. Nullus enim improbus deo carus est n).

Honestatem et veritatem vnice colunto; turpitudinem et mendacium odio habento: Nam hisce notis o) *virtus et malitia discernuntur. His statim a pueris assuefaciunto, castigando mentiendi studiosos, diligendo ac fouendo veritatis amantes, vt vniuscuiusque animo innascatur et naturam quasi induat illud, quod pulcherrimum est et virtutis semina habet fecundissima* p).

Frugi

n) *ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντίᾳ καὶ ἀναιδείᾳ ὕβρις καὶ ἀδικία· τούτοις δὲ ἕπεται ὄλεθρος. μηδεὶς δὲ ἔστω ἀναιδὴς, ἀλλὰ σωφρονείτω ἕκαστος, ὡς τούτῳ τευξόμενος θεῶν ἵλεων καὶ σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής.*

o) Veritatis et mendacii, honestatis et turpitudinis. *τιμάτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθὲς, καὶ μισείτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος. ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. διὸ χρὴ συνεθίζειν ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις.*

p) sc. veritatem et honestatem. Quam praeclara praecepta! et quam praeclare illa, ad insinuandum se in animos hominum, verbis expressa! *ἵν' ἐμφυσιῶται ἑκάστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερμωδέστατον τῆς ἀρετῆς.* O quam multa in rebus ad publicam priuatamque felicitatem spectantibus caeci illi Gentiles videbant, in quibus nos Christiani caecutimus! Si sensu et affectu imbibitum, monitu et exemplo instillatum, non inanium verborum ambagibus traditum, fuerit honestatis ac veritatis studium, quanto meliores quanto feliciores ciues habituri essemus! Super voce *ἐμφυσιοῦν*, quae et infra occurrit *ἵν' ἐμφυσιῶται ἑκάστῳ τὰ παραγγέλματα*, grauis est censura Bentleii p. 376. qui adeo barba-

Frugi potius esse quam sapere videri vnusquisque ciuium studeto. Nam sapientiae existimationem affectare, indubitatum stolidi et angusti animi est signum q). *Frugi autem esse et modestum se praebere ita studeto, vt esse velit, non autem videri. Verbis egregiam virtutem iactare ne quis audeto, qui nec factis nec animi habitu professionis fidem fecerit* r). Audiant haec, et tanquam a philosopho dicta, improbent, vel ii ipsi, qui, quanquam formulariae tantum pietatis studiosi, a pietate tamen nomen mutuantur!

Ergo

barbarum auctorem prodi hoc ipso contendebat, quod vocabulum, vulgari vsu pro *ἐμφυσᾷν*, *inflare*, adhiberi solitum, vsurpauerit tanquam a *φύσις* ductum, vt sit *in naturam et indolem conuertere.* Iniquissima vero strictura. Est enim voc. Pythagoreis seu veris, seu imitatoribus, hoc sensu frequentatum: sic Hippodamus de rep. apud Stob. XLI. *τὰ δὲ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα πλάσσει καὶ κηροχυτεῖ τὰν ψυχὰν, φυσίωσιν ἐμποιεῦντα διὰ τῆς συνεχέος συνεργίης*: h. *habitu in naturam verso.* Apud Porphyr de Abstin. I, 29 *ἡ κατὰ τὰ ὄντως ὄντα φυσίωσις καὶ ζωή.* III, 11. *φυσιοῦσθαι a natura vim habere.*

q) *Προσποιείσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ φρονεῖν. ὡς ἡ προσποίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος.* Quanto melius aureum hoc praeceptum nostris legum tabulis esset inferendum, cum in *τῷ φρονεῖν* summa nunc omnis sapientiae poni soleat. Quid? quod, nisi quaestiunculis et opiniunculis animum onerare maluissent nostri maiores quam paucis veritatis fructuosae et virtutis actuosae praeceptis imbuere ipsoque vitae vsu firmare, quanto meliorem nunc remp. haberemus!

r) *ἔστω δὲ ἡ προσποίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής. μηδεὶς γὰρ πλαττέσθω γλώσσῃ καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς.*

Erga magiſtratus, tanquam parentes, beneuolentia affecti ſunto, obediendo ac venerando ipſos. Qui aliter ſenſerit, poenam mali conſilii dabit daemonibus ciuitatis praeſidibus s). *Nam et ipſi magiſtratus ciuitati praeſunt et ciuium ſaluti.*

Magiſtratus autem ipſi ciuibus, tanquam liberis ſuis, cum iuſtitiae cura praeſunto. Inimicitias iuxta atque amicitias, iraſque in iudicando reprimunto t).

Laudantor et concelebrantor illi, qui, locupletes cum ſint, tenuioribus ſubueniunt; quippe qui patriae ſuae, communi parenti, liberos ſimulque propugnatores ſeruent. Subueniunto autem iis, qui fortunae, non otioſae et intemperantis vitae, culpa pauperes ſunt v).

Fortunae

s) Ita int. *δαίμοσιν ἑστιούχοις* et mox *ἄρχοντες γὰρ ἑστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας.* Verba ſunt: *Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὔνοιαν διαφυλάττειν, καθάπερ πατρικὴν, εὐπειθοῦντας καὶ σεβομένους. ὡς ὁ μὴ διανοούμενος οὕτως τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἑστιούχοις. ἄρχοντες γὰρ ἑστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας.* De Daemonibus vid. ſup. ad LL. Zaleuci Proluſ. I. Voc. *ἑστιοῦχος* in verbis Aeſchyli legitur ap. Longin. ſ. 3. vbi et Toup. in Ind. raram vocem eſſe notauit. Ceterum lex haec cum nonnullis aliis etiam eo eſt notabilis, quod diris quodammodo deuouetur is qui aduerſus legem deliquerit; cuius generis multae leges ſunt inter Moſaicas. Legem hanc reſpexit Cic. de LL. III, 1. *Nec vero ſolum vt obtemperent obediantque magiſtratibus, ſed etiam vt eos colant diligantque praeſcribimus, vt Charondas in ſuis fecit legibus.*

t) *Χρὴ δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας δικαίως προεστάναι τῶν ἀρχομένων, καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας.*

v) *Ἐπαινείσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμείσθωσαν, ὅσοι ἂν ὄντες εὔποροι τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας*

Fortunae enim casus omnibus communes sunt: otiosa autem et incontinens vita malis hominibus propria est u).

Item honestum habetor, indicare eum, cuius quis facinoribus conscius est, vt resp. salua sit, multos habens bonae constitutionis custodes x). *Qui indicaturus est, pietatem adhibeto: etiam genere proximos deferto; patria enim nihil est coniunctius* y). *Indicium autem faciunto non eorum, quae per imprudentiam praeter voluntatem commissa, sed quae consulto peccata sunt. Ceterum is, qui indicio delatus fuerit, si aduersus indicem inimicitias susceperit, ab omnibus odio habetor, atque ingrati animi poenas dato tanquam is, qui mercede defraudet eum, per quem quasi medicum, a pessimo morbo, scelere, liberatus est* z).

Periculosa

τορας σώζοντες τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· ἐπαρκείτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ.

u) Sic int. ἡ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινὸν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατὴς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος.

x) Καλὸν δὲ ἔστω καὶ μηνύειν, ἐάν τις τῳ συνίδῃ ἀδικοῦντι, ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας.

y) ὁ δὲ μηνύων εὐσεβὴς ἔστω, καὶ κατὰ τῶν οἰκειοτάτων ἐξαγγέλλων. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν οἰκειότερον πατρίδος. respectusque adeo patriae debet esse maior quam consanguineorum.

z) Ita int. μισείσθω ὑπὸ πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς (δι' ἧς μισθοῦ) ἀποστερῇ τὸν ἰατρεύοντα, μεγίστην νόσον ἰατρευόμενος, ἀδικίαν. Antecedentia vero sic se habebant: ἐμφανιζόντων δὲ μὴ, τὰ δι' ἀκούσιον ἄγνοιαν γιγνόμενα, ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἁμαρτάνωσιν. ὁ δὲ ἐμφανισθεὶς, ἂν ἐθελεχθρῇ τῷ μηνύσαντι, μισείσθω etc.

Periculoſa forte lex et admodum lubrica, et quae vmbratilem potius, quam verum legumlatorem prodat, qua ſycophantis et delatoribus, et cum his omni ſceleri, flagitio et infamiae, cum odiis, inimicitiis, caedibus, aditus in forum parari videtur! niſi forte in ipſo legum codice alia fuere ſubiecta, quibus his malis occurreretur. Et alia ſane apud Diodorum *a*) Charondae lex memoratur, quae non tam ſuperiori abrogare quam potius huius ipſius legis deprauationi cauere debuiſſe videri poteſt: *Calumniae enim*, inquit, *conuictis* b) *poenam irrogauit hanc, vt myrica coronati per vrbem circumducerentur, quo eos malitiae palmam eſſe conſequutos manifeſte appareret.* Sed ſunt adhuc nonnulla alia ad hanc legem monenda, quae in aliam commentationem differenda eſſe videmus. Vos, Ciues amantiſſimi, iis, quas ab initio propoſuimus, precibus monitisque vt locum apud vos eſſe velitis, iterum iterumque rogamus. P. P. Kal. Januar. cIↄIↄCCLXVIII.

a) Diodor. XII, 12.

b) malitioſae delationis, τοὺς δὲ ἐπὶ συκοφαντίᾳ καταγνωσθέντας προσέταξε περιπατεῖν ἐστεφανωμένους μυρίκῃ, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς πολίταις φαίνωνται πρωτεῖον τῆς πονηρίας περιπεποιημένοι.

IV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

PAVLVS JACOB. FOERTSCH D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXII.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↄ Iↄ CCLXIX.

RITE INDICIT.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio altera.

Solent vulgo homines ea tantum tempora pro memorabilibus habere, in quibus aliquid ad vtramque fortunam insigne et a vulgari rerum cursu deflectens euenerit; quemadmodum omnino ea, quibus adsueuimus, quamuis notabilia et praeclara, vix obiter contemplamur; in iis autem, quae noua et insolita sunt, vnice haeremus ac stupemus. Quid? quod adeo, *cum suspicimus magni caelestia mundi Templa super, stellisque micantibus aethera fixum, Vix venit in mentem solis lunaeque viarum;* at nunc, cum

cum *crinitum sidus* apparet, cuius non oculi animique ad caelum conuersi sunt? Sed *adsiduitate quotidiana*, vt Ciceronis verbis vtamur, *et consuetudine oculorum, adsuescunt animi, neque admirantur neque requirunt rationes earum rerum, quas semper vident; proinde quasi nouitas nos magis quam magnitudo rerum debeat excitare.* Sapiens itaque, non ille ex porticu nec ex schola formularia, sed qui ad vitae vsum et felicitatem transferendam sibi esse philosophiam censet, magnam sui studii partem ponit in eo, vt obvia quaeque et vulgaria, quae ante pedes, in omnium conspectu oculisque posita, omnium manibus trita tractataque sunt, excutiat et exploret, quaeque iis siue ad vitae miseriam minuendam, siue ad felicitatis publicae priuataeque materiem augendam insint, extundat et exquirat. Idem ille sapiens, dum fortem aequabilem et in neutram partem conspicuam eminenti et inuidiosae fortunae anteferre non dubitat, eum demum vitae suae cursum secundum iudicet necesse est, quem inter res modice prosperas animo aequo et tranquillo nullaque fortunae in alterutram partem vicissitudine turbato exegerit.

Scilicet mortalibus si qua vita beata contigit, ea esse iudicanda est, quam te viuere vix sentiebas, vixisse recordaris, tanquam somnium, quod modo effluxit. Nam qui eam felicitatis mensuram esse velit, vt nullam diem, nullam horam, feliciter exegisse arbitretur, nisi cum apud se diceret: at beatum me! nae is, veremur, vt magnam vitae suae partem cum felicitate coniunctam fuisse dicere possit.

 Redeunti-

Redeuntibus nunc, Ciues, facris Academiae noftrae anniuerfariis, exactoque adeo iterum anno, qui facro huic computo accedit, (et vtinam in immenfam annorum fummam excrefcat!) fi nihil nec admodum laetum nec admodum trifte, quod euenerit, memorare poffumus, habemus in eo ipfo, quod de rep. falua et incolumi, rerumque ftatu integro et ftabili, gratulari poffimus; quanquam, in hac ipfa aequabiliter profpera fortuna, multa publice laeta et fecunda contigerunt, cum beneuolentiae Regis Optimi erga nos tot tamque praeclaras fignificationes, curae autem ac tutelae Parentis noftri communis, Munchhufii, tam plena affectus figna, ac potius monumenta, enumerare in promtu fit; nuper quidem etiam hoc, quod Regis Optimi frater amantiffimus Sereniff. Dux Gloceftriae, res noftras infpicere non eft dedignatus. Quae cum ita fint, habemus vtique, quod follennia anniuerfaria et fupplicationes publicas in a. d. XVII. Sept. e Senatus academici decreto, rite indicamus; cumque ille dies ex iis fit, quos maiorum mos et ritus cultui diuino publico confecrauit, ducetur quidem a. h. IX. pompa ex more in templum academicum, fed orationis loco, quam haberi mos eft, inter facra publica, Vir Summe Reuerendus, Collega nofter coniunctiffimus, *G. T. Zachariae* D., qui illo die verba e fuggeftu faciet ad piam concionem, expofitis pro folita facundia ceteris, quae pietatis fenfum in animis excitare poffint, deo aget immortali gratias ac vota publica perfoluet. Vos igitur, Iuuentutis florentiffimae Principes, Comites Illuftriffimi, ceterique Ciues genere, ingeniis, moribus Nobiliffimi,

liſſimi, quorum ſtudium amorque noſtri aliis rebus cognitus nobis perſpectusque eſt, ſollennibus his intereſſe frequentes tanto minus recuſabitis, quo magis ipſius diei ſanctitas, ſacrarum rerum reuerentia, pietatisque in adorando Numine O. M.; omnis felicitatis fonte et auctore vnico, teſtandae neceſſitas, hoc idem a vobis exigunt et flagitant.

Satis nunc factum eſt, Ciues amantiſſimi, ei, quod indicendorum anniuerſariorum ſollennium nobis incumbebat, officio. Reſtat altera officii pars, vt de quaeſtione aliqua docta et vtili vobiscum agamus; paucis vtique, quippe qui docta et vtilia non ſemper ad animos perdiu tenendos eſſe accommodatiſſima bene teneamus.

Subſtitimus tum, cum de Charondae legibus agere inſtituiſſemus *a*), in ea lege, qua indicii munus et officium vnicuique ciuium erat impoſitum, *ſi cuius facinoribus erat conſcius* b). Securitatem et tranquillitatem publicam inter ciues Charondae in hoc inprimis fuiſſe propoſitam, ex ipſa lege intelligitur *c*); ad omne autem criminum flagitiorumque genus, etiam ad morum prauitatem vitaeque profligatae turpitudinem, neceſſitatem hanc indicii pertinuiſſe, ex iis, quae mox ex eadem lege ſubiicientur

a) In Proluſ. Kal. Jan. 1768. *Legum Charondae fragmenta.* Sectio prior.

b) ἐάν τις τῷ συνίδῃ ἀδικοῦντι.

c) ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται, πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας.

tur *), patebit. Habere tamen eam aliquid incivile, forte illiberale et ingenuo homine indignum, erit forte, qui exiſtimet. Quis enim, niſi qui ex aliorum miſeria creſcere publicoque odio exultare malit, eorum, quae ab altero, familiari interdum ac collega, praue et ſiniſtre geſta ſint, index apud magiſtratum eſſe ſuſtineat? Sed, dum a tali indicio, tanquam cum honeſtate parum coniuncto, abhorremus, adſperſa fere et admixta calumniae, odii vel cupiditatis, nota aliqua animo inſidet; cum tamen ab odiis iuxta ac ſtudiis prauis intactum ſeruare ſtudeat animum bonus quisque ciuis; et, quod in ipſa lege adiicitur, maior haberi debeat ratio patriae, qua nihil cuiquam eſſe poteſt coniunctius, quam familiarium, liberorum ac parentum. Verum primo, ſi non ipſa lege, tamen ipſa re et inſtituto, multa potuere eſſe definita, quae hanc delationem circumſcriberent. Potuit ea locum habere in criminibus conceptis, inchoatis, deſignatis. Tum ſubiicitur recenſus eiusmodi ſcelerum (*ἀδικημάτων*), quae a malo animorum habitu proficiſcuntur: deorum contemtus, parentum violatio, magiſtratuum et legum neglectus, et iuſtitiae eleuatio ac deſpectus. Huic animi deprauati malitiae niſi mature occurratur, in deterrima ſcelera et facinora erumpere illa poteſt. Tandem, idque primarium erat, lex haec tolerabilis eſſe potuit duntaxat in ea ciuitate, in qua diſciplinae magna eſſet ſeueritas, morum ſimplicitas et

*) *ἐμφανιζόντων δὲ — ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τὶ ἁμαρτάνωσιν. — ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις* etc. v. Proluſ. ſequ.

et sanctitas, deorumque vigeret reuerentia et iurisiurandi religio.

Neque maiores adeo nostri talis indicii honestatem suspectam habuerunt; quod cum omnino ex antiqua rei iudiciariae inter Germanos forma, tum ex iis conuentibus iudiciariis intelligitur, qui inde in nonnullis tractibus, ad Loganam inprimis, etiamnum frequentari solent, in quibus ciues omnes ac singuli, inprimis tamen ii, qui publico aliquo munere vel ministerio funguntur, iureiurando adacti, quidquid contra leges a quopiam ciuium suorum commissum peccatumque nouerint, publico indicio edere tenentur; quod ipsum indicium pro accusatione habetur, vt statim res in iudicum consessu disceptanda proponatur. Sane quidem finibus contineri satis angustis et ad certa tantum crimina et flagitia, inprimis ea, quae bonam ciuitatis vel pagi constitutionem bonamque politiam turbare possunt, spectare hoc iudiciorum genus videtur; habet tamen, nisi fallimur, hoc maiorum nostrorum institutum bona multa et praeclara, adeo vt nuper a viro docto horum conuentuum vtilitas egregie sit commendata *d*). Quid? quod in *Episcoporum olim placitis* excitati ex media parochianorum turba aliquot, numero fere septem, *testes synodales* vulgo dicti, de iis, quae clandestina celarentur, criminibus et flagitiis, etiam de vita moribusque suorum conterraneorum indicium profiteri iureiurando obligati cogebantur; etsi etiam hoc indicium intra adulterii

d) J. F. Ehrhardt *von dem geschwornen Montage, oder den Ruge-Gerichten an der Lahn.* Marb. 1768.

adulterii fere, caedis ac rapinae, similiaque crimina, quibus si se contaminet aliquis, vir bonus esse nequit, substitisse videtur; nisi quod de magicis artibus, et impietate suspectaque religiosi cultus formula quaesitum praeterea fuit *e*).

Omne tamen indiciorum genus (nam de maiestatis delatione, quam nemo sine horrore nominat, non agimus) in nullo populo ac rep. retineri, multo minus recipi, potest, quandocunque morum integritas fidesque antiqua corrumpi, et cum diuitiarum opumque studio sycophantarum delatorumque calumnia et malitia iudicumque auaritia et cupiditas grassari coepit. Fingunt quidem plerumque leges hominum ingenia; nec tamen minus legum naturas hominum ingenia temperant. Nec scriptis in sycophantas et calumniatores legibus ad rerum summam multum effici putamus; etsi Thurios etiam legem habuisse memorauimus, qua falsae calumniae poena infligebatur haec, vt *myrica coronatus* calumniator per vrbem circumduceretur. Myrica, quod tamaricis genus est, propterea ad hanc contumeliam delecta esse videtur, quod infelix is frutex habitus, quippe qui circa saxa solitaria *f*) serpat, adspectu parum gratus. Poena autem talis, quod

e) v. Boehmeri Ius ecclef. Proteft. lib. III. t. 39. § 37. 63 fqq. et nuper Koppius de Iudiciis Hassiac. med. Sec. (P. I. *von den Hessischen geistl. und Civil-Gerichten* II. *St.* IV. *Abth.* § 85 fqq.) Originem inde ducere videntur corycaei et indices in Wurtembergens. terris, *Gemeinsmänner* dicti, quos Keislerus memorat T. I. p. 80. Sed de his circumspicere non vacat.

f) cf. Plin. XIII, 21. f. 37.

quod facile quisque pro se intelligit, in ea tantum republica malos deterrere potest, in qua bonae malaeque famae, decoris dedecorisque, sensus animis insitus sit paullo acutior. Is autem nisi disciplina publica priuataque et ipsa pueriliis aetatis institutione instillatus fuerit, ciuium animis sponte non facile innascitur. Ad hunc tamen honestatis pudorisque sensum in ciuium suorum animis eliciendum et excitandum vetustarum ciuitatum disciplina mirifice erat concinnata, non, vt nullam nisi in Regis seruitio gloriam positam esse putarent, verum vt recte factorum praemium summum ac certissimum ex ciuium existimatione et laude peterent, malefacti poenam acerbissimam et omni supplicio atrociorem arbitrarentur infamiam. Itaque illam ipsam myricae gestandae ignominiam Diodorus narrat g) inter Thurios plerisque adeo intolerabilem visam, vt, cum eam sibi iudicum sententiis inflictam audirent, morte suis sibi manibus illata eam occuparent. Omnino autem, vt violenta imperia terrore ac metu tranquillitatem, hoc est seruitutem, publicam retinere student, ita ciuitates, quae in eam reip. formam descriptae sunt, quae hominibus ingenuis consentanea sit, ciuium pudorem habent salutis suae custodem fidissimum.

Ne ille itaque animis, tanquam speculis, deiiciatur, sed vigilanter et fideliter excubet, ipsas leges in iis ciuitatibus eo temperatas esse necesse est, vt in poenis ac suppliciis ignominiae et infamiae, non autem atrocitatis ac tormentorum saeui-tiae,

g) Diodor. XII, 11.

tiae, quod pessimum tranquillitatis publicae praesidium est, ratio habeatur. Falso enim natura accusatur, quasi quaedam ingenia tam ferocia ac belluina finxerit, vt nisi belluarum more regi nequeant. Suam inhumanitatem accusent, qui culpa sua commiserunt, vt illa ingenia sortis suae duritie et immanitate efferarentur. Scilicet, quod nostra vel asperitate vel socordia miseri sunt, hoc in ipsos poena vindicandum arbitramur? Sed de his satis a viris sapientibus ac doctis et saepe actum est. Nos ad aliam inter Thurios ab ignominia ductam poenam progredimur.

Adulterii poena inter Thurios constituta fuit haec, *vt moechum ludificari facetisque ac dicacibus conviciis exagitare posset quiuis.* Quae quidem poena an inter nos ab adulterii flagitio multos sit reuocatura, forsitan dubites, multo magis ex quo Gallica elegantia Germanorum mores adeo infecit, vt etiam honori sibi aliquis ducat, flagitiosum et esse et haberi. Sed pudorem omnem iam dudum eo vsque eiurauimus, vt in ipsa rep. litteraria, in qua Honestas et Bona Mens magistratum gerere debebant, verendum sit, ne, quicunque regnum affectet, aut saltem aliquo loco esse velit, id se inquinatis moribus, flagitiosa aliorum insectatione et perfrictae frontis impudentia facile consequi posse putet. Enimuero quaeri potest non minus ac dubitari de toto hoc genere poenae ciuilis, quod petitum est a cauillatione et irrisione, satisne graue illud sit et legum auctoritati consentaneum? quod tamen in ea ciuitate minus in reprehensionem venire potest,

in

in qua existimationis bonaeque famae ac pudoris omnino aliqua ratio habetur: ea res tamen, nisi in magna morum simplicitate locum vix habet. Expeditiorem reprehensionem habet illud institutum, quo ludificationi publicae, et lasciuiae plebis ac puerilis aetatis, reus exagitandus conceditur. Exempla eius generis sunt mali debitores apud Tyrrhenos, qui marsupio vacuo ad collum religato per vias ducebantur irridendi pueris; (fragm. Heraclid. *de Tyrrhenis*) aut apud Boeotos, cophino capiti superiniecto vt in foro sederent. (Nic. Damasc. in fragm.)

Sed inter Thurios eadem ludibrii poena in *curiosos* et de alienis negotiis satagentes ardelionesque erat statuta *h*). Sapienter vtique in pessimum animi vitium plurimorumque pessimorum vitiorum fomitem animaduerti Charondas voluit. Nam nemo facile aliarum rerum curiosus est, qui non suarum negligens sit et otiose agat, et idem loquax sit et aliis male cupiat. Quod autem Plutarchus vtrumque hominum genus et moechos et male sedulos vna enuntiatione complexus est, id, dum breuitatis studio plura sub vnum caput reuocabat, temere

h) Plutarch. de Curios. p. 159. B. *εὖ δὲ καὶ ὁ τῶν Θουρίων νομοθέτης· κωμῳδεῖσθαι γὰρ ἐκώλυε τοὺς πολίτας, πλὴν μοίχους καὶ πολυπράγμονας.* Nolim *κωμῳδεῖσθαι comoediis traduci* proprie dictum accipere; quanquam essent, quae pro hac interpretatione memorari possent. Epigrammatiorum dicacitas igitur tum pro virgarum saeuitia erat, qua carnifices nunc noxiorum terga caedunt. Ceterum alienorum negotiorum male curiosos multari etiam apud Locros, altera de Zaleuci legibus prolusione vidimus: sup. p. 36.

temere factum putare malumus, quam, quanquam ipse hoc facere videtur, alterum alterius simile arbitrari. Ceterum dum de hac *cauillandi licentia* per Charondae legem *in sycophantas, impudicos et male curiosos, permissa* agimus, Lycurgi institutum illustrare licebit, quo cauillari et dicteria iacere assuefaciebant pueros suos Lacedaemonii *i*). Spectasse enim Laco videtur partim hoc, vt ingenia acuerent et cum sollertia hilaritatem aliquam induerent animis, partim vt cauillorum et dicteriorum aculeos extimescentes pueri nihil stulte vel praue committerent, quo sodalium salibus perfricandos se traderent. Haec quidem hactenus. P.P. a. d. XVI. Sept. cIↃIↃ CCLXIX.

i) v. **Cragius de rep. Lac. lib. III. t. 8. inst. 8.**

V.

V.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
PAVLVS JACOB. FOERTSCH D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
GE. LVDOVICVM BOEHMER D.
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. II. JANVARII cIↃIↃCCLXX.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio tertia.

Pergit Joannes Stobenſis in legum Charondae recenſu in hunc modum: *Pro maximis autem ſceleribus habentor deorum contemtus, parentum mala tractatio voluntaria, magiſtratuum legumque neglectus et pravum ius fasque in contemtum adducendi ſtudium. Contra iuſtiſſimus idemque ſanctiſſimus ciuis aeſtimator, qui eadem illa honore habeat, eosque, qui illa contemnunt, apud ciues et magiſtratus indicet a).* Cum antecedente de indicio

a) Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα, θεῶν καταφρόνησις, καὶ γονέων κάκωσις ἑκούσιος, καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων ὀλιγωρία

indicio coniunctam fuisse hanc legem manifestum est. Bene autem et hic Charondas ethicum praeceptum inferit idque longe grauissimum. Nam legum sanctitas et reuerentia atque quodam modo horror animis vel maxime erat instillandus, si expectabat hoc, vt ciues aliquando haberet vitae puritate, integritate et sanctitate conspicuos. Quod nostris temporibus et nostris moribus contra se habere videtur. Nam ad puerilis institutionis formulam vix quisquam hoc refert, vt legum reuerentia imbuantur animi. Contra autem non facile est ali..uis tam obtusi ingenii, qui non audeat in leges dicax esse; . et, dum edifcuntur iura, eorum maiestatem et sanctitatem pauci ita animis suis habent propositam, vt legem aliquando siue fraude ac dolo malo siue interpretatione vel sinistra vel indocta violare, religioni sibi ducere mature adsuefcant.

Ad custodiendam hanc et muniendam legum reuerentiam referenda est lex Charondae, cuius vestigia seruauit Diodorus: *Legi, inquit, parendum esse statuit, etiam iniquae et male scriptae b)*; melius scilicet

γαρία, καὶ ἑκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. δικαιότατος δὲ ἔστω καὶ ὁσιώτατος πολίτης, ὁ ταῦτα τιμῶν, καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἄρχοντας κατὰ τῶν καταφρονούντων. Jo. Stob. Serm. XLII. p. 290. Dicta haec vltima sunt vt εἰσάγειν δίκην κατά τινος. Sic κατηγορεῖν, καταδικάζειν et multa in re forensi. Et sic paullo ante: κατὰ τῶν οἰκειοτάτων ἐξαγγέλλων (quod communi ratione εἰσαγγέλλων vel ἐπαγγέλλων esse debebat.)

b) Diodor. XII, 16. προσέταξε γὰρ ἐκ παντὸς τρόπου πείθεσθαι τῷ νόμῳ, κἂν ᾖ παντελῶς κακῶς γεγραμμένος. vbi in seqq. late de hac lege disputat Diodorus.

ſcilicet arbitratus et honeſtius, auctoritati legum aliquid concedere priuatum hominem, quam vt priuati hominis libido vel temeritas legis auctoritatem cauillatione ſua eleuaret. Fecit tamen emendandi legem, quae emendatione indigere videretur, poteſtatem. Subiicit enim eodem loco Diodorus narrationem ſimilem ei, quae in Zaleuci legibus a nobis iam memorata eſt, vt qui quicquam in legibus nouandum publice proponeret, is interea, dum de emendanda lege deliberaretur, collum funi inſereret mox adducendo, niſi lex eſſet abrogata. Niſi itaque ſeu Diodori ſeu eorum quos ille ſequutus eſt, memoria vacillauit: aut alter legis auctor ab altero id petiit, aut vtriusque auctoritas fecit, vt communia vtrique tribuerent, quae alterutri tantum erant relinquenda. Zaleucus certe magnam in legibus acerbitatem et auſteritatem eſt ſequutus; Charondae vero leges ſanctiones habent mites et ad lenitatem temperatas.

Sequitur apud Stobenſem lex praeclara et homine libero ingenuoque digna, modo in ciuitate libera et in ea patria viuat, in qua liberum hominem aliquo loco haberi videas: *Pro patria mori honeſtius ducitor, quam viuendi cupiditate patriam et honeſtatem deſerere. Praeſtat enim honeſte mori, quam viuere turpiter et cum opprobrio* c).

 Aut

c) Jo. Stob. l. c. p. 290. ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκειν σεμνότερον ἔστω, ἢ γλισχόμενον τοῦ ζῆν ἐγκαταλιπεῖν αὐτὴν καὶ τὸ καλόν. Κρεῖττον γὰρ τεθνάναι καλῶς, ἢ ζῆν αἰσχρῶς καὶ ἐπονειδίστως.

Aut breuiter nimis haec a Stobenſi excerpta ſunt, aut in ipſis legum tabulis alia lex fuit in eandem rem ſcripta, quam Diodorus ſeruauit: *Signorum ordinumque in bello deſertores, aut arma pro patria ſumere omnino detrectantes, muliebri veſtitu amicti per triduum in foro deſidento* d). Communis ea omnium ciuitatum Graeciae, et quorum non populorum! fuit lex, vt id genus homines capite plecterentur e). Quod quidem ſupplicium acerbum et iniquum haberi non poteſt in ea rep. in qua aequo omnes iure vtuntur et libertatis publicaeque ſalutis fructus non minus ad egenos et infimos quam ad diuites et principes pertinent, habetque adeo vnusquisque, cur remp. ſaluam eſſe velit; cum pro noſtris quidem regnis et imperiis tuendis vita ſit impendenda iis maxime hominibus, quorum nihil refert, quo tandem ſtatu ac loco ſumma rei ſit, quique ex funeſtiſſimo quamuis reip. caſu nihil aliud habent, quod ſperent vel metuanr, quam vt alii miſeriae generi adſueſcant. Thuriis tamen qui leges ſcripſit, humanitatem ſequi maluit; forte et publicam vtilitatem, quam cum hac lege coniunctam eſſe arbitrabatur maiorem. Nam, quod et Diodoro obſeruatum, ſeruabat ciuitati ciuis caput (magnum vero lucrum,

d) Diodor. XII, 16. *ἕτερον δὲ ἔθηκε νόμον κατὰ τῶν λιπόντων τὴν ἐν πολέμῳ τάξιν ἢ τὸ σύνολον μὴ ἀναλαβόντων τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τῶν γὰρ ἄλλων νομοθετῶν κατὰ τῶν τοιούτων τεθεικότων θάνατον τὸ πρόστιμον, αὐτὸς προσέταξε τοὺς τοιούτους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐφ' ἡμέρας τρεῖς καθῆσθαι ἐν ἐσθῆσι γυναικείαις.*

e) Nolumus in loco communi haerere. v. Petit. LL. Att. VIII, 3. Cragius de rep. Laced. lib. III. tab. XII. inſt. XI. et multi alii ſuper *λειποταξίου* et *λειποστρατίου* poenis.

lucrum, si recte rerum naturas aestimes!) eique, qui repentina animi perturbatione et metus vi correptus fugerat, locum potestatemque faciebat, vt tanto acriore magisque strenua virtute adspersam sibi maculam eluere posset. Quanquam et ipsa memorata illa ignominia, quam lex inurebat, talium ciuium, quales suos Thurios esse volebat Charondas, animis omni supplicio atrocior esse debuit, vt eius adeo metu honestam quisque mortem alacriter peteret. Paris ceterum humanitatis et aequitatis lex in ordinum desertores scripta erat apud Aegyptios *f*).

Porro: *Defunctos morte honoranto non quidem lacrymis nec lamentis, sed bona recordatione, et frugum hornarum quotannis oblatione. Ingrati enim in Manes animi est, luctum immodicum retinere* g); quatenus scilicet laedi videntur Manes luctu immodico. Notum illud Tibulli: *Tu Manes ne laede meos, sed parce papillis* &c. Id autem, quod lege hac constitutum est, infinitis modis praestat more

 hoc

f) Diodor. I, 78. vt iam Wessel. monuit.

g) *Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευτώντων ἕκαστον τιμᾷν, μὴ δακρύοις, μηδὲ οἴκτοις, ἀλλὰ μνήμῃ ἀγαθῇ καὶ τῇ τῶν κατ' ἔτος ὡραίων ἐπιφορᾷ, ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθονίους λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης.* Scilicet *τὰ ὡραῖα*, h. flores, poma fructusque verno aestiuoque tempore ex arboribus fruticibusque nascentes, pro inferiis inferebant sepulcris vel apponebant tumulis; notissimus veterum mos; ortus ille et compositus haud dubie ad illum alterum, qui tempore prior fuit, cum numen, omnium bonorum mortalibus impertitorum fontem et caussam, quocunque tandem nomine, frugum primitiis appositis colebant. *Δαίμονες* autem *χθόνιοι* non sunt dii inferi, sed Manes, vt saepe alibi.

hoc inter monachorum clauſtra nato, quo mortem omni terrorum et minarum genere, funera miſerabili rerum ſpecie profequimur, ritu nec ad pietatis ſenſum nec ad luctus ſignificationem ſatis compoſito.

Nemo damnum iniuſte paſſus vlla ſuper re conuicia facito. Diuinior enim res eſt bene dicere quam male dicere h). *Etiam is, qui iram reprimit, melior ciuis habetor, quam is, qui ira immoderate effertur* i). Praeclare!

Qui templa et publica ciuitatis aedificia priuatarum aedium ſumtu ſuperat, nequaquam nominis claritatem ſed infamiam conſequitor. Nihil enim eſto priuatum magnificentius et auguſtius publicis *).

Quem hic verbis expreſſum habemus praeclarum morem, eum tacito quondam conſenſu ſequutae ſunt veteres ciuitates liberae fere omnes, vt in aedificia publica ſumtus facerent ingentes, cum priuatim humili quisque vteretur ac parua domo. De Athenis quidem alio tempore vidimus *k*). Roma modici in priuata aedificia ſumtus et

h) Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς ἐπ' ἀδίκῳ βλάβῃ περὶ μηδενός. Θειότερον γὰρ εὐφημία κακηγορίας.

i) Νομιζέσθω δὲ πολίτης ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταύτην πλημμελοῦντος.

*) Ibid p 291. Ὁ ἱερὰ καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῇ πολυτελείᾳ (non πολυτελείῳ) τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω· μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ σεμνότερον τῶν δημοσίων.

k) De publicis priuatae frugalitatis vtilitat. Prol. poſtr. Kal. Jan. 1766. ſupra Vol. I. p. 246. Et Horatius de Romanorum maioribus: *Priuatus illis cenſus erat breuis; Commune magnum* etc.

et publicae libertatis eundem vidit finem; nec praetoriorum magnificentia nisi cum publica servitute ciuitatem inuasit. Hinc, cum priuatim quisque impensis parceret, in paruis quoque ciuitatibus Italiae et Graeciae templa, basilicae ac porticus, regum nostrorum aut superabant opes, aut aequabant. Nescio an a simili caussa repetendae sint aedes passim per Europam sacrae immensae molis ac mirandae magnificentiae, iis tamen aetatibus exstructae, quae metalli materiaeque copia, artis praestantia, operarum frequentia, ipsaque manupretii, si rationes subtiliter ineas, vilitate nostris temporibus longe erant inferiores; scilicet habebat temporum illorum superstitio et stupor hoc saltem boni, vt, in quas censum publice priuatimque effunderent, sacras basilicas haberent solas. Quod Asiae quoque et Aegypti reges portenta illa potius quam miracula operum publicorum eduxerunt, in eo, praeter multa alia, quae hic commemorari non possunt, eos non parum opibus necessariis instruxisse iuuisseque videtur ceterorum aedificiorum domuumque priuatarum exilitas. Nec mirum itaque, si magnarum vrbium plerumque ruinae nullae nunc visuntur praeterquam templi forte vel sepulcri. Ita Babylonis vestigia ex vnica lapidum caementorumque strue, quae ex vetere aliqua mole vel templo superstes est, aestimantur; et publicorum operum ruinae in immani solitudine, quae vrbium areas occupat, sunt, quae veteris Aegypti opes fabulis eximunt.

 Diuitiis

Diuitiis et pecuniae feruiens contemnitor tanquam animi pufilli, et illiberalis, fumtuofarumque rerum et vitae fcenico apparatu inftructae ftupidus admirator; idem abiecti animi homo exiftimator. Magnus enim animus omnia humana fecum praemeditatus nulla tali re perturbatur, fi inciderit l). Scilicet refpicit Charondas homines beatos, qui e fortunae bonis ita toti pendent, vt iis ereptis omnia vitae tolerabiliter viuendae inftrumenta fibi erepta miferiamque certiffimam paratam videant.

Turpia ne quis loquitor, ne idem factis turpibus animum affuefaciat aut mentem impudicitia et flagitiis obruat. Nam quae honefta funt et amabilia, propriis et vfu receptis nominibus appellamus; quae vero auerfamur, eorum vel nomenclatione abftinemus, tanquam re turpi. Efto igitur turpe etiam eloqui turpia m).

Pro-

l) Ὁ πλούτῳ καὶ χρήμασι δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὢν, καὶ ἀνελεύθερος καὶ καταπληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτελῶν καὶ βίου τραγῳδουμένου, καὶ εὐτελὴς εἶναι τὴν ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προδιανοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιούτου. ὅταν παραπέσῃ. Eleganter omnia extulit. παραπίπτειν nefcio an h. l. a talorum iactu petitum fit; fi fecus ceciderit, nimirum quam fperabat, praeter opinionem. Aduerfus voc. τραγῳδεῖσθαι, fane recentius Charondae aetate, docte difputauit Bentlej. p. 358 fq. refellitque faltem hoc, quod nemini in mentem veniat, nos ipfa legum verba habere.

m) Αἰσχρορῤῥημονείτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ παροικοίῃ (leg. παροικειοῖ, vt προσοικειοῦν) τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μήτε ἀναπίμπλῃ (ἀναπίμπλῃ fcribitur: faltem ἀναπιμπλῇ ex πιμπλάω, nifi ἀναπιμπλείῃ fuit) τὴν ψυχὴν ἀναιδείας

Progreditur iam legumlator ad ipsa turpia facta, a quibus ciues suos auocet, sed verbis verecundis et castis:

Vxorem legitimam vnusquisque diligito et ex ea prolem suscipito; in aliud vero nihil prolificum semen effundito, neque rem natura et lege pretiosam scelerate ac flagitiose insumito. Natura enim liberos procreandi caussa, non libidinis, semen produxit n).

Vxor castam se praestato; cum aliis viris nefariam consuetudinem ne admittito. Meminerint enim vindictam instare a daemonibus familiae euersoribus et iurgiorum satoribus o).

ἀναιδείας καὶ μιασμάτων· τὰ μὲν γὰρ εὐσχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένοις ὑπὸ τοῦ νόμου (non de proprie dicta lege sed more accipimus) προσαγορεύομεν· πρὸς ἃ δὲ ἐχθρῶς ἔχομεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρόν· (forte haec tria verba διὰ τὸ αἰσχρόν ab alia manu inserta) ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν, εἰπεῖν τὸ αἰσχρόν.

n) Γυναῖκα δὲ τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης τεκνοποιείσθω. εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προιέσθω τέκνων τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσει καὶ νόμῳ τίμιον ἀνόμως ἀναλισκέτω καί ὑβριζέτω. ἡ γὰρ Φύσις τεκνοποιίας ἕνεκεν, οὐκ ἀκολασίας, ἐποίησε τὴν σποράν.

o) Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντώσης νεμέσεως παρὰ Δαιμόνων καὶ (tollendum videtur hoc καὶ) ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Notanda haec Daemonum Geniorumque vltorum notio in legibus his antiquioribus, vt omnino in prisco sermone, passim obuiorum, etiam in prisca arte, inprimis Etruscorum quam vocant. Serior aetas Furias, Ποινὰς, frequentare coepit.

Qui liberis suis nouercam superinduxit, non probator, sed infamis habetor, tanquam dissensionis auctor domesticae p).

Hanc legem Diodorus q) inter eas, quas Charondas a se inuentas, non aliunde adoptatas, legum codici inseruerit, memorat. Sanctionem idem r) legi adiectam nobis seruauit, „*vt ii, qui* „*nouercam suis induxissent, senatu consilioque publico* „*essent exclusi;* fieri enim vix posse, vt is, qui suis „liberis tam male consulat, patriae bene consulat. „Nam quibus primae nuptiae bene successerunt, iis „hac felicitate perfunctis acquiescendum; qui vero „matrimonium infelix experti, idem erratum denuo „committerent, insipientibus merito accensendos „esse s).„ Altera haec ratio adiecta *secundas* omnino *nuptias*

p) Ὁ μητρυιὰν ἐπιγαμῶν μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω, ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διαστάσεως. ibid. ap. Jo. Stob. p. 291.

q) Diodorus XII, 12.

r) Τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τοιούτους τῇ πατρίδι. Quo ipso illud explicatur in lege ex Jo. Stob. recitata: μὴ εὐδοξείτω ἀλλ' ὀνειδιζέσθω. Loquendi eadem quidem ratio veteri aeuo frequentata, vt sententia aliqua simul cum negatione contrarii efferatur; quod vulgo, vt multa alia prisci sermonis simplicitati et infantiae omnino communia, Orientis linguis proprium esse putant. Vetus poeta mox excitandus sic extulit: μήτ' εὐδοκιμείσθω, μήτε μετεχέτω λόγου Παρὰ τοῖς πολίταις — et alterum illud: ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διαστάσεως, sic reddidit:

— ὡς ἐπείσακτον κακὸν
Κατὰ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων πεπορισμένος.

s) v. Diodor. l. l. vbi c. 14. veteris alicuius poetae iambi excitantur, quibus eadem Charondae lex exponitur; in

nuptias damnare videtur; lex ipſa id genus, ſi liberi ex priore matrimonio ſuſcepti fuerint.

Ceterum cum ſeuerioribus moribus haec lex vtique eſt conſentanea. Itaque et a philoſophis paſſim nuptiae ſecundae damnatae, et ab iis ciuitatibus, quae ſeueriora inſtituta amplexae ſunt; amplectuntur autem haec, et amplecti par eſt, omnes paruae ciuitates, quae ad popularem formam deſcriptae in morum auſteritate non modo priuatam felicitatem, ſed omnino publicam ſalutem poſitam eſſe intelligunt; facilius etiam eaedem, cum finitus et iuſtus ciuium numerus ſit, ad familiae alicuius magnae exemplum et inſtituta domeſtica regi poſſunt. Hoc idem fieri poterat in rep. Chriſtiana primis aetatibus; itaque eadem ſeueriore diſciplina ſtabat, multa accuratius et praeciſius praecipiebat, adeoque et ipſa ſecundas nuptias improbabat. Sed ſapienter receſſit ſequior aetas et ab hoc et a multis aliis, quae cum rei publicae priuataeque forma ac ratione coniuncta erant, eaque mutata deferenda ſunt et ipſa; nec, niſi omnia ſimul in priſtinum ſtatum reuocari poſſint, (fieri autem hoc per noſtrorum imperiorum et ciuitatum formam nequit,) nimis perſeueranter ſunt retinenda, aut quod retineri nequeunt, temporum vel hominum prauitati illud eſt imputandum. Multo minus ceteris omnibus inſuper habitis, pro vna vel altera re, quae reliquarum acceſſio

in quibus vltima ſic expreſſa:

Εἴτ' ἐπέτυχες γάρ, Φησι, γήμας τὸ πρότερον,
Εὐημερῶν κατάπαυσον· εἴτ' οὐκ ἐπέτυχες,
Μανικὸν τὸ πεῖρας δευτέρας λαβεῖν πάλιν.

Sententia a multis repetita, v. Weſſeling. ad e. l.

acceſſio recte eſſe poterat, ab illis tamen ſeiuncta vana et inanis eſt, pugnare decet. Eſt enim animi anguſti ac parum prouidi, cum cetera, quae ſummam rerum conſtituunt, attingi nequeant, haerere in vno pertinaciter, quod etiamſi obtinueris, rerum tamen ſummae parum aut nihil conſultum fuerit; quae quidem res ſaepe multis fuit fraudi ipſique virtutis veritati ac ſtudio obfuit plurimum.

Prooemiorum tandem, vt ad hoc reuertamur, legum Charondae fuit finis haec:

Praedicta omnia ſeruare fas piumque eſto; qui violaverit, ciuilibus ille diris obnoxius tenetor t).

Hoc legum prooemium omnes ciues ediſcunto; feſtis diebus poſt paeanas illud recitanto, quem quidem ex omnibus epularum ſacrarum curator id facere iuſſerit; vt in vnius cuiusque naturam haec praecepta abeant u).

Itaque hactenus *prooemium legum.* Dicat aliquis, quae tandem a ſuperioribus diuerſa ipſis legum tabulis

t) Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις· τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρᾷ. Grauiter ac digne hoc enuntiatum!

u) Προστάσσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προοίμια τοὺς πολίτας ἅπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοὺς παιᾶνας λέγειν, ᾧ ἂν προστάσσει ὁ ἑστιάτωρ, ἵν' ἐμφυσιοῦται (l. -ῶται, praeclara voce vtitur, de qua ſup. p. 81.) ἑκάστῳ τὰ παραγγέλματα. Videtur autem ἑστιάτωρ eſſe magiſtratus ſeu quicunque alius hoc muneris populi iuſſu conſequutus, vt ſacra publica epulasque ſacris factis curaret; inſtitutum veteris Graeciae ſapientiſſimum, vnde Graecorum mores et ingenia, philoſophia quoque et liberalior doctrina, colorem aliquem, ac typum quaſi, habuerunt ſibi proprium.

tabulis supererant perscribenda? Scilicet fuere omnia ea, quae ad ciuilem statum, reip. gerendae rationem, iudiciorum formas, caussas priuatas, belli pacisque vices, pertinerent. In prooemium autem coniecisse videtur Charondas ea, quibus ad leges seruandas ac tuendas ciuium animi morum honestate imbuerentur. Quod vt consequeretur, *prooemium legum memoriae mandare ac publice inter epulas sollennes*, quas re diuina facta haberi mos erat, *decantari* iussit x). Notabilis vtique haec eius, qui leges scripsit, prouidentia; cum non semper iis, qui leges scribunt, satis curae esse videatur, vt, quas leges scripserint, omnibus innotescant; quo non raro fit, vt legem esse latam tum demum aliquis intelligat, cum violatae legis poena ab ipso exigitur; quibus fere verbis Josephus y) vtitur, vt eo ipso laudibus extollat Mosis sapientiam, qua institutum fuit, vt vnusquisque e populo legum codicem memoriter teneret, septimo quoque die ei disciplinae dicto ac destinato. Quod legum addiscendarum quidem institutum inter nos facile aliquis desideret, qui non meminerit, seruatum illud et diligenter firmatum

x) Itaque etiam apud Mazacenos Cappadociae, qui Charondae leges adsciuerant, constitutus erat *νομῳδός* cf. inf. Prolus. IX. not. Diuersa caussa fuit ediscendarum legum Lycurgi, quippe quae omnino litteris consignatae non erant. Quomodo autem cantu reddi potuerint leges et praecepta, si quaeras: de cantus summa simplicitate antiphoniarum in morem cogitandum est. Inprimis celebratus est Cretensium mos leges decantandi: cf. Strab. X. p. 739. 738 A. C.

y) Joseph. in Apion. II, 18. egregio loco.

tum in praeceptis quidem religiosis et ethicis, quae veterum legum tabulis fere comprehensa esse iam saepius vidimus; priuata autem rerum ac personarum iura, vel quae ex more ac consuetudine profecta sunt, nec vtiliter nec decore satis cum iisdem legi publice ac declarari posse videntur.

Restant fragmenta ex ipsis legum tabulis pauca; alio tempore subiicienda. Sed satis substitimus in iis, quae ex more prooemii loco praemittenda sunt, ne sequamur id, quod saepe per stultitiam facere homines videas, vt iis, quae aditum tantum ad cetera patefacere debebant, ita adhaerescant, vt, tanquam qui aedium fores non intrant, ad rei caput non accedant, intra vestibulum subsistendo. Cum itaque magistratu, qui sex mensium erat e lege, ex reip. vtilitate per totum annum gesto, redeat ille dies, quo transferenda est in alium regendae reip. academicae cura et munus, suscipiet magistratum Vir Illustris, Iuris consultissimus

GE. LVD. BOEHMER D.

Quod quidem vos, Ciues, cum carissimum vobis Boehmerium nomen et sit et esse debeat, non sine laetitia ac voluptate accepturos esse arbitramur; habebitis enim Prorectorem vestri studiosissimum, pro vestris bonis ac commodis nunquam non vigilantem et excubantem. Namque ille, vt poetae verbis vtamur, *prudens et rectus — Consulque non vnius anni*, reip. nostrae curam suam commodare nunquam refugit. Ei itaque vt amorem et obsequium

quium praeſtetis, exhortari vos, hoc eſſet, currentes incitare. Facietis itaque veſtri non minus quam noſtri cauſſa etiam hoc, vt ſollennibus huius diei, quo magiſtratus inſignia in aliam domum transferentur, frequentes adſitis; quod ipſum eſt, cuius rei cauſſa, Comites Illuſtriſſimi, Ciues ſanguine ingeniisque animisque Generoſiſſimi, rogatos vos hac ipſa tabula publice propoſita eſſe volumus.

P. P. Kal. Jan. cIɔIɔCCLXIX.

VI.

VI.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GEORGIVS LVD. BOEHMER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIII.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXX.

RITE INDICIT.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio quarta et nouiffima.

Fidem fub anni huius initium datam *a*), dum, quicquid ex fragmentis legum Charondae fupereffet, nos perfecuturos totamque hanc difputationem effe abfoluturos pollicebamur, nunc quidem, Commilitones, exfoluimus, paullo quidem, quam exfpectabamus, ferius, cum continuatus per alterum femeftre magiftratus academicus nos iucundiffima occafione et facultate vobifcum agendi excluferit. In

a) Progr. in a. d. 11. Jan. 1770. *Legum Charondae fragm.* Sect. III.

In hoc itaque tempus follennium anniuerfariorum reiecti, antequam eorum celebritatem vobis indicamus, inter faufta ac laeta huius diei omina, quod fupereft penfi et operae noftrae profligabimus.

Prooemium fere integrum a Joanne Stobenfi feruatum vidimus. Ex ipfis legum tabulis pauca, quae paffim fuperfunt, prout publicum priuatumue ciuitatis ftatum refpiciunt, fuo ordine difpofita recitabimus.

Et ad reip. quidem defcriptionem fpectat hoc ipfum, quod fuper *legum feu feruandarum neceffitate, etiam fi male fcriptae effent*, fiue *emendandarum ac nouandarum modo ac ratione* fanxit. Rem fupra attigimus *b*), et Zaleuci fimilem, ad Charondam lege confufa translatam, praeceptionem alio loco *c*). Tres omnino leges apud Thurios abrogatas fuiffe, Diodorus narrat; vnam de *talionis iure*, fi quis alteri oculum excuffiffet, vt illi oculus viciffim erueretur; cuius fimilem apud Locros vidimus *d*), quamque ad

b) Sect. III. p. 98. 99.

c) *Legum a Zaleuco fcriptarum fragm.* Difp. pofter. p. 30 fq. Diodorum in Legum exemplar incidiffe, quod Charondam eius conftitutionis auctorem perhiberet, cum Zaleucus fuiffet in fronte praefcribendus, exiftimat Weffelingius. Mihi veri fimile fit, ab iis, qui hiftorias confcriberent, vel legum ac *πολιτειῶν* varia genera conferrent, incerta iam tum rerum hominumque memoria, in auctore legum variatum effe. Charondae perperam tribui multa, quae Zaleuci fuere, dubitare noli.

d) v. *LL. Zaleuci.* Difp. poft. p. 38.

ad Zaleuci legum fimplicitatem multo magis accedere putamus, quam ad Charondae fubtilitatem; alteram *de nuptiarum diuortiis;* tertiam *de epicleris;* de vtraque hac lege paullo poft videbimus.

Ne quis cum armis ad concionem prodito e), alia Charondae lex fuit, in populari illa quidem reip. adminiftratione vtiliffima, fed ipfi auctori exitiofa. Nam cum ille ad reprimendam latronum incurfationem egreffus, et inde ad vrbem redux factus, populum concurfu facto tumultuari vidiffet, gladio vt erat cinctus, in concionem proceffit. Tum vero ex maleuolis vnus, in gladium intuens, at tu, inquit, tuam ipfe legem infringis; minime, Hercle, inquit, fed fanciam; ftrictoque protinus gladio incubuit *f)*. Quod fi ei, qui leges populo fcripfit, cogitandum eft, non fuum, aut priuatum, fed publicum fe effe hominem, legumque auctoritate nihil fibi effe poffe prius potiusue: facile aliquis eo procedere poteft, vt vel vita ac fpiritu leges fibi fanciendas effe arbitretur. Quantopere autem ad maiorem legum reuerentiam talis eius, qui rogauit, feueritas valuiffe debuerit; facile eft vnicuique ad intelligendum.

In

e) Μηδένα μεθ' ὅπλων ἐκκλησιάζειν. addita fanctione (v. Val. Max. VI, 5. ext. 4.) *vt, fi quis concionem cum ferro intraffet, continuo interficeretur.*

f) v. Diodor. XII, 19. Val. Max. l. c. Diocli, qui Syracufanis leges fcripfit, hoc idem facinus tribuerunt alii, ipfo Diodoro tefte l. c. et fub Olymp. XCII, 1. Lib. XIII, 33.

In ciuitatibus liberis iudicia ita describi solent, vt inter munia publica sit, iudicem esse et iudicare. Hoc idem apud Romanos obtinuit. Illud autem varie institutum esse solet, quinam illi sint, qui ad iudicia admittantur: definita modo aetate, modo censu, et sic porro. In aliis ciuitatibus, in quibus optimatum opes praeualent, iudicia non nisi ab ipsis exerceri solent: vt Romae ab Ordine Senatorio, quamdiu apud Patres summa rerum erat. Vt locupletibus iudicia ita relinqueret, vt ne tamen pauperes indigne ferrent, se exclusos, callide excogitauerat Charondas hoc, vt omnes ciues ad iudicia admitteret, *iis, qui iudicare detrectarent, multa constituta:* sed *pauperibus leuissima, diuitibus autem tam graui, vt, eos a iudiciis nunquam abesse velle, expectari posset.* Haec ex Aristotele discas *).

Ad disciplinam domesticam spectat, quod a Diodoro egregie commendatur, tanquam a vetustioribus legumlatoribus neglectum, a Charonda vero animaduersum ac lege sancitum, *vt omnes ciuium filii in litteris instituerentur, ciuitate magistris stipendia erogante* g). Ad grammaticam seu litteraturam, hoc

est

*) de Rep. IV, 13. p. 505. D. ἢ τοῖς μὲν μεγάλην ζημίαν, τοῖς δὲ μικρὰν, ὥσπερ ἐν ταῖς Χαρώνδου νόμοις.

g) Diodor. XII, 12. extr. ἐνομοθέτησε γὰρ τῶν πολιτῶν τοὺς υἱεῖς ἅπαντας μανθάνειν γράμματα, χορηγούσης τῆς πόλεως τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις. Igitur in mercede publice consticuenda quaerendum est illud, quod Charondae tanquam propria laus imputatur. Nam vt pueri litteras discerent et carmina et modos musicos, iam antiquitus Cretensium fuit institutum: Ephorus ap. Strab. X. p. 739. B.

eſt legendi ac ſcribendi, recteque loquendi aliorumque dicta intelligendi, facultatem Charondae curam ſpectaſſe ex iis ipſis intelligitur, ad quae Diodorus, forte ſatis importune, loco, quo haec memorat, digreditur, dum litterarum laudes praeconio amplo ornat. Scilicet ignorauit Graecia vtiliſſimum hoc inſtitutum, vt publice eſſent conſtituti, qui litteras docerent; quandoquidem in ciuitatibus liberis ac populari forma deſcriptis a priuato cuiusque ſtudio ac contentione expectari poteſt, vt liberali liberorum nutritioni proſpiciat. Priuatim tamen diſciplinae pretium ac merces ſophiſtis primum, tum philoſophis ac rhetoribus ceterisque liberalium artium magiſtris ſolui coepit. Publica vero artium profeſſoribus ſtipendia Maſſilienſes, mox etiam Romani, conſtituerunt; qua de re multi egerunt copioſe. Quid autem ſeu noxae ſeu beneficii ad veram ſapientiam ac doctrinam ille mos, vt ſtipendio ac mercede conducti doceant, habuerit, nunc quidem commode pluribus diſputari vix poteſt. Saltem in iis litteris ac diſciplinis, quibus imbutos eſſe fas eſt eos, qui aut publica aut priuata negotia ac munera tractare ſuſcipiunt, vtilitatem hoc inſtitutum habere maximam in confeſſo eſt.

De lege *in calumniatores* ſcripta alio tempore iam vidimus *h*), et paucis ante verſibus *i*) legem *de praua*

h) ſup. p. 85. Diod. XII, 12. Eſt haec *lex falſi teſtimonii* iudicia, ſeu δίκας ψευδομαρτυριῶν, vel ἐπισκήψεως. conſtituens, quam Ariſtoteles II. Polit. 10. vnicam legem novam a Charonda inuentam pronuntiat. Vide de eo loco Bentlej. Diſſ. de Phalar. Epp. p 369. et Weſſeling. ad

praua consuetudine (*περὶ τῆς κακοδουλίας*) excitauimus. Etiam legem *in eos* scriptam, *qui signa in bello reliquissent, aut militiam detrectassent*, supra (Sect. III. p. 100) attigimus, vt et leges in adulteros et in male curiosos sancitas (Sect. II. sub f.). Vidimus quoque *talionis Ius* constitutum *in eum, qui alteri oculum excussisset* (p. 113.), quod, si modo fuit, haud dubie latius patuit etiam ad alias iniurias ac contumelias.

Ad personarum iura spectat, quod de tutela pupillorum legitima, contra quam alii, etiam Romani sanxerant, Charondas tulisse fertur *k*): *Hereditaria pupillorum bona agnatorum tutelae et administrationi, ipsorum vero pupillorum educatio cognatorum fidei et curae commissa esto.* Qua in re consilium sequutus est hoc, vt a tutorum insidiis pupillis caueret, cum ipsi in eorum manibus essent, qui in bona succedere non possent, ii autem, qui hereditatem erant consequuturi, corpus non haberent, nec minus tamen pupilli bona diligenter administrarent, quippe cuius, si impuber decessisset, bona ad se hereditate reditura esse scirent. Similis Solonis lex satis nota cui non in mentem veniat, qui agnatum,

ad Diodor. p. 485. n. 19. Ἐπίσκηψις autem Athenis voc. erat huius actionis proprium. v. Petit. de LL. Attic. IV. t. VII. § XIV.

i) Sect. I. p. 79. ex Diodoro ibid.

k) Diodor. XII, 15. qui inter praestantissima prouidentissimi legum auctoris instituta refert. Ἔγραψε γὰρ τῶν μὲν ὀρφανικῶν χρημάτων ἐπιτροπεύειν τοὺς ἀγχιστεῖς τοὺς ἀπὸ πατρὸς, τρέφεσθαι δὲ τοὺς ὀρφανοὺς παρὰ τοῖς συγγενέσι τοῖς ἀπὸ μητρός.

agnatum, ad quem hereditas pupilli esset peruentura, tutela exclusum esse voluit *l*).

De *nouerca liberis non inducenda*, quam Diodorus primo loco inter leges memorat *m*), Jo. autem Stobensis inter prooemii capita recenset, supra sectione tertia (p. 106) dictum est. Inter leges apud Thurios abrogatas Diodorus *n*) recitauit hanc de nuptarum diuortiis: *vt vxori facultas esset, viro nuntium remittendi et cum alio viro, quo vellet, aliud matrimonium ineundi.* Veterum legum codices fere omnes in diuortiorum iuribus a nostris institutis discreparunt. Sed diuortii licentiam, non minus quam nostram legum seueritatem, suis incommodis laborare et in nonnullorum fraudem ac calamitatem cedere, ex eo ipso exemplo intelligitur, quo, vt legi obrogaretur, effectum est. Erat maritus aetate prouectior, qui vxorem iuuenculam duxerat. Fecit haec diuortium cum marito, qui iniuriae dolore adeo exarsit, vt in concionem progressus vel cum vitae periculo auctor fieret Thuriis emendandae legis; effecitque is, vt lex hunc in modum refingeretur: *licere vxori diuortio cum viro facto inire matrimonium cum quocunque velit, modo ne priore marito iunior sit. Similiter si quis vxori nuntium remittat maritus, ne is dimissa iuniorem ducere possit;* quo ipso, quod

l) v. Petiti LL. Attic. lib. VI. t. VII.

m) Diodor. XII, 12.

n) Diodor. XII, 18. *νόμος ὁ διδοὺς ἐξουσίαν τῇ γυναικὶ, ἀπολύειν τὸν ἄνδρα καὶ συνοικεῖν ᾧ ἂν βούληται.* De vxore *ἀπολείπειν* proprie erat dicendum; quae nota res est. cf. Petit. LL. Att. lib. VI. t. III.

quod tamen per ſe intelligitur, patet, non minus marito licuiſſe cum vxore diuortium facere. Feliciter et ceſſit huic homini ſuaſio, et idem obtinuit, vt iuuencula mulier a nuptiis cum iuniore viro faciendis prohibita ad priſtinum relicti mariti matrimonium rediret.

Apud Dionyſium Halicarnaſſenſem Charondas cum Solone et Pittaco memoratur, contra quam Romulus fecerat, patriae poteſtatis modum tum conſtituiſſe, cum filii inter viros adſcripti eſſent *o*).

De *epicleris* alia lex fuit tertio loco inter abrogatas a Diodoro *p*) memorata ſimilis illi, quae Attico iure *q*) ſatis innotuit. Ea lege *illi*, *qui gentilitatis gradu proximus erat*, *puellam in totius patrimonii ſucceſſionem relictam (ea eſt ἐπίκληρος) in matrimonium ſibi depoſcendi ius erat; et viciſſim orba puella eius*, *qui genere proximus erat*, *nuptias lege vindicare poterat; ita vt huic aut orbam ducendi*, *aut*, *ſi paupercula eſſet*, *dotis loco D drachmas erogandi neceſſitas incumberet.* Fuit aliquando orba aliqua nobili genere nata, ſed extrema paupertate laborans, quae, quantum ex ipſa re intelligitur, D drachmas a divite propinquo oblatas, accipere noluit, quoniam

 ea

o) Dionyſ. II, 26. *μέχρι τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα τὰ δημόσια ἐγγραφῆς.*

p) Diodor. XII, 18. [*νόμος*] *ἐκέλευε γὰρ τῇ ἐπικλήρῳ ἐπιδικάζεσθαι τὸν ἔγγιστα γένους. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπίκληρον ἐπιδικάζεσθαι τῷ ἀγχιστεῖ, ᾧ ἦν ἀνάγκη ἢ συνοικεῖν ἢ πεντακοσίας ἐκτίσαι δραχμὰς εἰς προικὸς λόγον τῇ πενιχρᾷ ἐπικλήρῳ.*

q) v. Petitum LL. Attic. VI, 1. § 9 ſeqq. Perizon. de Lege Voconia.

ea dote, quippe exigua ac tenui, et, ad Atticas ſaltem rationes, nondum ad XCIV thaleros aſſurgente, vix bonam conditionem erat inuentura; ea lacrymis precibusque a populo obtinuit, vt, lege nouata, diues propinquus quanquam inopem ſine dote vxorem ducere cogeretur.

Haec fere ſunt, Ciues Cariſſimi, quae circumſpicientibus nobis ſeſe obtulerunt Charondae legum fragmenta; non illa quidem magno numero, nec ſatis integra, ex quibus tamen praeclare intelligi poteſt, etiam hunc virum ſapientiſſimum morum ſanctitati, ac diſciplinae domeſticae et inſtitutionis puerilis ſeueritati, tanquam fundamento, legum ſuarum auctoritatem ciuiumque felicitatem ſuperſtruendam eſſe putaſſe. Quae itaque res in noſtris imperiis ac ciuitatibus non facile legibus comprehenſa eſſe ſolet; partim quoniam in ipſa temporum hominumque barbarie et ſuperſtitione regna et imperia noſtra initia ſua habuere, partim quoniam morum diſciplinam ipſa doctrinae ſanctioris formula ac religioſo ritu contineri videbant maiores, nec tamen animaduertebant, ad metaphyſicarum quaeſtionum ſubtilitatem et caerimoniarum ritus omnia paſſim eſſe delapſa; partim quoniam, vt in ciuitatibus paruis ac liberis, ita non aeque in regnis et imperiis magnis, diſciplinae domeſticae prouideri ac conſuli poſſe aiunt; ea itaque res, quae noſtris aetatibus in politiam fere reiicitur, legum iſtarum fundum et baſin, quam nos appellamus, conſtituere ſolebat. Quo factum eſt, vt ſanctior ac ſeuerior diſciplina inter homines a veri dei cultu alienos viguerit,

viguerit, quam quae noſtrorum hominum eſſe ſolet aut poteſt, quibus tamen praecepta et exempla multo purioris, diuinioris ac perfectae alicuius ſanctitatis ſunt propoſita. Scilicet fruſtra inſignis aliqua virtus rectique et honeſti ſtudium aliunde quam ex morum publica priuataque ac domeſtica diſciplina expectatur; haec autem, cum, in his regnis et imperiis, ad antiquam illam ſeueritatem componi nequeat, maneamus et acquieſcamus in ea rerum humanarum conditione, in qua ipſa numinis prouidentia rerumque humanarum cura acquieſcere videtur, feramusque ſi cum hominibus non omnino perfectis viuendum eſt. Nec enim vnam eandemque omnium hominum, aetatum ac populorum, perfectionem naturae virtutisque eſſe voluit deus: id quod, a plerisque parum perſpectum, numen ſatis declaratum dedit ipſa hac ſua generis humani deſcriptione, non minus ad phyſicas quam ad politicas rationes et cauſſas attemperata. Multo minus in vno vel altero eſt haerendum, vtque illud e rep. tollatur, pugnandum, quod, ſi cum ceteris, quae cum perfecta ſapientia ac virtute conſiſtere nequeunt, vna abſit, ad ſanctitatem aliquid conferre forte poſſit; ſin vnum ac ſolum tollatur, parum aut nihil conferat, noxae vero et iniuriae inferat aliquantum. Ne quis itaque luxum e ciuitate tollendum arbitretur: quandoquidem, vt aliquid profeciſſe videare, exſtirpanda ſimul innumera ſunt, in ipſis ciuitatis fundamentis et radicum quaſi fibris inolita, quae niſi conuulſa ciuitate euelli nequeunt; magna autem artium et operarum pars, negotiationis vero et mercaturae ſumma, in eo verſatur. Multo minus

hunc luxum, quantus quantus eſt, eiectum ciuitate, diſciplinamque veterem apoſtolicam exacte reſtitutam fore ſperet aliquis, modo vnum vel alterum veſtimenti lautioris genus, quod diſplicet, aut vna vel altera ars exulet, quae, dum vitae elegantiam animorumque delectationem ſibi habet propoſitam, a vetere illa ſeueritate recedit; cum, vel illa arte, ceterisque artibus cunctis penitus ſublatis, reliqua maneant omnia, a quibus morum corruptelam publice priuatimque proficiſci neceſſe eſt, deſint autem alia plurima, quae in ciuitatibus noſtris eſſe nequeunt, ſine quibus tamen diſciplina illa vetus triſtis ac truculenta ne optanda quidem eſt. Hominum itaque naturis ingeniisque, temporum locorumque rationibus, neceſſitatibus et opportunitatibus, obtemperare fas eſt ſapientiam, quae aliquid verae vtilitatis ciuibus afferre velit; nec ſine ſubtili iudicio rerumque noſtrarum ac temporum inſtitutorumque exploratione vel adoptanda ſunt multa, egregii quidem exempli, ſed a toto vitae noſtrae curſu ac tenore alieniſſima, vel reiicienda ac damnanda alia, quae in ea, quam viuimus, vita aliter comparata eſſe nequeunt.

Sed abſtergenda eſt a fronte omnis ſeueritas, hilaritasque aſſumenda diei, cuius ſollennia nunc nobis ſupereſt vt indicamus. Natalis adeſt almae noſtrae *Georgiae Auguſtae*, qui vt fauſto omine inter fauentium bona verba et ſtudia agatur, diligenter a nobis prouidendum eſt. Ducetur itaque die craſtino pompa ſollennis in templum academicum, peragentur rite caerimoniae ſacrae, perſolventur

ventur immortali numini gratiae pro rebus noſtris laetis ac florentibus, nuncupabuntur vota fientque preces. Praeibit verba Eloquentiae Profeſſor, Heynivs, qui, vt inter haec ipſa ſollennia animi veſtri vtili aliqua commentatione ac quaeſtione teneantur, *de re litteraria mole laborante ſua* nonnulla praefabitur. Quem vt lubenter beneuoleque audire ſollennibusque noſtris veſtra frequentia nouum decus et ornamentum addere velitis, hoc eſt, Comites Illuſtriſſimi, Ciues genere et loco nobiliſſimi, ingenio et virtute praeſtantiſſimi, quod vos pro humanitate veſtra precibus noſtris facile eſſe daturos ſperamus. P. P. a. d. XVI. Sept. cIↃIↃCCLXX.

VII.

VII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

RVD. AVGVSTINVS VOGEL D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. PHILIPPVM MVRRAY

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↃIↃCCLXXI.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus.

Sectio prior.

Quem ſub anni ineuntis auſpiciis et religionibus, dato rebus noſtris nouo Curatore et Conſervatore *), ominati eramus, Ciues amantiſſimi, fore annum auſpicatiſſimum, eum nunc, cum temporis progreſſu, rerum vſu et euentu experimur talem, vt non modo publicis ille, ſed etiam tacitis votis noſtris reſpondere videatur. Non enim ſaluas tantum et incolumes res noſtras gratulamur; verum incrementa quoque habuit res academica et auctus cum ciuium tum aliarum copiarum, quibus florere litteraria

*) DE BEHR. v. Vol. I. p. 401.]

litteraria ciuitas ſolet, laetiſſimos. Bibliothecae quoque noſtrae opes locupletatae ſunt inſigniter. Nullus nos afflixit caſus acerbior. Neminem ex numero noſtro deſideramus. Atque vtinam laeta ſpes, quam agrorum herbae oſtendebant, aeris intemperie annique calamitate ne intercipiantur! in publica proſperitate nihil habere putabimus, quod ad priuatam felicitatem deſideremus. Quae quidem, Ciues, nunc commemoramus etiam propterea, quoniam earum rerum publice commemorationem fieri aliam vix poſſe prouidemus. Quandoquidem enim magnifici Viri, Prorectoris, qui nunc ſe magiſtratu abdicat, valetudo paullo infirmior ad orationem in templo academico habendam vires idoneas vix polliceri viſa eſt; placuit Senatui, vt magiſtratus academici honos et munia cum inſignibus priuatim in Senatus conſeſſu a. d. II Julii transferantur in Prorectorem deſignatum, Virum Excellentiſſimum, Collegam coniunctiſſimum,

JO. PHILIPPVM MVRRAY,

id quod ipſum vobis hoc edicto noſtro publice indicere placuit; nam illud pietas veſtra pudorque vix patitur, vt adhortandi ſitis monendique, quo viro optimo, candore, fide et humanitate laudatiſſimo, officium et obſequium praeſtetis, cum ſummum eius de vobis bene merendi ſtudium amorem veſtrum et caritatem iamdudum prouocauerit.

Expoſitis nuper, Ciues, *legum, quae Charondae nomen praeferunt, fragmentis*, intacta a nobis, etſi moleſtia hac carere malimus, praetermitti non poteſt *de auctore harum legum* quaeſtio, non quidem illa

illa cognitu aeque iucunda vel facilis ad expediendum, ad auctoritatem tamen legum grauis et in vtramque partem momenti haud leuis. Cum tamen ea, nisi *Sybaritarum et Thuriorum fortuna* accuratius exposita, et ad temporum notationem reuocata, vix satis diserte explicari posse videatur, de hac quidem vrbe, cui luxus et mollities nomen ad omne tempus memorabile fecit, pauca nunc diligentius, quam ab aliis factum vidimus *a*), commemorare iuuat.

Condita primum fertur Sybaris circa Olymp. XV. 1. [a. C. 720. a. Romae 34.] *b*) ab Achaeis (Strab.

a) Congesserunt multa de hac vrbe Cluverius, Golzius de Num. Magnae Graec. p. 272 sq. Vinding. in Hellene p. 319. Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 33. p. 517 sq. sed desideres facile seu in digerendis ordinandisque iis, quae congesserant, subtilitatem, seu in diiudicandis rebus videndisque iis, quae inde sequantur, sollertiam. (Est etiam in *Memoires de l'Acad. des Inscript.* To. IX. p. 163. Commentatio *Blanchard* auctore; nondum tamen me operae meae poenitet.)

b) Olymp XV, 3. ponit Simson Chron. ad 3287. ex Capello Hist. sac. et prof. ad 3282. Adde Scalig. ad Euseb. MCCCXIV. Sed fundus est Scymnus (cuius Periegesin Marciano tribuebant viri docti), qui v. 359. Sybarim sine offensione perstitisse ait annis CCX. Iam si Sybarim Ol. LXVII, 3. ante C. N. 510. deletam esse paullo post viderimus, facile sic computum sibi constare intelligemus. Nec adeo multum recedunt Eusebiani numeri, in quibus fere ad Ol. XVII, 4. quae est ante C. N. 709 (Scaliger ad Ol. XIX, 2. retraxit) legitur: *Croton et Parium et Sybaris conditae.* Parium ad Propontidem quis inter Crotonem et Sybarim Magnae Graeciae vrbes expectet? et Thasiorum illa colonia v. Eustath. ad Dionys. Perieg. p. 96.

(Strab. VI. p. 403 C. Alm.) Peloponneso oriundis (cf. Scymnus Chius Perieg. 325 - 28. 339) Troezenios Achiuis adiunctos fuisse ex Aristotele (de Rep. V, 3.) cognoscitur *c*), qui Achaeos numero auctos mox Troezenios vrbe eiecisse, insuper tradit: quod ad

96. Nisi scriptura esset nimis diuersa, videri posset esse *Pandosia* substituenda, quam, et Metapontum, vna cum Sybari conditam, diuersis puta temporibus, ab Achaeis Scymnus refert v. 325. 6. 7. Μετὰ δὲ Κρότωνα Πανδοσία καὶ Θούριοι. Ὅμορον δὲ τούτοις ἐστὶ τὸ Μεταπόντιον. Ταύτας Ἀχαιοὺς ἐκ Πελοποννήσου κτίσαι Ἀφικομένους λέγουσι πάσας τὰς πόλεις. Sybarim Crotone antiquiorem ediderat Antiochus Syracusanus ap. Strab. VI. p. 402. B. sed in temporum notatione is non satis accuratus, vti in seqq. quoque ap. Strab. apparet: nam conditor Crotonis Myscelus locum iam a Sybaritis occupatum praeteruectus esse narratur: v. ibid. et Zenob. III, 42. Porro *Iseliceum* Achaeorum ductorem nomine recitat Strabo. Diuersa ab aliis habet Justinus lib XX, 1. *Thurinorum vrbem Philoctetem condidisse ferunt ibique adhuc monumentum eius visitur; et Herculis sagittae in Apollinis templo, quae fatum Troiae fuere.* Similia habentur in Mirab. Audit. c. 115. vnde melius constitui narrata a Justino possunt: fuit inter Sybarim et Crotonem locus, Malaca et Macalla dictus, in quo vetus fanum Apollinis Alaei erat; in hoc Herculis sagittae ab Philocteta, qui idem mox ad Sybarin fl. fuit sepultus, erant dedicatae. Postea autem Crotoniatae aliquando victores ad templum Apollinis, quod in sua vrbe habebant, eas deportarunt. Ad Petiliam mox eadem de Philocteta conditore fama fuit traducta ap. Virg Aen. III, 402. Strab. VI. p. 390. A. Hallucinatur Antonin. lib. Metam. c. 8. a Locris conditam Sybarim memorans, appellatam a Sybari fonte ad Crissam Phocidis, qui nomen a monstro eius nominis nactus erat.

c) Hinc Solin. 2. *Sybarim a Troezeniis et a Sagari Aiacis Locri f.* etsi ea minus accurate excerpta sunt. Sagaris ad Sagram fl. spectare videtur.

ad Telyis tempora refert vir doctus ad Diodorum (lib. XII, 9. p. 483.) et recte; nam adiectum: ὅθεν τὸ ἄγος συνέβη τοῖς Συβαρίταις. Vrbs intra breue tempus laeta habuit incrementa *d*), partim eximia soli vbertate, partim adscitis in ciuitatem liberaliter multis aduenis (Diodor. XII, 9). Erat autem sita inter Sybarin et Crathin *e*) fluuios, qui magnam camporum planitiem ambiunt, fertilitate agri mirabilem (Diodor. l. c.). Pristina solo vbertas adhuc durat et pascuis siluisque campi virent; sed aquarum eluuies aestatem minus salubrem facit, quod Riedeselius nuper docuit, qui haec loca adiit *f*); ex quo eodem caussas didicimus, cur mane et vesperi frigus immodicum, meridie autem calorem esse intolerabilem, ex Timaeo narret Athenaeus (p. 519 F.). Scilicet ager versus mare patens a septentrione montes habet Calabriae altissimos, quos idem Riedeselius, generosissimus vir, Maio adhuc niue albicantes vidit *g*). Itaque inter luxus

d) Praetermittimus Sirin expugnatam et arma Metapontinis et Crotoniatis iuncta, v. Justin. XX, 2. Strabo l. c. de quibus v. inf. Prolus. X.

e) Etiam fluuiorum, de quorum naturis v. Aristot. Mir. Audit. c. 183. et quorum salubritatem comice declarant versus Metagenis Comici apud Athen VI. p. 269 F., nomina ortum ex Achaia produnt; nam et in hac Sybaris (Strabo VIII. p. 593 A.) et Crathis fluuii sunt cognomines (Herodot. I, 145. Strab. VIII. p. 502 C.) quod iam Cluver. obseruauit p. 1265. add. Paus. VIII, 15. f.

f) *Reise durch Sicilien und Großgriechenland* p. 200.

g) Hoc est illud quod apud Athen. e. l. ἡ πόλις ἐν κοίλῳ κειμένη. Ceterum Riedeselii narrationem forte non satis cum Timaeo consentire dixeris; *aerem* enim ille ait

luxus apud Sybaritas inuenta memorata legimus alia, quae ad frigus temperandum valerent, vt nouum solii balneatorii vel cellae sudatoriae genus (v. Athen. XII. p. 519. E.), alia ad aestum mitigandum, vti vias ad praedia ducentes vmbraculis perpetuis opertas habuisse dicuntur; ita enim intelligendas puto ὁδοὺς καταστέγους, quas excogitasse narrantur *h*). Ad aestum vitandum Nympharum antra *i*) excisa putanda, in vicinis nimirum montibus, ad quae diuersari solita traditur iuuentus Sybaritica. Eodem spectat vestium Milesiarum frequentatus vsus, quem in legum fragmentis vidimus.

Sybaritarum quidem luxu et deliciis nihil magis notum; itaque exemplis afferendis otium non consumimus. Sed cum sine magnis opibus et rerum affluentia luxus esse possit nullus, luxus quoque copias et instrumenta Sybaritis adfuisse constet abunde: illud desideretis a quoquam declaratum esse, vnde Sybaritis tantae opes et diuitiae venerint. Nam agrum coluerunt angustum, cuius fructus omnes ipsi consumerent (Athen. l. c.); erant in confiniis aliae vrbes non incelebres; Croton vero, non minus

ait *esse crassum et mitem: Die Luft ist hier dick und gelinde, weil die Gegend dem Mittag und dem Meere entgegen liegt, und von den hohen Gebürgen Calabriens vor der Nordluft verwahret wird.* Sed cogitandum est Maio mense adeoque verno tempore eum haec loca adiisse.

h) Athen. e. l. Nostratibus: *bedeckte Alleen.*

i) Eod. l. Νυμφῶν Λουσιάδων ἄντρα.

minus opibus eximia vrbs, XXIV millia aberat (*CC stadia* ap. Strab. VI. p. 403 C.) et a septentrione ad Bradanum saltem ditio Sybaritarum pertinuit. Habebant praeterea littus importuosum, nec de Sybaritarum nauigatione vsquam mentionem factam vidimus. Quin potius importari luxus commoditates et copias ab exteris mercatoribus videntur esse passi. Nam a Milesiis vestes ex lana Milesia habuisse narrantur, et quod apud Athenaeum (l. c. p. 519. B.) Tyrrhenos et Milesios luxus caussa adamasse feruntur, hoc eo spectat, quod ab iis luxus apparatus et fomenta nauibus aduecta accipiebant. Iidem immunitatem ab omnibus vectigalibus concesserant iis qui purpura vestes tingerent aut importarent (ibid. p. 521. D.). Quibus itaque artibus aut praesidiis tantas diuitias, quae luxuriae lenocinarentur, parauerint Sybaritae, difficile est dicere. Agri quidem incredibili felicitati debuisse videntur plurimum. Vini copia debuit esse admodum magna, quod quidem ex Athenaei loco (l. c. p. 519 D.) colligas, vbi cellas vinarias narrantur habuisse ad mare, in quas canalibus (*δι' ὀχετῶν*) perductum ex agris vinum partim vendebant mercatoribus externis, partim naui in vrbem deportabant. Mirum est, quod canales illos tubos fuisse crediderunt viri docti; cum ad intelligendum facile sit, canales eos fuisse fossas ex fluuiis per agrorum campestrium limites aquarum diuergiis deductas, quibus deueherent nauigia vinearum prouentum. Sed multa ex his disertius exponere liceret, si Aristotelis librum de rep. Sybaritarum (v. Athen. l. c. p. 520 C.) cum Timaeo et aliis haberemus; fuerunt enim

rerum

rerum Sybariticarum ſcriptores, vt Clitarchus (ap. Plutarch. Parallel. p. 310 F. vbi Κλείταρχος ἐν δευτέρῳ Συβαριτικῶν) et philoſophi, qui de voluptate egerant, Sybaritarum exemplo inprimis vſi erant: (vt Chamaeleon Ponticus περὶ ἡδονῆς, qui idem liber Theophraſti nomine ferebatur: Athen. p. 273 C.) Videntur quoque ſerioribus temporibus multa de Sybaritarum luxu aut a vero deflexa aut in falſum ficta eſſe, cum, vt quisque, Sophiſtae maxime, mollis et delicioſae vitae exemplum proponere aut exornare vellet, id a Sybaritis fere peteret; quod vel Athenaeo comparando ſuſpicari licet (l. c. p. 518. 9.)

Alterum, quod in tanta vitae mollis et effeminatae infamia mirationem facit, eſt ſumma eorum, qui incoluerunt, frequentia. Vrbs enim in tam anguſto ſolo poſita CCC millia ciuium habuiſſe conſtanti fide traditur (v. inprimis Diodor. XII, 9). Incredibilis res ad fidem multis viſa, nec iniuria. Defuit enim Sybaritis paupertas et frugalitas reique ruſticae ſtudium, quod Romanis erat ſummum, vt adeo iam quinto ſaeculo vltra XII centena millia ciuium Romae cenſeri poſſent. At Sybaris paullo ſupra ducentos annos incolumis ſtetit; et ſoboli procreandae hominumque frequentiae luxum inimicum eſſe conſtat. Non pigebit apponere, quae nobis in mentem venerunt *). Promtum eſt ſuſpicari,

*) Videant alii, an probabiliora haec ſint iis quae apud Humium (*Diſcourſes* p. 237 ſqq.) et Wallacium (*on the Numbers of Mankind* p. 303.) leguntur: cf. ſup. Opuſc. T. I. p. 223.

cari, numerum eum omnium esse, qui vrbem cum agro incolerent. Ita vero res non modo nihil habuisset miraculi, verum etiam pro fama tenuior esset, quam vt probabilitatem aliquam haberet. Sin eorum, qui vrbem incoluerunt, sed omnis sexus et aetatis, numerum eum fuisse contendas, rem narres magis verisimilem. Ita enim ciuium numerus LXXV vel LX millium esse potuit. Si vero instes, ciues (πολίτας apud Diodorum) trecenties mille, non capita narrari, omnis sexus et aetatis turba ad XII, si cuique familiae quatuor capita assignes; sin quinque, ad XV centena millia assurgere debuit. Res per se non improbabilis, si nostri aeui multo maiore hominum frequentia celebratas vrbes cogites. Nec dimittendum est animo, Sybaritis institutum fuisse, vt in ciuitatem admitterent, quotquot vellent (Diodor. l. c. XII, 9. l. 15.). Potuit itaque fieri, quod in magnis vrbibus euenire solet, vt luxuriae et ganearum damna aduenarum ad eam confluentium multitudo resarciret. Et fuit vrbis ambitus L stadiorum, hoc est vltra sex millia passuum, eaque adeo amplitudine, quae tantam turbam continere posset. Imperabat praeterea ciuitas quatuor *k*) vicinis gentibus et XXV vrbes *l*) habebat sibi parentes (v. Strabo VI. p. 404. A.). Quae ipsa res argumento est, finitimas quoque terras humano

k) Quae illae fuerint, laborat assequi Mazochius p. 75. p. 180.

l) Fuisse pleras que ex his colonias aut vrbes colonis auctas probabile fit. Fuit ex hoc genere Paestum Strabo V. sub f. Metapontum id. VI. p. 406. B. de quo loco cf. Mazoch. p. 109.

humano cultu et rerum prouentu fuisse insignes, et conscriptos exercitus etiam ex agris et ex ipsis barbaris vicinas terras inhabitantibus. Meminit ex Timaeo Athenaeus (l. c. p. 519. C.) pompae, forte sacrae, in qua crocotis super loricas induti transvehebantur equites vltra V millia. Atqui videntur hi, vt aliis in ciuitatibus, iuuenes nobili genere fuisse *). Scymnus tamen Chius, etsi is vnus a ceteris dissentit, centies tantum mille ciuium facit censum *m*). Forte mares aliquis tertiam omnium, qui viuerent, partem constituens, a centum millibus ciuium orsus ter centena millia omnium habitantium constituere voluit. Ad haec quanta seruorum turba, inprimis inter homines molles et luxuriosos, fuisse existimanda est! Quod tandem alii eos, qui aduersus Crotoniatas in aciem exierunt, CCC millia fuisse narrant, paullo post videbimus.

Ceterum ad animos luxu et mollitie frangendos soli mirifica vbertas coelique clementia marisque opportunitas in littoribus his Italiae extremae insigniter a natura comparata est. Nam nulla est Graeciae magnae vrbs, quae non opibus et luxu inclaruerit. Quis Tarenti effeminata ingenia ignorat? Ipsa Croton tandem deliciis diffluxit (v.

 Athen.

*) De hac pompa equestri accipiendum, quod apud Tacitum legimus Annal. XIV, 21. quod viris doctis obscurum visum: *a Tuscis accitos* (Romam) *histriones, a Thuriis equorum certamina.* Nisi verba aliunde inserta sunt.

m) Scymnus v. 340. Sybaris: Μυριάδας δέκα ἔχουσα τῶν ἀστῶν σχεδόν.

Athen. l. c. p. 522. 3. vbi plura de iis et de Japygibus et Siritis.)

Sybaritarum ſuperbiae et arrogantiae potiſſimum exemplum paſſim memoratur, quod Olympiorum ſollennia abolere conati ſunt, indictis ſub idem tempus ludis in ſua vrbe maiore apparatus magnificentia, praemiis amplioribus propoſitis, quibus auocata multitudo Olympiae infrequentiam faceret *n*). Videntur autem Sybaritarum res maxime floruiſſe circa Olymp. L. quo Smindyridae illius faſtu et luxuria notiſſimi mentio fit. Fuit enim inter procos, qui Sicyonem confluxerant, propoſito a Cliſthene per praeconem filiae matrimonio; qua de re copioſe narrat Herodotus *o*). Feruntur vero Sybaritae deo conſulto ſortem accepiſſe, ſe opum et deliciarum vſum habituros perpetuum et ſecurum, donec numen mortali poſthabuerint. Oraculi euentum apud Athenaeum (lib. XII. p. 520. A, B. et Stephanum in Συβαρις) cognoſcat qui volet. Ad eum videntur eſſe referenda, quae Aelianus narrat V. H. III, 43. Reſponſi accepti

n) Scymnus v. 347 ſqq. ex Heraclide de Iuſtitia Athenaeus l. c. p. 521 F. Et hinc illuſtrandus Dionyſius Perieg 372. 4 quos verſus, rei ignoratione, male interpretatus Euſtathius ad e. l. nec expediuit Scaliger ad Euſeb. p. 79 a.

o) Lib. VI, 126. 7. et ex eo Athenaeus XII. p. 529. B. C. qui, ex Timaeo haud dubie, mille eum coquos et ὀρνιθευτας ſecum adduxiſſe, narrat; quos non *aucupes*, ſed auium altores et ſartores (*Federviehmäſter*) intelligi velim. add Athen. VI. p 273. C. Aelian. XII, 24. IX, 24. De Cliſthene videri poſſunt quae ad Guthrianam farraginem notata ſunt T. II. p. 541 ſq.

cepti tempus ita constitui posse videtur, si Thamyrin vel Amyrin, prouerbio notum, (v. Suidas in h. v. et Diogenian. ac Zenob. a viris doctis iam excitatos) exitum eius viuendo attigisse tenueris, quem eundem ad consulendum deum missum Athenaeus tradidit. Habet res aliquam similitudinem cum praesultore apud Livium II, 36. Jovi haud probato.

Tandem ciuitati exitium intulit Telys aliquis, qui popularibus studiis aduersus optimates vsus tyrannidem occupauit (v. Diodor. XII, 9. Herodot. V, 44. Heraclides Pontic. apud Athen. l. c. p. 521. F.). Concitata huius hominis artibus multitudine D. ex optimatibus vrbe eiecti sunt *p*); qui cum Crotonem confugissent: Telyis, ira insani, hortatu missi sunt, qui exules dedi postularent, ni dederentur, bellum Crotoniatis indicerent. Religionem Crotoniatarum animis, ne supplices sibi factos proderent, incussisse fertur Pythagorae auctoritas, (v. Diodor. l. c. adde Jamblichum de vita Pythag. 177. 133.) qui tum Crotone degebat paulloque post vitam finiit *q*). Verum etiam missos a Crotoniatis XXX legatos interemisse dicuntur Sybaritae interemtorumque corpora ante vrbis muros insepulta proiecisse (v. Athen. l. c. p. 521 E. qui etiam somniis principum et aliis prodigiis vrbis excidium significatum narrat). Telys quidem iam tum inter belli

I 4 apparatus

p) Diodor. l. c. Si recte Aristotelis locus, de rep. V, 3. huc retrahitur, ex Troezeniorum maxime numero illi esse debuerunt.

q) Quae maxime probabilis ratio Ol. LXVIII, 2. v. Bentlej. Diss. *upon Phalaris* p. 73 sq. Sax. Onomast. p. 28.

apparatus et initia caesus fuisse videtur; quod si ponas, dissensus inter Diodorum, Herodotum et Heraclidem, qui diuersa inter se tradere putantur, facile componi potest; maximae enim intestinae turbae videntur extitisse inter Sybaritas, quandoquidem omnes Telyis consiliorum socios ad aras ipsas in templo Junonis interfecerunt (v. Athen. l. c. p. 521. F. ex Heraclide *de iustitia*) quo piaculo contaminati deorum iras expetiisse crediti sunt.

Indicto bello CCC millium exercitus a Sybaritis eductus esse dicitur, a Crotoniatis C millium. Parem ciuium omnino numerum edi supra vidimus. Probabile igitur videri potest, cum πανδημεὶ exiisse Sybaritas aliquis legisset, vt is etiam numerum istum huc retraxerit. Tradunt tamen ad priorem modum Diodorus (l. c.) et Strabo (lib. VI. p. 404); et quanquam parum verisimile videri debet, nostris inprimis moribus, vt tota iuuentus aduersus hostem in aciem prodeat, in illa tamen aetate, sub illo coelo, in tam angustis terrarum finibus, cum vno impetu intra paucos dies summa res gereretur, euenire potuit, vt adeo desiperent homines, vt vni praelio fortunas ciuitatis et salutem committerent. Id quod ipsa res declarare videtur. Nam victis primo congressu Sybaritis opes vrbis vno ictu corruerunt. Pugnatum est ad Traentem fluuium r). Crotoniatae duce vtebantur Milone, virium robore inclito

r) Qui nunc *Triunti* accolis est; cf. Bentleius ex Jamblicho apud Wesselingium ad Diodor. XII, 22. Obscura est narratio de hac pugna apud Zenob. III, 92. εἰς Ἀφάννας.

inclito (v. Diodor. l. c.) et, quod tamen ipsi infi- ciabantur, Doriei Spartani auxiliis, qui tum coloniam educturus ad has oras appulerat, de quo v. Herodot. V, 44. Meminit quoque Pauf. III, 16. Callidum inter haec Crotoniatarum consilium memoratur, quod, cum scirent esse Sybaritarum equos ad tibiam saltare edoctos, repente in medio pugnae conflictu modos tibia cani iusserunt; quibus equi auditis erexerunt se et in numerum saltauerunt. (Athen. ex Aristotele lib. XII, p. 520. Aelian. de Animal. XVI, 23.)

Interea victores acerbe et immaniter vsi victoria ne a captis quidem abstinuerunt manus (v. Diodor. l. c. c. 10. Athen. p. 251. E. Scymnus v. 343.) Tum Sybarim aggressi viris vacuam diripiunt, solo aequant et ruinis flumen, Crathim, vt ex Strabone (p. 404. A.) colligas, immittunt; ita vt mirandum non sit, si nulla nunc vrbis vestigia superant. Ita paucis diebus s) ingentibus opibus exciderunt Sybaritae, et deleta vrbs tanta hominum frequentia tantoque rerum apparatu instructa, non barbarorum innumerae multitudinis incursu, sed vicinae vrbis lacessita ira. Facta autem haec circa Olymp. LXVII, 2 vel 3. a. C. 510. vt ex Diodoro colligas (lib. XI, 90. qui computi fundus est). Eodem anno in alia Italiae parte maiorum rerum facta erant initia; nam Romae eiecti sunt Tarquinii, et circa idem tempus Pisistratidarum regnum Athenis est solutum. Vtraque

I 5

s) Intra LXX dies ap. Strabon. l. c. at Epitomator IX dies exhibet; ambiguo numero O et Θ. Scymnus v. 353. ἐν βραχεῖ χρόνῳ.

que res in historiis frequentius memorata et memorabilior visa quam tantae ciuitatis excidium. Milesii, quorum magna et ampla Sybari erant negotia, nuntiata Sybaritarum calamitate, publicum luctum indixerunt (v. Herodot. VI, 21). Subibant, cum ista legeremus, animum ea, quae sanctus vates de Tyri excidio praedicit: fore vt mercatorum per omnes terras communis luctus cladem vrbis insequatur.

Annis LVIII elapsis Sybarim instaurauit Thessalus quidam, seu Thessali (v. Diod. XI, 90 et XII 10.) collectis iis, qui a pristina clade supererant; Ol. LXXXI, 4. a. C. 453. Scilicet, qui fuga elapsi erant, Laum et Scidrum se receperant, teste Herodoto VI, 21. vbi Sybaritas non parem gratiam retulisse ait Milesiis, vt Mileto excisa (Ol. LXX, 3. a. C. 498.) luctum publicum indicerent, quod illi fecerant in Sybaritica calamitate. Erat autem Laus ad Lai fl. ostia, Sybaritarum colonia (v. Strabo VI, p. 388. B. et Plinius III, 10. *Laus amnis: fuit et oppidum eodem nomine*) cui vicina esse debuit *Scidrus* (cf. quem iam Wesselingius laudauit, Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 502. 3.) Noua Sybaris soli fertilitate iam laetas spes faciebat, cum Crotoniatae vetere odio incensi aut pristino metu impulsi sexto anno post iterum nouos colonos expulerunt Ol. LXXXIII, 2. a. C. 447. in quo tamen illud mirationem facit, quod Crotoniatae non ipsi agros feracissimos cultu vel colonis occupare maluerunt. Interea missis primum Lacedaemonem, tum Athenas, legatis Sybaritae populum Atheniensem, qui iam

iam tum, vt opes fuas augeret, ad Siciliam et Italiam animos aduertiffe videtur,, exorarunt, vt fibi reditus et nouae coloniae adiutores mitteret, Lampone nobili vate *) et Xenocrate ducibus, Hieronem Plutarchus edit, adfcriptis in coloniam quotquot vellent, etiam per Peloponnefum. Sed hi oraculo moniti, commode, vt videtur, inuento ad Crotoniatarum ftudia et confilia infefta eludenda, qui in vetere loco vrbem reftitui vetabant ad alium locum vrbis fedem transtulerunt circa fontem Thuriam, vnde vrbi nomen venit *Thuriorum u*). Late haec perfequitur Diodor. XII, 10. vbi add. a Weffelingio l. l. et Bentlej. p. 370. Ducta colonia Olymp. LXXXIII, 3. a.C. 446. Archonte Callimacho. Interfuit cum aliis claris hominibus Herodotus, nec non Lyfias **).

Incidit intra breue tempus (de anno enim liquide non conftat) vrbi grauis feditio, veteribus colonis Sybaritis praecipuos magiftratus, honores et agros fibi arrogantibus. Cum tamen recentes adfcripti numero et viribus fuperiores effent, vbi ad manus ventum eft, veteres Sybaritae ad internecionem

*) A quo coloni miffi *Θουριομάντεις* dicti feruntur: v. Hefych. h. v. Etymol. M. h. v.

u) Etfi id ipfi Thurii, licet vana ratione, a *θοῦρος* duxiffe videntur, cum numis fuis taurum cornupetam praeferant.

**) v. omnino Taylor. in Vita Lyfiae ad Ol. LXXXIV, 1. Magna in colonis mittendis opera fuit Periclis: Plutarch. in Pericle p. 158. D. Κληρούχους — *συνοικήσοντας* mifit Pericles — *ἄλλους δ' εἰς Ἰταλίαν, οἰκιζομένης Συβάρεως, ἣν Θουρίους προσηγόρευσε.*

necionem deleti funt; paucis elapfis, qui *t*) ad Traentem fluuium in vicinis locis confederunt, vbi tamen et ipfi aliquantum poft a Bruttiis oppreffi totumque Sybariticum nomen extinctum eft (v. Diodor. XII, 22. vbi cf. Weffeling.). At Thurii nouis e Graecia copiis aucti, et Crotoniatis amicitiae foedere iunctis, praeclare conftitutam ciuitatem et opes non contemnendas habuerunt [v. Diodor. XII, 11. quicum facile in concordiam redigi poteft Strabo lib. VI. p. 404. A. B.] *v*)

Thurios ftatim bellum excepit cum Tarentinis Ol. LXXXIV, 1. et quidem ob Siritidem terram, duce *Cleandrida* (v. Diodor. XII, 23. et Weffeling. ad e. l. ex Strabone VI. p. 405. C. et Mazoch. p. 75. qui probabile facit, hunc hominem Gylippi patrem fuiffe auaritia infamem, id quod ftabiliri poteft ex Thucyd. VI, 104. l. 93.) de cuius virtute ac prudentia in bello Thuriorum cum Terinenfibus et Lucanis nonnulla narrat Polyaenus de Stratag. lib. II. c. 10. Cum ex tam diuerfis locis collecti effent coloni, Attica tamen plures erant oriundi.

Hi

t) Ad haec tempora etiam Ariftotelis locus referendus de Rep. lib. V, 3. p. 520. C. *καὶ ἐν Θουρίοις οἱ Συβαρῖται [ἐστασίασαν] τοῖς συνοικήσασι· πλεονεκτεῖν γὰρ ἀξιοῦντες, ὡς σφετέρας τῆς χώρας, ἐξέπεσον.*

v) Ad haec tempora referri debet, certe commodius aliud non occurrit, quod *aliquanta* poft turbas, quae per omnes magnae Graeciae ciuitates ab eo inde tempore ortae erant, cum Pythagoreorum collegia fuiffent cremata, *Achaeorum illae inftituta expetiiffe* narrantur. Polybius II, 39. *παρακαλέσαντες γὰρ σφᾶς καὶ συμφρονήσαντες Κροτωνιᾶται, Συβαρῖται* (Thurii), *Καυλωνιᾶται, πρῶτον μὲν ἀπέδειξαν Διὸς Ὁμορίου κοινὸν ἱερὸν καὶ τόπον, ἐν ᾧ τάς τε συνόδους καὶ τὰ διαβούλια συνετέλουν* etc. v. inf. Proluf. X. *s*).

Hi Thurios Athenienfium coloniam videri volebant, aliis repugnantibus. Tandem Apollinis haberi colonia coepit Ol. LXXXVI, 3. v. Diodor. XII, 35. Partium diuerfarum ftudia in ciuitate ad popularem ftatum defcripta viguiffe, mirum non eft. Poft Athenienfium cladem in Sicilia acceptam Lacedaemoniorum rebus ftudens factio alteram, quae ἀττικίζειν videbatur, Ol. XCII, 1. vrbe pepulit; inter eos fuit Lyfias orator. cf. Taylor. in ej. Vita p. XXXIV. V. Tandem a Lucanis in feruitutem redacti funt (Strabo VI. p. 404.) quod Ol. XCVII, 3. a. C. 390. V. C. 364. factum videtur, annis poft Thurios conditos LVI. quando eos a Lucanis locorum iniquitate deprehenfos ad internecionem deletos effe tradit Diodor. XIV, 101. *) Lucanorum, vt barbarorum, quippe qui Samnitica origine erant, continua bella cum Graecis coloniis et grauiffima fuere odia. Fuit in his bellis praelium communibus Graecorum armis factum ad Laum vrbem oraculo ambiguo accepto: de quo v. Strabo lib. VI. p. 388 B. (inf. Proluf. XIV.) Arceffitus Ol. CX, 2. feu verius Ol. CXII, 1. ante C. N. 332. a Tarentinis aduerfus Meffapios et Lucanos Alexander Moloffus ex Heraclea Tarentinorum conuentum in Thuriam transferre

*) Apud Aelianum V. H. XII, 61. quo auctore, non adfcriptum eft, narratur de Thuriis a Dionyfio armis petitis, claffe vero a borea vento disiecta, liberatos metu Thurios Boreae facra feciffe eumque ciuitati adfcripfiffe. Spectat res ad hunc ipfum annum Ol. XCVII, 3. quo in oppugnandis Rheginis claffis Dionyfii merfa fuit procellis; paucis adeo menfibus ante Lucanorum profectionem hoc euenifle neceffe eft. Parum accurate adeo Aelianus narrationi adiicit, fingulis inde annis Thurios Boreae rem facram feciffe.

ferre voluit: h. e. in loca circa Thurios v. Strabo VI. p. 429. B. C. Eodem nomine cum Cleonymus Spartanus ad Italiae littora appulisset, V. C. 452. ante C. N. 302. cf. Diodor. XX, 104. *Thurias vrbem in Sallentinis* ab eo occupatam direptamque, et a Romanis liberatam veterique cultori additam narrat Liv. X, 2. v. mox not. *x*). Ab iisdem Lucanis vexati sedecim annis post ad Romanos confugerunt V. C. 468. ante C. N. 286. Sciuit bellum aduersus Lucanos Romanus C. Aelio tribuno pl. rogante, cui mox Thurini statuam et coronam auream dono dederunt (Liv. Epit. XI. Plin. XXXIV, 6. f. 15.). Cum Thurios iterum premerent Lucani Bruttiique Statio Statilio duce, fugati illi a Cos. Fabricio V. C. 472. ante C. N. 282. et expugnata castra captaque (Valer. Max. I, 8, 6.). Tarentinis mox ad bellum cum Romanis spectantibus, noua clades Thurinis illata; nam indignantes illi in confiniis suis vrbem cum Romanis societate et foedere iunctam, armis eam petiere captamque diripuere eodem anno *w*). Quo tempore illa a Romanis recepta fuerit

w) **Enodandus ex his est Strabonis locus VI. p. 404. B.** *Θούριοι δ' εὐτυχήσαντες πολὺν χρόνον, ὑπὸ Λευκανῶν ἠνδραποδίσθησαν· Ταραντίνων δ' ἀφελομένων ἐκείνους ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγον. οἱ δὲ πέμψαντες συνοίκους ὀλιγανδροῦσι μετωνόμασαν Κοπιὰς τὴν πόλιν.* **Locus praeclarus; sed quid** *ἀφελομένων ἐκείνους* **sit, non facile assequare. Vertunt:** ***Tarentinis eos opprimentibus*** **perperam. Aut enim locus mutilus est, aut breuitatis studio dixit Strabo obscurius Lucanis ademisse et suae ditioni seu suis partibus adiecisse Thurium Tarentinos. Rem sic narrat Appian. in Exc. Vrsin. de Legatt. p. 344. (ed. Schweigh. p. 56.) Tarentinos cum**

fuerit eo bello, notatum non vidimus. Bello Punico secundo cum ceteris Bruttiis populis ad Annibalem desciuerat V.C. 540. ante C. N. 214. at anno insequente iterum in fidem Romanorum rediere Thurini (Liv. XXV, 1.), a qua tamen desciuere paullo post iterum, (Liv. XXV, 15.) anno inde tertio (V. C. 544. ante C. N. 210.). Aucta ciuitas multitudine eo ex Herdonea ab Hannibale abducta (XXVII, 1.) Colonia Thurios deducta est Latini iuris altero bello Punico finito V. C. 560. a. C. 194. (Liv. XXXIV, 53.). *Copias*, melius *Copiam*, inditum nomen x) ex Strabone vidimus, boni

cum bellum sibi a Romanis instare viderent, fuccensuisse Thurinis, quod non ad se, verum ad Romanos confugerant, eoque ipso Romanos in haec loca pellexerant. Vrbem itaque diripuere, principibus eiectis; praesidium autem Romanum pacta incolumitate dimissum est. Postulant mox Rom. legati inter alia a Tarentinis, vt Thurinis res ablatas restituant.

x) Etiam in numis occurrit Copiae nomen; v. c. Bruttia numism. tab. 107. apud Golzium t. XXXV, 2. duo alios protulit Pelerinus *Recueil de Medailles* To. I. pl. VII, 19. 20. inpr. Latere hoc nomen in Schol. Aristoph. Nub. 331. obuium est, et iam obseruatum a viris doctis ad Stephanum: *Θούριοι —, ὕστερον δὲ Ἄπιαι.* Pergit ille *Παυσανίας δὲ Ἄνθειαν αὐτὴν καλεῖ*· confundens hos Thurios et Thuriam Messeniae apud Pausan. IV, 31. Homero Antheam dictam At idem Pausanias alio loco lib. II, 19. p. 499. *Lupiam* inter Hydruntem et Brundusium prisco nomine Sybarin dictam docuit; qua in re erroris eum temere accusarunt viri docti. v. Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 523 sqq. cui viro doctissimo visa haec est eadem esse, quae apud Strabonem *Σύβαρις ἐπὶ Τεύθραντος ῥοῦ (?) κτίσμα* lib. VI. p. 405. C. memoratur, vt Teuthras fluuii obscuri nomen sit. Sed de hac v. inf. Prolus. XIV.

boni ominis cauſſa. Manſit tamen antiquum Thuriorum nomen. Et hactenus quidem de Thuriorum fatis. De eorum legibus et inſtitutis deo volente proxime. P. P. in alma Georgia Auguſta Kal. Jul. cIↃ IↃ CCLXXI.

XIV. *h*). De Pauſania autem duplici modo ſtatui poſſe video; aut erraſſe eum in nomine et in locorum ſitu, et Λουπίαν appoſuiſſe, quae fuit Καπία; aut rem illum tradidiſſe aliis quos habemus auctoribus intactam, *Lupiam* inter Brunduſium et Hydruntum ſitam aliquando *Sybarin* fuiſſe dictam. Similis difficultas et obſcuritas occurrit in nomine *Thuria* vel *Thuriis:* cum Livius lib. X, 2. *Thurias vrbem in Sallentinis* memoret a Cleonymo Spartano direptam. Nam Sybarin in Bruttiis ſitam vix in Sallentinos Livius transferre potuit, vt adeo neceſſe ſit, etiam in illis locis inter Sallentinos vrbem Thuriam fuiſſe.

VIII.

VIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PHILIPPVS MVRRAY

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIV.

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXI.

RITE INDICIT.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus.

Sectio altera.

Si quis vnquam natalis huic Academiae inter fausta omina et futurae felicitatis laeta auspicia illuxit, Ciues, hunc, quem nunc indicimus, inter laetissimos et felicissimos esse habendum merito putamus, cum is, recepto nuper et a Britannis ad nos reuerso Curatore et Moderatore rerum nostrarum, BEHRIO, Illmo. Viro, qui tantopere votis nostris expetebatur, celebrandus nobis veniat. Vota igitur nostra, quae superiore anno susceperamus, non omnino irrita cecidisse nec euentu

 successu-

fucceffuque fuo caruiffe putabimus; quin eo graviore religione obligati videbimur, quo ex grauiffima illa procella, quae paullo poft vota illa fufcepta perculit nos, feruati et recreati remp. fofpitem et incolumem fecundum curfum tenere et res noftras profperis fucceffibus florere laeti intelligimus.

Votorum igitur noftrorum damnati, in tam laeta feftaque luce, quid prius antiquiusque habebimus, quam, vt animis caftis piisque ad fummum illum rerum Sofpitatorem accedamus, gratoque bonorum noftrorum recenfu, tacito fenfu, publica voce, facto, laudes eius ritu follenni celebremus pacemque et perpetuum noftrae profperitatis fructum votis precibusque expofcamus. Cuius religionis pietatisque noftrae vt tanto follennior graviorque fit caerimonia: craftino die, vbi more folito, a Comitibus Illuftriff. et Patribus Academiae pompa in templum Academicum ducta fuerit, Jo. Phil. Myrray, *Magnificus h. t. Prorector*, publice vota fufcipiet, oratione habita, qua iis, quae academiarum noftrarum conditionem commendant, cum iis, quae in ea defiderari poffint, comparatis, plura effe laudanda, quam improbanda, docebit. Quibus follennibus vt cum beneuolentia et ftudio intereffe velitis, Comites Illuftriffimi, Generofiffimi, Nobiliffimi, Humaniffimi Iuuenes, humaniter et peramanter rogamus. Nos autem, Ciues, dum pompa paratur et inftruitur, tanquam in veftibulo templi et porticu conftituti, confabulatione facta, quod nuper de Sybaritis Thuriisque coeperamus, pertexemus.

Primum

Primum omnium videamus iam, *ad quam formam Sybaritarum ac Thuriorum resp. descripta fuerit.* Pauca sunt rei vestigia, quibus insistens ad certum aliquid statuendum peruenias. In vetere quidem Sybari optimatum in rep. administranda partes videntur fuisse praecipuae, quae sub labentis ciuitatis tempora, Telyis inprimis popularibus studiis, ad populum sunt translatae (v. sup. Comment. p. 135.); et tota belli cum Crotoniatis gesti ratio caecos plebis furores satis arguit. Vrbe vero instaurata Thurios ad *popularem statum* remp. temperasse, diserte narratum est a Diodoro (XII, 11.), ciuesque in X tribus descriptos nominibus ab origine et patria impositis; ex quibus intelligitur, ex tota fere Graecia nouos colonos fuisse collectos. Contra Aristoteles videri potest seu aristocraticam seu oligarchicam remp. Thuriorum prodere: cuius quoque auctoritate Bentleius vsus Diodorum animose impugnat *a*); non tam Diodori aut Charondae caussa, quam vt aduersarium Boylium exagitet. Enimuero ciuitates hae per Italiam et Siciliam multas plerumque mutationes expertae sunt, vt subinde res ab optimatibus ad popularem statum aut ad oligarchiam inclinaret, aut a democratia in aliam formam abiret. Potest quoque forma aliqua popularem speciem habere, et tamen, si perspicacior aliquis altius in interiora descendat, inter aristocratias referenda videri, quatenus in illa scilicet optimatum opibus, gratia, clientelis aut etiam artibus et consiliis, populi scita et decreta reguntur, coercentur, temperantur.

a) *Diss. upon Phalaris* p. 367.

tur. Verum inſpiciamus ipſum Ariſtolelem *b*): Agit ille de mutationibus quas ſubire poſſunt politiae; eſt in his quam proprio nomine πολιτείαν appellat, hoc eſt *popularem bene deſcriptam*, nam diverſam facit democratiam, ſi omne ius apud populum habetur *c*). Iam ariſtocratia, pergit, poteſt in democratiam, πολιτεία *in oligarchiam abire: Accidit hoc Thuriis. Nam quia magiſtratus deferebantur ex ampliore et maiore cenſu, ad pauciores res deducta eſt, et per plura magiſtratuum genera* d). *Quia vero porro nobiles totius ſoli Thurienſis agros praeter legem occupaverant: (facta enim, vt diximus, republica oligarchica, facile iis erat opes maiores conſequi) populus in bello exercitatus praeſidiis ſeu locis munitioribus eſt potitus, donec ii omnes, qui plura poſſidebant, agris ceſſerant* e). Ex his manifeſtum fit Thuriorum remp. tantum vitio factam eſſe oligarchiam, non ipſa conſtitutione, adeoque totam Bentleii ſubtilitatem concidere. Quomodo illa paucorum potentia inualuerit, narrat idem paullo poſt factum eſſe magiſtratus culpa, qui, cum in reip. inſtitutis ne quid moueretur, proſpicere deberet, vt vna lex de praetura intra quinque

b) de Rep. V, 7. p. 530. A.

c) cf. v. c. III, 7. pr. IV, 2. pr. V, 7.

d) διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι τὰς ἀρχὰς, εἰς ἔλαττον μετέβη καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω.

e) διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι παρὰ τὸν νόμον· ἡ γὰρ πολιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν, ὥστε ἐδύναντο πλεονεκτεῖν· ὁ δὲ δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείττων, ἕως ἀφεῖσαν τῆς χώρας ὅσοι πλείω ἦσαν ἔχοντες. Videntur autem haec ad illud tempus ſpectare, quod paullo poſt Thurios conditos incidit: v. ſup. Proluſ. pr. p. 139.

quinque annos ab eodem non repetenda tolleretur, annuit, rem se paruam concedere arbitratus; verum eo exemplo aliis post alia mutatis tota reip. ratio et constitutio mox est soluta *f*). Ceterum in Thuriorum rep. populi ius et partes fuisse ex eo ipso Aristotelis loco intelligitur; nam suffragiis ille suis magistratus creasse, militares etiam leges, vel magistratu renitente, abrogasse narratur. Potuit adeo etiam in Charondae legibus, quatenus illae a Thuriis adoptatae fuerunt, caussarum ad populum relatarum recte mentio fieri *g*).

Priscae Sybaris nullae leges memoriae mandatae sunt, nisi paucae, quae luxuriam et mollitiem hominum arguere possunt; neque omnino satis constat, quo legum codice vsi sint; nisi quod apud Scymnum Chium v. 345 sq. legibus Zaleuci vsi narrantur: quibus relictis in luxuriem et proteruiam praecipites se dedere; etsi vel sic assequi haud licet, quomodo a legibus tam seueris ad tam solutos mores procedere potuerint. Quae tamen Sybaritarum leges habentur, sunt fere hae: Scitum ab iis aut potius institutum esse narratur apud Athenaeum (XII p. 521 C. ex Phylarcho Historiar. XXV.) *vt etiam foeminas ad sollennes epulas vocare liceret h*), vt adirent adeo communia cum viris conuiuia matronae, quae ex Graecorum more sua sacra suasque epulas

 seorsum

f) Ibid. p. 530. D. E. — ἀλλὰ μετέβαλεν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας εἰς δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν.

g) Contra quam Bentleius contendebat p. 367. 8.

h) Γυναῖκας εἰς τὰς ἑορτὰς καλεῖν.

ſeorſum a viris habere ſolebant, *vtque ii, qui ad ſacras epulas eſſent et ſacrificium eas inuitaturi, annuo ante ſpatio ſacra indicerent, vt, ſatis digno pro temporis ſpatio facto apparatu veſtium reliquique ornatus, ita demum illae ad ſacra adeſſent* i). Epulae factis ſacris celebratae pars erant praecipua religionis Graecanicae et praeclari ad remp. inſtituti. Sybaritae igitur religiones auguſtiores et publicis opibus digniores facere voluiſſe videntur, vt ciuitatis opulentae ſacra ſplendide et magnifice fierent. Qua quidem in re nihil magnopere reprehendendum videas. Sacrarum enim caerimoniarum cultusque religioſi externa ſpecies merito ad ciuium ac reip. opes et fortunas attemperatur; nihilque indignius eſſe videtur et turpius, quam ſi vrbs locupletum ciuium luxu privataque aedium magnificentia eniteſcat, templa autem et vaſa ſacra ſqualore et fumo ſordeſcant. Sybaritarum magnificentiae publicae in his ſacris epulis ſtudium declarant etiam illa, quod aureis coronis donabant eos, qui ceteros apparatu et elegantia ſuperaſſent (etſi hoc Athenis quoque factum legimus). Lepidum tamen hoc, quod et coquis coronas dabant (Athen. p. 519. D. E.). Subtexuntur apud Athenaeum (l. c. p. 521. D. et p. 518 ſq.) alia ad epularum delicias inſtituta, quae nunc breuitatis ſtudio omittimus. Sed aliud eſt, quod commemorare

i) Ita legendus et intelligendus eſſe videtur locus: καὶ τοὺς εἰς τὰς θυσίας καλοῦντας πρὸ ἐνιαυτοῦ κλῆσιν ποιεῖσθαι. ἵνα ἀξίας ποιούμενοι τοῦ χρόνου τὴν παρασκευὴν τῶν τε ἱματίων καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, προάγωσιν οὕτως εἰς κλῆσιν, et ad mulieres referendus, vt iam Caſaubonus ad e. l. docuit ex Plutarch. Conuiv. VII. Sap. non longe a princ.

rare iuuat, primos fuiſſe Sybaritas, qui artes, quae cum ſtrepitu exercentur, vt fabrorum aerariorum et materiariorum, in vrbem ſuam non admitterent, ne omnino quicquam eſſet, quod ſomnum turbare poſſet, quid? quod nec gallum gallinaceum in vrbe alere licebat *k*).

Hactenus de Sybaritis. De Thuriorum vero inſtitutis, praeter ea, quae paullo ante commemorauimus, ex Ariſtotele alia diſcere licet: fuiſſe apud eos *συμβούλους l*), item magiſtratum, qui legum curam haberet *m*); fuiſſe porro legem, quae vetaret, *ne quis, qui praetor fuiſſet, intra quinque annos eundem magiſtratum peteret* n), eaque lege abrogata peſſimum nouandi omnia in rempublicam exemplum eſſe illatum; eos enim, qui rebus nouis ſtuderent, erectis ita et confirmatis animis in vltimum audaciae prorupiſſe; quo factum, vt deinceps totus reip. adminiſtrandae ordo immutari coeperit. Narrat rem Ariſtoteles, vt doceat, quomodo cum aliae reſpublicae, tum ariſtocratiae latenter interdum et occulte mutari, ita, vt non ſentiatur mutatio, tandemque diſſolui poſſint. Gymnaſia et ſodalitates (*συσσίτια*) ad ſeditiones fouendas vim habuiſſe, ex Platone intelligitur (de LL. I. p. 776. D. Frf. 27. 28. Bip.)

k) Athen. ibid. p. 518. C.

l) Ibid. V, 7. Charondae legibus iis, qui nouercam liberis ſuperinduxerant, poena erat dicta ap. Diod. XII, 12. *τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τούτους τῇ πατρίδι.* ita nec Senatores eſſe poterant.

m) *νομοφύλακες* Cic. de LL. III, 20.

n) *νόμου γὰρ ὄντος, διὰ πέντε ἐτῶν μὴ στρατηγεῖν.*

Thuriis ſubtilitatem in legibus ferendis, dum omnia nimis accurate conſtituere et calumniam praecludere voluerunt, tribui videmus ab Ephoro (apud Strabon, VI. p. 399. A.). Habemus eius rei exemplum in LL. *de emtione venditione.* Nam, cum ſuper fundorum alienatione (de hac enim potiſſimum agi eo in loco videtur) certis ſollennibus ac ritibus circumſcribenda ac firmanda, alia in aliis eſſent ciuitatibus conſtituta *o*), Thuriis placuit, vt nulli omnino emtionis venditionis eſſent ſollennes ritus, nec in foro, ſicut alia negotia, res gereretur, ſed vt emtor ac venditor tribus ex proximis vicinis darent communiter numum memoriae teſtimoniique cauſſa *p*). *Ita neceſſe erat, vt vicini illi tenerentur ipſi, ſi res emta non eſſet tradita, aut iam tradita tanquam non tradita peteretur, aut ab eo, cui tradita eſſet, accepta eſſe negaretur* q). Thurii porro lege cauerant, *vt arra confeſtim, pretium vero eodem die*

o) v. loc. ex Theophraſto ap. Stobaeum XLII. p. 280. I.

p) Ibid. p. 281. A. *οἱ δὲ Θουριακοὶ* (puto vitioſe pro *Θούριοι*) *τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα ἀφαιροῦσιν, οὔτ' ἐν ἀγορᾷ προστάττουσιν,* (l. *πράττουσιν*, l. ſuppl. *πωλεῖν*) *ὥσπερ τἄλλα· διδόναι δὲ κελεύουσι κοινῇ* (h. emtorem ac venditorem) *τῶν γειτόνων τῶν ἐγγυτάτω τρισὶ νόμισμά τι βραχὺ μνήμης ἕνεκα καὶ μαρτυρίας.*

q) Hunc quidem verborum apud Stobaeum eodem loco ſenſum eſſe arbitramur: *ἀναγκαῖον δηλονότι, τοῖς μὲν* (qui coram magiſtratu emtionem venditionem ex lege faciunt) *τὰς ἀρχὰς ὑπευθύνους ποιεῖν, τοῖς δὲ τοὺς γείτονας* (igitur non modo teſtes, ſed quodammodo *praedes* habebantur hi vicini: qui aderant, vt fideiuberent, contractum fore ratum. Hinc *ὑπεύθυνον* eſſe puto, qui ex obligatione in ſubſidium tenetur) *ἐὰν μὴ λάβωσιν, ἢ δὶς παρὰ τοῦ αὐτοῦ λάβωσιν, ἢ ἔχοντες μὴ λέγωσι* (ſc. *ἔχειν τὶ*) *τῶν ὠναμένων* (leg. *τῶν ἐωνημένων*).

die exhiberetur; quod si factum non esset, poena emtori constituta erat r), *vt arram amitteret: sin venditorem, arra accepta, poenitebat, vt is tantum persolueret, quanti res vendita venisset* s). Videtis in hoc exemplum nimiae ἀκριβείας, et natae ex summo iure iniuriae, quam Thuriis vitio datam diximus. Nam, quod Theophrastus ipse eo loco obseruat *t*), *inaequalis est poena emtoris et venditoris, cum alter solam arram, alter pretium rei venditae perdat, quod arram multoties excedere potest.* Verum eadem haec iuris acerbitas ex emendatione legis a Charonda scriptae nata erat;

 id

r) Aequitati igitur propius ius Romanum, quod emtorem poenitentem arram perdere, venditorem autem a pactione recedentem duplum arrae restituere iubet. Nota loca sunt pr. Inst. de Emt. Vend. l. 17. C. de fide instrum. cf. Cuiac. Obss. XI, 17.

s) Ibid. p. extr. ἐὰν δὲ λαβὼν ἀραβῶνα μὴ δέχηται τὴν τιμὴν, ἢ δοὺς (sc. τὸν ἀραβῶνα) μὴ καταβάλῃ (sc. τὴν τιμὴν) ἐν τῷ ὡρισμένῳ χρόνῳ [δεῖ γὰρ ὡρίσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς Θουρίων. τὸν μὲν ἀραβῶνα παραχρῆμα, τὴν δὲ τιμὴν αὐθημερὸν —] τόγ' ἐπιτίμιον ἑκατέρῳ, πότερον τῷ μὲν στέρησις τοῦ ἀραβῶνος· αὐτὰ γὰρ σχεδὸν οἵ τ' ἄλλοι κελεύουσι καὶ οἱ Θουριακοί (leg. Θούριοι)· τῷ δὲ μὴ δεχομένω (sc. τὴν τιμὴν) ἔκτισις ὅσον ἂν ἀποδῶται; καὶ γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς Θουρίων. Bentleius *Diss. upon Phalar.* p. 366. ὅσου legit, sed vulgatem lectionem bene interpretatur Cuiac. l. c.

t) Locus est obscurior, maxime interpunctionis fraude. Τόγ' ἐπιτίμιον ἑκατέρῳ (sc. quaeri potest) πότερον τῷ μὲν — sequuntur quae paullo ante apposita sunt; tum subiiciuntur haec: ἄνισος ζημία· πολλαπλασία γὰρ ἡ ζημία τοῦ ἀραβῶνος. ἔτι δὲ καὶ βλάπτει τ' ἂν (leg. βλάπτεται) ὁ ἀποδόμενος, ἀφεὶς ἑκατέρους (sc. et pretium rei et arram). ἐπειδή τις (leg. ἐπεὶ δέ τις) ἐφ' ἡμέραν μίαν ὁρίσειεν, δεδικάσθαι κελεύουσι τῷ μὴ δεχομένῳ τὴν τιμὴν.

id quod ex eodem Theophrasti loco colligi potest *u*). Nam Charondas, quem Plato etiam secutus erat, iusserat, *rem venditam continuo tradi et accipi* x). *Sin quis credidisset, eum actionem non habere. Suo enim illum periculo hoc fecisse putandum* y).

Expedita satis videntur omnia, vt ad illam quaestionem accedere possimus: exploratumne et ad rerum fidem pronuntiatum sit, id quod et ipsi sequuti adhuc esse videri possumus, *leges illas, quae Charondae nomen praeferunt, Thuriis scriptas esse?* Enimuero disputationem hanc in aliud tempus reiicere consultius est: nunc vt sollennia crastino die celebranda faustis laetisque ominibus exigantur, ex animo precamur. P. P. XVI. Sept. cIↃIↃ CCLXXI.

u) Paulo iniquior erat Bentleius, qui his ipsis inferebat, Thuriorum leges a Charonda plane scriptas esse nequiisse, quoniam a Charondae legibus recedere narratae sint l. c. p. 366 sq.

x) Pergit ibid. Theophrastus p. 282. A. *Quaeri porro potest, num venditor, donec rei venditae pretium acceperit, rei venditae dominus esse debeat:* πότερον δὲ, ἕως ἂν κομίσηται (sc τὴν τιμὴν ὁ ἀποδόμενος) κύριον εἶναι [δεῖ] τοῦ κτήματος· οὕτω γὰρ οἱ πολλοὶ νομοθετοῦσιν. ἢ ὥσπερ Χαρώνδας καὶ Πλάτων· οὗτοι γὰρ παραχρῆμα κελεύουσι διδόναι καὶ λαμβάνειν.

y) ἐὰν δέ τις πιστεύσῃ, μὴ εἶναι δίκην. αὐτὸν γὰρ αἴτιον εἶναι τῆς ἀδικίας.

IX.

IX.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GOTTH. TRAVG. ZACHARIAE D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. STEPHANVM PÜTTER

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↃIↃCCLXXII.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus

Sectio tertia et vltima:

in qua quaeritur, fuerintne illae a Charonda perſcriptae.

In ea ſcriptione, Ciues, qua ſuperiore anno natalem Academiae diem celebrandum indicebamus, eo adducta erat res, vt, poſteaquam leges, quae ſub Charondae nomine veniunt, (Proluſ. III. IV. V. VI.) appoſitas illuſtraueramus, inde Sybaritarum ac Thuriorum remp. inſtituta et leges (Proluſ. VII. VIII.) perſequeremur: eratque nunc perventum ad quaeſtionem illam virorum doctorum diſputationibus celebratam: verumne illud ſit, quod leges

leges illae, quae Charondae nomen praeferunt, Thuriis scriptae esse feruntur. Desiderari potest virorum doctorum acumen etiam in hac quaestione tractanda, quod plura capita in idem congesta et permixta sunt. Quaeri enim possunt ac debent sigillatim plura: quae omnia praecedere debet illa quaestio, quo tempore Charondas vixerit. Retractabitur a nobis quaestio post virorum doctorum studia *a*) breuiter, et vt nostro iudicio vtamur, simulque videamus, quid rationibus cum Bentleii tum aliorum propositis cum veritate vel opinione coniunctum esse videri possit.

Nobis itaque ab initio statim in hac quaestione duo videbantur esse discernenda, vt altera dubitatio sit, *fueritne Charondas legum Thuriis scriptarum auctor;* altera: *eae leges, quas Diodorus ac Stobaeus seruarunt, sintne istarum legum fragmenta habenda.* Quae vtraque dubitatio in vnum confusa non parum turbauit omnia; alias turbas fecit non animaduersa scriptorum, quorum fide et testimonio vtuntur viri docti, auctoritatis diuersitas. Ea itaque quae de Charonda legum nobilissimarum auctore traduntur, ad has classes narrationum reuocari possunt, vt ab aliis ille dicatur *Thuriis*, ab aliis vero *Chalcidicis ciuitatibus leges scripsisse;* porro vt ab illis *post Olymp. LXXXIV vixisse* credatur, ab his *ad antiquiora tempora referatur.* Redit nunc res ad iudicium historiarum criticum.

Qui

a) v. ap. Fabric. Bibl. Gr. T. I. lib. II. c. 24. Bentleii *diss. upon Phalaris* p. 334 sqq. Wesseling. ad Diod. XII, 11. Warburt. *Div. Legat. of Moses* B. II. S. 3.

Qui Charondam suis ciuibus, *Thuriis*, leges scripsisse disertis verbis tradunt *b*), Diodorus, Plutarchus, Athenaeus, Themistius cum Val. Maximo, scriptores sunt, quorum non omnino hac quidem in re magna est auctoritas, certe non tanta, vt grauiorem et maiorem, si qua se obtulerit, loco cedere iubeat. Nam primo omnes iis aetatibus, quibus Thurii floruere, vsque ad Ol. XCVII, 3. multo serius vixere quam vt testium loco haberi possint; reditque adeo eorum auctoritas ad auctores, quorum fidem ipsi amplexi sunt; atqui de iis nihil nunc constat; alii ex iis omnino rem tantum obiter et in transitu attigerunt, Diodori autem fides et auctoritas tota ex eorum, quos exscripsit, dignitate et grauitate pendet, de qua si dubitandi locus sit, parum nos iuuat ipsius Diodori nomen, quippe in quo viro non tam subtile et seuerum deprehendere videmur iudicium, vt, nisi aliunde caussae firmamentum accesserit, in eo acquiescere possimus. Contra manifestum sit, illum in delectu rerum narrandarum inseruire certae caussae et consilio, vt prudentia politica et virtutis praeceptis lectorum animos imbuat. Itaque etiam in hac de Charondae legibus narratione scriptorem adhibuisse videtur, quem non tam, quod veriora, quam quod vtiliora tradiderat,

b) Diodorus (lib. XII, 11) statim post nouam ciuitatem conditam; qui eum quoque Thurium appellat, quod Valerius quoque Maximus et Themistius faciunt, Athenaeus (XI. p. 508. A) Plutarchus (de Curios. p. 519. B. vbi ὁ Θουρίων νομοθέτης praescribitur legi ex Charondae farragine excitatae.) Aduersus hanc quaestionis partem, an Thurius fuerit Charondas et Thuriis leges tulerit, praeclare disputat Bentleius; minus idem sollers ac subtilis in iis quae ipse de suo ponit.

tradiderat, probasse videtur. Tandem satis probabile fit, aut ipsum, aut auctorem, quem in manibus habebat, Zaleuci et Charondae nomina et leges confudisse. Rem cum alia arguunt, tum hoc, quod de diuturnitate legum praedicat. Thuriorum enim resp. vix L annos integris rebus perstitit; quod contra de Locrensium rep. rite praedicari potuit *c*).

At in partibus eorum, qui de Thuriis nihil memorant, Charondam autem patria Catanaeum edunt et legum Chalcidicis ciuitatibus latarum auctorem, sunt scriptores, quorum fidem hac in re tuto sequi possumus, Aristoteles et Heraclides Ponticus, quem vtrumque in rerumpublicarum fata et instituta inquisiuisse satis constat. His igitur denuntiemus testimonium, et, quid inde ad caussam nostram in alterutram partem diiudicandam sequatur, videamus.

Aristoteles quidem (de Rep. II, 12.) diserte ait *Charondam Catana oriundum suis ciuibus et aliis Chalcidicis per Italiam et Siciliam ciuitatibus leges scripsisse d*). Chalcidicae vrbes fuere per Siciliam Catana, Zancle, Naxos, Leontini, Euboea, Mylae, Himera, Callipolis, et in Italia Rhegium *e*). Iam cum origine Chalci-

c) Recte haec monuit Bentlej. l. c. (p. 189 sq. ed. Lennep.)

d) Aristot. de Rep. II, 12. *καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὐτοῦ πολίταις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν.* Plato (loco p. 364. a Bentleio laudato) *Ἰταλίαν καὶ Σ.* tantum dixerat, Cic. de Legg. II, 6. *ciuitatibus suis.*

e) Ex Scymno v. 282 sqq. 310. cf. Wesseling. ad Diod. XII, 10.

Chalcidica nihil coniunctum ac commune fuit nec Thuriis nec Sybari; funt quoque omnes illae vrbes antiquioris, quam Thurii, originis. De Catanae conditae tempore ex Thucyd. VI, 3. fatis conftat; incidit autem ortus eius poft Ol. XIII, 1. Non longe haec a Sybaris initiis abfunt, longiffime a Thuriis conditis. Sed legum fcriptarum tempus omnino ex his confici nequit. Ex Heraclide Pontico, nam is alter erat, cuius auctoritatem grauem fatis effe dicebamus, etfi enim ille feu leuitatis feu cupiditatis in nonnullis reus factus eft, doctrinae tamen et litterarum laude inter omnes floruit, haec difcimus, Rheginos ariftocratica reipublicae forma, et *Charondae Catanaei legibus* vfos *f*). Cum eodem mox loco fubiiciatur mentio infecutae tyrannidis Anaxilai Meffenii, Bentleius (l. l. p. 362 fqq.) Charondae leges faltem ante hunc hominem exftitiffe, argumentatione infert. Eius autem obitum conftat Ol. LXXVI, 1. contigiffe, adeoque XXX annos ante Thurios conditos. Thuriis itaque leges Charondas nullo modo fcribere potuit *g*). Grauiore tamen argumento antiquior Charondae aetas, et primis Catanae conditae temporibus propior, ex eo afferitur,

f) *νόμοις δὲ ἐχρῶντο τοῖς Χαρώνδου τοῦ Καταναίου.* in fragment. Heraclidis. Catanaeis et Rheginis, *cum patria exularet*, Charondam leges fcripfiffe, auctoritate tamen non appofita, tradit Aelianus III, 17. *Χαρώνδας δὲ τὰ ἐν Κατάνῃ [ἐπανώρθωσε], καὶ τὰ ἐν Ῥηγίῳ, ὅτε ἐκ Κατάνης ἔφευγε.* Enimuero et hoc falfo proditum; nam non nifi poft Anaxilai tempora probabile fit Charondae leges fuiffe a Rheginis acceptas: cf. inf. Noluf. XIV.

g) cf. Weffeling. p. 485.

asseritur, quod Zaleuco is Locrorum legumlatori plerumque subiungitur, qui circa Ol. XXIX. floruisse non omnino sine fide ab Eusebio Hieronymi traditur. Aristoteles (l. c.) eum inter vetustiores legumlatores secundo a Zaleuco loco recitat; eodem loco alios docere velle ait Onomacritum Locrum apud Cretenses primum legum ferendarum peritia claruisse, eius familiarem fuisse Thaletam Cretensem; ab hoc profecisse Lycurgum et Zaleucum, a Zaleuco Charondam. Addit tamen idem *temporibus parum pensitatis haec ab iis proferri:* certe quod Zaleucum attinet, qui Lycurgi discipulus esse haud potuit; at de Charonda post Zaleucum legum laude nobilitatum nihil voluit refellere, cum ipse antea idem pronuntiasset. Alio loco (IV, 11, p. 503, A.) Charondam *e medio genere ciuium fuisse* ait, quod optimum sit legumlatorum genus. Hac vtique auctoritate acquiescimus; Theodoreti enim esse potest nulla, qui (*de cur. affect. Graec.* lib. IX. p. 608. C.) *Charondam primum Italis et Siculis leges tulisse* ait. Qui factum sit, vt a nonullis inter Pythagorae, qui tamen multo serius vixit, cum eius mors in Olympiad. LXXX, 2. incidisse videatur, discipulos referretur, alio loco (p. 169) declarabitur.

Per haec, quae adhuc dicta sunt, nisi fallimur, sic satis exploratum vidimus: *multo iam ante Thurios conditos tempore Charondam fuisse aliquem Catanaeum, qui cum aliis ciuitatibus Chalcidicis, tum suae, leges scripserit,* inter ceteras etiam *Rhegio, in extrema Italia,* siue vt in eam vrbem adfuerit, siue vt a Rheginis eius leges expetitae, aut, idque veri simillimum, ab iis, quibus scripserat, translatae et transcriptae

transscriptae fuerint. Neque tamen vel sic eorum, *qui Thuriis a Charonda leges latas esse tradiderunt*, fides, etsi labefactata, prorsus corruere videri debet; parum accurate forte res exposita, cum *Thurios Charondae legibus vsos esse* dicere deberent. Hoc enim et probabile satis est, nec res exemplo caret, vt nouae ciuitates conditae aliarum vrbium leges ad suam rempubl. transferrent et accommodarent. Quae res cum per se exemplo non careat, tum in ipsis Charondae legibus Mazacenorum Cappadociae exemplo declarata est, qui iis vsi esse memorantur, constituto quoque apud se legum interprete *h*). Inuitare Thurios potuit partim vicinitas Rheginorum, qui iisdem legibus Charondae vtebantur, partim vltima stirpis cognatio; nam etsi ex omni Graecia confluxerat colonorum multitudo, Atheniensium tamen superabat numerus; erant autem hi Ionicae originis, ad quam et Chalcidicae vrbes referebantur. Mos autem est et vsus ita loquendi, vt leges sibi scriptas esse dicat ciuitas legumque sibi auctorem arroget eum, cuius legibus vtitur, etsi aliunde adscitis. Constabit itaque Diodoro aliisque fides, si, quod facere par est, ita statuerimus, vt Thurios Charondae prisci leges ad suam ciuitatem admisisse,

h) Ap. Strab. XII. p. 813. C. (p. 539.) Χρῶνται δὲ οἱ Μαζακηνοὶ τοῖς Χαρώνδα νόμοις, αἱρούμενοι καὶ νομῳδὸν, ὅς ἐστιν αὐτοῖς ἐξηγητὴς τῶν νόμων, καθάπερ οἱ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις νομικοί. videtur hic *legum decantator*, νομῳδὸς, leges et memoria tenuisse et certis temporibus recitasse; idemque legum sententias interpretatus esse. Non igitur nisi ex parte functus munere Νομοφυλάκων, de quibus v. *Epimetrum de Locris.*

admisisse, atque hactenus Charondae legibus se vti professos esse existimemus; quae res deinde ab aliis parum subtiliter ita fuit tradita, vt Thuriis Charondas leges scripsisse ferretur. Constabit ea fides et rerum veritas etiam tum, si Thurii eas leges ad suae ciuitatis statum et instituta attemperarunt et partim immutarunt. Diodorus quidem scriptorem, qui de Thuriorum rebus scripserat, in manibus habebat, cum leges illas describeret; id quod satis docent ea, a quibus narrationem exorsus erat c. 9. 10. 11. Vix autem assequi licet, quomodo aliquis nulli omnino fundo superstructa illa tradere ausus esse queat.

Sed reuocat nos Bentleius, vir acutissimus, qui locis ex Athenaeo, Scymno Chio et Strabone allatis, negat i) omnino *Thurios* Charondae legibus vsos esse, sed eos Zaleuci leges a pristinis vrbis cultoribus, Sybaritis, ait retinuisse et seruasse. Enimuero studio et cupiditate in Boylium vlterius, quam ipse vellet, euectus euagatusque videtur vir summus. Nam Athenaei (lib. XI. p. 508. A.) nulla est auctoritas, cum apud eum inter disputandum aliquis temere illud ponat, Platonis legibus nullam ciuitatem esse vsam, *vt Lycurgi legibus Spartani, Solonis Athenienses, Zaleuci Thurii vsi sunt,* non studio et diligentia exploratum aliquid afferat. Scymnus autem (v. 345 sq.) de Sybaritis agit non de Thuriis, vt eius fide, hoc quidem in loco, ad euertendam opinionem communem, nequaquam vti possis. In Strabonis tandem locum (lib. VI.

p. 399.

i) *Diss. on Phalaris* p. 365 sq.

p. 399. A.) sententiam pro lubidine infert vir doctus *k*); nam is *Thurios in legibus suis omnino subtilitatem sectatos esse* memorat. Est ea quidem a Charondae legibus multo minus aliena, quam a Zaleuco. *Charondam* enim Aristoteles *l*), non modo priscis, verum etiam *iis, qui suo tempore leges scripserant, subtilitate scribendarum legum superiorem esse* iudicabat. Hac ipsa Charondae legum subtilitate imbuti Thurii vlterius etiam, quod ex Ephori apud Strabonem verbis colligas, processisse et singula nimis callide constituere ac definire voluisse, adeoque interdum cum summo iure summam iniuriam intulisse videntur. Eiusmodi est idem illud, quod supra de *emtione venditione* a Thuriis praeter Charondae mentem constitutum vidimus. Non enim id eo valere debet, vt alias Thuriorum alias Charondae leges fuisse contendamus, sed vt inde constet, Thurios nimio subtilitatis studio certis in caussis Charondam suum deseruisse.

Aliam plane dubitationem agi diximus, si quaeratur, *sintne ad Charondam auctorem referenda ea legum fragmenta cum legum prooemiis, quae a Diodoro*

 et

k) Hac in parte iam Fabricius Bentleii cupiditatem notauit B. Gr. T. I. p. 535. Quid vero Heraclides sequutus sit, qui teste Laertio IX, 50. *Protagoram Abderitam Thuriis leges scripsisse* narrauerat, nemo facile assequatur. Etsi illum circa tempora coloniae Thurios deductae vixisse constat: cf. Bentlej. (*ed. Lennep.* p. 211.)

l) De Rep. II, 12. p. 449. D. T. III. Duval. *τῇ δὲ ἀκριβείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ γλαφυρώτερος* (*h. subtilior, elaboratior:* non, quod volunt, *politior*) *καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν.*

et Stobaeo sub eius nomine in medium prolata sunt. Acute profecto et sagaciter Bentleius cum Charondae tum Zaleuci legum fragmenta subdititium parumque ingenuum serioris alicuius sophistae foetum esse est suspicatus. Videtur tamen etiam in hoc vir summus, partim rei nouitate percussus, partim disputandi calore incensus, paullo ferocius se iactasse; certe prouectus esse vltra metam. Non cadit in hanc operam, argumenta eius singula accurate excutere ac refellere. Sed, vt de Charonda saltem perstringamus potiora; nam de Zaleuco alio loco actum est; inesse monet legibus Charondae tributis verba Attica aut seriora aut ex Pythagorae disciplina *m*); addere debebat: orationem omnino esse comtiorem nec pro vetustatis horrore, quem in Charonda expectabas; quod vero multo grauius est, satis persequutus ille non est, quod nimirum in sententiis permulta sunt, quae Pythagoreum philosophum potius decebant quam legum latorem, inprimis aetate antiquiorem; multo vero magis in prooemio. Quae mox subiicit *n*), Thurios democraticam remp. habuisse, at apud Aristotelem ad oligarchiae inuenta Charondae leges reuocari, etsi verum hoc non est, (v. Prolus. sup. p. 147.) si tamen vel maxime verum esset, vim habere non potest, si leges priscas Charondae adoptarunt Thurii et suae ciuitati accommodauerunt. Laudari porro ab Aristotele nonnulla, quae in Diodoro et Stobaeo non occurrant *o*). Recte vtique. Neuter enim totum legum

m) τραγῳδεῖσθαι (p. 358).

n) Ibid. 365. 6. 7.

o) Ibid. p. 368.

legum codicem descripsit. Apud eundem Aristotelem Charondam *nihil proprium et praecipuum p*), praeter *unam de falsi testimonii actione legem*, habuisse narrari; Diodorum contra *multa eum a se inuenta et excogitata adiecisse* affirmare, istam tamen ipsam legem, quam Aristoteles vt Charondae peculiarem laudat, omittere. Quae omnia si ita se habeant, etsi quis inuentum aliquid a se proferre potuit, quod idem multis annis post cum multis aliis commune haberet, hoc vnum tamen inde sequi dicas, Aristotelis iudicium plus apud nos valere debere quam Diodori errorem vel ignorantiam. Potuit enim alter, qui in legum et ciuitatum naturis cognoscendis magnam vitae partem consumserat, multa accuratius tenere quam Diodorus. Potuit tamen et hic habere quod sequeretur, cum leges describeret, non quales ab ipso Charonda fuerant scriptae, sed cuiusmodi a Thuriis ad suae ciuitatis statum erant translatae, emendatae et nouis capitibus auctae. Lex autem Ψευδομαρτυριῶν actionem instituens, quam vnam Aristoteles Charondae propriam esse ait, et ab eo primo inuentam, haud dubie in Stobaei recensu legum latet sub *συκοφαντιῶν* iudicio q); verum, etiamsi abesset, tamen vel sic, nec omnes leges a Stobaeo et Diodoro adscriptas esse, cogitandum erat. Restat argumentum a sermonis, quo leges earumque prooemia exarata sunt, genio petitum, alieno ab antiquiorum temporum simpli-

p) οὐδὲν ἴδιον de Rep. II, 12. At Diodor XII, 11.

q) v. sup. Sect. I. LL. Charondae sub f.

citate *r*); etsi ipse Aristoteles pronuntiat Charondae leges minus asperitatis habere *s*). Quibus addendum merito est hoc, quod idem Charondae legum prooemium apud Stobaeum Dorica dialecto expressum est, cum Thurios, etiam Catanaeos, Attica vsos esse necesse sit *t*). Quod in Zaleuci prooemio contra factum esse deprehenditur; vulgari enim illud et communi sermone descriptum est, cum Locros tamen Dorice loquutos esse constet *u*).

Scilicet iam alio loco in simili disputatione de Zaleuci legibus significauimus, eos, qui Zaleuci vel Charondae legum ipsa verba seruata esse existiment, parum subtili iudicio vti videri, cum dissimilis prorsus et abhorrens ab eorum aetate sit oratio. Nec tamen iudicio paullo acriore vti dicemus eos, qui hinc statim inferre volunt, esse eas leges omnino commentitias, et sophistae alicuius Attici

r) Nam istud vix in aciem produci potest argumentum, quod, cum Charondae leges olim Athenis in conuiviis decantatae ap. Athen. XIV. p. 619. ex Hermippi lib. VI. περὶ νομοθετῶν narrentur, ea quae extant, talia sunt, vt ad cantum facta vix videantur. Nam sententias inde in Scolia redactas cani solitas probabile visum iam ipsi Bentleio et Fabricio B. Gr. T. I. p. 537. etsi non improbabile sit pro ᾖδοντο Ἀθήνῃσι legendum esse, ἐν Κατάνῃ, in hac enim vrbe priscae illae Chorondae leges, singulis sententiis expressae, facile cani potuere.

s) v. sup. not. *l*).

t) Proprium Charondae vocabulum ex Arist. de Rep. I, 2. notarunt VV. DD. ὁμοσιπύους, *communi* σιπύῃ, *panario vtentes*, de societate domestica. Epimenides Cretensis ὁμοκάπνους dixerat, communi foco vtentes.

u) Ibid. p. 370. 355.

Attici ex ſeriore aeuo fraudem. Nolumus nunc commemorare, eas leges iam ante Diodori aetatem extitiſſe, nam ipſe aliunde repetiit, Ciceroni de LL. II, 6. lectas, ab antiquiore poeta (apud Diodor. XII, 14.) carmine expreſſas eſſe; quae omnia multum antecedunt ea tempora, quibus ſophiſtarum fraus graſſata eſt. Sed ipſam argumentationem quis non leuem et inanem eſſe videat? Quid enim? ſi verba antiqua priſcumque legum carmen inuidit aetas, an ſententia et mens legum aliis verbis diſerte et clare ac perſpicue perſcribi et retineri minus potuit? Quam multa ex antiquitate ſunt, quibus, quod non ſuis verbis nobis tradita ſunt, fidem nemo facile detrahendam pronuntiet, dum ſententias teneat? Sed nolumus nunc perſequi eadem argumenta, quae in quaeſtione de Zaleuci legibus expoſuimus, et tota haec rerum ratio multo magis patebit, ſi, quae fortuna haec legum fragmenta vel veſtigia ſeruauerit, viderimus.

Fuerunt enim inter veteres, qui priſcas leges colligerent et illuſtrarent, partim in libris ſingularibus, περὶ νόμων vel νομοθετῶν, vt Hermippus, Heraclides Ponticus, Theophraſtus, et alii, partim in libris περὶ πολιτειῶν, vt nonnulli ex iisdem ipſis, quos laudauimus, et Ariſtoteles in libris de rep. quorum ſuo quisque more ac conſilio *x*) legum verba recitaſſe credendus eſt. Quanta vel ſic, diuerſis hominum ſtudiis, in exponendis legibus, orationis diuerſitas eſſe debuit, multo magis cum eiusdem legumlatoris leges a pluribus ciuitatibus

 receptas

x) v. Proluſ. XV.

receptas adoptatas et immutatas ſub communi primi auctoris, vt Charondae, nomine commemorarent! Hinc tamen easdem legum tabulas aut ſingulas leges mox deſcripſerunt paſſim alii, nonnulli adeo carmine, cuius rei exemplum apud Diodorum (XII, 14.) extat; inprimis autem inter hos memorandi illi, qui populorum et ciuitatum hiſtorias conderent; qui quidem earum leges et inſtituta inde ita repetiiſſe putandi ſunt, vt conſiliis ſuis et ſcriptionis legibus eadem attemperarent, etiam oratione. Horum ſcriptorum aliquem, qui de Thuriorum et Locrorum rebus, ſimulque de legibus, egerat, quas a Charonda et Zaleuco ſcriptas habuiſſent, Diodorus, (nam is *Thuriorum leges* ſe apponere profitetur) alios auctores Stobaeus exſcripſiſſe exiſtimandus eſt; neque is Thuriorum, ſed *Charondae Catanaei*, leges praeſcriptas habet. Hinc oratio in vtroque diuerſa et diſcrepans deprehenditur; neutra tamen omnino priſci ſermonis genio conſentanea *y*). Fac enim Catanaeos vſos eſſe Ionica, Thurios Attica oratione; non tamen illa ad philoſophicam, illam rationem compoſita fuit, quae in fragmentis legum occurrit. Apud Stobaeum alia adeo diuerſitas. Zaleuci quidem leges communi ſermone expreſſae ſunt, quo is ſcriptor, quem ſequebatur, vſus erat; eodem ſermone leges Charondae; at vero prooemii priores ſententiae dialecto Dorica, cum ſcriptor, quem in manibus habebat, diuerſus ab altero illo, eadem vſus eſſet. Quem quidem ſcriptorem philoſophum fuiſſe, et qui-

y) **Manifeſta res fit, ſi legem v. c. de calumnia (ψευδομαρτυρίας) in vtroque compares.**

quidem Pythagoricum, non omnino temere ſuſpicamur. Notum eſt Pythagorae diſcipulos inprimis ciuitatibus conſtituendis et rebus ciuilibus tractandis animos adieciſſe. Multae ab iis resp. ex ciuilibus procellis ad tranquillitatem reſtitutae ſunt, aut legibus emendatae, inprimis foedere inter Magnae Graeciae ciuitates et communi conſilio ac conuentu conſtituto ad Achaeorum exemplum, poſt graues turbas, cum ſub Pythagorae mortem immanis illa vexatio et odiorum acerbitas in philoſophum eiusque familiares ſaeuiiſſet, vt eorum collegia concremarentur, ipſi viui comburerentur, et principes in quaque ciuitate tollerentur, (v. Polyb. II, 39.). Alii in legibus congerendis commentandis interpretandisque z) aut in libellis politicis componendis operam collocarunt, Dorica quidem plerumque dialecto vſi (Jamblich. § 241. Porphyr. § 53.) quam in fragmentis, quae Pythagoreorum nomen praeferunt, ex Stobaeo collectis adhuc agnoſcimus. Non itaque improbabile eſt, prooemia illa legum, cum paucis legum fragmentis, ex Pythagoreo aliquo philoſopho eſſe exſcripta, a quo veſtigia nonnulla, ſatis obſcura quidem, Pythagoreae diſciplinae in iisdem impreſſa ſuperſunt. Quae tamen quis eo interpretetur, vt adulterinum falſarii opus hoc ipſum coarguat? Illa ipſa Pythagoreorum philoſophorum in legibus antiquis illuſtrandis ſtudia, noſtro quidem iudicio, effeciſſe videntur, vt inter Pythagorae diſcipulos Charondas et Zaleucus parum docte referentur.

z) Dicti tamen interdum et hi ipſi *νομοθέται*. quo nomine, Plato quoque venit apud Ariſtot. de Rep. p. 449.

rentur. Factum tamen hoc non nifi a ferioribus *a*). Non autem hoc nouum et infolens, vt ad Pythagorae difciplinam referretur, quicquid cum eius inftitutis fimilitudinem haberet; infigne eius rei exemplum habemus famam de Numa. Vt fcilicet paucis rem complectamur, quae confecta effe difputatione noftra arbitramur, funt haec: fuit Charondas, isque Catanaeus, qui fuae ciuitati aliisque Chalcidicis ciuitatibus leges fcripfit; harum legum verba non habemus, ne quidem ipfas leges integras, quales a Charonda profectae funt, faltem non omnes. At habemus multarum legum argumenta et fententias a diuerfis fcriptoribus diuerfae auctoritatis commemoratas. Easdem leges videntur Thurii in fuam ciuitatem transtuliffe, eidemque attemperaffe. Iam fuit aliquis e Pythagoreis, qui Charondae legum codicem condiderat, isque dialecto Dorica vfus: an idem fuerit, qui Zaleuci leges eodem modo et confilio perfcripferat, non liquet; etfi nihil vetat ita ftatuere. Sed fuere alii, qui, vbi de Thuriorum rep. et rebus agerent, leges expofuere in ea ciuitate fancitas: quae cum e Charondae legibus effent transfcriptae, fenfim ac tacite fubrepfit opinio

a) Primus, quem nouimus, Pofidonius ap. Senecam. Diodor. XII, 20. de Zaleuco: μαθητὴς Πυθαγόρου τοῦ φιλοσόφου. Seneca Ep. XC. ex Pofidonio: *Zaleuci leges Charondaeque narrantur; hi non in foro, nec in confultorum atrio, fed in Pythagorae tacito illo fanctoque receffu didicerunt iura, quae florenti tunc Siciliae et per Italiam Graeciae ponerent. Hactenus Pofidonio affentior.* Laert. VIII, 16. Porphyr. de Vita Pythag. 21. Jamblichus de V. Pythag. § 33. 104. 130. 172. Hoc eft illud in quo refellendo Bentleius tam doctam operam pofuit; et praeter illum alii.

nio, ipſum Charondam Thuriis eas leges ſcripſiſſe. In hos aut ſimiles ſcriptores incidiſſe putandus Diodorus. Hactenus quidem de loco difficili et ſalebroſo, quem ſi omnino attingere refugiſſemus, verendum erat, ne ipſarum legum auctoritas infracta iacere videretur.

Expoſuimus haec, Ciues, vt aditum nobis muniremus ad id, cuius cauſſa talem diſputationem ſuſcipere mos iubet et inſtitutum academiae. Indicendi ſunt craſtini diei ritus ſollennes, quibus magiſtratus academici inſignia et honores transferentur in Virum Perilluſtrem, reip. academicae et veſtrorum commodorum, Ciues, ſtudioſiſſimum,

IO. STEPHANVM PÜTTER D.

Vos itaque, Comites Illuſtriſſimi, Commilitones natalium, ingeniorum virtutumque laudibus ornatiſſimi, vt ſollennibus his frequentes adeſſe bonisque ominibus votisque noui magiſtratus exordia proſequi velitis, amantiſſime rogamus. P. P. in alma Georgia Auguſta Kal. Jul. cIↃ IↃ cc lxxii.

De

De Sybaritis ac Thuriis

Spicilegium.

In iis, quae de Sybaritarum luxu passim memorata sunt, repetendis otium consumere nolui. Multa eius generis vno loco narrata apud Athen. XII. p. 518 sqq. Memorabilia in his inprimis haec: quod pueri vsque ad pubertatem purpura erant vestiti et capillos redimitos aureo ornatu habebant (p. 518. E.): quodque pumiliones et catellos Melitenses alebant (ibid. F.) Porro quod epulis publice praebitis coronis aureis honorati sunt qui ceteros magnificentia apparatus superassent, quid? quod et coqui (p. 519 D.) tum quod apparatum epularum in annum indixerunt (p. 521 C.D. de quo loco v. sup. p. 150. cf. Valken. Oratt. p. 390.); quem fere in morem Syracusis Verres indixerat festum Verrea, et *vt ad eum diem, quae sacris epulisque opus essent, in complures annos locarentur:* Cic. in Verr. II, 21. Vestium Milesiarum, tenuitate et mollitie insignium, inprimis vsum frequentatum supra (p. 130. cf. p. 33. r) vidimus. Tenuium enim vestium studium magnopere commendare debuit solis aestus in his locis vehementior; quem etiam nostra aetate testantur, qui ea loca adiere: hinc tantus amor lanae exquisitioris etiam apud Tarantinos et alios. Accessit mox, vt solet, ad vtilitatem luxus; et texturae exquisitiori etiam colorum et figurarum intextarum artificium adiunctum est. Commendauit veterum admiratio vestem summa

ſumma arte et magnificentia adornatam, qua in Laciniae Junonis panegyri Alcisthenes Sybarita aliquando ſe iactauit: qua potitus mox Dionyſius ſenior, cum vendidiſſet Carthaginienſibus, CXX talenta ſibi numerata accepit. Fac iam talentum 1100 vel 1200 thaleris noſtris aeſtimari, et collige pretium veſtimenti: ap. Ariſtot. Mirab. Audit. c. 99. et inde Athen. XII. p. 541. A. Miro autem veterum hominum iudicio intextae erant formae humanae et diuinae: de quibus v. ad e. l. Ariſtot.; vtrinque in ora extrema hinc *Alciſthenes* inde *Sybaris* expreſſa erat: muliebri haud dubie ſpecie. Ap. Pauſan. VI, 6. in priſca pictura adumbratus erat *Sybaris adoleſcens* cum fluuio Calabro, fonte Calyce, Junone et Temeſſa vrbe: ſcilicet ibi fluuius Sybaris redditus fuiſſe videtur. Etiam Noſſis in Junonis Laciniae templo βύσσινον εἷμα a ſe et filia textum dedicauerat epigrammate, quod inter iſtius poetriae fragmenta habetur, quodque iam Bentleius protulit ad Phalaridem p. 356. *Thurios Athenienſium coloniam* videri voluiſſe vidimus, quo ipſo cauſſa in aperto eſt, cur numi eorum Palladis capite ſignati ſint, mox *Apollinis* coloniam haberi coeptam: Proluſ. VII. ext. p. 141. Eo ſpectare videntur numi Thuriorum ex aere paruo, in quibus caput Apollinis laureatum cum tripode vel cum cithara viſitur. Reliqui Thuriorum numi fere taurum cornipetam exhibent, adiecto interdum monogrammate aut ſiglis magiſtratus nomen, vt probabile ſit, deſignantibus; at antiquiores Sybaritae taurum gradientem capite retrouerſo; hi quidem antiqua arte, altero typo eminente altero depreſſo.

Achaeo-

Achaeorum coloniam Thurios edit Livius (XXV, 15, 7) et Scymnus Chius (v. 325), aut confusis cum iis veteribus Sybaritis, aut respectu ad eos habito, qui ex iis superstites nouae coloniae interfuerant.

Discordiam in noua colonia ortam habuisse fomitem ex sodalitatibus, colligere licet ex loco Platonis *a*). Cum noui coloni ex diuersis Graeciae partibus confluxissent, dubitari non potest, etiam Lacedaemonios in iis fuisse; minus tamen recte Laconica instituta iis tribuit Philostratus *b*); hominem leuis fidei notasse satis est.

Iunonem insigniore cultu apud Sybaritas fuisse habitam ex iis colligere licet, quae apud Athen. XII. p. 521. E. F. et alibi leguntur; iratam ipsis ex eo, quod in eius conspectu caesi erant supplices: quo facto simulacrum deae se auertit. Est hoc illud μήνιμα τῆς Λευκαδίας Ἥρας, quod non nisi trina vrbis euersione expiari potuisse ex Apollinis responso refert Plutarch. de sera num. vind. p. 557. C. vbi v. Vir doctiss. Wyttenbach. in ed. libelli p. 65. habuisse vero euentum sors videri potuit priscis colonis a recenter adscriptis in Thuriam internecione deletis v. sup. Prolus. VII. extr. At Junonem *Leucadiam* in his oris quis ferat? Leg. τῆς Λακινίας Ἥρας. Lacinia Juno promontorio ac templo vicino in Crotoniatarum agro satis nobilis fuit.

Poetas

a) Plat. de LL. I. p. 636. (Bip. p. 27.) ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ στάσεις χαλεπά. δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες.

b) Philostr. V. Apollon. III, 15. Thurios refert inter eos qui comas alunt et ὅσοις τὰ Λακωνικὰ ἦν ἐν λόγῳ.

Poetas vel fcriptores e Thuriis aut Sybaritis memoratos non meminimus, praeterquam quod inter Pythagoreos Deanax, Diocles, Euaeus, Euanor, Menefthius, Ptolemaeus, Proxenus, Timafius, Tyrfenus, aut potius Tyrfenis, femina, Sybaritae: Hippodamus autem (cuius etiam fragmentum e libro περὶ εὐδαιμονίας in Stobaeo extat) et Perilaus Thurii recitantur. Apud Theonem in Progymnafm. c. 3. p. 29. ed. L.B. 1626. memoratur inter veteres μυθοποιοὺς Θοῦρος ὁ Συβαρίτης. De homine hoc nil conftat, at *fabularum Sybariticarum* fit mentio et alibi. v. Fabric. vbi de Aefopo. *Clitonymum* fcriptorem rerum Sybariticarum memini ap. Plutarch. Parall. p. 310. Opp. To. II. Fuere etiam *Metagenis* Comici Θουριοπέρσαι drama, cuius verfus aliquot apud Athen. VI. p. 269. F. extant: videntur voce hac *euerfores Thuriorum* declarari; de argumento tamen nihil conftat.

X.

X.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. PETRVM MILLER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII CIↃ IↃ CCLXXIV.

De Crotoniatarum rep. et institutis agitur.

Non eo, quo par est, nomine praescripto, Cives amantissimi, ad sollennia haec, quibus magistratus academici eiusque insignium publice fiet translatio, vos vocamus celebranda. Ayreri nomen in fronte gerere debebat libellus hic: viri de academia nostra, si quis alius, per longum annorum decursum meritissimi, comitate cum grauitate coniuncta, ingenii amoenitate, vitae elegantia, in proectiore quoque senectute, singulari conspicui. Septimum ille Prorectoratus vicibus susceptis, in ipso muneris decursu, mortalibus curis ereptus est morte

morte matura quidem, bonis tamen omnibus acerba et luctuosa. Abdicauerat ille se magistratu, paullo ante discessum suum, cuius onus inde subiit is, cuius nomen nunc praescriptum huic tabulae videtis, Ciues. Instat tamen nunc illud tempus, quo, ipso ducente ordine, nostris suffragiis, Regia auctoritate accedente, mandatus magistratus academicus transferetur in Virum Summe Reuerendum,

JO. PETRVM MILLER D.

cuius paternum in vos animum, beneuolentiam et caritatem, praedicandam etiam ex hoc loco putaremus, Ciues, nisi vos eam iam satis notam et exploratam habere sciremus. Ducendae autem pompae in templum academicum splendor suus ac frequentia vt adsit, facietis vos, Comites Illustrissimi, generis, ingeniorum morumque ornamentis decoratissimi iuuenes, si coetui nostro interesse dicentesque e pulpito oratores corona vestra cingere non grauati fueritis. Atque hoc erat, quod rogatos vos esse volebamus humanissime. Nunc quandoquidem academico ex more academicis sollennibus docta disputatione proludendum est, ad respublicas et leges reuertemur, quarum commemorationem facere superioribus annis exorsi eramus.

Locros ac Thurios egregie legibus et institutis instructos vidimus. Fuere aliae Magnae Graeciae ciuitates opibus et hominum rerumque copiis florentes: sed inuidit nobis fortuna accurate perscriptas harum ciuitatum historias, multoque adeo magis narrationem de earum statu, institutis ac le-

gibus; vt paucissima adeo sint, quae ad consilium nostrum spectantia de iis commemorari possint.

Vniuerse tamen illud ab initio tenendum, ciuitates has profectis e Graecia colonis frequentatas haud dubie leges ac mores metropoleon suarum retinuisse: posse adeo, quotiescunque alia monumenta desint, iudicium de iis ferri satis tuto, si, vnde deducta fuerit quaeque colonia, docueris: iisdem enim legibus et institutis instructa ea fuit, quibus auctores vsi erant, vnde originem ducebant: quae ipsa res forte fecit, vt de earum vrbium institutis nihil memoratum sit a scriptoribus.

Quandoquidem itaque semel haec spatia ingressi sumus, recensebimus Magnae Graeciae ciuitates et inquiremus paullo diligentius, vnde vnaquaeque profecta sit, subiiciemusque si quid memoratu dignum de eius statu et descriptione occurrerit.

Croton, quae inter ceteras Magnae Graeciae vrbes eminuit, primordia habuit primis statim temporibus, quibus Italiam et Siciliam coloniis frequentauit Graecia. Nec refert si non in eundem ipsum annum consentiunt scriptores in origine vrbium, quae ad plures annos ex ipsa rei natura referri potest, prout primum accessum, vel descripta moenia ac domos, vel absolutam ac constitutam ciuitatem quis respexerit. Dionysius Halic. II, 59. qui in temporum notatione diligentissimus est, conditam refert Crotonem Ol. XVII, 3. (a. C. 710. V. C. 44). Neque ab hoc recedit Eusebius in Chron. Hieron. Vallars. qui sub Ol. XVII, 4. retulit: Scaliger

liger ad Ol. XIX, 2. retraxit: *Croton et Parium et Sybaris conditae a*). Minus adeo accurate Antiochus Syracufanus, vetus de rebus Italicis fcriptor, (apud Strabonem lib. V. p. 402. C. 403. A.) Archiam, cum ad Syracufas condendas contenderet, ad haec loca acceffiffe narrabat eo ipfo tempore, quo Croton conderetur; XXV enim annis maturiora Archiae funt tempora, qui Ol. XI, 2. Syracufas condidit. Ferendum in tam remotis aetatibus non adeo fubtiles effe veteres, quin Myfcellum et Archiam aequales et eodem tempore domo profectos edant *b*). Inhabitabant tum illa loca Japyges (Strabo VI. p. 403 A. ex Ephoro). In conditore conueniunt fcriptores *Myfcello*, vel *Myfcelo*; habuit patriam Rhypes Achaiae vrbem *c*) [Strab. VIII. p. 593

a) cf. Progr. *de Sybar. ac Thurior. rep. et legg.* Sect. I. Ceterum de Crotone multa collegerunt Golzius, Cluverius, Vindingius modo criticam fubtilitatem adhibuiffent.

b) Strabo l. c. p. 402 C. oraculum ex Antiocho Syracufano laudat Myfcello datum, ne Sybarin praeferret. Forte ex eodem Antiocho petita eft altera narratio apud eundem Strabon. p. 413. f. 414. et Stephan. in Συρακοῦσαι et Zenob. III, 42. Svid et al. de optione ab Apolline data, et praelatis ab Archia diuitiis, a Myfcello falubritate. Diuerfum ab his oraculi caput de promiffa coloniae duci fobole v. ex Dicaearcho ap. Jamblich. V. P. 52. Salubritatem caeli Plinius quoque teftatur lib. II, 96 f. 98. Alia fabula de imbre per caeli ferenitatem facto ap. Suidam in Μύσκελος, et Schol. Ariftoph. Nub. v. 370. legitur: quam de Phalantho, Tarenti conditore, Strabo et Paufan. tradunt.

c) Minus accurate, quippe vt poëta, *Argolicum*, Alemonis f. edit Ovidius Met. XV, 19. vbi [illegible] uiam de hoc Myfcello exponit. Hercŭm tamen *Crotonem* celebrauit

593 C.] et coloni, quos adduxit, fuere *Achaei*. [Strabo l. c. Herodot. VIII, 47. Scymnus Chius v. 322. qui eam vna cum Crotone, Pandosia, Thuriis et

lebrauit antiquitas, estque hoc solum, quod ex Heraclidis Politicis seruatum habemus: Κρότωνα ἐξ ἀρχῆς Κρότων ὤκισεν. Κροτων οικιστας praeclare vindicatus est in numo ab Ekhel V. C. nuper in Sylloge I. p. 11. Alia fabula est, *Herculem* in haec loca venisse Geryonis boues abigentem. v. Jamblich. V. P. f. 50. Certe is fuit Crotoniatarum ἥρως ἐπιχώριος idemque in eorum numis passim conspicitur, modo puer angues elidens, modo sedens scyphum effundens, modo alio habitu. Sed haec cognoscere licet vel ex Raschii Lexico numismat. voc. Croton. Est in hoc numorum genere apud Magnan. Brut. numism. t. 119. vnus ex aere mediae formae, cum capite Herculis iuuenili, ΚΡΟ et altera parte tripus, adscripto ΣΤ. Sybarin foedere iunctam *d'Hancarville* recte agnoscit (*Recherches sur les Arts de la Grece* T. II. p. 458 sq.) verum ad antiquissima tempora numum refert. Sed vir doctus in toto illo loco ac capite tam misere temporum rationes turbat ac miscet, vt nihil omnino ex eius rationibus confici possit. Paullo ante Ol. LV. numum cusum probabile fiet ex iis, quae inf. dicentur. Alia, quae in Crotoniatarum numis occurrunt, symbola partim Apollinem, cui templum Crotone fuisse patet de Mirab. Audit. 115. partim Jovem eiusque cultum et honorem arguunt; occurrit etiam Junonis Laciniae caput, cuius templum in vicinia erat. Bellerophontem in numo exhibuit Ekhel N.V. anecd. I. t. III, 24. qui originem Achaicam arguit; Achaiae enim accensa antiquitus Corinthus; cui Bellerophon heros indigena. Nam Archiam Corinthium ad Crotonem nil spectare iam monitum est. Ad eandem originem referre licet, puto, vsum τοῦ ϙ *Koppa* in nomine οϙϙ. Sunt inter antiquiores ex genere eorum numorum, quos *incusos* vocant. Ab eodem V. C. in Sylloge Vol. I. tab. I, 12. numus Crotoniates proditus est, cuius altera parte tripus cum candelabro et litterae ΡΑ antiquo ductu, quas ille ΔΑ legit, et ex Theocriti versu

et Metaponto inter Achaeorum colonias fuisse docet] *d*). Iam autem Achaeos non modo serius foedere ac societate plurium ciuitatum facta, verum etiam antiquitus populari statu ciuitates suas moderatos esse satis constat vel ex Polybio (lib. II, 41), qui sanioris democratiae exemplum eos proponit vnicum *e*). Itaque cum coloniae vrbium, vnde deductae erant, iura moresque retinerent, manifestum

versu Id. IV, 32. Zacynthum aduocat. Nec tamen nisi casu vrbes in eo versu iunctae occurrunt. Scholium inepti hominis est. De Pandosia cogitabam, cuius cum Crotone nomen iunctum in alio numo ap. Magnan. Brutt. t. 87. occurrit.

d) Pausanias tamen Lacedaemone colonism Crotonem deductam memorat, vna cum altera, Locros Epizephyrios ducta, circa annum a. C. 723. Polydoro regnante lib. III, 3. nec diu posthaec Tarentum conditum.

e) Obscura est omnis antiquior Achaiae memoria: itaque nec satis accurate definiri posse video, a quo tempore Achaiae vrbes populari statu vsi sint. Locus Polybii laudatus, qui cum Strabone (atqui is ex isto petiisse videtur lib. VIII. p. 589. A.) vnicus est hac de re, nam in Pauf. VII, 1. et 6. nihil, quod huc spectet, reperio, is, inquam, inde a Tisameno Orestis f. reges habuisse Achaeos testatur vsque ad regem Gygen, cuius filios auersati illi reip. suae formam in popularem statum mutarunt, quem vsque ad Alexandri tempora retinuere, quando discordia vrbium consilia distraxit, donec restitutum est antiquum illud vrbium foedus, adscitis mox aliis ciuitatibus. Gyges ille quo tempore vixerit, expressam memoriam reperimus nullam. Polybius c. 42, vbi concludit suam de antiquioribus Achaeorum temporibus narrationem, se docere voluisse ait διότι μία τις ἀεὶ τῶν Ἀχαιῶν αἵρεσις ὑπῆρχε, et ea quidem ad libertatem et aequalitatem comparata. Tyranni, qui ante restitutam veterem remp. per Macedonum artes et fraudes extiterant, non nisi ad nouissima tempora spectant.

festum sit, nec Crotonem alio ciuitatis statu quam populari esse vsam legesque ad eum attemperasse. Si vero popularem statum dicimus, democratiam, non ochlocratiam dicimus. Habuit Croton suos Magistratus, habuit suum Senatum, τῶν Γερόντων, quem cIↃ virorum fuisse, e Dicaearcho apud Jamblichum V. P. §. 45. et Porphyrium V. P. §. 18. comperimus. Agi quoque de re grauiore in Senatu et ad populum videmus in iis quae de exulibus a Sybaritis repetitis narrantur ap. Diod. XII, 9. Alia ex iis colligere licet, quae de seditione a Cylone in Pythagoreorum exitium concitata ex Apollonio narrantur (ap. Jamblich. §. 257.) loco praeclaro. Erat enim inter Crotoniatas factio, quae nouas res in rep. moliebatur: *vt promiscue ad magistratus et comitia omnes admitterentur f)*: quo patet, remp. Crotoniatarum ita fuisse descriptam, vt ex censu, seu ex alia ratione ciuium ordines essent constituti, seu classes, ex quibus infimae ne ad comitia quidem admitterentur, multo minus omnibus promiscue magistratum petere liceret. Porro ab iis postulabatur, vt ii, qui magistratu abirent, apud certos ex omni multitudine sorte lectos viros rationem eorum, quae gessissent, redderent. Circumscribere adeo magistratus opes voluit plebis factio. Fortiter restitere Pythagorei, ita enim solui remp. a maioribus acceptam. Superior tamen fuit altera factio, incensa plebe criminationibus in Pythagoreos iactis. Ex eodem loco (§. 160) intelligitur,

f) Sane hoc ex latina versione et ex contextu constat: in Graecis vero vitiosa est oratio. Saltem ὑπὲρ τοῦ παντὸς κοινωνεῖν legendum est πάντας.

gitur, in comitia populi (εἰς ἐκκλησίαν) nec prodire nec quicquam ferre licuisse, nisi Senatui clɔ virorum antea approbatum esset. Nec recessisse eam ab hac reip. administrandae ratione serioribus temporibus, infra videbimus.

Egregie sita fuit vrbs, muris et arce instructa (v. Liv. XXIV, 3), portu quidem idoneo destituta, vt tamen stationes nonnullas haberet aestiuas nauibus appellendis idoneas, quae portus desiderium tollere poterant (Polyb. lib. X. Exc.). Ciuium frequentia prae aliis ciuitatibus claruit *g*). Floruit inprimis studiis bellicis et gymnicis, et fuere plures Olympicis aliisque certaminibus victores ex hac vrbe (Strabo VI. p. 403. A. B.): inter quos Milo facile celeberrimus fuit, quem Ol. LXII. aliisque stadio vicisse constat. Suscepit ea quoque aliquando sapientiae studia. Eadem enim aetate Pythagoras Crotonem adierat, cuius disciplina tum aliis locis, tum Crotone maxime, morum et instituorum

g) Scymnus Chius 322. *ἡ πρὶν εὐτυχεστάτη εὐανδροτάτη πόλις τε γενομένη*, Κρότων. Non dubitamus cum Hoeschelio legendum esse *εὐτειχεστάτη*, etsi caussam ille non attulit. Felicitatem de ea vrbe nemo praedicauit: fabulam adeo paullo ante attigimus ex Strabone et Stephano Byzant. qua opes et diuitiae Syracusis, Crotoni bona valetudo ab Apolline fuit assignata. Nec aliter putamus accipiendum Dionys. Periegeten O. D. v. 369. *Ἱμερτόν πτολίεθρον ἐϋστεφάνοιο* Κρότωνος: est Croton muris bene cincta, vt Homerus et alii hac voce vsi. Eustathius tamen de victoriarum coronis accepit. Inter aedificia publica esse debuit *Musarum templum*, quod Pythagorae suasu exstructum ferebatur v. Jamblich. f. 45 et 264. e Dicaearcho; item Apollinis. v. Aristot. not. c).

tutorum magnam mutationem fecisse dicitur; de qua paullo post pluribus dicetur. Inter Pythagoreos itaque, quorum nomina habentur, magnus numerus est eorum, quibus patria Croton adscripta legitur.

Celebratissima est *Crotoniatarum clades ad Sagram* fluuium a Locris accepta. de qua copiose tradidit Iustinus XX, 2 sq. (Adde Strab. VI. p. 400. B. C. Cic. de N. D. II. 2. Suidam in ἀληθέστερα, et hinc inter Adagia Gr. Schotti e Suida, II, 2. add. ibid. Zenob. Cent. II, 17. vbi v. Schott. Plutarch. in Aemil. p. 268 C.) Temporum tamen notationem nemo veterum adscripsit *h*). Si tamen curiosius conquiras et compares ea, quae de hac clade narrantur, dubitari nequit, ad antiquiora tempora eam esse reuocandam, Sybaritarum rebus adhuc florentibus; etiam Pythagoras post illam cladem Crotonem adiisse memoratur Iustino, vt adeo Ol. LX antecedere illa debuerit. Adest etiam ad manus alia temporis declarandi ratio, etsi subtilior, ex Pausan. III, 19. (add. Conon. c. 18.) vbi fabulam de Helena ex mente Himeraeorum et Crotoniatarum exponit: Leonymum memorat *in praelio cum Locris* vulneratum ex Apollinis monito Leucen, Achillis insulam, circa Istri ostia nauigasse; vnde reducem

h) Strabo etiam addidit nonnulla (p. 403 B. et 400 C.) quae rem multo magis implicant et obscurant. *Eam*, inquit, *cladem caussam fuisse aiunt, cur Crotoniatae paullo post dissoluerentur, ob multitudinem eorum qui ceciderant.* Atqui non modo diutissime resp. Crotoniatarum posthaec perstitit: vt infra videbimus: sed et ciuium multitudine opibusque effloruit.

reducem iuſſum a dea Steſichoro nuntiare, cauſſam amiſſorum oculorum ei fuiſſe iram Helenae. Steſichorus autem obiit Ol. LV, 1. vel vt Scaliger edidit Ol. LVI, 1. a. C. 556. Multo itaque antiquior, et ſaltem L annis Sybaris excidio prior eſt, clades ad Sagram accepta. Cauſſae autem belli, quo haec clades accepta eſt, hae fuere: Primum Metapontini cum Sybaritis et Crotoniatis Sirim expugnarant *i*) et ſupplicibus ad Mineruae ſimulacrum trucidatis iram deorum in ſe concitauerant. Pergit Juſtinus: *Recuperata ſanitate* (ex peſte) *non diu Crotonienſes quieuere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris auxilium contra ſe a Locrenſibus latum, bellum his intulerunt.* Narrat inde reliqua, et factum ad Sagram praelium, ad quod Crotoniatae CXX millia *k*)

 arma-

i) Sirin in Crotoniatarum poteſtatem ceſſiſſe ex numo colligit d' Hancarvill. l. c. qui vna parte Crotonis, altera Siris nomen refert pl. XXX, 9. Admittemus hoc; verum non valde antiqua tempora numum redolere, res ipſa docet, quod non multum ante LV. Ol. omnia iſta, quae de Siri expugnata narrantur, euenere. De bello et piaculo v. Juſtin. l. c. XX, 2. cf. Schol. Lycophr. 987. qui rem paullo poſt tempora Troiana factam narrat; perperam. At referunt alii hoc ἄγος ad Iones. v. inf. Proluſ. XIII. de Siri.

k) Strabo l. c. VI. p. 400. CXXX millia, et Locrorum X m. memorat, ſed adfuiſſe his miſſa auxilia a Rheginis. Ceterum facta eſſe pugna fertur eodem menſe ac die, quo ludi Olympii facti v. Cic. de N. D. II, 2. Plin. VII, 22. Plut. in Aemilio Paullo p. 268. D. qua tamen Olympiade id contigerit, nuſquam adiectum. At Juſtin. XX, 3. eadem qua pugnatum eſt die, et Corinthi, et Athenis et Lacedaemone, nuntiatam eſſe victoriam. Sed hoc vulgo de multis praeliis fuit narratum. Magno ciuium numero in hac pugna caeſo Crotonem minus bene habitatam eſſe Strabo narrat l. c. ſub *h*). De pugna cf. ſup. p. 55.

armatorum, Locri XV millia eduxerint. Hi tamen, desperata salute, Dioscuris opitulantibus, fortiter pugnantes victoriam obtinuerunt.

Pergit Iustinus (ibid. c. 4): *Posthaec Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit: oderant enim quae infeliciter sumserant: mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset.* Turbatur hoc loco rerum ordo egregie ab epitomatore Trogi. Nullam facit mentionem *belli cum Sybaritis gesti* et *Sybaris excisae:* quae tamen serior fuit et in Pythagorae tempora incidit: quandoquidem facta est Ol. LXVII, 3. ante C. N. 510. Eam iam supra (p. 136. *de Sybar. et Thur. LL.* Sect. I.) attigimus. Narratum a Timaeo (apud Athen. XII. p. 522 A.) *excisa Sybari* et ipsos Crotoniatas luxui se dedisse: idem ad Crotoniatas traduxerat, quod alii Sybaritas fecisse narrant, vt Olympicos ludos dissoluere tentarent. Verum Crotoniatas, in luxuriem lapsos, Pythagorae auctoritate ad frugalitatem reuocatos, copiose persequitur Iustinus (l. c. c. 4) consequutumque philosophum ait, *vt matronae auratas vestes ceteraque dignitatis suae ornamenta, velut instrumenta luxuriae, deponerent, eaque omnia delata in Iunonis aedem ipsi deae* l) *consecrarent, prae se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes, esse.* Forte haec eum in modum inter se comparari

l) *Iuno Lacinia* est, cuius templum opulentum in proximo promontorio erat: v. inpr. Liv. XXIV, 3. vnde etiam Iunonem in Crotoniatarum numis conspici paullo ante monuimus. Hoc fuit templum, quod cum picturis exornare vellent Crotoniatae, Zeuxin conduxere v. Cic. de Inuent. II, 1. 2.

comparari et conciliari a diſſenſu poſſunt, ſi ſtatuas: ſub acceſſum Pythagorae Crotoniatas luxuria ſolutos viri diuini auctoritate ad virtutem eſſe retractos; incidit inde bellum cum Sybaritis, quo tam praeclara virtutis ſuae documenta ediderunt Crotoniatae. Facit ſcilicet difficultatem in his ratio temporum turbata in iis quae de Pythagora traduntur *m*). Stabilitum nunc eſt aſſertum illud, a quo reliqua tantum non pendent, circa Ol. LX floruiſſe Pythagoram, eumque obiiſſe Ol. LXVIII vel LXIX: probabile porro eſſe, adiiſſe Pythagoram Italiam ſub Ol. LX. Quae itaque morum, inſtitutorum et vitae Crotoniatarum emendatio per Pythagorae diſciplinam ac ſodalitium facta eſſe dicitur *n*), victoriam de Sybaritis antecedere debuit; nam paucis poſt illam annis turbatum eſſe in Crotoniatarum rep. ſtatim videbimus. Subnata enim dudum in Pythagoreos odia eo tandem exarſere vt coniuratio in eorum exitium fieret: quo iure quoue iuris praetextu hoc in ciuitate legibus bene conſtituta fieri potuerit,

m) [Retractauit eam quaeſtionem et diligenter conſtituit poſt iſta ſcripta Collega coniunctiſſimus MEINERS *Geſchichte der Wiſſenſchaften in Griechenland u. Rom* I. B. p. 304 ſqq.]

n) [De hoc ſodalitio Pythagorae eiusque fructu ad Magnam Graeciam ne nunc aliquid interponam, facit docta Collegae noſtri Meiners ea de re diſputatio in *Geſch. d. Wiſſ. in Griech.* qui p. 398 ſqq. quo loco admodum diſerto cum Pythagorae praeclarum de humanitate bene merendi ſtudium, tum ſodalitii bona incredibilia in Magnae Graeciae ciuitates, tam viuidis coloribus deſcripſit, vt non niſi grauiter affecto animo hinc diſcedas, ſi reputes, quam paucorum (vix XXX) annorum ſpatio illa Pythagoreae diſciplinae bona perdurauerint.

potuerit, non liquido constat o). Tumultu facto impetum in eos fecit aduersa factio eosque qui conuenerant domo incensa cremauit, ceteros occidit aut in fugam coniecit. Incidit haec calamitas in extrema vitae Pythagorae; nam ipse fuga elapsus, a Locris et Tarentinis exclusus, Metapontum se contulisse paulloque post, Ol. LXVIII, 2. vita migrasse fertur p). Nec intra Crotonem se continuit hominum furor; sed tanquam contagio per ceteras Magnae Graeciae ciuitates est grassatus, collegiis Pythagorae incensis, interfectis optimatibus, plebeque seditionibus et caedibus omnia miscente q). Achaeorum tum fide ac consiliis vsae ciuitates composuere dissensiones et calamitates: quod Polyb. II, 39 docet: vt adeo Crotoniatae et tum originis suae et necessitudinis cum Achaeis, a quibus ortos vidimus, memores ceteros

o) De caussis odiorum et irarum in familiares Pythagorae inter omnes disertissime egerat Apollonius Tyanensis, e quo v. excerpta ap. Jamblich. f. 254 sq. Idem rerum gestarum ordinem probabiliter exposuit. Ex caussis, quae traduntur, probabilitatem habet inprimis illud, quod, Sybari capta, ex diuisione agrorum inter plebem, nata esse odia in Pythagoreos dicuntur, cum essent, quorum cupiditas non erat expleta; quodque se sperni et excludi a Pythagoreorum consortio, etiam sanguine iunctis, indignabantur multi; iidemque se factioni, quae plebem in suas partes traxerat, adiungebant.

p) [Meiners l. c. p. 368. malit Ol. LXIX. ineunte, vel LXVIII exeunte]

q) v. Polyb. II, 39. Justin. XXX, 4. Porphyr. e Dicaearcho, et Jamblich. 248 sq. ex Aristoxeno, et f. 254 sq. ex Apollonio: ex hoc quidem disertissime. Multa vero in his in maius aucta esse tum horum hominum mos in reliquis arguit, tam comparatio inter plures facta. [v. Meiners p. 472 sq. et Tiedemann. p. 334 sq.]

ceteros ad suum consilium et voluntatem traxerint. Rem inde eos publicam satis prospere administrasse credere licet. Fuit ex eorum ciuibus Democedes, qui cum Polycrate Samio ad Oroeten profectus, Satrapam Asiae minoris, anno a. C. 522. Ol. LXIV, 3. mox Susa ad Darium fuit adductus. Herodot. III, 125. 131 sq. vbi simul discimus Crotoniatas medicos ex eo inter ceteros principatum tenuisse, vt altero ab iis loco Cyrenaei medici haberentur r). Opulentos Crotonem ciues habuisse, exemplo Phaylli intelligitur, qui suis sumtibus (non publice missam, vt Eustath. ad Dionys. Perieg. 369 male interpretatur) instruxit nauem, quae praelio ad Salaminem (a. C. 480) interfuit: v. Herodot. VIII, 47. Pausan. X, 9. Aliud exemplum ciuis ex hac vrbe, qui nauem suo sumtu instruxit, Philippi vid. ap. Herodot. V, 47. Simile quid ei, quod paullo ante commemorauimus, *aliquanto post* s) factum Polybius l. c. subiicit: Crotoniatas cum Sybaritis et Cauloniatis ad Achaeorum exemplum foedere facto communes conuentus et concilia ad Jovis Homonoei aedem instituisse et ad eorum morem de communibus rebus communi consilio egisse. Factum hoc suspicamur paullo post Ol. LXXX, 3. Thuriis iam in locum Sybaritarum noua colonia conscriptis, quando cum Crotoniatis amicitia et foedere eos iunctos fuisse narrat Diodor. XII, 11. Renouatum hoc foedus aut simile aliud ictum sub a. Ol.

r) **Pythagorae disciplinae hoc debitum: v. ibid. p. 480.**

s) *μετά τινας χρόνους.* **Alteram tamen tunc seditionem factam ignoro: quam ap. Tiedemann. p. 338. narrari video.**

a. Ol. XCVI, 4. cum de altero Dionysii senioris in Italiam aduentu metus esset, cui se adiungere velle videbantur Lucani: rem narrat Diod. XIV, 91. Lucanis igitur anno hinc tertio Ol. XCVII, 3. Thuriorum agros incursantibus statim succurrunt armis socii. Ita enim Graecae per Italiam ciuitates pactae inter se erant, vt vnius ex ipsis agro a Lucanis vexato omnes ad eius defensionem occurrerent, sin vrbs aliqua paratas ad subsidium copias non haberet, eius magistratus, στρατηγοὶ, capite plecterentur. Hactenus Diod. XIV, 101. Recessisse ab hoc foedere tandem Graecos, narrare pergit Polybius, inuitos et coactos partim a Dionysio Syracusanorum tyranno, partim barbarorum vicina loca tenentium potentia. Quid Crotoniatae calamitatis inter haec acceperint non constat. At ex Dionysii Halicarn. fragm. p. 715. Cliniam Crotoniaten patriam tyrannide oppressisse discimus. Factum necesse est paullo ante Anaxilai Rhegini tempora, qui circa a. Ol. LXXI, 3. a. C. 494. Rheginorum dominationem arripuit.

Inter haec Crotoniatae eodem tempore, quo ad Achaeorum exemplum remp. foederatam ciuitatum constituerant, *mores quoque legesque Achaeorum adsciuisse et suam ciuitatem ad eorum morem et exemplum administrasse t)* memorantur. Quo facto meliorem fortunam experti iterum opibus ac viribus effloruerant. Itaque sub Dionysii maioris expeditionem in

t) Polyb. II, 39. δεύτερον, τοὺς ἐθισμοὺς καὶ νόμους ἐκλαβόντες τοὺς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπεβάλλοντο χρῆσθαι καὶ διοικεῖν κατὰ τούτους τὴν πολιτείαν.

in Italiam (Olymp. XCVII, 4. a. C. 389. factam) cum Graeci, etsi clade a Lucanis superiore anno accepta attriti, copias contraxissent, quibus tyranno ad Cauloniam occurrerent, imperium detulere Crotoniatis (v. Diodor. XIV, 103 sq. Iustin. XX, 5.). Parum feliciter mox ab iis pugnatum ducente aduersus hostem copias Helori. Dionysius tamen praeter morem clementia vsus foedus ac pacem cum Graecis iniit (v. Diodor. ibid.). Crotonem vero et Rhegium eum expugnasse et iis vrbibus per XII annos dominatum esse, ex Dionysii Halic. fragmento discimus (in Excerpt. p. 715.). Addit idem tyranni metu alias vrbes barbaris (h. e. Lucanis et Bruttiis) se dedidisse, alias ab his afflictas Dionysio se adiunxisse, omninoque misere afflictam fuisse hoc tempore Magnam Graeciam. Arcem Crotonis *per auersas rupes a Dionysio per dolum* esse captam Liuius alio loco memorat XXIV, 3. Vt adeo non pactione sed vi ac fraude captam Crotonem necesse sit. Iterum afflicta est Croton ab Agathocle. Primum vrbi a Bruttiis obsidione pressae auxilia miserant Syracusani ducibus Heraclide Sosistrato, qui paullo post rerum summa Syracusis potitus est. Militabat sub iis Agathocles tribunus militum; is deductis ex Italia copiis remansit, et Crotonis occupandae consilia iniit, sed spe deiectus vix cum paucis Tarentum euasit: Diodor. XIX, 3. 4. Referenda haec arbitramur ad annos Olymp. CXIV, 4. CXV, 1. a. C. 321. 320. nam ad horum annorum gesta, quae ex Diodoro lib. XVIII, 43. 44. exciderunt, haec pertinuisse necesse est. Ex iis autem, quae alio loco lib. XIX, 10. Diodorus summa-

tim

tim attigit, intelligitur, fuisse tum in vrbe duas factiones, quarum altera ad Sosistratum et Heraclidem Syracusanos inclinaret: ea, vrbe eiecta u) nihil omisit, quo sibi reditum pararet. Itaque Crotoniatae pactione cum Bruttiis facta aduersus exsules arma conuerterant, protractoque iam in alterum annum bello Paronem et Menedemum copiis praefecerant. At ii profectos a Thuriis (ab his itaque fuerant recepti) exsules internecione deleuere.

Cum aliquo tempore post Agathocles summam rerum Syracusis obtinuisset, consilia de Crotone et ceteris Italiae vrbibus occupandis noua iniit. Facile enim est ad assequendum, ei, qui Siciliae regnum seu teneret seu affectaret, ad opes suas firmandas admodum opportunum fuisse, vt Italiae inferioris vires adiunctas sibi haberet. Corcyram ille a Cassandro Macedonum rege obsessam liberauerat, circa annum a. C. 300. V. C. 454. Olymp. CXX, 1. Vnde redux factus nouis copiis naualibus coactis altero, quod probabile fit, anno, a. C. 299. Italiam traiecit, et Crotonem, cum per fraudem a munienda vrbe animos abduxisset, obsedit. Ad vrbem defendendam cum imparati essent, Crotoniatae tandem portis recipiunt Agathoclem cum copiis: at illae irruptione facta caedibus ac rapinis saeuiunt. Praesidio in arce relicto Syracusas repetiit tyrannus: Haec Diodor. Eclog. lib. XXI, 4, vbi ducto ad vrbem exercitu misisse narratur *ad Menedemum Crotoniatarum tyrannum sibi amicum*

u) *ἐκπεπτωκότας τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῆς δημοκρατίας* appellat Diodor. l. c.

cum x); quod propriene ſit accipiendum. an ille princeps populi ac demagogus fuerit, dicere non habemus. Traiecit paullo poſt iterum in Italiam Agathocles, ſed vt aduerſus Bruttios copias duceret: v. Diodor. l. c. num. 8.

Tandem inciderunt tempora aduentus Pyrrhi in Italiam, quo cum omnino Magnae Graeciae ſumma vaſtitas eſt facta, tum vero Croton, cum antea murum in circuitu XII. m. paſſuum patentem habuiſſet, vix dimidia parte habitari coepit: v. Liv. XXIV, 3. Occupata fuerat Croton per inſidias a P. Cornelio Rufino Coſ. V. C. 477. ante C. N. 277. Mox Romana legio, quae cum Decio Jubellio Rhegium occupauerat, Crotonem prodentibus quibusdam cepit, praeſidium Romanum trucidauit, vrbem diripuit v. Zonaras VIII. p. 377. Receptam tamen vrbem, cum a perfidis legionariis, qui Rhegium tenuerant, poena ſumta eſſet a Romanis V. C. 482. credere libet.

Iniquiorem adhuc fortunam cum ceteris Magnae Graeciae ciuitatibus experta eſt Croton bello Punico II. Poſt pugnam Cannenſem (V. C. 538. a. C. 216.) defecerat illa cum aliis ad Poenos (Liv. XXII, extr.). Ceperunt paullo poſt vrbem Bruttii, qui et ipſi in Poenorum partibus erant: Liv. XXIII, 30. *vrbem opulentam quondam armis virisque, tum*

x) *πρὸς Μενέδημον τὸν Κροτωνιάτην τύραννον.* Fuit is idem ille, quem modo copiis aduerſus exſules eductis cum Parone praefuiſſe vidimus.

tum iam adeo multis magnisque cladibus afflictam, vt omnis aetatis minus XX millia ciuium superessent: itaque vrbe a defensoribus vasta facile potiti sunt hostes: arx tantum retenta. Excessisse mox iterum Bruttios vrbe necesse est: nam anno sequente ii denuo eam obsederunt captamque diripuerunt, v. Liv. XXIV, 2. 3. *Crotone tum nec consilium vnum inter populares, nec voluntas erat. Vnus velut morbus inuaserat omnes Italiae ciuitates, vt plebes ab optimatibus dissentirent: senatus Romanis fauerent, plebs ad Poenos rem traheret.* Erat adeo adhuc illa aetate ea reip. Crotoniensis forma, vt magistratus cum senatu essent nec promiscue in eum conscriberentur omnes ciues, verum qui seu censu seu genere aliis praestarent. *Eam dissensionem in vrbe perfuga nuntiat Bruttiis: Aristomachum esse principem plebis tradendaeque auctorem vrbis, et in vasta vrbe lateque omnibus disiectis moenibus partitas stationes custodiasque senatorum ac plebis esse; quacunque custodiant plebis homines, ea patere aditum. Auctore ac duce perfuga Bruttii corona cinxerunt vrbem, acceptique a plebe primo impetu locos omnes praeter arcem cepere: arcem optimates tenebant.* Quae cum a Bruttiis diu obsessa esset, tandem Locrenses legati Crotoniatis persuadent, vt traduci se Locros paterentur. *Ita Crotone excessum est; Locros omnis multitudo abeunt.*

Factum adhuc eodem bello Punico secundo vnum et alterum praelium in agro Crotoniensi; vnde facile intelligi potest, vastitatem agrorum eam factam esse, vt in solitudinem illa verteretur. Tandem septimo a finito bello Punico anno, Coss. P.

P. Cornelio Africano II. Ti. Sempronio Longo (V. C. 560. a. C. 194.) deducti inter alias ciuium Romanorum colonias fuere coloniae Tempsam et Crotonem, Liv. XXXV, 45. *Crotonem*, addit Livius, *Graeci habebant:* quos adeo, cladi patriae superstites, Bruttiis digressis, eo rediisse probabile fit. Iterum hinc Crotonem nec mediocriter opibus copiisque effloruisse probabile fit, quandoquidem coloniae huius mores suo tempore deprauatissimos fuisse, noto loco docuit Petron. 116.

Coloniae Crotoniatarum fuere *Terina* (v. Scymnus Chius v. 305. 6.) tum *Caulonia* (ibid. 318. 9.) et *Pandosia:* de quibus alio tempore videbimus: (Prolus. XI.).

Atque haec quidem sunt, quae de florentissima hac virorum rerumque copiis vrbe memorari cum fide aliqua posse videbantur. De legibus eius et institutis nihil est, quod iis, quae supra allata fuere, addi a nobis possit. P. P. Kal. Jul. CIↃ IↃ CC LXXIV.

Epimetrum

de Pythagora et Pythagoreis legumlatoribus.

Pythagoram eiusque familiares sapientiae ſtudium in ciuitatibus ad meliorem formam conſtituendis et in legibus inſtitutisque emendandis poſuiſſe, conſtans eſt fama *a*). Si tamen porro quaeras, quaenam illae ciuitates fuerint, quidue illud inprimis fuerit, quod eorum beneficio in melius mutatum fuerit, rerum fide ac memoria deſtitutos nos ſentimus.

Et ea quidem, quae vniuerſe de legibus et monitis per Magnae Graeciae ciuitates a Pythagora acceptis in Jamblicho, Porphyrio et aliis tam magnifice praedicantur *b*), repetere velle, inane ſtudium foret; quandoquidem id modo quaeritur, quod aliqua cum fide traditum eſt *c*).

Iam Crotone, ex quo Pythagoras illam vrbem adiit, magnam eius doctrina et auctoritate morum ac vitae inter ciues eſſe factam mutationem, tam conſtanter traditur et a tam grauibus auctoribus, vt in dubitationem vocari nequeat *d*). Fidem facit

a) Videmus haec eadem nuper iterum in medium propoſita et multa oratione ornata a V. C. *Gillies* (in *Hiſtory of Greece* p. 391 ſqq.)

b) v. c. e Nicomacho Porphyr. ſ. 20. 21. et Jamblich. ſ. 33 ſq. Diogenes Laert. VIII, 3.

c) Maiorem auctoritatem habent loca Cic. Tuſc. Q. I, 16. V, 4. de Amic. 4. de Or. III, 34.

d) Praeclare haec perſequutus eſt Meiners *Geſch. d. Wiſſ. Griechenlands* p. 398 ſqq.

facit ipſa ſumma viri auctoritas et exemplum familiarium ab eo in ſodalitium receptorum. Debuit hoc idem vim habere ad ceteras ciuitates, ad quas illi praeceptis ciuilibus inſtructi partim redierunt et in iis vixerunt.

Nec in dubitationem vocari poteſt, praeceptionem et diſciplinam Pythagorae magnam vim ad alias ciuitates habuiſſe hactenus, quod, tyrannorum odio et libertatis amore inflammatis et ad iuſtitiam et aequitatem informatis diſcipulorum animis, multa paſſim per ciuitates melius conſtitui neceſſe fuit. Cumque auctoritas eius tanta eſſe coepiſſet, quanta fuiſſe fertur, Pythagoram conſiliis ac monitis ciuitatibus aut eorum magiſtratibus prodeſſe potuiſſe quis dubitet? Tandem iis, qui ex eius ſchola prodierant, reip. admotis, dici poterat aliqua certe ratione, familiares eius rexiſſe ciuitates per Italiam, vt v. c. de Ariſtoxeno ap. Porphyr. ſ. 54.

Verum ſi *de legibus*, quas Pythagoras et diſcipuli ciuitatibus ſcripſiſſe feruntur, quaeritur, difficile eſt, aliquid reperire, cui ſatis fidere liceat *e*). Nam

e) Parum certa fides et auctoritas in iis eſt quae Porphyrius ſ. 21. et cum eo Jamblichus ſ. 33. e Nicomacho, item ex Heraclide 129. adſcripſere. Contra manifeſta ſunt ſtudii et cupiditatis, omnia in maius efferendi et magnifice exornandi, veſtigia, dum per auditores ſuos vrbes Italiae et Siciliae in libertatem vindicaſſe et ciuium diſſidia per omnes vrbes ſuſtuliſſe Pythagoras narratur. Subeſſe tamen neceſſe eſt aliquid, quod illi ornare potuere. Fecit communis hominum perſuaſio, vt Charondam et Zaleucum ex

 eadem

Nam nec Crotoniatis ille leges fcribere eft iuffus, nec magiftratu eft functus; in ciuitatem eum adfcriptum effe probabile fit; quando quidem idem diffuafiffe fertur Crotoniatis, ne fupplices redderent Sybaritis (Diodor. XII, 9.). Nec tamen praefracte, quicquid ea de re traditur, inficiari licet. Nam collegiis Pythagoreorum incenfis, amiffis principibus, omnes Magnae Graeciae ciuitates feditionibus et difcordiis conflagrarunt; (Polyb. II, 39.) vt adeo Pythagoreos remp. adminiftraffe dubitari nullo modo poffit; quod fi ita fe habuit, ab iis, qui magiftratus gefferunt, inftituta et leges in ciuitatum fuarum vtilitatem fcribi quoque potuere. Etiam ex ceteris Pythagoreis, qui fublato Pythagoreorum collegio vixere, eorumque difcipulis fuere, qui rebusp. adminiftrandis fe adiungerent, vt Archytas apud Tarentinos, aut fua inftitutione aliis prodeffent, vt bene remp. adminiftrarent: quo nomine Parmenides et Zeno a Strabone memorantur, per quos Elea bonis legibus floruiffe videri poffit *f*).

Manet itaque hoc, nec in controuerfiam vocari poteft, leges tuliffe et resp. conftituiffe Pythagoram tantum dici poffe hactenus, quod eius inftitutione eruditi et informati fuere viri prudentes,

eadem fchola prodiiffe traderent: id quod non modo Nicomachus loc. laudd. et ex eo forte vt bene fufpicatur Meiners p. 280. Diogenes (ap. Jamblich. 130. 133. 104.) aliusque fcriptor ap. eund. Jamblich. f. 172. verum iam Pofidonius (Seneca Ep. XC.) et Heraclides l. l. ftatuerant.

f) Strabo VI. pr. *δοκεῖ δέ μοι καὶ δι' ἐκείνους, καὶ ἔτι πρότερον, εὐνομηθῆναι* Velia.

tes, qui in ciuitatibus suis reip. administratione et magistratu functi ad leges emendandas animos adverterunt. Nihil tamen vel sic detrahitur Pythagorae laudibus, quem, etsi omni aut superstitione aut fanatico impetu liberare nolim, inter praestantissimos tamen mortales referendum arbitror, inprimisque in eo admirari soleo, quod, cum intellexisset, quid praeclare spectassent ii, qui Spartanorum et Cretensium resp. earumque leges condiderant, perspexit idem, aliter constituta ciuitate eadem bona obtineri posse, seueritate legum temperata, sine iniuria naturae humanae. Cum porro virtutis habitum induere vellet ciuium animis, si non omnibus ac singulis, quod fieri nequit, attamen quam plurimis, id autem partim institutione, cui tamen pauci vacare possunt, partim exemplo et vsu vitae fieri necesse est, viam hanc ingressus est, vt discipulorum coetum haberet, et quidem magno satis numero, quos cum ipse non modo doctrina verum etiam vita et facto ad iustitiam et virtutem, eiusque fundum, cui illa innititur, ad frugalitatem, continentiam et patientiam, adduxisset, mox eos aliis se adiungere, et consuetudine vsuque vitae suos quemque amicos et aequales honestatis studio imbuere iussit: quae vnica forte esset ratio, qua per quam plurimos vulgari virtus inter homines et disseminari possit.

XII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PETR. MILLER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXVII.

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXIV.

RITE INDICIT.

De reliquis, post Sybaritas et Crotonienses, Magnae Graeciae ciuitatibus. quae Achaicis institutis et iuribus sunt vsae: Lao, Elea, Terina, Caulonia, Pandosia, Metaponto.

In tanta hac rerum vetustarum caligine, cui dispellendae monumentorum nulla lux suppetit, opinionum autem et commentorum nouae vndique tenebrae offusae sunt, pertractantibus nobis, Commilitones, paullo diligentius instituta et leges ciuitatum Magnae Graeciae et Siciliae cum semel hanc tanquam facem obtulerit subtilior rerum inuestigatio, vt, quandoquidem coloniae suarum vrbium, vnde venerant, instituta retinuere, earum origines exquirendas easque ad suas stirpes esse reuocandas vide-

videremus: agite pergamus vti hoc inuento gnauiter, et perſequamur reliqua, quae de iis ciuitatibus, tanquam tabulae e naufragio, ſparſim fluctibus disiectae, colligi poſſunt: vt ſaltem, quantum de iis neſciatur, intelligamus.

Hoc igitur ante omnia teneamus, neceſſe eſt: ciuitates Graecas per Siciliam et Italiam, paucis exceptis, de quibus ſuo loco videbimus, aut *Achaici* aut *Dorici* aut *Chalcidici* fuiſſe generis; cognatione autem inter ſe et neceſſitudine aliqua iungi viſas, et fuiſſe iunctas, ciuitates cuiusque generis; legum quoque et inſtitutorum vſas communi iure. *Achaica* quidem ſtirpe oriundae fuerunt eae, quarum inſtituta adhuc expoſuimus, *Sybaris*, in cuius locum ſucceſſere *Thurii*, et *Croton*; nam *Locri* ad Doricum genus ſpectauere. Subiicienda nunc pauca ſunt de harum vrbium coloniis aliisque communis originis ciuitatibus, vt totum hoc Achaicae ſtirpis genus abſoluatur. Cum autem praeuideamus fore vt pleraque, quae de his narrari poſſint, grammaticae potius vel antiquariae ſubtilitatis ſint, conſtitutum nobis eſt delibare tantum pauca eaque potiora, aut ſi qua ab aliis parum accurate tradita ſint: De ceteris ad Cluverium, Salmaſium ad Solin. Vindingium et Golzium ablegamus.

Sybaritarum coloniae fuere, *Laus* ad Lai fluuii oſtia in interiore Italiae extremae littore collocata, et *Scidrus*, obſcuri nominis et ſitus oppidum *a*).

N 5 De

a) De vtraque meminit Herod. VI, 21. de Lao. v. Strabo VI. p. 388. C. et Plin. III, 10.

De *Paesto* postea videbimus *b*). At Thuriorum, qui successere in Sybaritarum sedes, colonia fertur *Elea*, Eleatica philosophorum schola nobilis, quam nouis saltem colonis frequentasse putandi sunt: fuit enim illa, quod vel ex Herodoto satis constat, antiquissima Phocaeensium colonia *c*), sed priscis incolis nouos colonos adscriptos esse nouum non est. A Thuriis et Tarentinis *Siris* condita, cui *Heraclea* successit: de qua alio tempore videbimus.

Terina in Bruttiis sita in interiore Italiae littore, ad sinum Lametinum, ab eadem vrbe Terinaeum appellatum. *Crotoniatarum* eam coloniam fuisse, vt alios taceamus, Scymnus testatur *d*). In Bruttiorum eam ditionem cum ceteris huius tractus vrbibus

b) v. Prolus. XIV.

c) Thurios *Eleam* coloniam inter Herodoti et Scylacis aetatem deduxisse argute coniectabat Mazoch. ad tab. Heracl. p. 102. Numi ΥΕΛΗΤΩΝ occurrunt cum Minervae capite, quod Phocaeenses, qui Ionici generis erant, a maioribus Atheniensibus retinuisse videntur. Similem numum VE h. e. Veliae Haym. in Thes. Brit. p. II. t. 24, 9. alium Pelerinus dedit in *Recueil des Medaill.* T. I. t. 9, 57. Nomen vrbis non diuersae originis, sed diuersae aspirationis habendum, Ὑέλη, apud Herodot. I, 167. aut vt scribendum esse arbitramur Ὑέλη: nam aspiratio illa est pro Fέλη vel Ὀυέλη, inde Ἐλέα, *Velia*, Ὀυέλια. Multa de hac vrbe congessit post alios Jos. Antoninus in *Lucania* p. 11. *Discorso IV.*

d) Scymnus in Perieg. 305. Τέριναν πρῶτον (habet Magna Graecia,) ἣν ἀπῴκισαν Κροτωνιᾶται πρότερον. Addatur Steph. Byz. in h. v. vbi verba male ab epitomatore exscripta sunt: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ μεγάλη Ἑλλὰς ad Ἰταλίας vocem spectat; quod multo magis intelligetur comparato Scymno l. c. De reliquis v. Cluver. Ital. ant. hac vrbe.

vrbibus Graecis venisse probabile sit: atque etiam *Bruttiorum* illa *vrbs* perhibetur a Liuio, vbi ab Alexandro Epiri rege captam eam narrat *e*): is enim aduersus Bruttios, qui vicinas vrbes incursationibus et populationibus quam maxime premebant, a Tarentinis in Italiam arcessitus esse videtur. Ab Annibale tandem diruta Terina, cum eam tutari armis aduersus Romanos non posset *f*). Ex numo cum Siciliae signo *g*) licet coniectare, fuisse eam aliquando sub Syracusanorum ditione.

Caulonia a Scymno diserte *Crotonis* colonia editur *h*): nec dissentire videri debet Strabo *i*), qui ab Achaeis conditam ait: vere enim ab Achaeis, duce Typhone Aegiensi, deductam e Pausania *k*) constat: adscriptis scilicet Crotoniatis nonnullis in nouam ciuitatem, vt saepe tales dissensus scriptorum componendi sunt. Cum Crotoniatis et Thuriis eos communi foedere facto ad Achaeorum exemplum conuentus ad

e) Liv. VIII, 24, 4.

f) Strabo VI. p. 393. B.

g) Apud Golz. t. XXIII. Reliqui numi ibid. et ap. Magnan. t. 78 sq. Victoriam exhibent, sed certaminum sollennium; lagenae seu crateri illa insidet, petito forte a Crotoniatis, in quorum numis Hercules scyphum tenet.

h) Scymnus v. 317 sqq. add. Steph. Byz. in Αὐλών. Mazochii acumen qui in Tab. Heracl. p. 527. a Phoenicibus primum conditam et nomen ex *Kaul*, *Kol*, factum venditat, vt tonitru sit, non moramur.

i) Strabo VI. p. 401. A. Ἀχαιῶν κτίσμα. Alto loco conditam fuisse colligas ex Aen. III. 553. *Caulonis arces*; in aditu conuallium tamen, vnde quoque nomen Αὐλῶνος primo fuit; v. Strab. l. c.

k) Pausan. VI, 3. p. 459.

ad Jovis Homonoei templum celebrasse iam alio tempore vidimus *l*). Nec tamen vel sic coniunctis viribus Dionysium Syracusanorum tyrannum sustinere potuere; sociis enim victis fugatisque Caulonia dedita et solo aequata, ciuibus Syracusas traductis Olymp. XCVII, 4. *m*). Ager Locris datus. Nec aduersari narrationi putandus est Strabo *n*), qui a barbaris eiectos incolas in Sicilia nouas sedes quaesitum profectos Cauloniam aliam condidisse narrat: Factum enim hoc alio tempore. Scilicet vrbe paullo post restituta ac nouis colonis frequentata, a Dionysio iuniore, vt ferunt, successere tempora belli Romanorum cum Pyrrho: capta tunc a Campanis Romanorum auxiliaribus vrbs et deleta *o*). Nec ea, tertio restituta, belli enim Punici tempore in Hannibalis partibus memoratur *p*), meliorem fortunam nacta est: nam Strabonis tempore diruta erat et vastata.

Pandosia

l) v. Prolus. de Crotoniat. rep. et instit. p. 189. Nescio an hunc Jouem sistant numi Cauloniatarum, in quibus Jupiter imberbis et nudus exhibetur, brachio elevato, cui puerulus insidet: adstante cerua: an fabula de heroe fuit e Jove nato et a cerua nutrito? Sunt ex numis multi ab altera parte incusi. Jupiter nudus, gradiens, fulmen vibrans, (sine puerulo) pendente ex altero brachio aegide s. pelle caprae Amaltheae, vetere more, in numo est ap. Eckhel Sylloge t. I, 11.

m) Diodor. XIV, 106.

n) Strabo l. c.

o) Ex Pausaniae auctoritate, l. c.

p) Liv. XXVII, 12. 15.

Pandosia in Lucanis inter *Achaeorum* colonias diserte recitatur a Scymno Chio *q*): et occurrunt in numis symbola *Crotonis*, caput Apollinis ac tripus *). De situ vrbis admodum laborant viri docti, cum a Consentia, cui vicinam fuisse Strabo dixit, eam paullo remotiorem sedem habuisse necesse sit *r*). Venit ea, cum Acheronte amne, in hominum notitiam Alexandri Molossi, oraculo Dodonae accepto decepti, caede in his locis facta *s*). Regiam antiquissimis aetatibus Oenotriorum regum fuisse Strabo acceptum narrat *t*). Aliam Pandosiam inter Acirim Sirimque prope Heracleam obseruauit cum in Plutarcho tum in tabula Heracleensi Mazochius.

X *Metapontum*, soli fertilitate *u*) et Pythagorae hospitio honoreque eius memoriae a ciuibus habito,

q) Difficultatem Scylax facit in Periplo p. 4. Πανδοσία, Πλαταιεῖς, quod Π. Πλαταιέων legere iussit Cluverius Ital. ant. p. 152, 55. Sed recte Mazochius, qui omnino de hac vrbe videndus in Tab. Heracl. p. 101. monet, potuisse esse vrbem in Lucanis Πλαταιεῖς soli Scylaci memoratam, vti soli Plinio Thebae Lucanae memoratae sunt.

*) v. Magnan. t. 87. in altero altera pars Sybaritarum taurum capite retrouerso adiicit.

r) Inter Laum fere et Thurios mediam collocauit vrbem Danvillius; at Mazochii operi adiecta tabula non satis conuenit, vt nec vniuerse in Italiae extremae facie et situ.

s) v. Liv. VIII, 24. Iustin. XII, 2. et al. Factum Ol. CXII, 3. V. C. 424. a. C. 330.

t) Strabo VI. p. 393. C.

u) Testatur hanc soli praestantiam agrorumque fertilitatem partim quod Strabo lib. VI. p. 406. A. de aurea messe

bito, Pythagoreorum quoque ſtudiis, nobilitatum, inter vrbes ab *Achaeis* e Peloponneſo profectis conditas diſerte refertur a Scymno *x*): id quod ad ſeriora tempora ſpectat: vt paullo poſt videbimus. Eſt enim inter antiquiſſimas Magnae Graeciae colonias circa tempora Iliaca deductas habita, et quidem, vt Strabo retulit, quaeque potior eſt narratio, a *Pyliis*, qui cum Neſtore ab Ilio redierant. Originem arguebant inferiarum ritus Neleidis olim quotannis a Metapontinis perſoluti *y*). Magna tamen narrationis diuerſitas apud alios ſcriptores reperitur: cuius quidem, quandoquidem ſemel in id

meſſe Delphos miſſa (ὥστε θέρος χρυσοῦν ἐν Δελφοῖς ἀναθεῖναι) narrat, etſi quale id donarium fuerit non ſatis intelligitur; forte merges ſeu ſpica ex auro fuit; partim rem arguunt numi cum Cereris capite ac cum ſpica hordei: ſatis frequentes illi: v. poſt Golzium, Magnan. Lucania t. 33. et alios, inpr. Muſeum Hunter. ſunt in iis etiam incuſi. In aliis numis Mineruae et Apollinis capita viſuntur, quorum numinum cultus apud Metapontinos fuiſſe videtur praecipuus. Erat apud eos in foro ara Apollinis et ſignum, vna cum ſtatua Ariſteae Proconneſii, cuius iuſſu illam ſe poſuiſſe narrabant, adſtantibus lauris ex aere: Herodot. IV, 15. addito Athenaeo XIII. p. 605. C. In aliis vel Martis caput vel herois barbati cum epigraphe Ἡρακλειδῶν viſitur: qui referendi forte ad eos annos, quibus in Alexandri Moloſſi foedere et amicitia vixere cf. Juſtin. XII, 2. § 12. Sileni coronati caput ap. Eckhel. t. 3, 17. eſt. Virum δενδροφόρον ap. eundem Sylloge l. tab. 1, 8. et alium cum capite taurino apud Magnan. ad fertilitatem ſoli ſpectare ſuſpicor. In priore illo legitur voc. Οβολος.

x) Scymnus v. 326. 328.

y) σημεῖον δὲ ποιοῦνται τῆς κτίσεως τὸ τῶν Νηληϊδῶν ἐναγισμα. Strabo eod. l.

id incidimus, cauſſas et rationes exponere non pigebit. Primum, quod in principio Velleii Paterculi legitur, ad Pyliorum ductorem ſpectat, cuius nomen excidit z). Ab *Epeo*, qui equum Troianum fabricauit, vrbem conditam ait Juſtinus; vbi Metapontinos narrat in templo Minervae (Minervae Elleſiae vel Eileniae illud fuit in vicino loco ſitum) ferramenta oſtentare, quibus Epeus equum Durium fabricaſſe ferebatur a). Appuliſſe igitur ad haec loca creditus Epeus, Panopei filius, quem tamen ad Pylios a nemine referri vidimus; Copias ex Cycladibus adduxiſſe narratur a Dictye b), etſi de hoc Homerus nihil meminít; et probabilius fit Phocenſes eum eſſe comitatos, quandoquidem eius genus ad Phocum ſpectauit c). Alia in Italia extrema non longe a Thuriis fuit vrbs, *Lagaria*, quam idem Epeus cum Phocenſibus condidiſſe ferebatur d). Tandem ex Strabone (lib. VI. p. 406. C.) intelligitur, fabulam de Metaponto et Melanippe, filiisque Boeoto et Aeolo, quos illa ex Neptuno habuit, ad hanc vrbem a nonnullis eſſe traductam: quos nihil

z) Vellej. I, 1. *** *tempeſtate diſtractus a duce ſuo Neſtore Metapontum condidit.* Nec de Metabo nec de Epeo hic agi liquidum eſt.

a) Juſtin. XX, 2. pr. (Male locus diſtinctus et nouo capite a ſuperiore ſeiunctus eſt; nam quod ſequitur: *propter quod omnis illa pars Italiae Maior Graecia appellata eſt*, ad omnia ſuperius dicta referendum eſt; coll. Athenaeo XII. p. 523. E. non ad Metapontinos et Epeum.) Auctor de mir. audit. p. 882. D. c. 116. (vbi v. Cl. Niclas et Ruhnken. V. C. ad Vellej. l. c.)

b) Dictys I, 17.

c) Pauſan. II, 29. p. 178.

d) Strabo VI, p. 404. C.

nihil aliud quam nominis ſimilitudinem in hoc ſequutos eſſe patet. Nam Melanippe, deperdito Euripidis dramate nobilitata, ex Aeoli genere fuit, Metapontus autem Icariae, quae ex Cycladibus inſula eſt, regnauit *e*). Ad eandem fabulam, ſed paullulum inflexam, referendum, quod alii Metapontum Siſyphi filium ediderant *f*); nam et is Aeoli filius fuit; Aeolicae autem ſtirpis fabulae ſunt ex eo genere, quod maxima narrationum diverſitate variatum eſt: quandoquidem plurimarum vrbium origines ab illa ſtirpe deduci, a tragicis autem multa inde argumenta repeti ſolebant. Tandem Antiochus Syracuſanus nomen vrbis antiquum Metabum ab heroe Metabo, cuius ſacellum apud Meta-

e) v. Hyg. fab. 186. quam ex Euripidis dramate deperdito, cuius fragmenta ſuperſunt, eſſe petitam probabile fit. Ad hunc fere modum ap. Strabon. l. l. diſputauerat Antiochus. Xenophanis f. Syracuſanus, antiquus ſcriptor, qui Timaeum praeceſſerat, et rerum Sicularum hiſtoriam contexuerat. Quae Strabo reſpicit, ad eius *σύγγραμμα περὶ Ἰταλίας* ſpectaſſe videntur. Aduerſatus autem ille erat narrationi modo expoſitae, qua Melanippe et Metapontus ad hanc Italiae vrbem revocatus erat; eamque vt refelleret, duo videtur commemoraſſe: primum, quod Metabi, de quo paullo poſt dicetur, ſacellum, non autem Metaponti, in ea vrbe fuit, tum quod Aſius vetus poeta, quem *γενεαλογίας* ſcripſiſſe ex Pauſania nouimus lib IV. 2. non Metaponti ſed Dii nomen in illa fabula de Melanippe poſuerat. Appoſuimus haec, vt locum Strabonis valde impeditum lib. VI. p. 406. C. D. expediremus. Pro Melanippe alii Arnen narrarunt, Metapontum autem in hoſpitem Metapontinum mutauere. v. Diodor. IV, 67. vbi cf. Weſſel.

f) Euſtath. ad Dionyſ. Perieg. 368.

Metapontinos esset, ductum ediderat *g*): quod nunc auctori suo relinquendum est. Apposuimus haec, omissis tamen recentiorum commentis *h*), speciminis caussa, vt intelligatur, non adeo difficile esse, si iudicium animi adhibeatur, fabulas veteres in ordinem redigere et veritatis quod insit in aliqua luce constituere; etsi concedendum est, non nisi eorum, quibus antiquae litterae curae sunt, talia interesse posse.

Tantae vetustatis ciuitas a Samnitibus deleta est *i*): sed inducta postea noua colonia ab Achaeis, quam ab Scymno memorari paullo ante vidimus. Inde etiam Livius Metapontinos cum Thurinis ex Achaia oriundos prodit *k*). Quo tempore vrbs hoc

g) Apud Strabon. l. c. Etiam Eustath. ad Dionys. l. c. *κληθῆναι δὲ οὕτω λέγεται ἀπὸ Μεταπόντου, υἱοῦ Σισύφου ὃν οἱ βάρβαροι Μέταβον ἔλεγον.* Vix tamen intelligi potest, quomodo Metabus in Metapontum mutari potuerit, nisi vetus nomen Μεταποῦς fuit, vt Πυξοῦς, Ὑδροῦς, Ὀποῦς, ex quo Metapuntum et hinc Metapontum fieri potuisse videtur: cf. Salmas. ad Solin. p. 46 47. Est tamen numus ap. Magnan. Lucan. t. 37. cum METABO. Alius Metabus Privernas est apud Virgil. Aen. XI, 540. vbi cf. Exc. II.

h) Vnum adiiciam, Mazochius etiam Metapontum ex Oriente petere maluit ad tab. Heracl. p. 99. Tum veteres *Alybantem* apud Homerum Odyss. Ω, 303. de Metaponto accepere, vt ex Schol. et Eustath. discimus.

i) Strab. VI. p. 406. A. Nec aliter accipienda Antiochi Syracusani auctoritas: ἐκλειφθέντα τὸν τόπον eod. loco.

k) Liv. XXV, 15, 7. Metapontini ad Hannibalem defecere. Hoc idem Thurini fecerunt. *Mouit eos non Tarentinorum magis defectio Metapontinorumque, quibus, indidem*

hoc modo reſtituta ſit, difficilis eſt quaeſtio, inprimis propter locum impeditum et luxatum Strabonis, qui Antiochi Syracuſani, grauiſſimi auctoris, fidem et narrationem appoſuerat *l*). Poſſunt tamen ex eo loco ſatis liquide conſtitui nonnulla, quibus conficitur poſt Olymp. LXXXIII, 2. Metapontum

indidem ex Achaia oriundi, etiam cognatione iuncti erant. Vltima haec ad ſolos Metapontinos ſpectant; nam Tarentini Dorici erant generis.

l) Strabo VI. p. 406. A. B. Quod ibi legitur: Achaeos ex Graecia arceſſitos, *μεταπεμφθῆναι κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς.* Turbant haec verba: *Ἀχαιῶν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς.* Quomodo enim ex Laconica Achaei, et qui tandem illi, eiici potuere? Tentat locum Mazoch. p. 109. parum tamen efficit. Equidem cenſeo verba illa ab male ſedulo in margine adſcripta fuiſſe, qui Cleandriae aduentum ad Thurios paullo poſt factum meminerat. Sin aliunde doceri poterit, *Achaeos Laconica pulſos* interueniſſe, ſaltem locus luxatus ſic erit reſtituendus: — *ἐποικῆσαι τῶν Ἀχαιῶν τινας τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς, μεταπεμφθέντας ὑπὸ τῶν ἐν Συβάρι Ἀχαιῶν. μεταπεμφθῆναι δὲ κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν, ἵνα μὴ* etc. Nunc ſubiiciemus ea, quae paullo ante de Siritide ex eodem Antiocho memorauerat Strabo p. 106. 6. *Φησὶ δὲ Ἀντίοχος τοὺς Ταραντίνους Θουρίοις καὶ Κλεανδρίᾳ τῷ στρατηγῷ φυγάδι ἐκ Λακεδαίμονος πολεμοῦντας περὶ Σειρήτιδος συμβῆναι καὶ συνοικῆσαι μεν κοινῇ· τὴν δ' ἀποικίαν κριθῆναι Ταραντίνων.* Hunc Cleandriam eundem eſſe cum Cleandrida Spartano a Plutarcho memorato ſuſpicatur Mazochius ad tab. Heracl. p. 75. Nomen Thuriorum (*Θουρίοις*) quo Antiochus vſus eſt, ſatis docet, ad ea tempora haec ſpectare, quibus Thurii iam deducti erant, quibus Cleandrides ſeu interfuit ſeu paullo poſt acceſſit bellique exorti aduerſus Tarentinos dux fuit. Incidit bellum a Diodoro XII, 23. memoratum in Olymp. LXXXIV, 1. quod de Siritide terra geſtum eſſe haud obſcurum eſt, ſi vtrumque Strabonis locum compares.

tapontum Achaeorum coloniam factam esse. Inter Sybarin et Tarentum, interiacebat Siris et Metapontum vtraque tum solo aequata. Cum, noua Sybari restituta, deliberatum esset de terris illis occupandis, vt Tarentinorum consilia paria anteuerterent, Sybaritae misere Achaeos nonnullos ex Peloponneso accitos *m*) ad loca occupanda: cumque hi in terra Siritide considere vellent, Sybaritae iis persuasere, vt Metapontum, Tarentinis propius situm, occupare mallent, ne hi vacuam ab incolis vrbem ipsi occuparent; ita quoque Tarentinos a Siritide terra exclusum iri. Postea autem cum Thurii in Sybaris locum successissent, vindicarunt soli hi terram Siritidem, ortumque hinc bellum cum Tarentinis de terra Siritide, ea conditione compositum, vt communi nomine colonia Siris ab vtrisque deduceretur, haberetur tamen ea Tarentinorum colonia: vt adeo metropolis iura apud Tarentum essent. Postea Metapontini, bello cum Tarentinis et qui supra adiacebant Oenotris conflato, pacem composuere partiti agrum cum hostibus, atque is tum factus Italiae et Iapygiae terminus *n*).

O 2 Meta-

m) Strabo ex Ephoro l. c. C. hoc addit: auctorem coloniae fuisse Daulium Crissae (in Phocide) tyrannum, aut secundum alios Leucippum aliquem, qui Tarentinos fraude circumuenisse ferebatur; cum locum in diem et noctem sibi concedendum pactus esset, reposcentes seu interdiu seu noctu in sequentem diem seu noctem distulit. Ceterum cf. ad h. l. Prolus. XIII. et VII. p. 140. et XII. *u*)

n) cf. ex eodem Antiocho locum p. 391. A. Ceterum ex superioribus natus forte error Stephani h. v. et Eustathii in Dionys. Perieg. v. 368. quo Siris eadem cum Metaponto fuit habita.

Metapontinorum fata in ſequentibus temporibus expedita ſunt, vt de iis adeo laborandum nobis parum ſit *o*). A Cleonymo Spartano, quem Tarentini (ſub Ol. CIX, 2.) aduerſus Lucanos et Romanos arceſſiuerant, male ſunt habiti *p*); cum ſub Alexandri Moloſſi aduentum in Italiam (ſub Olymp. XC, 2.) meliore eſſent fortuna vſi, quandoquidem foedus et amicitiam cum eo fecerant *q*). Attriti inde ſunt et confecti cum ceteris Magnae Graeciae ciuitatibus in bellis Romanorum cum Pyrrho et cum Annibale, iterumque bello Spartacico *r*). Pauſaniae aetate praeter muros et theatrum nihil ex vrbe ſupererat (Pauſ. VI, 19. p. 500.)

Satisfecimus hactenus officio noſtro, vt ſollennibus indicandis, quorum cauſſa haec a nobis ſcripta ſunt, praeluderemus: etſi verendum forte eſt, cum in argumento ſubtili verſata ſit noſtra induſtria, (harum enim ciuitatum aut inſtituta aut leges aut aliud quid ſatis memorabile afferre in medium

o) v. Golzium et al. ſupra laudd.

p) Legendus Diodorus XX, 108.

q) Juſtin. XII, 2, 12.

r) cf. *des Broſſes in Mem. ſur la ſeconde guerre civile: Mem. de l'Acad. des Inſcr.* To. XXXVII. p. 37. (quod vero eo loco narrat de Philolao Metaponti ſcholam habente, auctoritate caret.) *Achaicarum vrbium nullam ſuo aeuo ſupereſſe praeter Tarentum* Strabo ait VI. p. 262. (402. A.) quod non ita accipimus, quaſi omnes illae vrbes ſolo tum fuiſſent aequatae: nam Thurii adhuc tum ſupererant; ſed Graeca inſtituta in ſola Tarento ſupererant, quippe quae poſt Legem Juliam non fundus facta erat LL. Romanarum, vna cum Neapoli et Rhegio, manſeratque vrbs foederata cf. VI. p. 389. B.

medium non licet) ne eueniat nobis id, quod ludorum instaurandorum caussam Romanis aliquando praebuisse narratum est *s*), cum Jupiter somno moneret, ludis praesultorem sibi haud placuisse. Enimuero, etsi Graeca et recondita forte ea sunt, quae apposuimus, non tamen inauspicata et male ominata nos adscripsisse arbitramur: nec vobis, Commilitones, obsceni portenti locum vocem Graecam auditam habituram esse speramus. Bono itaque cum omine ac propitio numine praeconium imperatum peragimus, vobisque, Ciues, edicimus sollennia anniuersaria Georgiae Augustae in crastinum diem celebranda. Ducetur pompa in templum academicum, quam vt prosequamini, Comites illustrissimi, vtque vos frequentes adsitis, Generosissimi Nobilissimique Commilitones, rogamus humaniter et officiose. Facite audientiam, pro modestia vestra, Viro experientissimo, doctissimo,

ERN. GODOFREDO BALDINGERO D.

Medic. Ordin. Decano spectab. qui, vt sollennibus tanto maior splendor maiorque amplitudo affulgeat, dignitati et honori summo Ordinis sui in duo Candidatos conferendo praefabitur oratione *de piis medicis nostra aetate desideriis* habita: qua eadem deo O. M. debitas gratias persoluet et noua vota suscipiet. Vos, Commilitones, linguis multoque magis animis fauete. P. P. ex Georgia Augusta d. XVI. Sept. cIↃ IↃ CCLXXIV.

s) Liv. II, 36.

XII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

CHR. FR. GE. MEISTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXVIII.

IN A. D. XVIII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXXV.

RITE INDICIT.

Instituta et leges ciuitatum stirpis Doriensium; nunc quidem Tarentinorum.

Faustis iterum auspiciis ominibusque, Ciues, sollennia indicimus in a. d. XVIII. Septemb. celebranda, quae vniuersitas nostra academica praecipua aliqua religione rituque sacrorum ac pompae supplicationisque caerimoniis merito colit, dum primordia sua, quae ante hos XXXVIII. annos habuit, reminiscendo recognoscit, recordaturque quam tenuia illa et imbecilla essent, quamque parum conditionem hanc rerum laetam illa ostenderent, ad quam nunc effloruerunt. Etiam superioris anni decursu adeo multa laeta et secunda euenere, vt

vt ad religionem publicam priuatamque pertinere nemo non putet, vt vota deo O. M. persoluamus liberemurque adeo religione, qua erga tantorum bonorum auctorem obstricti sumus omnes publice ac priuatim singuli. Interpres autem erit pietatis nostrae Vir Experientissimus, ERN. GODOFR. BALDINGER, Medicorum Ordinis h. t. Decanus, qui sollennibus his anniuersariis splendorem inducet nouum ac praeclarum, dum ex sui ordinis decreto Candidatis quatuor dignissimis, *Io. Chr. Ackermanno*, Varisco, *Io. Frid. Blumenbach*, Gothano, *Fr. Car. Wagner*, Moeno-Francofurtensi, et *Io. Henr. Iaeger*, Gottingensi, dignitatem medicae artis summam impertiet. Faciet hoc oratione publice habita de quaestione cognitu non iniucunda: *quo sensu affirmari possit, medicinam hoc, quo viuimus, saeculo emendatam nouisque incrementis insigniter esse locupletatam.* Gratias pro beneuola auditione aget oratione latina idem *Io. Fr. Blumenbach*, de cuius ingenio ac doctrina maxima quaeque exspectamus. His itaque vt verba facientibus facere audientiam ac fauere velitis, pro officio vestro, Ciues et Commilitones, proque eo amore, quo matrem hanc vestram, academiam, tanquam doctrinae eius ac disciplinae alumni, amplectimini, diligenter et magnopere rogamus. Vos inprimis, Comites Illustrissimi, florentissimae iuuentutis principes et ornamenta, si qua huic academiae vnquam contigerunt, certissima, vt pompam sollennem ducere, nosque ipsos ne religiosae caerimoniae publicique ritus poeniteat, efficere velitis, ad religionem vestram humanitatisque officium pertinere arbitraminor.

Interea, dum facra parantur, caerimoniae recognofcuntur, pompa inftruitur, quandoquidem vacat et ad confabulandum et discurfandum convertimur, agite, fingite vos porticu aliqua inambulare otiofos, et cognofcere obiter ornamenta parietum vel fufpenfa donaria, interque haec tabellam appenfam, cui infcriptum fit aliquid eruditioris argumenti. Opportunum igitur, dum in apparatu hoc follennium a grauioribus negotiis vacamus, effe videtur, inftare telae, quam fuperioribus annis exorfi eramus, vt leges resque publicas, quibus Magna olim Graecia floruit, recognofceremus: fi forte inde erui poffet notio aliqua et iudicium, quibus artibus confiliisque Italiae illa loca a barbaris obfeffa ad tantum humanitatis cultum expolita fuerint.

Non male ftudium noftrum leuatum vidimus confilio, quod inieramus, vt reuocaremus ciuitates has ad ftirpis genera: abfolutoque nunc *Achaico* coloniarum genere *Doricum* fuccedit, quod ciuitatibus fuis temporibusque defcribendum eft: nec tamen alio confilio, quam vt inde, quae earum respublica, quae inftituta fuerint, affequamur; omiffis adeo iis, quae iam aliunde fatis nota aut virorum doctorum diligentia expedita funt. Ne autem aut implicetur aut exfpatietur oratio, ad certas familias reuocabimus has ciuitates, primoque loco commemorabimus eas, quae a Lacedaemoniis originem duxerunt, inde Corinthiorum colonias, tandem alias aliunde profectas.

Ita

Ita ſtatim ab initio, quandoquidem temporum iniuria inuidit nobis praeſtantiſſimos hoc in genere ſcriptores, iudicium aliquod de legibus et inſtitutis harum ciuitatum fieri poſſe videtur, cum coloniae metropolin ſuam in iis ſequi ſolitae ſint. Patrium nimirum fuit Doribus inde a prima gentis ſtirpe et ab Hyllo Heraclidarumque in Peloponneſum reditu, id quod ex pulcherrimo Pindari loco tenemus (Pyth. I, 118 ſqq.), vt libertatem populus, magiſtratuum honore principibus viris relicto, coleret, ariſtocratiamque adeo amplecteretur. Huius itaque generis respublicas etiam in his Italiae et Siciliae coloniis iam ab initio expectabimus.

*Tarentum**), portu ſitusque opportunitate, Polybio iudice (Exc. lib. X. pr.), ad opes copiasque maritimas parandas maxime accommodata vrbs, Lacedaemoniorum colonia fuit eaque antiquiſſima. Paucis enim poſt bellum Meſſeniacum I. annis ad has oras appulere Partheniae. Aſſignauit profectionem Ol. XVIII, 2. Hieronymus ex Euſebio, adeoque a. C. 707 *a*). Duce Phalantho eam factam eſſe ſatis

conſtat,

*) Τάρας. quod idem nomen in numis adſcriptum vrbem, non heroem deſignat, vt bene monuit Eckhel. V. C. p 33. Taras, vt Acragas. Tarentum *noſtrum* Plato appellat de LL. lib. I. p. 30. Bip. (repetitur locus ap. Athen. IV. p. 156. A.) verum Laco loquens inducitur: *καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις.*

a) Cf. Simſon. ad eand. Olymp. Fuit is annus poſt bellum I. Meſſeniacum XVII. Cum autem Parthenias circa annum belli XI genitos eſſe neceſſe ſit (v. Strabo ex Ephoro lib. VI. p. 428. A.) bellum vero anno XX. exitum habuerit: non longe a XXX annis eos abfuiſſe

conſtat, expulſis barbaris, qui ea loca tenebant *b*), quos Iapyges ſeu Meſſapios fuiſſe, Illyrici, quantum aſſequi licet, generis, ex ipſo oraculo intelligitur, quod Phalanthus ante profectionem accepiſſe fertur *c*). Barbaros hos vt ad vitae humaniorem cultum

fuiſſe in confeſſo eſt. Perperam itaque hactenus tentare videri debent viri docti locum Juſtini lib. III, 4, 8 *qui cum ad annos XXX perueniſſent — ducem Phalanthum adſumunt.* Sed in Juſtino diligentiam aliquis requirat in hoc, quod mox eosdem *diu et per varios caſus iactatos tandem in Italiam delatos* memorat: quod ſi verum eſt, citius eos Laconica egreſſos eſſe neceſſe eſt: ſi quidem anno triceſimo vrbem iam condiderunt. Enimuero omnino in his conditarum vrbium numeris ſubtilitatem moroſius perſequi non licet. Bellum autem Meſſeniacum primum finem habuiſſe Ol. XIV, 1. a. C. 724. locus claſſicus eſt apud Pauſan. IV, 13. De Partheniarum inſidiis reip. Spartanorum factis, quibus pateſactis expulſi ſunt, diſertiſſime agit Strabo p. 426. ex Antiocho Syracuſano. Attingit rem paucis Ariſtot. de Rep. V, 7. pr.

b) *Barbaros* appellat Pauſan. X, 10. *Tarentinos* nominat et hos parum docte Juſtin. III, 4, 11. niſi vox *Tarentinorum* gloſſema eſt. Addit tamen idem: *Sed poſt annos plurimos dux eorum Phalanthus, per ſeditionem in exilium proturbatus. Brundiſium ſe contulit, quo expulſi ſedibus ſuis veteres Tarentini:* (h. e. barbari, qui antea loca illa et vrbem tenuerant, mox ab aduenis cedere coacti.) Narrat hinc praeclarum amoris in patriam ingratam facinus eiusdem Phalanthi. Inter hos Barbaros erant nonnulli Cretenſes, qui cum Minoe aut cum Daedalo in Siciliam traiecerant. Strab. VI. p. 427. B. 432. A. De iis cf. Exc. VIII. lib. VII. Aen. 691. de Meſſapo.

c) Apud Strabon. lib. VI. p. 427. A. *Σατύριόν τοι δῶκα, Τάραντά τε πίονα δῆμον Οἰκῆσαι, καὶ πῆμα Ἰηπύγεσσι γενέσθαι.* Ait adeo deus, ſortem ſe Phalantho aſſignaſſe Satyrium et regionem Tarentum, cum Japygum detrimen-

cultum adducerent, non magis curasse videntur, quam aut olim Romani aut nunc Europaei qui Americam adierunt; contra vero inter illos indigenas agris suis expulsos et hos nouos colonos aliena loca occupantes perpetuo armis infestis est certatum, donec ita attrita esset barbarorum stirps, vt a victore subiugata tandem cum eo in vnum populum coalesceret. Atque haec fere tantum non perpetua populorum fuit fortuna, qui, cum ipsi barbari ac feri essent, a colonis nouis ad meliorem vitae cultum adducti esse vulgo memorantur; nec nisi attrita et exhausta viribus gens cum victore permixta et dispersa veterem vitae morem facile dedidicit. De Tarante

detrimento; quos inde expellendos esse significat. De Satyrio campo, qui in Tarentino agro fuit, v. ad Virgil. Ge. II, 197. cf. Mazoch. ad tabb. Heracl. p. 93: etsi ille argutatur in hoc ipso et in ceteris p. 89. Messapios autem, etsi distingui interdum solent inter se, vt apud Polybium II, 24. eosdem esse cum Japygibus, docuimus ad Virg. Aen. VII. Exc. VIII. p. 136. (nov. ed. p. 154.) Pro Cretensibus eos habuere, cum Clearcho apud Athen. XII. p. 522. F. qui audierant Cretenses aliquando inter eos consedisse: quod factum esse iam Minois aetate narratum acceperat Herodot. VII, 170. cf. Strab. VI. p. 427. B. 432. A. ex Antiocho Syracusano. Ephorus (apud Strabon. p. 428. D.) in *Achaeos cum barbaris bellum gerentes incidisse Parthenias iisque se adiunxisse* dixerat; quo nomine nullo modo Cretenses designare voluit; non enim Achaici generis esse potuere illi, qui cum Minoe profecti erant: sed prisci illi Cretae incolae e Phoenicia oriundi, Homero Ἐτεόκρῆτες dicti Odyss. τ, 176. Achaei autem post Troiana tempora immigrarunt, v. Homer. ibid. et Herodot. VII, 171. Verum Ephorus Achaeos, qui iam Sybarin condiderant, declarare voluit: eos cum barbaris de agro occupando certasse hinc manifestum fit.

Tarante heroe, Neptuni filio, omnia, vel ex numis, vulgata ſunt *d*).

Cum

d) v. Cluver. Ital ant. p. 1233. In numis v. c. ap. Golzium (add. Magnan Numiſm. Miſcell. Muſ. Hunter. t. 55. 56. p. 304–314.) frequens occurrit Taras delphino inſidens, modo galeam, clipeum, Victoriolam, tridentem, clauam, tripodem, modo concham, limacem, ſepiam tenens. Neptuni et nymphae indigenae filium diſerte edit Pauſan. X, 10. Delphinum, cui ille inſidere ſolet, Phalantho quoque adiunctum viderat Delphis Pauſan. X, 13. f. Cur *Herculeum* dixerit Tarentum Virgilius Aen. III. 551. diſputatum eſt ad e. l. in Exc. XIV. Simpliciſſimum eſt dicere, ad originem ab Heraclida Phalantho, Lacone, poetam reſpexiſſe. Eſt etiam numus ap. Golz. t. 33. 4. Muſ. Hunter. tab. 56. n. XI. in quo Hercules leonem elidens occurrit. Alius ap. Eckhel. n 6. qui ad Heracleam T. coloniam trahit numum: cum paullo ante (n. 5.) numum alium attuliſſet, qui Tarenti et Heracleae nomina coniunctim exhibet. *Neptuno ſacrum cuſtode Tarentum* Horatius ediderat. Nec tamen Neptunum in numis obſeruare licuit praeterquam in vno aureo ap. Eckhel. l. c. t. 3, 1. Quod de inferiis in Atridarum aliorumque heroum honorem *Tarenti* factis memorat Auctor de Mir. Audit. c. 114. (882. ed. Genev. C.) ad Siritas colonos pertinere reputandum eſt. Ex Laconica origine ſeruarunt heroum cultum et nomina, vt Temeni, qui ex Heraclidis erat, a quo portae Temenides appellatae, vt in Polybio legimus Exc. l. VIII, 23. Erat ante portam ſepulcrum Hyacinthi. ibid. Intra vrbem inſolito more ſepulcra ac tumuli Tarentinorum ex vetere oraculo, quod Polybius commemorat. Veteris cognationis et originis memores multa alia e Lacedaemone transtulerant, eodem diſerte monente c. 28. inter quae Eurotae nomen fuit Galaeſo impoſitum. Dioſcuri in numis: vt ap. Eckhel. l. c. n. 2. Mirationem inter haec facit, quod in numis nonnullis Tarentinorum, Athenarum inſigne, noctua, occurrit. Quid? quod nomen ΑΘΗ Pelerinus obſeruare ſibi viſus eſt (*Recueil* To. I. pl. 9. n. 51. 2. 3.) adde alios

in

Cum Dorica ſtirpe oriundi et Sparta profecti eſſent, ciuitatem eos ad ariſtocraticam formam conſtituiſſe probabile ſit; idque ſi ab initio teneamus, in luce conſtituta hinc videbimus loca aliquot ſcriptorum, alioquin valde obſcura: inprimisque hoc, quod Ariſtoteles Tarentinos ab Iapygibus bello victos ac plurimis e nobilibus caeſis, paullo poſt Medica, *ex politia ad popularem ſtatum* prolapſos narrat *e*): ſublata

in Muſeo Pembrok. apud Haymium et Generoſ. de Schachmann p. 33. n. 3. ſed in his litterae exaratae ſunt ΞΟΡ; nec aliter puto in Pelerinio numo eſſe expreſſum: deſignatur forte nomen magiſtratus, quod 'Oρ prioribus litteris erat. Alios numos T. noctua inſignitos vulgauit Eckh. t 3, 8. 9. 10. Noctuam autem a Metapontinis petitam arbitramur, forte ex iis temporibus, cum ſibi iuris in Metapontum aliquid arrogabant; niſi Metapontinorum numos eſſe dicendum eſt ad Tarentinorum honorem et obſequium excuſos. Certe in Metapontinis numis regnat Minervae caput cum noctua; quod non meminerant viri docti. Eodem modo ex Metapontinis translatam Cererem videas in aureo numo ap. Eckhel. l. c. t. 3, 1. Fuſum, quem paſſim manu teneri video a deo vel heroe, ad lanae Tarentinae praeſtantiam refero. Ceterum argenteorum numorum copia magna; aurei rariores: aerei vix reperiuntur obſeruante Eckhel. in Numis vet. anecd. p. 31. Idem in Sylloge t. 1, 5. numum protulit cum capite muliebri pulchello, altera parte cum Pegaſo dimidio.

e) Ariſtot. cuius Remp. Tarentinorum ad nos non perveniſſe dolendum eſt, in aureo de Rep. libro IV, 3. vbi oriri interdum commutationes rerump. ait, ordine ciuium alio aliis aut nimium increſcente aut decreſcente: *οἷον ἐν Τάραντι ἡττηθέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν γνωρίμων* (nobilium) *ὑπὸ τῶν Ἰαπύγων, μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν, δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας.* Quid hoc ſit: ciuitatem *democratiam fieri ex politia*, ex ipſo Ariſtotele diſcendum eſt. Claſſicus locus eſt lib.

fublata inter ordines ciuitatis aequilibritate, cum egenorum numerus fuis incrementis fuperior factus effet nobilitati ifta clade afflictae et imminutae. Credendum adeo eft, cum fumma rerum antea effet apud Magiftratum et Senatum, nunc populi comitia de rebus ad remp. fpectantibus haberi coepiffe. Cum eueniffe hoc narretur paullo poft Medica (μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν), tempus hoc accuratius conftituere licet ex Diodoro *f*); contigit enim illa clades memorabilis Tarentinorum cum fociis Rheginis, a Micytho tutore liberorum Anaxilai miffis, quam Herodotus maximam omnium, quas nouerat, exftitiffe aiebat, Ol. LXXVI, 3. a. C. 474. anno poft

lib. III, 7. ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύηται συμφέρον, καλεῖται [κατὰ] τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. Cf. lib. IV, 1. p. 516. A. Politia autem talis, h. e. respublica ad communem vtilitatem a populo adminiftrata, genus ipfi eft ciuitatis recte conftitutae, cuius tres ait effe formas: βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν et πολιτείαν: ab iis effe degreffiones (παρεκβάσεις) τυραννίδα, ὀλιγαρχίαν et δημοκρατίαν, hanc adeo politiae oppofitam effe neceffe eft. Iam politia huiusmodi, h. e. popularis adminiftratio legitima vix effe poteft nifi magiftratibus, conciliis et iudiciis recte defcripta, vt eam adeo ad ariftocratiam eo ipfo propius accedere neceffe fit. Aut itaque vetus Tarentinorum ariftocratia in politiam cum temporis fucceffu abierat, aut politia ab Ariftotele appellari potuit, quae aliis dicta eft ariftocratia. Sed prius illud probabilius. Ariftophilides Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς apud Herod. III, 136. commemoratus de magiftratu eft accipiendus, vt recte Mazoch. in Tab. Heracl. p. 97. (52).

f) Diodor. XI, 52. adde Herodot. VII, 17. Bellum cum Meffapiis de Heraclea geftum ad eadem tempora reuocandum effe apud Strabon. VI. p. 430 A. putabit, qui de finitimis agris pugnatum effe ex Diodoro teneat.

poſt pugnam Salaminiam ſexto. Democratia itaque ab eo inde tempore vſi ſunt, vt ex Strabone quoque conſtat *g*), ad extrema vsque tempora libertatis amiſſae: nam ipſa illa legatis Romanorum data concio in theatro popularem ciuitatis formam arguit, etſi Magiſtratum et Senatum habuere; cuius conſultum (*προβούλευμα*) opus erat ad bellum ſciſcendum, vt ex Livio (VIII, 27.) intelligere licet. Nec tamen male legibus et inſtitutis deſcripta ciuitas eſſe debuit, quandoquidem ad tantas opes peruenere Tarentini, vt inter ceteras Magnae Graeciae ciuitates per multos annos principatum fere tenere videri poſſent: nam claſſem habuere quantum in his oris nemo, et exercitum peditum XXX M. et III M. equitum *h*). Memoratu dignum eſt *i*), quod vulgo in libellis de hiſtoriis Romanis omiſſum videmus, antiquo eos foedere obſtrinxiſſe Romanos, ne vltra promontorium Lacinium claſſe eueherent. Commemorat Ariſtoteles inſtituta eorum nonnulla ad democratiam temperandam ac bene conſtituendam praeclara *k*): vt enim

g) Strabo VI. p. 429. A. *Ἴσχυσαν δέ ποτε οἱ Ταραντῖνοι καθ' ὑπερβολὴν, πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς.* Notatum iam eſt a viris doctis, ſed parum expeditum, Epitomen legere: *ἀριστοκρατηθέντες ἐν δημοκρατίᾳ.* Sed indocte interpolatam eam eſſe, dicendum erat, ab eo, qui aliquando ariſtocratica rep. vſos eſſe Tarentinos audiuerat.

h) Strabo l. c. A. poſt *ἱππέας δὲ τρισχιλίους*, addit *ἱππάρχους δὲ χιλίους*. qui hi ſint, non intelligo: turmarum duces mille eſſe non poſſunt. An fuit ſingularis aliqua ac praecipua turma?

i) Appian. fragm. ap. Vrſin. Exc. Legatt. p. 344.

k) Ariſtot. de Rep. VI, 5.

enim egentibus ſuppeditarent opportunitatem rei faciendae, poſſeſſiones cum iis ad vſum communicabant optimates *l*), adeoque multitudinis ſibi beneuolentiam comparabant. Fecere porro magiſtratuum omnium duo genera, vt alii ſuffragiis populi, alii ſortitione obtingerent: ſortitione quidem, vt eos plebs quoque obtinere poſſet, ſuffragiis autem, vt respublica eo melius adminiſtraretur. Nec ab litteris aliena fuit ciuitas; et amplexos eſſe Tarentinos philoſophiam Pythagoricam ſatis conſtat. Clariſſimus autem inter eos fuit Archytas, qui magiſtratum quoque inter eos geſſit *m*). Rhinthon, poëta tragicus, auctor generis tragici in ludicram rem verſi, etſi Syracuſis natus, apud Tarentinos floruit. Laudatur quoque Iccus medicus, qui aegris tenuem victum

l) Ibid. *κοινὰ ποιοῦντες τὰ κτήματα τοῖς ἀπόροις ἐπὶ τὴν χρῆσιν.*

m) Strabo VI, p. 429. A. *ὃς καὶ τῆς πόλεως προέστη πολὺν χρόνον.* Ex Diogene Laertio et aliis conſtat, *Strategi* nomen fuiſſe magiſtratui, *στρατηγῆσαι αὐτὸν*, et quidem ſexies vel ſepties. Nomine hoc in multis ciuitatibus ſummum magiſtratum fuiſſe appellatum notum eſt. At Suidas: *τοῦ κοινοῦ*, inquit, *τῶν Ἰταλιωτῶν προέστη, στρατηγὸς αἱρεθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον Ἑλλήνων.* Si ſciremus, quem auctorem, ſatisne grauem illum, ſequutus ſit in h. l. Suidas, Archytam fuiſſe diceremus ſummum imperatorem, *στρατηγὸν*, Graecarum ciuitatum foedere inter ſe iunctarum ad commune bellum gerendum. Coiiſſe enim eas in ſocietatem, et concilium habuiſſe Panhellenicum, vidimus p. 190 in diſputatione de Crotoniatis; haberique illud ſub haec tempora Heracleae ſolitum, paullo poſt ex Strabone p. 429. B. videbimus. Viuere autem Archytas deſiit paullo poſt Ol. CV. Apud Aelian. V. H. III, 27. inter philoſophos nomen eius recitatur, qui remp. adminiſtrarunt et ſuae ciuitati profuerunt.

victum praefcribebat, adeo vt in prouerbium abiret *Icci coena n*). Etiam Ariftoxeni Mufici nomen fuit clarum; et Nicocles omnium citharoedorum erat celeberrimus (Pauf. I, 37.)

Habuit et haec Tarentinorum felicitas, quemadmodum opulentia et profpera fortuna aliorum populorum, comitem luxum ac proteruitatem. De luxu quae paffim plurima commemorantur *o*), repetere hic nihil attinet. Spectant omnino alia ad opulentiam vrbis et fplendorem, alia vero ad vitae mollitiem et luxuriem.

Ludos inftruxerunt opipare, pompasque folleinni ritu ductas. Equeftres pompas inprimis fplendido apparatu adornaffe videntur *p*): et de his nos quidem interpretamur in numis Tarentinorum equites vario habitu ac pofitu decurrentes, appofito magiftra-

n) Stephan. Byz. in Τάρας. Euftath. ad Perieg. 376.

o) v. Athen. XII. p. 522. D. E. ex Clearcho: erat is Ariftotelis difcipulus, vt hinc tempora colligere liceat, quibus fcripfit. id. lib. IV. p. 166. ex Theopompo. Quaeftum inprimis fecere ex pifcatione (vnde magna Tarenti pifcatorum turba fuit: Ariftot. de Rep. IV, 4. p. 492. A. du Val.) et ex purpura lanaque.

p) Colligas ex interpretatione vocis *ταραντινίζειν* apud Stephanum in Τάρας, Euftath. ad Dionyf. Perieg. 376, Hefych. in Ταραντῖνοι, Suid. in eod. voc. et in *ἱππική*. add Victor. Var. Lect. IX, 3. Sybaritarum exemplum fimile alias vidimus. Veftibus iidem ornati erant pretiofis. De veftibus tenuibus et pellucidis, quibus mares vfi funt, nota res eft. cf. p. 172. v. Athen. l. c. D. Etymol. M. in Ταραντεινόν. Pollux VII, 76. Hefych. in Ταραντῖναι et Ταραντινόν. Suidas in Ταραντινίδιον.

magiſtratus nomine, qui ludos equeſtres curaſſe videtur, diuerſi forte et hos generis: nam etiam clauis armati equites depugnant; occurrunt quoque κέλητες ſeu coronas manu praetendentes, ſeu ipſi a Victoria coronati *q*). Quam intemperanter autem ludicro et otio indulſerint, illud maxime docet, quod ne bello quidem grauiſſimo impliciti ad feria animum adiecere. Pyrrhus itaque theatrum occluſit et conuiuiis eos comeſſationibusque interdixit, praeterea gymnaſiis et ambulationibus vacare vetuit *r*); etſi haec eo potius pertinuiſſe videntur ne intempeſtiuis ſermonibus ſerendis ad nouas res animos conuerterent. Ludis quidem ſpectaculisque adeo indulſiſſe feruntur, vt ferias haberent numero plures quam dies profeſtos *s*). Inter praua reipublicae

q) Numos videre licet apud Golz. in num. M. Graec. t. XXXI. II. III. de Schachman, *Catalogue des Medailles* p. 33. 34. et locis ſupra laudd. Ipſe Taras coronas interdum fert. Quod idem alia attributa tenet, bene ad feſta et ludos refertur, quod uvam vel diotam, ad Dionyſia, ſi tridentem, Neptunia, ſi clauam, Heraclea, ſi tripodem, Apollinaria: vide V. C. Eckhel, Numi vet. anecd. T. I. p. 33. Vocabuli νοῦμμος vſum apud Tarentinos teſtatur Pollux ex Ariſtotelis πολιτείαις. Ceterum inter numos Tarentinorum multi ſunt ſumma arte elaborati.

r) Zonar. VIII. p. 370. Plutarch. in Pyrrho p. 392. D. E.

s) Ita enim haud dubie conſtituendus locus Strabonis lib. VI. p. 491. A. Spectat eodem locus Athenaei IV. p. 166. F. ex Theopompo. Ludos ſcenicos eo ipſo die ſpectabant, quo Romana claſſis ad portum conſpecta eſt. Dionyſia enim tum egiſſe narrantur a Dione in Exc. Legat. ex lib. XXXIV. Dionyſiorum feſto tota ciuitas temulenta, Platone teſte de LL. lib. I. p. 30. ed. Bip.

publicae instituta memorat Strabo hoc, quod externis in bello vsi plerumque sunt ducibus. Quod tamen ipse popularis status suadere debuit, in quo neminem adeo excellere consultum est, vt ei aequo animo pareant caeteri; nec finito bello imperium deponunt aequo animo ii, qui ad vitae priuatae obscuritatem redeundum sibi esse vident; aemulationis quoque et inuidiae obtrectationisque studia omnem facile imperatoriae prudentiae fructum inter pares intercipiunt. Nec defuere Tarentinae plebi demagogi sui, vt ex iis intelligitur, quae sub belli cum Romanis initia euenere *t*).

Attriti autem sunt Tarentini bellis variis, quae cum Messapiis, Lucanis aliisque finitimis populis gessere *u*); euersi prorsus fortunis suis, Romanorum

t) v. Plutarch. in Pyrrho p. 390 C. Appiani fragm. in Exc. Legatt. Vrsin. p. 443 sqq.

u) De bello cum Japygibus seu Messapiis sub Ol. LXXVI iam supra vidimus not. *f*). Cum Thuriis de Siritide pugnarunt Ol. LXXXIV. Diodor. XII, 23. Strabo VI. p. 405. C. cf. sup. Prolus. VII extr. XI et XIII. Super eadem terra cum Metapontinis, ibid. p. 406. B. Inter expeditiones Dionysii, Syracus. tyrranni, in Italiam factas Ol. XCVI. VII. VIII. ab omni belli calamitate intacta mansisse videtur Tarentus. Cum Dionysio iuniore amicitiam quoque exercuisse videntur. Nam memoratum legimus in Athen. XV. p. 700. D. donarium ab eo in curiam Tarentinorum datum, lychnis CCCLXV candelabrum factum. Cum Lucanis bella gessere, externis ducibus arcessitis, Archidamo Agesilai filio Ol. CX, 3. Alexandro Molosso Ol. CXII, 1-3. Agathocle ante Ol. CXV, 4. (v. Diod. XIX, 4.) Cleonymo Spartano Ol. CXIX, 2. (cf. Mirab. Audit. 79.) tandem Pyrrho Olymp. CXXV. Strab. p. 429. B. Ab

rum armis lacessitis *x*) et Pyrrho rege arcessito, quem pro socio dominum habuere. Triumphatum est de Tarentinis L. Papirio Cursore II. Sp. Caruilio Maximo II. Coss. V. C. 482. a. C. 272. Accepta ciuitas in fidem, tributum impositum, arma navesque tradere iussi, muri diruti, relicta tamen libertas (αὐτονομία), quam quidem et ipsam amisere bello Punico II. *y*); quod vrbe a Romanis recepta V. C.

Acrotato Lacone vexati sunt Ol. CXVI, 3. v. Diodor. XIX, 70. Addi his possunt antiquiora bella, quae ex Pausania coniectando elicimus: narrat ille lib. X, 10. p. 822. f. se vidisse Delphis donaria Tarentinorum de victis Messapiis, ex aere ab Agelada facta: atqui Ageladas inter Ol. LXV. et LXX. arte clarus fuit. Argumenta rerum proposita sunt in *Deutsch. Societ. Schriften* To. I. p. 248. Arguebant alia Tarentinorum donaria ibid. lib. X, 13. f. victoriam de Peucetiis, rege Iapygum Opi caeso, qui auxilium Peucetiis tulerat: circa Ol. LXXV bellum hoc gestum videtur, nam eo tempore Onatam, qui ea fecerat, vixisse alio loco docuimus. Aliud eorum bellum cum Iapygibus est, quod ex Clearcho narrat Athenaeus XII. p. 522. E. quo Carbinam, oppidum Iapygum, solo aequarunt, in oppidanos autem incredibili flagitiosissimaque crudelitate saeuierunt. Vrbem Carbinam alibi memoratam non vidimus.

x) Nec vero impetum in classem Romanam adeo temere factum putemus, ac vulgo narrari videmus. Nam ex insidiis L. Valerium portui imminere putabant (v. Zonaras VIII, 2 pr.) et ex foedere Romanis non licebat in sinu hoc nauigare, vt supra vidimus. Suspecta autem merito iam dudum habebatur ad ingentes auctus euecta Romanorum potentia, Samnitibus et Lucanis domitis. cf. Liv. VIII, 27. IX, 14.

y) Strab. VI. p. 429. C. cf. Mazoch. ad Tabb. Heracl. p. 98. cum antea ad Poenos desciuissent; Appian. Annib. p. 573 sq. (332).

V. C. 545. a. C. 209. factum esse necesse est. Accepta mox colonia, quiete Tarentinos viuere et melius quam olim, testatur Strabo. Colonia a Romanis deducta est Tarentum a. V. C. 631. quo etiam Scylacium, Mineruium, Neptunia et Carthago coloniae conditae sunt z). Municipii tamen ius postea eam consequutam esse necesse est; ita quidem, vt, Legis Juliae beneficio, libertatem (αὐτονομίαν) suam retinere, quam legum Romanorum fundus fieri mallet: siquidem Strabo a) eam cum Neapoli et Rhegio solam fuisse inter Graecas Italiae ciuitates ait, quae Graecum sermonem Graecaque instituta retineret: quod in colonia Romana fieri nullo modo potuisset. Si Plinium satis recte assequimur, colonia ea non in veteris Tarenti moenibus, sed in agro constituta fuerat, moxque cum eadem vrbe coaluerat: vbi enim de sinu Tarentino agit, *ab oppido*, inquit, *Laconum, in recessu hoc intimo sito, contributa eo maritima colonia, quae ibi fuerat b).*

Vrbem tam opulentam multis praeclarae artis operibus et aedificiis insignem fuisse nemo dubitet.

P 3 Theatrum

z) Vellej. I, 15, 4.

a) Lib. VI. pr.

b) Plin. III, 11, 16. Saepe sic Plinius de coloniis, quae cum aliis vrbibus coaluere, vt *contributas* dicat, v. c. XIV, 6. f. 8, 2. *Vrbanam coloniam Syllanam nuper Capuae contributam.* Non igitur assentimur Gallico interpreti, Poinsineto de Sivry, qui coloniam *Contributam* hinc effinxit et in sinu Tarentino collocauit nemini auditam; et repugnat verborum ordo et copula *eo*. Veteranorum coloniam deducere iterum tentatum erat sub Nerone. Tacit. XIV, 27.

Theatrum fuit eximium portui imminens ad prospectum maris *c*); porro gymnasium pulcherrimum et forum satis amplum, in quo Jovis colossus positus erat post Rhodium omnium facile maximus *d*). Lysippi ille opus, factusque adeo vix L annis ante bellum cum Romanis susceptum: nam Lysippi aetatem in Alexandri M. tempora incidere notum est. Reliquerat eum, propter magnitudinem difficultatemque moliendi, Q. Fabius Maximus Verrucosus Cos. vrbe a Poenis recepta (V. C. 545), *quum Herculem, qui est in Capitolio*, ait Plinius *e*), *inde transferret*. Templum Jovis commemoratum legimus, in quo Pyrrhus primo cum Romanis praelio facto titulum adfixerat *f*). Jovis καταιβάτου statuam ac sollenne sacrum ex Athenaeo nouimus (XII. p. 522 F.). Templum Σωτείρας, an Junonis? apud Polybium

c) Flor. I. 18. 8. Theatrum etiam alii scriptores memorant: Florus adeo *maius theatrum*, si aut librario aut ipsi Floro modo fidem habere licet.

d) Strabo VI. p. 426 B.

e) Post Strabon. VI. p. 426. B. Plin. XXXIV, 7. s. 18. Repertum erat saec. XV. in colle Palatino Herculis signum e marmore factum, cum titulo, qui Lysippi opus illud esse significaret. Fraude iam olim, antequam ruina aedium vicinarum ille opprimeretur, inscriptum nomen ipsa res arguebat. A Cosmo Medicis emtum signum nunc Florentiae in Palatio Pitti prostat; estque id, quod Blanchinius in Palatio Caesar. t. XVIII exhibuit.

f) Orosius IV, 1. — *adfigens titulum in templo Tarentini Iovis, in quo haec scripsit: Qui ante hac inuicti fuvere viri, pater optime Olympi, Hos ego in pugna vici, victusque sum ab ipsis.* Metri ratio docere poterat viros doctos, legendum esse: *Qui antehac inuicti fuerunt, pater o. O.*

lybium obferuauimus (Exc. VIII, 28). At arx olim donariis ornamentisque refertiffima pauca retinuit veteris fplendoris veftigia; nam pleraque aut Carthaginienfes, cum vrbem capiebant, deleuerant, aut Romani vrbe recepta abduxerant. Fabius quidem argenti vim ingentem facti fignatique, auri LXXXIII M. pondo, figna tabulasque, prope vt Syracufarum ornamenta aequarent, in praedam redegerat *g*); et iam antea bello Tarentino confecto V. C. 479, in triumpho quem Man. Curius habuit, praelata funt partim Epirotica partim Tarentina fpolia, tabulae pictae ac figna, aliaque luxus Tarentinorum infignia, primoque tum artis Graecae opera Romanis vifu cognita funt *h*).

Doricam eos dictionem ad magnam elegantiam et fuauitatem expoliiffe credere licet. Inter ea, quibus petulanter Romanos legatos excepiffe narrantur, fuit hoc, quod, quoties ab illis aliquid, vtpote ab hominibus Romanis, parum Graece prolatum effet, tota concio folueretur in rifum *i*).

 Atque

g) Liv. XXVII, 16.

h) Flor. I, 18.

i) Appian. in Exc. Legat. Vrfin. p. 344. Dionyf. Halic. in iisdem Excerptt. p. 303 f. *ἀλλ' εἴ τι μὴ κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου χαρακτῆρα ὑπ' αὐτοῦ λέγοιτο, παρατηροῦντες ἐγέλων καὶ πρὸς τὰς ἀναστάσεις ἐτραχύνοντο, καὶ βάρβαρον ἀπεκάλουν.* Leg. *πρὸς τὰς ἀνατάσεις*, et accipiendum de minis, quibus prouocati *ἐτραχύνοντο*, exafperati conuiciabantur legatos, barbaros eos appellando, tandemque theatro eiiciebant. Multa ceterum habuiffe fingularia Dialectum Tarentinorum, cum ex gloffis intelligimus, quae paffim fuperfunt,

Atque haec quidem eo commemorata a nobis sunt, vt ex ipsis opibus ac copiis, quas ea ciuitas consequuta est, exque litterarum et artium inter Tarentinos studiis intelligeretur, non male legibus institutisque descriptam esse debuisse ciuitatem in ipso populari statu, quem bene temperare ac constituere omnium difficillimum vulgo habetur. Floruerat democratia per CC annos; cum antea per CCXXXIII annos aristocratia vsi non minus feliciter res gessissent. P. P. ex Academia Georgia Augusta, d. XVII. Sept. cIↃIↃ CCLXXV.

persunt, v. c. in Hesychio, tum multo magis teneremus, si Rhinthonis fabulae ad nos peruenissent cum aliis scriptoribus Tarentinis. Inter glossas referendum νοῦμμος apud Polluc. IX, 80. nisi forte Romana vox Tarentum immigrauerat, vti et Himerensium οὐγκία Romanorum vncia esse videtur. Potuit in vtroque falli Aristoteles, vt pro domesticis vocabulis ea haberet.

XIII.

XIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
CHR. FR. GE. MEISTER D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIX.
IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXVI.
RITE INDICIT.

Instituta et leges Heracliensium, quae Tarentinorum fuit colonia.

Magna nos, Commilitones, pro necessitudine nostra, proque officio et amore nostro, tenet cupido alloquendi vos, eumque, quo vos amplectimur, animi affectum declarandi. Annus enim vertitur, ex quo nihil vobiscum egimus; quandoquidem continuato per alterum hoc semestre magistratu academico, defuit opportunitas publice vobiscum confabulandi, quam commendatio successorum suppeditare solet. Redeunt nunc anniuersaria inauguratae Vniuersitatis nostrae litterariae sacra; quae cum indicenda vobis sint, vosque ad bona

 vota

vota precesque ſitis exhortandi, vtemur occaſione oblata, et, quod facere ſolent familiares, quibus videndi ſe et confabulandi facultas per aliquod tempus fuit erepta, agamus nunc de rebus communibus, repetamusque eam diſputationem, quam anno ſuperiore eramus exorſi, vt perſequamur *inſtituta et leges ciuitatum Doricarum per Magnam Graeciam et Siciliam;* et nunc quidem de Heraclea agemus, quae diſputatio nonnulla complectetur, quae ad antiquam iurisprudentiam ſpectabunt, quaeque adeo magnae veſtrum parti, vtpote ſeu legum iuriumque, ſeu antiquitatis doctae ſtudioſis, diſplicere haud poterunt. Quod ſi cui tamen iucundius fuerit, de quacunque alia re cum adſtante vel adſidente amico ſermones ſerere, nos quidem tam moroſi non ſumus, quin illud ſine vlla noſtri offenſione facere liceat.

De Tarentinis ſuperiore proluſione egimus: quorum colonia cum *Heraclea* eſſet, in eadem Magnae Graeciae ora inter Metapontum et Sybarin, in agro mirae felicitatis, ſita, proximum eſt, vt de ea dicamus *a*). Origines quidem eius vltra Ol. LXXXVI non aſſurgunt; fuit tamen antea in iisdem

a) Egit de ea fuſe potius quam copioſe vir doctiſſ. Mazoch. in Comment. in tab. Heracleenſem. Itaque ea potiſſimum attingemus, quae ab eo parum accurate prodita aut minus commode digeſta viſa ſunt. Tenebimus autem morem noſtrum et in oram libelli reiiciemus ea, quae doctioris diſputationis videri poſſint, ne legentis oculos teneant.

iisdem locis *b*) antiquiſſima vrbs *Siris* ad amnem Sirin, Troianae vulgo originis habita *c*); etſi leviſſimo

b) Locorum felicitatem et fertilitatem praedicant Archilochi verſua excitati Athen. XII. p. 523. D. *οὐ γάρ τι καλὸς χωρὸς οὐδ' ἐφίμερος Οὐδ' ἐρατὸς, οἷος ἀμφὶ Σίριος ῥοάς.* inde etiam Siritarum luxus aliquando fuit celebratus: ib. C. *Numi* tamen *Siritarum* ſunt rariſſimi: necdum niſi ex aere minore noti: ap. Pelerin. *Supplem.* III. *pl.* 3. 8. 9. 10. et Magnan. Lucania numiſm. t. 50. in vno roſtrum nauis, adſcripto *Σειρις*, antiquis litteris: in altero et tertio caput Mercurii, vt ſuſpicor; in aduerſa parte modo vas modo aquila. Adſcriptum *Σειρι* et *Σει.* In Winckelmann. Hiſt. art. recenſ. Vindob. p. 138. laudatur numus argenteus in Muſeo Ducis Caraffa Noia: altera parte prae ſe ferens caput bouinum cum voce *Πυξοεν* antiquis litteris; altera taurum incuſum cum voc. *Σερενον.* adiectum ibi eſt, vix ab ipſo Winckelmanno, ſpectare haec *ad vrbem Syrinon;* nec hoc aut mutatum aut monitum ab Italis in verſ. Immo vero ad Sirin; cuius ciues dicti *Σιρῖται.* In vſu tamen quoque fuit (v. Steph. Byz. in *Σιρις*) *Σιρηνὸς*, et forte etiam *Σειρηνος* et antique *Σερενες.* Adſcriptum adeo in numo *Σερενον* pro *τῶν Σειρηνῶν.* Inter *Πυξοῦντα* autem ſ. Buxentum et Sirin amicitia vigere debuit.

c) Strabo VI. p. 405. A. *Σίρις, ἐφ' οὗ πόλις ἦν ὁμώνυμος Τρωϊκή.* Athen. XII. p. 523. C. *Καὶ οἱ τὴν Σῖριν κατοικοῦντες, ἣν πρῶτοι κατέσχον οἱ ἀπὸ Τροίας ἐλθόντες.* conf. Lycophr. 978 ſqq. vbi quae legitur *Leutarnia* (*πολλοὶ δὲ Σῖριν ἀμφὶ καὶ Λευταρνίαν Ἄρουραν οἰκήσουσι*); de qua interpretes Lycophronis tacent, dum Cluver. Ital. ant. p. 1273. pro alio Siria vrbis nomine habet, conſentiente Mazochio p. 71. qui multa mira comminiſcitur: illuſtranda erat e Strabone lib. VI. p. 430. C. Fuit Leuternia, vt apud Strabonem ſcribitur, ora extremae Japygiae circa Barin et Leuca ad ipſum promontorium Sallentinum; a Lycophrone igitur nomen latius fuit poſitum pro ipſa Calabria. Haec niſi Strabonis auctoritas in petum ſufflaminaret, legi poſſet, *Λευκανίαν ἄρουραν.* Lucaniae enim fines ad Siritidem pertinuere.

vissimo argumento, si quidem grauius aliud fuit nullum quam quod Strabo commemorat, quod Palladium ibi erat, seu Palladis Iliacae simulacrum antiquum oculis in solum defixis, quod Troia aduectum vulgo credebatur *d*). Postea accesserunt Iones, qui vrbe vi capta in victos, quamuis sibi supplices factos, nefando more saeuierunt; ipsi vrbem a se inhabitatam *Polieum* h. oppidulum appellarunt *e*). Iones illi Lydorum imperium fugerant *f*), vt adeo eos sub Alyattis vel Croesi tempora (puta

d) Strabo l.l. qui etiam fabulam, quam ipse explodit, narrat, deam facinore in supplices commisso auertisse oculos et in terram defixisse. Religioso tamen ritu coli solitam Palladem etiam Heracleensibus infra videbimus. Quod ibidem subiicitur: *καὶ τὸ Τρωάδων δὲ τόλμημα* vsque ad *καίπερ δυνατὸν ὄν·* alieno loco insertum arbitramur, et retrahimus ad p. 402. B. de Troianis feminis captiuis.

e) Ita Steph. Byz. in *Σίρις*. Strabo l. c. B. vbi *τὴν πόλιν αὐτοχθόνων οὖσαν* recte MSS. *Χώνων* habent; *Chones* enim cum *Oenotris* loca circa Siritidem tenebant, iisque ex Troianis exulibus nonnullos adhaesisse existimandum est; quandoquidem paullo ante *vrbs Troiana dicta* est. Argutatur Mazoch. p. 79 sqq. dum Chanaanem in nomine Chonum et Choniae quaerit, hoc est Phoeniciam. Nam *Χωνίαν* Lycophr. v. 983. edit. v. ex Antiocho Strab. VI. p. 391. C.

f) v. Strabo l. c. A. B. At Lycophronem v. 983 sqq. turbare calculos clamant omnes; nam aiunt eum narrare inuerse, Ionas iam tum loca tenuisse, cum Troiani superuenirent, eosque ab his, qui Achaeos, hoc est, Crotoniatas sibi adiunxerant socios belli, fuisse in ipso deae conspectu caesos; quod rerum et temporum rationibus prorsus repugnat. Scholiastes multo magis ineptit; quem cum parum sapienter sequatur Mazochius, miris commentis omnia contaminauit p. 69 sq. Enim-

(puta circa Ol. L) ad has oras appulisse necesse sit. Colophone profectos fuisse ex Athenaeo colligere licet *g*). Iam hi coloni Poliei ex Ionia sceleris sui fructum non adeo magnum nec res admodum florentes habuisse videntur.

Locus

Enimuero virorum doctorum festinationi imputandum est, quod Lycophroni tribuunt. Nam Calchantis nomen non ad Sirin spectat, sed ad declarandum situm Leutarniae, de qua ante diximus. Fuit autem, vt ex Strabone discimus, lib. VI. p. 435. extr. Calchantis sacellum in iis locis Calabriae in monte Drio, vt adeo Calchantis in iis locis memoriam fuisse constet. Porro non de Troianis, sed de Achaeis aduenis loqui Lycophron putandus est, qui ad Troiam fuerant. Iam nihil est quod diuersi tradat Lycophron ab Antiocho apud Strabonem, quam quod Achaeis aduenis ad Sirin tribuit, quod ille iis qui serius accessere, Ionibus. Nam Ξουθίδας, h. Iones, ex praua Aurati correctione legitur; scriptum est vbique Ξουθίδος sc. θεᾶς, quae Pallas est, et agitur de pristinis incolis, quos paullo post Ἰάονας appellat veteri nomine, quod docte posuisse videtur pro Chonibus. De Ionibus, quos nos posuimus, etiam locus est accipiendus, et inde illustrandus, in Mirab. Audit. c. 114. Λέγεται δὲ μετὰ τὸ παραβαλεῖν τοὺς Ταραντίνους, Ἡράκλειαν τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν κατοικοῦσιν. ἐν δὲ τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ἰώνων κατεχόντων, Πολίειον. ἔτι δὲ ἐκείνων ἔμπροσθεν, ὑπὸ τῶν {πρῶτον κατασχόντων αὐτὴν Σῖριν ὠνομᾶσθαι. vti hunc locum iam olim diximus emendandum esse. Ceterum haec narratio de Ionibus prorsus conspirat cum illa de Siri a Metapontinis, Sybaritis et Crotoniatis expugnata ap. Justin. XX, 2. vt adeo communi consilio Italicarum ciuitatum et aduenarum Ionum rem gestam esse necesse sit: cf. sup. Prolus. X. de Crotoniatis p. 185.

g) Athen. p. 523. C. ex Timaeo et Aristotele. Etiam Rhodios olim ad haec littora appulisse, et Siritidem terram cum Sybari inhabitasse fama fuit: de qua ex Srrabone VI. p. 405. C. actum in Prolus. XIV.

Locus est Herodoti in verbis Themistoclis ad Eurybiadem Laconem, in quo ille minatur, nisi pugna ad Salaminem fiat, Athenienses, quippe qui semel iam naues conscenderint, profecturos esse ad Sirim in Italia; eam enim a prisco inde tempore Atheniensium fuisse, et oracula iubere Athenienses eam condere *h*). Spectant haec ad Ol. LXXV, 1. Ergo iam tum loca ad Sirim incolis vacua erant, et colonos, eam qui frequentarent, exspectabant. Converterant Polieum inhabitantes Iones, seu Siritae, si ita dicere placet, animos, vt probabile sit, ad Athenienses, vtpote eadem stirpe Ionica oriundos; et forte alia intercesserant, quae nunc ignoramus, quaeque efficere potuere, vt Atheniensium ea colonia ab prisco tempore haberetur. Iam dudum autem Athenienses, rei naualis forte studio, Italiam ac Siciliam oculis quasi et consilis defixerant, vt certas sibi in iis sedes, forte portus et naualia, pararent. Exitum res habuit mox in Thuriis condendis, et aliquanto post classe aduersus Syracusanos missa. Verum iam ante haec tempora contigisse necesse est, quod de Samiis narrat ex Hegesandri commentariis Athenaeus *i*): eos aliquando Sybarin nauigasse, et iam Siritidem terram tenuisse, cum perdicum euolantium strepitu perterrefacti iterum nauibus conscensis discesserunt. Post Olymp. LXXXI, 4. autem nouae Sybaris coloni loca illa ad Sirim fl. quibus Tarentini imminebant, occupare voluere.

h) Herodot. VIII, 62.

i) Athen. lib. XII. p. 656. C. locus iam a Valken. ad Herodot l. c. excitatus. Ex eodem rem petiit Eustath. p. 789. extr.

voluere. Acciti mox ex Graecia Achaei, ad Sirim incolendam missi, Metapontum tenere maluere (v. inf. Prolus. XI. vbi de Metaponto) non sine prudenti consilio, vt sic Tarentinos a Siritide terra, vlterius versus Thurios sita, ipsi interiecti intercluderent. Mox tamen cum Thurii Ol. LXXXIII, 3. in Sybaritarum locum deducti essent, arma sumsisse narrantur Tarentini aduersus Thurios recens tum conditos Olymp. LXXXIII, 1. vt eos de terra Siritide depellerent (Strabo ex Antiocho Syracus. VI. p. 405. Diodor. XII, 23.), vt adeo credendum sit, Thurios, vix nouarum sedium compotes, extemplo Siritidi terrae inhiasse, inuitis Tarentinis. Non satis constat, quod aut horum aut illorum in hanc terram ius fuerit; nisi prudentia Tarentinis id suasisse putanda est, ne ceruicibus suis insiderent aduenae finibusque suis imminerent; videtur tamen ager incolis parum fuisse frequentatus, ita vt Thurii eum sibi vindicare auderent. Eduxerunt illi copias duce Cleandria, exule Spartano (v. sup. Prolus. VII. de Thuriis p. 140. cf. p. 210). Conuenit mox Ol. LXXXVI, 4. a. C. N. 433. inter eos et Tarentinos, vt coloniam ex vtrisque conscriptam in agrum deducerent Siritisque adscriberent, Tarentinorum tamen colonia ea haberetur; hoc est, vt iura in eam tanquam coloniam haberent Tarentini; condita tamen vrbs alio loco, quam Siris *k*), haud dubie Tarentinorum consilio, vt, si in interioribus

k) Diodor. XII, 36. *κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ταραντῖνοι τοὺς τὴν Σίριν καλουμένην οἰκοῦντας μετοικίσαντες ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ ἰδίους προσθέντες οἰκήτορας, ἔκτισαν πόλιν τὴν Ἡράκλειαν.*

rioribus locis illa esset, ditioni suae tanto magis obnoxia esset; et nomen quoque paullo post aliud nacta est, vt *Heraclea* appellaretur *l*); ducto nomine ab heroe patrio Tarentinorum, quos a Lacedaemoniis originem duxisse alio tempore vidimus. *Siris* autem nauale Heracleensium factum est *m*).

Post haec tempora gestum est bellum, quod Tarentini, regibus Dauniorum et Peucetiorum in belli societatem adscitis, de Heraclea cum Messapiis suscepisse narrantur *n*). Floruit inde Heraclea per multos annos, cum etiam Conuentus Magnae Graeciae in ea vrbe haberetur *o*); nec nisi

l) Haec Strabo lib. VI. p. 405. C. ex Antiocho Syracusano, aetate Herodoto suppare. Mazoch. p. 66. et p. 109 sqq. duas vrbes, Sirim et Heracleam conditas credebat, et falsa interpunctione adductus multa mire miscet. Paullo pinguius Plin. III, 11. *Heraclea aliquando Siris appellata.* Nec magis accurate et per prolepsin Livius Servii Tullii tempore *Heracleam* memorat in vltima Italiae ora, lib. I, c. 18. Situs Hecleae ad dextram Aciris amnis ripam, paullo remotius a mari, satis declaratus est a Strabone: et a Mazoch p. 110 sqq. Si Parthenio Erotic. c. 7. e Phania Eresio fabulam narranti fidere liceret, tyrannum aliquando ea vrbs habuit ab Hipparino occisum, qui tamen ab ouibus inter se colligatis in fuga impeditus periit: quo facto et signum ex aere ei positum, et νόμος ἐγράφη, μηδένα ἐλαύνειν τοῦ λοιποῦ πρόβατα συνδεδεμένα.

m) v. Prolus. XI. vbi de Metaponto p. 211. e Strabone VI, p. 406. A. B. Turbant magnopere in his viri docti, vt nuper Pelerinus in Supplem. P. III, p. 90. et me ipsum multum diuque trepidasse haud diffiteor.

n) v. Strab. VI, p. 430. A. cf. sup. p. 227. *u*)

o) Strab. VI, p. 429. C. πανήγυρις. σύνοδος. de quo praeclaro instituto alio tempore disputatum est: Prolus. X, p. 189. 190.

nisi finitimarum vrbium communi fortuna contacta esse videtur. Primum ab Alexandro Molosso, qui Italiae inhiabat, in ditionem fuit redacta, quod intra annos V.C. 414 et 423 (a.C. 340 et 326) euenisse necesse est *q*). Ante Heracleam captam (nam si vrbem iam tum ditione tenuisset, consilium illud alienum et inutile fuisset) conuentum Magnae Graeciae ex ea vrbe in Thuriorum terram, in locum circa Acalandrum fluuium, transferre voluit, Tarentinorum odio; quorum adeo in potestate Heraclea, tanquam colonia, vsque ad id temporis fuit *r*). Post haec tempora, etsi de anno non constat *s*), sui iuris facta est ciuitas; exstant enim numi ab ea cusi *t*). Postea

q) v. Liv. VIII, 24. cf. Iustin. XII, 2.

r) Strabo l. c. Hoc argumento vti in hunc modum debebat Mazoch. p. 107. pro aliis quae vim nullam habent.

s) Leue est Mazochii p. 131. assertum, per Alexandrum Molossum Heracleam sui iuris factam.

t) Numos aliquot recenset Mazoch. p. 112. 113. et tab. ad p. 138. alios Magnan. num. Lucaniae. Mus. Hunter. Originem coloniae declarat numus n. 3. in quo Tarentinorum typus est seruatus, Taras delphino insidens, subscripta sigla: ⊦ H P h. e. Ἡράκλεια. Alium similem, adiecta adeo voce T A P ex Museo Caesareo protulit Eckhel Vir Doctiss. in Num. vet anecd. tab. III, 5. quem cf. p. 32. et tertium n. 11. in quo TA et ⊦H. Hoc ⊦H etiam alius numus apud Pelerinum exhibet (*Recueil T. I. pl. 7, 12.* et *Supplem.* p. 111. pl. 3, 7. et n. 5.) alius HE. In aliis ⊦HPAKΛΕΙΩΝ vel ⊦HPAKΛΗΙΩΝ legi solet, quod perperam Ἡρακλητῶν lectum fuit a Golzio in Sicil. et M. Graec. t. 9. tractum quoque ab eo et Paruta perperam ad Heracleam Siciliae; Etiam ⊦HPAKΛΗΙ. in numo apud Eckhel. p. 36. n. 12. qui et alium ad Heracleam refert, in quo HPAKΛΕΩTAN scriptum insolito more, cum Baccho

Postea in bello, quod cum Tarentinis gesserunt Romani, post Pyrrhi in Siciliam discessum V. C. 476. a. C. 278, C. Fabricius Cos. cum Lucanos, Bruttios, Tarentinos Samnitesque cecidisset, ciuitates inter alias Heracleam foedere prope singulari adiunxit *u*). Fuit itaque ea inter foederatas ciuitates, quae sui iuris essent, nisi quod ex foedere auxilia et alia, in quae conuenissent, mitterent; neque illa, cum Lege Julia ciuitas esset sociis data, (V. C. 664.) legum fundus facta esse videtur, etsi singuli ciues, atque etiam aliquando tota Heracleensium legio, ciuitate Romana essent donati

Baccho tamen, quem cum Pallade, quae et ipsa in numis obuia est, ab Heracleensibus cultum fuisse, infra videbimus. Reperit istam vocis inflexionem in alio numo, quem ad nostram Heracleam spectare paullo certius affirmat, Pelerinus in *Supplem. III.* p. 85. n. 6. Hercules fere stans exhibetur aut leonem elidens, vnus t. 2. sedens in numo a *Dutens* vulgato *Hist. de l'Acad. d. I. T. 40. p. 94.* Alia ne commemoremus, fecit otium Raschii industria in Lexico numismat. voc. Heraclea T. II. P. II. p. 115 sqq. Etiam Heraclea et Metapontum eodem numo iuncta occurrunt: vt Hunter. Mus. tab. 29. 30. Verum et haec collegit Rasche p. 123.

u) Cic. p. Balbo c. 22. *ex ea ciuitate, quacum prope singulare foedus Pyrrhi temporibus, C. Fabricio Cos. ictum putatur.* cf. Mazoch. p. 113 sq. qui et foederatam ac sociam, et municipium appellat. Enimuero municipium proprie ita dictum esse non potuit, quandoquidem iure ciuitatis R. vti noluit. Foederatae autem vrbes sunt eaedem ac sociae, seu Latini seu Italici iuris; etsi hoc potius genus ita dici solet. Dicendum itaque Heracleam fuisse iuris Italici; non autem municipium.

nati *x*). An igitur municipii locum illa aliquando obtinuerit, satis liquido non constare putamus *y*).

Q 2 Quae

x) v. Cic. pro Balbo l. c. vnde simul colligi potest, ex foedere Heracleam copias Romanis misisse. Idem c. 8. *ipsa denique Iulia, qua lege ciuitas est sociis et Latinis data, qui fundi populi facti non essent, ciuitatem non haberent: in quo magna contentio Heracliensium et Neapolitanorum fuit, cum magna pars in iis ciuitatibus foederis sui libertatem ciuitati anteferret.* Adde pro Arch. 4. Ceterum bello Italico et ipsam Heracleam grauiter afflictam fuisse necesse est, quandoquidem tabularium eorum incensum Cicero eodem loco memorat.

y) Sane quidem Mazochius summis viribus contendit. Heracleam factam esse municipium. Sed ex loco Cicer. p. Balbo 8. effici id nequit. Grauius argumentum esset aes Heracleense, quod ille post Conradum docto commentario illustrauit, in altera sui parte Latine scripta, quae legem comprehendit miscellam Romae factam, primo de recensu ciuium agendo, frumenti populo diuidendi caussa, tum de viis in vrbe Roma locisque publicis tuendis, de fruendis vectigalibus publice conductis; de magistratibus et senatu in municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliabulis ciuium Romanorum varia: v. c. vt ne in iis essent honorariae, quas nos supernumerarias appellamus, dignitates, et sic porro; tandemque de censu in iis agendo. Iam in illa lege cum non de ciuibus modo Romae degentibus agatur, verum etiam ad municipia, colonias, praefecturas, fora, conciliabula, legem spectare manifestum sit, Mazochius effectum esse ait, vt Heraclea municipium fuerit. Cur tamen, si ista ratio valet, municipium, nec magis colonia, praefectura, forum, conciliabulum? Variae esse potuere caussae, cur isti aeri Heracleensi altero latere lex illa miscella inscriberetur, vt nec tamen ea ad Heracleenses pertineret. Nec maius firmamentum ex clausula legis peti potest, quod in ea municipia fundana memorantur, h. e. quae fundi legis facta essent.
Quod

Quae huius ciuitatis instituta fuerint, ea quidem aetate, qua sui iuris fuit, ex iis, quae narrata sunt, colligi potius potest, quam disertis veterum scriptorum locis doceri. Communia primum cum ceteris Dorici generis ciuitatibus multa eam habuisse per se patet; tum vero Tarentinorum leges et mores eam seruasse probabile fit, cum coloniarum officium ac pietas istud postularet; quumque adeo illi a Lacedaemoniis originem haberent, etiam ad

Quod vero grauissimum est, nec animaduersum a viris doctis, ait Cicero a P. Crasso Heracleensium legionem ciuitate esse donatam. Quod si factum est, illo tempore Heraclea municipium esse nequiuit, alioquin omnes Heracleenses ius ciuitatis R. habuissent. P. Crassus autem fuit censor cum L. Julio Caesare a. V. C. Varr. 665. Lata ergo iam tum erat Lex Julia de ciuitate cum sociis et Latinis communicanda. Nec adeo Heracleenses eam tum quidem suam fecerant, h. e. fundi legis facti non erant; itaque probabile fit, legionem illam, ciuitate R. donatam, ex parte eorum fuisse, qui ciuitatem praeferrent libertati: cum alii, vt Cicero narrat, libertatem ciuitati praeferrent. Quod si itaque Heraclea ciuitatem R. adsciuit, serius vtique hoc factum esse necesse est; caditque adeo tota Mazochii disputatio caeteroqui perquam docta, inprimis p. 88 sq. Ex loco vero Ciceronis pro Arch. c. 4. ne Cicerone quidem Cos. adeoque V. C. 691. Heracleenses fundos legis seu Juliae seu Plotiae factos esse contendimus: nam Archias eo anno Romanam ciuitatem petit ex lege Plotia, quod adscriptus erat Heracleae tanquam ciuitati foederatae, mirum vero fuisset, ciuitatem Romanam petere Archiam, si Heracleenses ciuitate Romana fruebantur, quibus ille tamen tanquam ciuis erat adscriptus. Quod si itaque eod. l. paullo post Heraclea *integerrimum municipium* appellatur, nomen paullo latius positum manifestum fit pro ciuitate foederata: quemadmodum a Cicerone quoque factum obseruatum est de Neapoli, ad Div. XIII, 30.

ad Heracleenses nonnulla peruenisse credere licet. Iam primum, vt a religionibus ordiamur, Herculem iis inprimis cultum fuisse, cum nomen declarat tum species Herculis in numis expressa, leonem plerumque elidentis *z*). Dionyso seu Baccho honores habitos, nec non Palladi, cum numi *a*) tum tabula Heracleensis declarat; ex qua alia quoque collegimus, quae ad statum ciuitatis publicum spectant, quaeque aliunde comperire non licuerat. Scilicet miro aliquo fortunae beneficio peruenit ad nos ex innumeris aeribus deperditis seruata tabula aerea in agro Heracleensi ab aratore, qui per alueum torrentis per aestatem fere exarescere soliti boues agebat, inuenta sub annum huius saeculi XXXII. In frusta illa erat disrupta, quorum duo tantum fuere seu in limo detecta seu seruata; nam primo neglecta illa iacuit, alterumque eius frustum anno abhinc tertio (saeculi XXXV.) per Brianum

 Fairfax

z) cf. sup. *t*). Raro caput Herculis protome leonis ornatum, apud Pelerin. Suppl. III. pl. 3, 5. et 6. frequentius Hercules stans cum spoliis manu iniectis, sed, praeter clauam, arcum et sagittas tenens, pharetratus.

a) Dionysus, Apollinis caput, et Palladis pulchellum caput, passim in numis Heracleensium locis laudd. ap. Pelerin. Eckhel. Magnan. occurrunt. Videri potest Pallas ab antiquioribus incolis, Siritis, accepta esse, cum Palladis Iliacae simulacrum antiquum a Troianis apportatum ostentasse eos supra viderimus. Nisi, quae verior forte ratio, a Thuriis, quos vna cum Tarentinis Heracleam deduxisse memorauimus, Palladem repetere placet, qui Atheniensium colonia habiti fuere. Itaque vt Pallas Poliuchos et Polias Athenarum, ita Polias in tabula Heracleensi occurrit. Manifesta Palladis Atticae species visitur in numo apud Mazoch. ad p. 112. num. 2.

Fairfax armigerum in Britanniam migrauerat; alterum ad Carolum Guevara Equ. Hierofolym. peruenerat. Mox cum Maittarius prius fruftum illuftratum commentario vulgaffet, intellectum eft ab Italis, alterum fragmentum apud fe exftare, quod orationem prioris continuat. Vtrumque nunc in Mufeo Herculanenfi feruatur, cum ante aliquot annos ex Anglia fruftum retractum fuerit. Eft autem tabula ex altera parte graece ex altera latine infcripta. In priore quidam illa, quae graeco antiquiore Dorico fermone exarata eft, proponitur duplex tabula feu commentarius, feu, quod nos appellare folemus documentum publicum, ciuitatis Heracleenfis: alterum quidem ad agrum Dionyfo feu Baccho facrum fpectans, cuius dimenfio quadripartita proponitur, tum quantum facri agri, huius dimenfionis ope, Dionyfo recuperatum fuerit, cum a priuatis effet poffeffum, et quanti id iisdem locatum, qui priuatim antea poffederant; hinc agri terminatio peragitur. Adiectum in fine inftrumentum locati conducti agrorum Dionyfi *b*). Alterum documentum, vt hac voce vtamur, ad agrum Palladi Poliadi facrum fpectat, cuius dimenfione facta cum intellectum effet, quantum a priuatis poffideretur, eam portionem recuperarunt totumque agrum item publice locarunt finitores qui ad hanc rem publice erant conftituti. De lege, quae in altera aeris parte, tanquam tergo, fcripta eft, iam fupra ad libelli oram actum eft. Illuftratum eft vtrumque monumentum docto commentario a Mazochio poft Maittarii, Maffei, et Conradi diligentiam.

b) Συνθήκα Διονύσω χώρων.

gentiam. In priore itaque duplici tabula quae ad ſtatum Heracleae publicum pertinentia animaduertimus, huiusmodi ſunt.

Spartanorum inſtituto per Tarentinos tradito, magiſtratum habuere Heracleenſes ſummum eumque annuum *Ephororum* nomine, ſiue vnius ſiue plurium, quorum tamen vnus ſeu ſorte ſeu ordine erat eponymus, cuius nomen actis praeſcriberetur *c*). Alius fuit, isque et ipſe annuus, magiſtratus *Polianomorum* *d*): quos Dio cum Praefectis vrbi comparat *e*); tum quoque *Scriba publicus* (Γραμματεὺς) ex more; commemoratur quoque Γαμέτρας, hoc eſt *geometra; finitoribus agrorum* (ὁρισταῖς) additus; tum Σιταγέρται, qui ſub Polianomis rem frumentariam curabant, in certos annos, in luſtrum ſcilicet, creati *f*).

Populum Heracleenſem in tribus ac curias diuiſum fuiſſe manifeſtum fit; Spartanorum phylas et obas non male comparat Mazochius *g*). *Curias* certis *epiſemis* ſeu ſignis diſtinctas ac deſignatas fuiſſe probabile fit ſeu in clipeis ſeu in hermis ac cippis ante curiam poſitis; certe nominibus illa adiecta videmus, vt tribum Romae, demon Athenis. *h*)

 Comitia

c) v. tab. apud Mazoch. p. 145. p. 205.

d) v. p. 205. 219. 224.

e) Dio XLIII, 28. et 48.

f) v. tab. p. 208. 9.

g) Mazoch. p. 149.

h) Ita v. c. ΠΕ Καρύκειον Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτω, h. e. Apollonius Heracleti f. ex tribu, cuius nomini initium erat ΠΕ, et ex curia, cuius inſigne erat caduceus.

Comitia erant *populi, κατάκλητος ἁλία* dicta *i*), vt *comitia calata* apud Romanos; in iis agrorum finitores creatos tabula docet.

Locationem conductionem agrorum publicorum fieri videmus in perpetuum, vt emphyteuseos genus haberi possit, annua tamen mercedis pensione constituta et datis praedibus in quinquennium, h. e. in lustrum; cuius adeo vsus non Romanis solis fuit. Praedes πρώγγυω (h. e. προέγγυοι, ἔγγυοι) τοῦ σώματος dicuntur; in quo habemus vetustum Romanorum morem, vt praes seu vindex, qui pro altero spondebat, et ipse corpus suum obligaret, quandoquidem creditori debitoris non bona modo sed et corpus obnoxium erat et in compedibus ac neruo teneri poterat; hinc illa saeuitia creditorum in nexos, cui tandem obuiam itum lege Poetelia Papiria (V. C. 428.) qua omnes, qui bonam copiam iurarent, ne essent nexi, dissoluti, h. e. vt pecuniae creditae bona debitoris, non corpus obnoxium esset. Ita derogatum tabb. XII. legi.

Pensionem mercedis annuam fuisse paullo ante memorauimus. Quantum in singula iugera constitutum fuerit, subscriptum non est, summa tantum cum agrorum eorumque diuersi generis, arationis, vindemiae, pastionis, tum mercedis vniuerse apposita. Ex agris v. c. Dionyso sacris in annum redibant mercedis loco CCCCX medimni cum semisextario *k*). Soluta merces in frugibus et quidem

i) v. p. 154. et 260.

k) $\frac{1}{12}$ medimni, κάδδιχον appellabant, h. quatuor choenices, v. Mazoch. p. 134.

dem in hordeo, menſe Panemo, qui cum Julio conuenire videtur.

Menſuram publicam habuere Heracleenſes, vt ex tabula conſtat. Nec tamen genera ac nomina repetere vacat; copioſe de iis egit Mazochius. At pecuniae ſignatae genera praetermittere non poſſumus. Praeter minas enim memoratos in tabula videmus *νόμως ἀργυρίω* h. *νούμμους*, numos *l*). Fuiſſe *νοῦμμον*, qui Tarentinis quoque, forte et aliis Magnae Graeciae ciuitatibus frequentatus eſt, quartam drachmae partem, ſatis conſtat, *vnum obolum cum dimidio m*), atqui is exaequat *ſeſtertium numum* Romanorum *n*): quos adeo hoc numorum genus a Graecis ciuitatibus accepiſſe patet; intelligiturque inde etiam hoc, quod mirationem facere poteſt, cur Romani tam inaequali diuiſione in duo et dimidium aſſes vſi ſint; accommodanda ſcilicet erat argenti ſignandi et numerandi ratio ad morem Graecarum ciuitatum, quarum commerciis vtendum erat.

Multae genus, *δίκαι τριακοσταῖαι*, aliquoties in tabula memoratur; obſcurum tamen eſt, quale illud fuerit. At illud manifeſtum eſt, a Lacedaemoniis accepiſſe multa Heracleenſes etiam in ſermone ac verbis ſingulis, quorum forma omnino eſt Dorica. Inprimis notatu dignum, quod menſium nomina, quae vulgo pro Macedonicis habentur, Dorica et Laconica fuiſſe ex hac tabula intelligitur

Q 5

l) v. p. 216.

m) $1\frac{1}{2}$ oboli.

n) $2\frac{1}{2}$ aſſium, mox quatuor aſſibus aeſtimatum.

ligitur, in qua Panemus, qui cum Julio, et Apellaeus memoratur, qui cum Decembre comparari ſolet *o*).

Iam ex his hactenus diſputatis intelligi poteſt illud quoque: in tenuibus quamuis antiquitatis reliquiis, quandoquidem integra nobis tam pauca ſeruauit fortuna, reperiri poſſe multa, modo ſit qui callide inquirendi artem teneat aut otio abundet.

Enimuero ne ſermonem nimium producendo moleſti ſimus, progrediendum nunc eſt ad id, cuius cauſſa ſuſcepta eſt tota haec commentatio. Indicenda a nobis ſunt publice in diem craſtinum ſacra academiae noſtrae anniuerſaria, quandoquidem propitio numine ea nobis contigit felicitas, vt republica ſalua et incolumi illa redeant. Praedicanda habemus diuinae indulgentiae munera multa et ſingularia, quorum interpretem audietis academiae oratorem, rhetorices profeſſorem,

CHR. G. HEYNE,

cui prouincia haec orationis habendae ex more eſt tradita, in qua pauca praemittet ad nobile illud Ciceronis dictum: *neminem virum magnum ſine aliquo afflatu diuino vnquam fuiſſe p*). Inter reliqua quae proſperum

o) Alia omittimus, quae propter Doriſmum notatu digna ſunt. *Φίντια* pro aurigationis loco habebat ex loco Pindari et eius Schol. male accepto (Olymp. VI, 37.) Mazochius; ſed cauſſam ipſe mox deſeruit; nam *πὰρ τὰ Φιντία* ſunt *παρὰ τὰ τοῦ Φιντίου* ſc. *χρήματα*. Ita et *τὰ τῶ Ἡρωίδα* et *τὰ Ἡρωίδεια* de agro Herodae alicuius accipienda ſunt.

p) Cic. N. D. II, 66.

prosperum rerum et secundum cursum declarare possint, munificentiae regiae genus publice commemorabit, cum Indulgentissimi nostri Regis imaginem ex marmore perquam affabre elaboratam, academiae dono miserit publico loco in bibliotheca Regio-Academica ponendam, Regina SOPHIA CHARLOTTA, dulcissimum ciuibus, et orbi terrarum carissimum nomen; vt adeo munus per se splendidum mirum quantum splendoris ex duplici dote habeat, quod et ab Optima Regina profectum et Optimum Regem ad viuum expressum exhibet. Quae nostra sollennia, cum ipsa pompa, quae ad templum academicum ducetur, vt Comites illustrissimi, vosque genere, et, quae generis splendore potior habenda, indole et ingenio ac morum honestate, ornatissimi Ciues, vestrae frequentiae tanquam luce fulgeat, hac ipsa tabula proposita nostrisque precibus humanissimis efficere voluimus. P.P. in Georgia Augusta d. XVI. Sept. cIↃIↃCCLXXVI.

XIV.

Commilitones, laudi ac praeconio veſtrae virtutis vt cedat aequum eſt, cum, pro ſemeſtri magiſtratu, quem lex mandare ſolet, continuati per ſeſquialterum annum faſces declarent ſaltem hoc, veſtrum obſequium, veſtramque obſeruantiam ac modeſtiam fuiſſe tam eximiam, rerumque noſtrarum ſtatum difficultatibus et moleſtiis, quae turbidorum ingeniorum et inutilium ciuium fraude creari plerumque ſolent, tam parum impeditum ac vexatum, vt nihil eſſe videretur, cur aut eum, qui magiſtratum ſummum academicum gereret, honoris mandati poeniteret, aut ſummi rerum noſtrarum Curatores onus hoc ab his humeris, qui illud ſuſtinebant, amouendum eſſe cenſerent. Saltem curae noſtrae ac vigiliae tam felices habuere ſucceſſus, vt res florentes ac validae tradi poſſint ei, qui nunc in magiſtratus vices more ac lege eſt ſucceſſurus. Transferentur enim die craſtino faſces academici in domum Viri Experientiſſimi omnique humanitatis laude florentiſſimi,

ERNESTI GODOFREDI BALDINGERI.

Cum de ſtudiis veſtris, Commilitones, in Virum veſtro amore veſtraque obſeruantia digniſſimum iam ſatis conſtare arbitremur: certam et exploratam fouemus ſpem, fore, vt vos laudem praeclare partam tueri, legumque obſequium ac vitae officiique ſanctitatem praeſtare tanto magis cordi curaeque habere velitis, quo turpior eſſe ſolet laudis, quam ſemel aſſequuti eramus, amiſſio, retinendae contra pertinacia honorificentior et glorioſior.

Cum

Cum interea, vt ſtudia veſtra acuamus, Ciues, in hac ipſa tabula, in qua, vt craſtino die fauſtis noui magiſtratus auſpiciis frequentes adeſſe velitis, edicimus, de re aliqua docta et ad communia ſtudia ſpectante, nonnulla praefaminis loco diſputare mos ac lex iubeat: pertexere placet telam, quam aliquoties abruptam iterum conglutinatam retractauimus, de rebus publicis per Magnam Graeciam earumque inſtitutis ac legibus, eamque aut conficere nunc, aut, ſi res minus ita fert, prorſus ſeponere conſtituimus.

Subſtitit noſtra inquirendi et inueſtigandi ſedulitas in *Dorici generis* coloniis, et quidem in *Tarentinis* eorumque colonis *Heracleenſibus*. Supereſt itaque, vt adiiciamus ea, quae de ceteris Doricae ſtirpis ciuitatibus erui poſſunt. Recenſebimus autem haec omnia breuiter et ſtrictim, vt ne, dum ſingula nimis diligenter perſequimur, aut rerum ſumma e manibus elabatur, aut ad legentium taedium protrahatur oratio *).

A *Lacedaemoniis* ductos vidimus *Tarentinos*: cum profecti eſſent in ea loca Partheniae iam ſub Ol. XVIII,

*) In vrbibus Siciliae curioſius et copioſius illuſtrandis eo minus operam noſtram collocamus, quo notiora haec ſunt et aliorum opera tractata: inprimis Cluverii, d'Orvillii, praeter ſcriptores e popularibus. In prolegomenis Principis Caſtelli ad Inſcriptt. Siciliae iterum loca Thucydidis et Scymni Chii exſcripta et appoſita ſunt. Itaque nec numis diligenter enotandis laboramus. Nam propoſitum erat ea perſequi, quae obſcura, aut neglecta, aut minus ſubtili iudicio videbantur eſſe exacta, ita vt, quid inde confici et intelligi poſſet, non eſſet animaduerſum.

XVIII, 2. a. C. 707. Tarentinorum colonia fuit *Heraclea* sub Ol. LXXXVI, 4. et a. C. 433 deducta.

Altera coloniarum Doricarum stirps a *Corinthiis* fuit oriunda. Corinthus enim, etsi initio ab Aeolibus esset habitata, reditu tamen Heraclidarum in Peloponnesum facto, ab Alete occupata Doriensibus cessit (Thucyd. IV, 42. Pausan. II, 4. p. 120) circa 1100 a. C. cumque regibus ab eo ortis aliquamdiu paruisset, in Bacchiadarum potestatem venit a. C. 779. vt regeretur Senatu CC virorum ex ea gente constituto. Successit Cypselidarum dominatio Ol. XXX, 2, a. C. 659. eaque deiecta (a. C. 584. Ol. XLIX, 1. Lacedaemoniis opitulantibus, vt ex Plutarcho Opp. To. II. p. 859. D. assequi licet) populare imperium est constitutum *a*). Iam hoc

a) Phidonem laudat Corinthium vnum ex antiquissimis legumlatoribus Aristoteles de Rep. lib. II, 6. p. 240 H. ed. Genev. nec tamen temporum notatione adiecta vlla. Potuit adeo alterius ciuitatis esse quam Corinthiorum; potuit etiam commentari tantum de legibus. Phidon Cumae Aeolidis legislator proditur in fragm. Heraclidis (p. 22) *Φείδων, ἀνὴρ δόκιμος, πλείοσι μετέδωκε τῆς πολιτείας· νόμον θεὶς ἐπάναγκες ἕκαστον τρέφειν ἵππον. Προμηθεὺς δέ τις, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἱκανὸς εἰπεῖν, χιλίοις παρέδωκε τὴν πολιτείαν.* Nam Phidon Argis ab Aristotele in *πολιτείαις* memoratus ap. Polluc. X, 48. esse vix potuit; is enim fuit idem, qui tyrannidem occupauit: Aristot. de Rep. V, 10. p. 538. C. Etsi et inter hos fuere, qui bonas leges conderent: exemplo est apud ipsos Corinthios Periander: cuius leges haud malae recensentur in Heraclidis fragm. p. 16. Summam probabat omnium bonorum aequalitatem, adeoque multo magis agrorum portiones aequas, quae libertatis in statu populari fundum facere videntur.

hoc idem reip. administrandae genus in coloniis Corinthiorum seruatum esse ex more probabile fit, aristocraticum quidem in antiquioribus, democraticum autem in serioribus; temperatum tamen et circumscriptum; vt vel ex Plutarcho colligas in Dione p. 981. D. Posuimus autem annos ex vulgari computandi ratione, cuius fundus est Euseb. et Aristot. Rep. V, 12.

Ceterum coloniarum numero felix fuit Corinthus. Praeter Corcyram enim, Epidamnum *b*), Leucadem, Anactorium, Ambraciam, fuere extra Graeciae fines aliae, quarum nobilissimae *Syracusae*, ab Archia ex Heraclidis oriundo deductae, paullo post Naxum a Chalcidensibus conditam, adeoque anno tertio Ol. V. seu, quod melius ad Thucydidis rationes constituas, Ol. XI, 2. *c*) [Thucyd. VI, 3.]; nec facile vno eodemque anno absolui potuere vrbium condendarum primordia. Dorici generis ac sermonis fuisse Syracusas, inter omnes constat. Assumserat etiam Archias alios Dorienses, qui ad promontorium Italiae Zephyrium adhaeserant. (Scymnus Chius v. 277 sqq.) Δωρίζειν autem Syracusanis fuisse domesticum, vel ex nobili Theocriti loco teneri potest (Id. XV, v. 91-93). Varius fuit reipublicae status: aristocraticus quidem ab initio; id quod colligimus ex Herodoto (lib. VII, 155).

b) Epidamniorum legem laudat Montesquieu lib. IV, 6. ex perperam accepto Plutarchi loco, quem inuenias To. II. opp. p. 297. E.

c) a. C. 735. De his satis copiose actum a viris doctis ad Marm. Arundel. tum a Dodwello et al. cf. Simson. Chronic. 3272. Caussa autem Archiae in coloniam profecti a flagitio ducta erat: v. Diodor. Exc. T. II. ed. Wess. p. 548 extr. et ibi Wessel.

155). Cum plebs aduerſus optimates turbas concitaſſet *); Gelo rex eſt conſtitutus circa Olymp. LXXII, 2. a. C. 491. Succeſſere fratres Hiero et Thraſybulus; quo eiecto popularis ſtatus reſtitutus (Diodor. XI, 68.) Ol. LXXVIII, 3. (a. C. 466.) varias habuit viciſſitudines, cum vix vnquam deeſſent, qui regnum affectarent: inter quos reginam Philiſtidem fuiſſe numi docent. Emendatus ciuilis ſtatus mox Diocle leges ferente Ol. XCII, 1. a. C. 412 †); cumque eum magiſtratus ſortito legendos conſtituiſſe audiamus, ad popularem eum formam procliuiorem fuiſſe probabile fit (v. Diodor. XIII, 34. 35. cf. Ariſtot. de Rep. V, 4. p. 522 E. qui diſerte ait, politiam in democratiam eſſe mutatam.) Nec tamen valuit legum vis aduerſus malas Dionyſii artes, quibus ille paullo poſt tyrannidem eſt conſequutus Ol. XCIII, 3. a. C. 406. (Diod. XIII, 96). Cum Dionyſio iuniore eiecto ſeditionibus, inter quarum cauſſas refert Ariſtoteles de Rep. V, 3. quod peregrini et mercenarii milites ciues facti erant, modum ſtatuere nequirent Syracuſani, ad Corinthios, tanquam ad parentes liberi, conuerſi precibus ſuis impetrarunt, vt Timoleon mitteretur Ol.

*) Forte ea de cauſſa, quam Ariſtoteles refert de Rep. V, 4. pr. vt doceat, verti resp. interdum paruis de cauſſis.

†) De his legibus haec ex Diodoro conſtant: fuiſſe poenas improbitatis conſtitutas acerbiſſimas, definitas tamen curioſe, et ex merito cauſſae. tum eas breuitate orationis et obſcuritate laboraſſe. ἐστὶ δὲ κατὰ τὴν λέξιν σύντομος, καὶ πολλὴν τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἀπολιπὼν ἀναθεώρησιν.

Ol. CVIII, 3. a. C. 346. qui popularem reip. formam ad Dioclis maxime legum exemplum restituit: Cephalo vsus Corinthio, viro docto ac prudenti (v. Diodor. XIV, 70 et 82.) „Priuatorum quoque contractuum iura et cetera diligenter ordinans, in hoc maxime operam dedit, vt aequalitatem instauraret.„ Haec quidem maxime ad Dioclis exemplum; at quae ad reip. administrationem pertinebant, ea de suo iudicio constituit.„ Nouis iterum seditionibus vexata ciuitas Agathoclem regem accepit Ol. CXV, 4. a. C. 317. Recruduerunt turbae post eius mortem, arcessito quoque in Siciliam Pyrrho rege, donec Hieroni summa rerum tradita est Ol. CXXVII, 4. a. C. 269. quo tempore Polydorum aliquem veteres Dioclis leges, propterea *quod prisca lingua conscriptae difficiles intellectu essent*, retractasse constat (v. Diod. XIII, 35). Possunt vtique leges nonnullae et instituta Syracusanorum memorari, sed vt plerumque difficile dictu sit, ad quod tempus et ad quem auctorem ea sint reuocanda *d*). Sufficiant hae tanquam lineae ductae eorum, quae de hac ciuitate singulari libro essent exponenda.

Condide-

d) v. c. apud Athen. XII. p. 521. B. *ne feminae auro, florido colore et purpura vterentur, nisi quae se scortorum loco esse profiteri vellent* (similem supra in Locrensium legibus vidimus p. 33. 34.) Cum e Phylarchi historiis petitus sit is locus, qui res Syracusanas a Pyrrhi inde discessu erat exorsus; incertum sit, an ex superioribus temporibus res retracta fuerit. Luxu autem et ipsi Syracusani infames fuere: v. c. Athen. XII. p. 527. C. quod tamen ad tyrannorum tempora spectare videtur.

Condiderant autem Syracuſani et ipſi colonias in auſtrali inſulae parte (Thucydide auctore VI, 5.) *Acras*, LXX annis poſt Syracuſas conditas, adeoque Ol. XXVIII, 4. a. C. 665. et XX annis poſt, adeoque Ol. XXXIII, 4. a. C. 645 *Caſmenas*; tandem anno a Syracuſis conditis CXXXV *Camarinam*, Ol. XLV, 1. a. C. 600. Euerſa eſt Camarina, quoniam obſequium detrectauerat, ab ipſis conditoribus annis XXXXVI poſt (hoc eſt Ol. LVI, 3. a. C. 554.), vt e Scymno diſcimus (v. 293, 4. 5.). Iterum eam condidit Hippocrates Gelae tyrannus (paullo ante Ol. LXXII, 3.) ſed et hac a Gelone euerſa, deducta eſt paullo poſt colonia tertia (v. Thucyd. l. l. Herodot. VII, 154-156.) iterum aucta ſub Ol. CX, 2. (Diodor. XVI, 82. extr.). Omittimus in hoc cenſu vrbes ſerius ciuibus frequentatas, vt Timoleontis opera ſub Ol. CX, 2. Agyrinam (Diod. eod. loco).

Megarenſes, qui et ipſi inter Dores fuere, *Hyblam* ſeu *Megara* condidiſſe, ſub ea ſtatim tempora, cum Naxus a Chalcidenſibus habitari coepiſſet, adeoque ſub Ol. XI. e Scymno colligimus *e*). *Hyblaeos Megarenſes* intelligendos eſſe manifeſtum fit; et diſertior eſt in eam rem Thucydidis locus (l. VI, 4.), in quo eos conditos ait eſſe annis CCXXXXV antequam a Gelone Syracuſano moenibus expellerentur, id quod ad Ol. XI. calculos reuocat. Lamis is, qui Megaris in Atticae finibus coloniam adduxerat, primo Trotilum tenuerat, cumque Leontinos mox conceſſiſſet, inde eiectus, Thapſum

 condi-

e) Scymnus v. 276. Οἱ Χαλκιδεῖς κτίζουσι Νάξον· οἱ Μεγαρεῖς δὲ τὴν Ὕβλαν.

condiderat: qua post eius mortem relicta, digressi erant illi qui Megara inhabitarunt. Habemus itaque et *Thapsum* inter ciuitates Doricae originis. Syracusanorum ditioni eam mox subiectam fuisse vicinia vrbis credere iubet.

Rhodiorum coloniae non minus ad Doricum genus sunt referendae: nam Rhodios et Dorica stirpe fuisse ortos et Dorice loquutos nota res est. Fuit ex hoc genere *Gela*, quam annis a Syracusis conditis XXXXV (Ol. XXII, 3. a. C. 690) deduxere Antiphemus Rhodo et Entimus Creta colonis adductis (v. Thucyd. VI, 4. Herod. VII, 153. Scalig. ad Euseb. p. 80.). Dorica instituta eam tenuisse Thucydides diserte tradit *f*). Gela profecti sunt CVIII annis post, (Ol. XLIX. 3. a. C. 582.) qui *Agrigentum* condiderunt, Aristonous et Pystilus. Impertita iis eadem instituta Dorica *g*). Ex *Agrigentinorum* rep. vnum hoc habemus, quod Pollux IV, 174 et IX, 80. ex Aristot. tradit, XXX λιτρῶν, quae totidem oboli sunt, multam apud eos fuisse. *Gelae* resp. in Aristotelis πολιτείαις fuit, vt fere plerarumque ceterarum ciuitatum: quae si superessent, melius nobis de caussis constaret, cur nulla earum fuit, quae non tyrannos suos aliquando nacta esset: etsi facile intelligitur, in omni rep. populari, etiam optime temperata, si opulentia partis alicuius ciuium,

f) Thucyd. VI, 4: *νόμιμα δὲ Δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς.* de iis v. ad Pindar, Pyth. I, 118.

g) Thucyd. VI, 4. add. Scymnus 291. Itaque apud Agrigentinos religio Jovis Atabyrii erat a Rhodiis deducta. Polyb. IX, 21. Fertilitatem agri et ex ea diuitias et luxum praedicant Polyb. et Diodor.

ciuium, aut certae claſſis opes inualuere, neceſſario ad oligarchiam et tyrannidem res ſe inclinare. In Italia Rhodiorum colonias memoratas legimus *Parthenopen* et *Salapiam* in Apulia *h*).

Sed

h) Hanc Elpias cum Cois condidit: Strab. XIV. p. 967 B. Congeſſit pleraque quae huc faciunt Meurſ in Rhodo I, 18. nec tamen vbique ſatis ſubtiliter. Difficultatem haud paruam facit Rhodiorum colonia modo circa Sirin fl. modo circa Sybarin fl. memorata. Loca ſunt ap. Strabon. VI. p. 405 C. XIV. p. 967 B. et Mirab. Audit. c. 115. Quae ex his locis colligimus, haec ſunt: fuiſſe qui traderent, Rhodios ad loca circa Sirin acceſſiſſe et ibi vrbem Sybarin tenuiſſe, quam alii cum Sybari fl. et vrbe Sybari ad eum ſita, adeoque ab altera illa diuerſa, permutarunt; repetita narratio ex erroribus Tlepolemi, qui occiſo Licymnio Argis fugerat, et poſt varios errores, quos poeta aliquis ornaſſe et amplificaſſe videtur, Rhodum appulerat: v. Apollod. II, 8. 2. et Not. Adſcribemus loca: et primo quidem ex Mirab. Audit. 115. Philoctеten ſepultum eſſe ad Sybarin fluuium: *βοηθήσαντα Ῥοδίοις τοῖς μετὰ Τληπολέμου εἰς τοὺς ἐκεῖ τόπους ἀπενεχθεῖσι, καὶ μάχην συνάψασι πρὸς τοὺς ἐνοικοῦντας ἐκείνην τὴν χώραν.* Iam Strabo XIV. p. 967 B. vbi de Rhodo: *Ἔνιοι δὲ τῶν Ῥοδίων καὶ περὶ Σύβαριν ᾤκησαν κατὰ τὴν Χωνίαν* (vt legendum pro *Χαονίαν*. nam Chones cum Oenotriis loca inhabitarunt: conf. Proluſ. XIII. *e*). Tertius locus, ap. Strab. VI. p. 405. C. impeditus eſt: Egerat de antiqua vrbe Siri: *Τινὲς δὲ καὶ Ῥοδίων κτίσμα φασὶ καὶ τὴν Σειρῖτιν καὶ τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν.* Quae ſi ſic accipiuntur vt ſint: „Quidam et Siritidem et Sybarin ad Teuthrantem Rhodiorum colonias faciunt„ ab omni rerum fide abhorrent; nec Teuthras fl. notus eſt in his locis. Sed pro *Σειρῖτιν* probabile ſit legendum *Σεῖριν* l. *Σεῖριν*, nam vtrumque vſus fert; tum *τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν* intelligere licet *coloniam auctore ac ductore Teuthrante Rhodio conditam:* vt adeo narratum eſſe neceſſe ſit, „Sybarin et ipſam aliquando a Rhodiis conditam fuiſſe.„ Liceret forte cogitare de altera Sybari inter Hydrun-

tem

Sed et *Meſſanam* ad Doricum genus ſpectaſſe neceſſe eſt, ex quo Meſſenii eam occuparunt: cum antea, Zancle dicta, Chalcidicae ſtirpis fuiſſet (v. inf.). Eius colonia fuit *Pyxus*, ſeu *Buxentum* in Lucanis (Strabo VI. p. 388. A. B.) ſub Ol. LXXVII, 2. a Micytho deducta: Diod. XI, 59 extr. Etiam *Tyndaris* in Sicilia Meſſenios colonos habuit (Diod. XIV, 78.).

Tandem commemoranda *Lipara* inſula, quam colonia a *Cnidiis* deducta inſederat (vid. Scymnus 261. 2. Diodor. V, 9. Strabo VI. p. 422. B.).

Locros, de quibus ſuo tempore egimus *), an inter Dores referre liceat, dubitari poteſt. Nam Locri, a quibus originem habuere, Aeolicae ſtirpi annumerandi ſunt. Dorico quidem ſermone eos vſos eſſe docuit Bentleius †). Sed Aeolicum genus plerumque in Doricum ſermonem et inſtituta abiiſſe, etiam aliis exemplis obſeruaſſe nobis videmur; et adhaeſerant Locris Epizephyriis aliquando coloni ex Lacedaemoniis, Polydoro regnante, adeoque

tem et Brundufium fita, quam Pauſan. II, 19. p. 409. narrat poſthaec *Lupiam* dictam. v. ſup. Proluſ. VII. extr. not. *x*). Ita coniiciat aliquis ἐφ' vel ἐπὶ Ὑδροῦντος Σύβαριν in Strabone fuiſſe ſcriptum. Verum hoc eſt hariolari; nec quicquam hinc efficitur, cui ſatis firmiter inſiſtas. Paullo ante haec Strabonis verba locus ille καὶ τὸ τῶν Τρωάδων — δυνατὸν ὂν male inculcatus eſt e margine et retrahendus ad p. 402. vbi de mulieribus Troianis, quae naues combuſſere, agebatur.

*) ſup. p. 46 ſq. et an inter Dores referendi ſint p. 48. 49.

†) *Diſſ. upon Phalaris.* p. 355–58.

adeoque a. C. 724. *i*). A Locris conditus in adverso Italiae littore, quod ad occidentem spectat, *Hippo*, quem Bruttiis, qui occupauerant, ademtum Romani *Vibonam Valentiam* nuncuparunt (v. Scymn. 307. Strab. VI. p. 393 C.). Etiam *Medma* a Locris condita (Scymnus ibid. et Strabo p. 394 B.)

Doriensibus annumeranda est, si Solinum *k*) audimus, *Posidonia* seu *Paestum*, quod, non tam inuentis, quam diligentius inspectis ruinis, a viginti inde annis clarum nomen habet. Grauior tamen est Scymni Chii auctoritas *l*), tum expressa Strabonis *m*), qua Sybaritis Paesti primordia tribuuntur, vt adeo in Achaica stirpe illa relinquenda sit. Sane Dorici sermonis vsum fuisse Paestanis numi docent, in quibus ipsum eorum nomen Dorice, etsi mira cum varietate, scribitur; potuit tamen sermo Doricus serius adsciscí, potuit esse communis Achaeis, quorum sermonem aliunde parum cognitum habemus, etsi eum Dorico propiorem fuisse, multa persuadent vt credamus; tum vero iis, qui Sybarin condiderant, adiuncti fuere Troezenii: iam autem

 Troezen

i) Pausan. III, 3.

k) Solin. c. 2. *Paestum a Dorensibus*, sc. constitutum.

l) v. 245. ex certissima Salmasii emendatione: *ἣν φασι Συβαρίτας ἀποικίσαι ποτὲ*, cum *Συμβρίτην* vel *Συμβρίτας* ante legeretur.

m) Strabo V. p. 384. cuius verba male a Mazochio Tab. Heracl. p. 409. post alios vexata sic accipi debent ex sermonis vsu et lege: „Sybaritas ad mare ab initio locum muniisse, inde colonos mox ad interiorem locum se contulisse, scilicet eundem, quem Posidonia condita occupabat. Postea Lucanos vrbem in potestatem suam redegisse, iisque eam ademtam esse a Romanis.„

Troezen in Dorum poteſtatem ſub Heraclidarum reditum venerat. Retinuere iidem Sybaritae a Troezeniis Neptuni religionem, quam Paeſtani quoque in numis ſeruauere, Neptuno fere tridentem in iis iaculante expreſſo. Quo tempore Sybaritae Poſidoniam antea a barbaris habitatam munierint, non conſtat; citra Ol. LXVII, 2. 3. a. C. 510 tamen primordia vrbis retrahi nequeunt *). Artibus eam et opibus floruiſſe declarant ipſae ruinae et numi. Reliqua de ea ciuitate paucis perſequi non pigebit *n*). Non conſtat quo tempore Poſidonia ſub Lucanorum ditionem ceſſerit; etſi ceſſiſſe ſatis conſtat: Strabo VI. p. 390. 1. Nondum *Lucani* haec loca inſederant tum, cum Graeci oram Tarentini ſinus occuparent: id. p. 388 C. Verum Samnites, cum nimis laetis ſobolis incrementis florerent, miſere qui ab orientali Silari fl. parte agros inſiderent (ibid. p. 389 A.) Oenotris ſeu Chonibus expulſis; adeoque nec Graeci tum in interiora terrae verſus occidentale Italiae inferioris littus proceſſerunt.

Circa

*) Ante L. Olympiadem conditam eſſe, contendit d'Hancarville ex formis in numis p. 194 5. 6. T. IV. *Vaſi Etruſchi* et in *Recherches* l. c. p. 463 ſq. argumento nimis incerto et lubrico.

n) Ii, qui feciſſe otium videri debebant, errorum et commentorum plurimorum profligandorum taedium reliquerunt, auctores, inquam, qui de ruinis Paeſtanis egere, inprimis *Th. Maior*, et is, quem ſequutus eſt, Mazochius in tabb. Heracl. Collectan. I. p. 507 ſqq. tum *Goſſe* Paeſt. Origg. et, qui omnes multis paraſangis antecedere videri voluit, *Paullus Antonius Paoli* in Diſſertationibus Paeſtanis. Actum eſt de hiſce ſcriptis diligenter in *Recenſibus litterariis Gottingenſ.*

Circa Ol. LXXXV, 3. ante C. N. 438. V. C. 316. Samnites Campaniae fines adorti Etruscos colonos expulere; forte inde latius progressi finitima obsederunt. Cum Romanis nihil ipsis fuit ante V. C. 428. ante C. 326 *) Liv. VIII, 25. Enimuero Graecas ciuitates Lucani iam sub Ol. XCVI, 4. ante C. N. 393. coepere vexare, inde hae communi aduersus eos foedere iungi: Diod. XIV, 91. dum Dionysius, earum libertati imminens cum Lucanis foedus faceret Ol. XCVII, 3. ibid. c. 100. hinc Lucani in Thuriorum fines excurrere, et eodem anno praelio facto magna clade Graecorum copias afficere (c. 101. 2.). Ab his itaque temporibus magnum fuit *Lucanorum* nomen **); et tum factum probabile fit, vt Posidoniam cum aliis Graecis ciuitatibus, vt Velia, occuparent. Nec tamen Graecae litterae et artes statim videntur esse abolitae; nisi forte inter bellorum tempestates †). Lucani enim finitima armis aggressi vltra Crimisam et Metapontum excurrerunt. Interea Lucanorum fugitiui *Bruttii* latrociniis aucti in populum coaluerant: Diod. XIV, 15. Ol. CVI, 1. a. C. 356. Vt Lucanorum viribus

R 5 resistere-

*) Pessime Lucanorum cum Romanis foedus retrahunt ad V. C. 396. e loco Polybii II, 24. qui ad V. C. 529. spectat.

**) Lucani, Λευκανοί, populari rep. vsi; magistratibus constitutis, a quibus, si bellum esset, Imperator prodi solebat Strab. VI, p. 391. A. cf. Liv. X, 18. Regem Lamiscum narrat Heraclides in fragm.

†) Pythagorae tamen aetate omnia haec posteriora sunt; nec Ocellus Lucanus esse potuit, si eius aequalis fuit; siquidem Pythagoras diem obiit Olymp. LXVIII vel LXIX. Anteuertit quoque Lucanorum tempora Parmenidis et Zenonis aetas.

resisteretur, accitus fuit in Italiam Alexander Molossus Ol. CXII, 1. ante C. 332. cui escensionem facienti in littore Paestano obuii facti Lucani cum Samnitibus victi sunt: Liv. VIII, 17. add. c. 24. v. Froelich. reg. vet. num. p. 32. Vt ne ea, quae Pyrrhus cum Lucanis gessit, aut arma cum Romanis collata, attingam, illud vnum memorabo, Romanos bello Samnitico ac Tarentino simul de Lucanis ac Bruttiis triumphasse, victores in captam Posidoniam coloniam deduxisse V. C. 481. C. Fabio Dorsone et C. Claudio II. Coss. Liv. Epit. 14. Vellej. I, 14. Inde sub Romanorum ditione omnia sic coaluere, vt nec Graecos, nec Lucanos, Bruttios, Samnitesque, his in locis discernere liceret: Strab. VI. p. 389. C. Posidoniam iam circa a. ante C. N. 300. Ol. CXX. ἐκβαρβαρῶσθαι, et sermonem cum institutis Graecis exuisse, Aristoxeni philosophi Tarentini querela constat apud Athenaeum XIV, 7. D. De Lucania spissus est liber *Iosephi Antonini de S. Biase.*

Numerosa est coloniarum familia *Chalcidici generis*, Chalcide Euboeae oriunda. Ab hac enim coloniae fuere deductae plurimae, cum aliis in locis, inprimis in Macedoniae parte, quae olim Thraciae accensebatur *o*), tum in Sicilia, Theocle quidem duce, ea, quam omnium, quas recitat, vetustissimam appellat Thucydides (lib. VI. c. 3.), *Naxus*, anno

o) Ex his maxime insignis erat Chalcis, cuius legumlatorem Androdamantem Rheginum laudat Aristoteles de Rep. II, 12. (10) extr.

anno ante Syracusas conditas *p*) proximo (Thucyd. l. l. Scymnus 271. etsi Eusebii Chronicon tres annos interponit). Iidem Chalcidenses, Theocle duce, quinto a Syracusis conditis anno, *Leontinos* (Thucyd. VI, 3. Scymnus 282.) et postea *Catanam* condiderunt (Thucyd. ibid. Scymnus 285).

Antecesserunt tamen hanc ipsam Naxum *Cumae* in Italia, quarum origines ipsam Ionicarum et Aeolicarum coloniarum in Asiam deductionem exuperant; Strabo quidem (lib. V. p. 372. B.) omnium Sicularum et Italicarum coloniarum vetustissimam appellat. Conditores erant alter Hippocles Cumis Euboeae, alter Megasthenes Chalcide oriundus *q*). Ex Eusebianis calculis profectio assignatur anno a. C. 1050. supputo subtiliore facile reuocanda ad a. C. 1031. Accessisse tamen Aeolenses ex Scymno discimus v. 238. Magnas illa ciuitas adepta opes, maritimas inprimis, Etruscos quoque nauali praelio vicit Ol. LXXVI, 3. ante C. N. 474. luxu mox et ipsa infamis v. Athen. XII. p. 528. E. Rempublicam inter optimates et populum aequa libertate

p) Adeoque Ol. XI, 1. quo ducit Scymnus egregie a Cluverio in Sicil. p 95. restitutus. Nam XV γενεαὶ XXX annorum singulae, conficiunt 450 annos, adeoque ducunt ab a 1184 ad annum a. C. 734. Eodemque reuocanda est Strabonis lectio lib. VI. p. 410. A. qui ex Ephoro sua petiit.

q) Non necesse nunc est cetera persequi inprimis post Scaligeri ad Euseb. Cluverii, Simsoni, Martorelli diligentiam: cf. ad Virgil. Aen. VI. pr. Apud Aristot. Mirab. Audit. c. 97. Cumae a Lucanis (Λευκανῶν corruptum in Λευκαδίων) occupatae dicuntur. Sed est ea lacinia ab alia manu adsuta.

tate temperatam fuiſſe ſatis conſtat: vel ex iis quae de tyrannis, qui illam ſuſtulerant, memorantur: v. Dionyſ. Halic. VII, 3. 5. et al. Capta vrbs a Campanis V. C. 334. ante C. N. 420. Cum quibus illa per deditionem in Romanorum fidem venit V. C. 409. ante C. N. 345. Data Cumanis ciuitas, primo tamen ſine ſuffragio: V. C. 416. ante C. 338. Liv. VIII, 13. facti mox municipes V. C. 539. ante C. 215. Liv. XXIII, 31. Memorabile eſt quod ad an. V. C. 574. a. C. 180. memoratum ap. Liv. XL, 42. *Cumanis eo anno petentibus permiſſum, vt publice Latine loquerentur et praeconibus Latine vendendi ius eſſet.* Lucem mutuam dat et accipit Vellej. I, 4. *Cumanos Oſca mutauit vicinia* ſcilicet iam antea ſermonem Graecum cum barbaro commutauerat; nunc in Romanum abiit. Tandem ab Auguſto colonia deducta.

Cumarum colonia nobiliſſima *Neapolis:* adſcripti mox alii Chalcidenſes (Strabo V. p. 377. A. adde Scymnum v. 251.). Diuerſa autem vrbs habuit et diuerſis temporibus repetita primordia, diuerſa quoque nomina *Parthenopes* et *Palaepoleos.* Itaque mirum non eſt, ſi Phocaeenſibus et Maſſilienſibus origines vindicat Scymnus (v. 246.) et Rhodiis Stephanus Byzant. Nam Parthenopen Rhodii condidiſſe ferebantur *qq*). Palaepolis ſtolide ſollicitatis Romanis bello petita in eorum ditionem venit V. C. 428. ante C. 326. Liv. VIII, 22. Neapolis autem, in qua Campani recepti cum Graecis

qq) v. Strabo XIV. p. 967. A. Hinc arbitramur rationem reddi poſſe, cur in antiquo apud Eckhel. V. C. Sylloge I. tab. 1. numo Neapoleos inſcriptum ſit Dorice Νεοπολιτας.

cis coaluerant, (Strabo VI. p. 377. A.) ciuitas facta Romanorum foederata: v. Liv. ibid. et XXXV, 16. quae inter omnes ciuitates Italiae plurimum Graeci instituti retinuit: Strabo l. c. Vellej. I, 4. (vbi *illis* legendum esse facile patet). Municipium Romanorum aliquando esse coepit, e lege Julia: Cic. ad Div. XIII, 30. Agrar. II, 31. pro Corn. Balbo 24. et 8. tandemque colonia Augusta facta, nec tamen citius quam sub Antoninis. Haec forte tenere malis quam somnia Martorellii persequi (in *gli Euboici secondi Abitatori della Città di Napoli* T. II.) Permixta bona et mala dedit Mazochius in Calendar. Neapol. meliora Ignarra de Palaestra Neapolit.

Nauale Cumaeorum *Dicaearchia*, Romanis Puteoli, a Samiis conditum narrabatur, Ionicae adeo originis, circa Ol. LXIII. Facta est Romanorum colonia sub tempora belli Hannibalici, Strabo VI. p. 376. A.

Ab his ipsis Cumis *Zancle* ducta, adeoque et ipsa Chalcidicae originis ciuitas. Nam ex Cumaeis nonnulli, qui maritimas praedationes egerant, escensione facta ibi consederant; accesserant mox Chalcidenses et alii Euboeenses (Thucyd. VI, 4.). Eos expulere Samii aliique Iones, qui Medos fugerant (adeoque post Ol. LXX, 3. a. C. 492.) iis eiectis submissi ab Anaxilao Rhegino conuenae: nomen vrbs nacta est Messanae a Messeniis *r*), et nunc

r) Haec Thucyd. VI, 4. De Samiis add. Herod. VI, 22. 23. VII, 164. Aristot. de Rep. V, 3. p. 520 C. Quae hic ex temporum rationibus difficultatem faciunt, molestiora sunt, quam vt hic repeti et expediri possint: vt Pausaniae

nunc Doricis ciuitatibus annumerata (v. fup. p. 262) Ol. LXXI, 4.

Zancles colonia fuit *Himera* (Thucyd. VI, 5), etfi in eam adfcripti erant Syracufani exules: vnde et lingua ex Dorica et Chalcidica mixta; obtinuerant tamen inftituta Chalcidica (ibid.). Nec adverfatur, quod Mylarum colonos Himerenfes prodit Strabo (VI. p. 418. C. adftipulante Scymno 285-8). Fuere enim *Mylae* a Zanclaeis et ipfae deductae; *Euboea* vero a Leontinis: (Strabo VI. p. 419. A.). Vtraque certe Chalcidica, vna cum *Callipoli*, quae a Naxiis fuit deducta (v. ibid.). *Tauromenium* quoque iuxta ipfam Naxum excifam conditum inter Chalcidicas ciuitates numeratur a Scymno (v. 288. add. Diod. XIV, 59. XVI, 7. cf. Cluv. Sicil. ant. lib. I. c. 7).

In Italiae extrema parte, qua Siculi tum et Morgetes habitabant (Antiochus Syrac. ap. Strabon. VI. p. 395. extr.), *Rhegium* fuit feu *Regium* *), mature

faniae IV. 23. errorem taceam: nam in Anaxilai temporibus conftituendis mirum in modum lapfi funt veteres. Pofuimus veriora nude et fine controuerfia. A Naxiis conditam Zanclen ait Strabo VI. p. 411. A. et Scymnus 282-85. qui et Samios iis fucceffiffe addit v. 292. Scilicet Naxii inter Chalcidenfes et Euboeenfes fuere, quos Thucydides acceffiffe aiebat. d'Hancaruille *Recherches* T. II. p. 443. Zanclen iam Ogygis tempore conditam ex Eufebii Chronico prodit; eique rei multa mirum in modum commentitia fuperftruit. Vnde hoc arripuerit, non apparet. Idem errorem aliorum amplectitur, et Meffanam ad Ol. XXX reuocat; his erroribus fubnixus Himeram duobus faeculis antiquiorem pronuntiat, omninoque omnem antiquitatem ita mifcet ac turbat, vt fi ille nancifceretur qui ei obtemperarent, actum foret de omni prifca hiftoria.

*) Vt in antiquis iam numis occurrit ap. Magnan. Brutt. t. 22. 24. Eckhel. Sylloge I. t. II, 1.

mature satis et statim post Eiram Messeniorum a Lacedaemoniis captam (Olympiad. XXVIII, 1. a. C. 668) conditum a Chalcidensibus, Messeniis adiunctis (v. Scymn. 310, 1. Strabo VI, p. 395 B. Heraclid. Polit. p. 26.) De his post alios egit Morisanus in Inscriptt. Regin. Nos ad nostras rationes breuiter rerum summam constituemus. Vsi sunt Rhegini statim ab condita ciuitate rep. aristocratica; electis, ex censu quidem, mille qui eam administrarent (Heraclid. l. c.). Fuere tamen ii semper ex genere Messeniorum delecti (Strabo VI, p. 395 E.). Vertit illa resp., vt fere solet, in oligarchiam, et haec in tyrannidem (Aristot. de Rep. V, 12 p. 551 B.). Anaxilaus tyrannidem occupauit Rhegii et mox Zancles, eamque tenuit per XVIII annos; cumque vita is decesserit Ol. LXXVI, 1. ante C. 476. initia regni in a. 494. Ol. LXXI, 3. incidisse in promtu est *s*) (Diod. XI, 48). Decedens ille liberorum et imperii curam reliquit liberto Micytho, qui cum fide illud liberis, vbi adoleuerant, reddidit Ol. LXXVII, 2 (Diod. XI, 66. Herod. VII, 171. Pauf. V, 26. p. 442. Iustin. IV, 2. Macrob. I, 11. p. 259 Lips.) At iuuenes, partiti inter se regnum, altero Messanam occupante, mox libidinose ac licenter agere; tum ciuibus in eos conspirantibus vrbibus expulsi exulatum abiere (Diodor. XI, 76 sub

s) Antiquiora sunt et in Ol. LXVIII vel LXIX reiicienda, quae de Pythagoreis Rhegium confugientibus, et de rep. Rheginorum per eos ordinata narrantur (Jamblich. V. P. 130. 251.) Multas vrbes illam in vicinia ditione habuisse, multasque colonias eduxisse Strabo affirmat (VI, p. 396 A. 397 A.)

fub Ol. LXXIX, 4). Agitata inde ciuitas feditionibus, aduocatisque ab altera factione veteranis ex Himera, caedes aduerfae factionis ab his facta eft crudeliffima: Juftin. IV, 3. Reftituta pofthaec, incertum quo anno, quo auctore, antiqua respubl. Occurrunt in marmoribus Prytanes et Archontes: expeditum tamen non eft facrorum hi miniftri an et magiftratus fuerint. Charondae Catanaei legibus quod vfi narrantur Rhegini (v. Heraclid. fragm. p. 26); non nifi ad haec tempora fpectare poteft. Quo ipfo manifeftum fit, non ipfum Charondam, quippe multo antiquiorem, Rhegium adire potuiffe; adfcivere Rhegini leges Charondae vndecunque tandem petitas: (cf. fup. Prolnf. VIII. extr.) Contra Androdamas Rheginus legumlator factus Chalcidenfibus Thraciae: Ariftot. de Rep. II, 12 f. Pofthaec Rhegini bello petiti a Dionyfio et ab eo obfeffi ad extrema redacti dedidere fe Ol. XCVII, 2 (Diodor. XIV, 100. 107. 111). Nec nifi Ol. CVII, 2 praefidio Dionyfii eiecto, in libertatem fe vindicant (ibid. XVI, 45.). Vulgata eft in libris hiftoricis calamitas, quam experti funt, cum ad Pyrrhi adventum perculfi metu a Romanis auxilium petiiffent; miffa enim in praefidium legio Romana cum praefecto Decio Jubellio occifis Rheginis vrbem occuparat. Liberata illa decimo hinc anno a Romanis V. C. 482. inter foederatas Romanorum fuit ciuitates, vt fui effet iuris, etfi foedere non aequo. Ex lege Julia V. C. 664. municipium Romanum facta; Auguftus vero victo Sext. Pompeio coloniam ec deduxit, vnde Regium Julium appellari coepit.

Quaeftic

Quaeſtio nunc ſuboritur, ad quodnam genus ac ſtirpem Graecorum reuocandae ſint hae Chalcidicae ciuitates. Si in Euboeae origines inquirimus, Abantes primos eam inſediſſe accipimus, qui Thraces fuere (ex Ariſtotele Strabo X. p. 686 B.) Aeolenſes inter antiquiores colonos fuiſſe e Plutarcho (Qu. Gr. Opp. To. II. p. 296 D.) diſcere licet: adhaeſerant ſcilicet nonnulli Aeoles ex iis, quos Penthilus in Aſiam deduxerat (adeoque poſt b. Troj. a. LX). Inſederant aliis in locis alii, vt Curetes, Leleges (Scymn. 571), Dryopes, ad quos Caryſti, Perrhaebi, ad quos Hiſtiaeae originem refert Scymnus (v. 576. 7). Quid? quod et Arabes Cadmi comites in Euboea ſubſtiterant (Strabo X. p. 685. 686). Omnino tamen Euboeenſes *Ionici* generis fuere habiti, partim inde ab iis, qui cum Cotho et Aeolo, Xuthi filiis, in Euboeam venerant *t*) [Plutarch. l. c.], partim ab iis, qui cum Cecrope, Erechthei filio, in inſulam traiecerant (Pauſan. I, 5. p. 13). Chalcidem vero Pandorus, Erechthei filius, Eretriam Aeclus, Athenienſes, condidiſſe ferebantur, (Scymnus 592 et 4. Strabo X, p. 685 B. add. Vellej. I, 4, 1.)

Iam quae Chalcidicarum ciuitatum inſtituta fuerint, eruere haud erit difficile. Chalcis enim optimates habuit, qui remp. gererent, Hippobotas dictos, de quibus videndi Herodotus (lib. V, 77.) et

t) Ad Cothum etiam Cerinthi origo referebatur v. Scymn. 575. Fratrem iis accenſebant Ellopem, a quo vetuſtis poetis Euboea dicta Ellopia Strabo X, p. 683. A.

et Strabo (lib. X. p. 685. 6.) et reuocarunt eundem ciuitatis adminiſtrandae morem tyrannis eiectis, quibus aliquando paruerunt Chalcidenſes *u*). v. Ariſtot. de Rep. V, 4. p. 522 E. Idem aliis locis eam πολιτείαν appellat, remp. bene temperatam ex ariſtocratia et democratia: v. V, 4. p. 522 E. V, 5. cf. ſup. Proluſ. XII. *e*).

Nec diuerſa omnino *Ionicarum* ciuitatum facies fuit: quippe quae magiſtratus fere ſuos ex optimatibus habuere. Ita de Mileto teſtatum facias ex Herodoto, et vel ex Athen. XII. p. 524 A. Ibidem ex nimia potentia magiſtratus prytaniae in tyrannidem abierat: Ariſtot. de Rep. V, 5. p. 524 E. conf. Diodor. XIII, 104. vbi ὀλιγαρχία et δῆμος opponuntur. Plura ex marmorum et numorum titulis peti poſſunt. Etiam *Maſſilia* a Phocaeenſibus condita, cuius inſtituta commemorat Strabo (lib. IV. p. 271 B.). Phocaeenſes, antequam Galliae littora adierunt, *Eleam*, ſeu Veliam, condiderant (Strabo VI. pr. Herodot. I, 167.): cui adſcripti poſtea ſunt coloni e Sybaritis: vt ſupra Proluſ. XII. p. 202.) declara-

u) Fuit harum ciuitatum fortuna communis, vt in oligarchiam, et ex hac in tyrannides inciderent, cum in reliqua Graecia, tum in Sicilia. Ariſtoteles hoc ipſe monet pluribus locis de Rep. IV, 3. pr. cum equos alere non poſſe dixiſſet praeterquam diuites, διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν ἐν ταῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν. cf. idem IV, 13. p. 506. D. Habuit Chalcis ipſa non aliam fortunam: v. Ariſtot. de Rep. V, 4. p. 522. E. et c. 12 p. 551. A. Eretrienſem oligarchiam equitum ſuſtulerat Diagoras aliquis V. 6. p. 527. E. Multo plura exempla ſunt in Sicilia. Sic Leontini Panaetium tyrannum accepere: ibid. p. 551. B.

declaratum dedimus. Fertur autem Veliensibus leges scripsisse Parmenides ciuis: Diog. Laert. IX, 23. Tandem huic generi addendum *Scylletium*, seu Scylacium, infra Cauloniam, vetustissima Atheniensium colonia habita (Strabo VI. p. 401 A. cf. ad Aen. III, 553.); accensendi quoque *Thurii*, de quibus supra accurate est disputatum. Dicas forte, Chalcidenses et Iones adeo non minus aristocratiam coluisse quam Dores. Enimuero insigne intercessit discrimen in hoc, quod in Dorici instituti ciuitatibus generis nobilitas, at apud Chalcidenses et Iones census, optimatum iura et nomen constituebat.

Praeter has colonias, in sua genera non inani, vt nobis quidem videtur, studio dispertitas, paucae aliorum sunt coloniae: et *Cretensium* quidem antiquissimae inter Iapygas *Brundisium*, (Strabo VI. p. 432. A. Justin. III, 4, 12) *Hyria* et *Salentia*. In Siculis *Heraclea Minoa*, LL. Creticis impositis. Heraclid. p. 28. A mixta autem stirpe profectos Cretas vel ex Homero facile memineris (Odyss. T, 176 sqq.).

Iapyges, qui primi extrema Italiae loca insederant, barbari fuere, Illyricae, vt probabile fit, originis; et ducunt eo Antonin. Met. 31 et 37. e Nicandro, Festus in Daunia. Fuere ex iis Messapii, Daunii: successere Graecorum coloniae. Fecere nomina locum commentis Graecorum variis: vt Messapii, qui Messapyges erant (v. Dio Cass. fragm. p. 5. Reim.) a Messapo, Neptuni f. (cf. ad Aen. VII. Exc. VIII. p. 154 (136.), Daunii a Dauno heroe Graeco ducerentur (ibid. cf. ad Aen. VII. Exc VII.);

 Lycao-

Lycaonis filios fecit ex Arcadia in Italiam profectos Nicander Iapygem, Daunum et Peucetium: v. Anton. Met. 31. Venisse in ea loca Diomedem Troia reducem, celebratissima inter Graecos fuit fama (v. ad Aen. XI. Exc. I.); gerentibus tum Dauniis bellum cum Messapiis, auxiliatus hospitibus, agros ab illis accepit, quos Doriensibus diuidit; quos adeo adduxisse putari debet cum Achiuis; nam hi tum Argos insidebant, et eos Diomedes ad Troiam duxerat. Insederant Cretenses, ex Creta seu cum Minoe, seu cum Daedalo profecti, seu Glaucum quaerere iussi (v. ad Virgil. Aeneid. VII. Exc. VIII. p. 154. (p. 136. pr. ed.). Multa Iapygum bella fuere cum Graecis, inprimis cum Tarentinis: cf. sup. Prolus. XII p. 227. Iapygas aliquando luxurie corruptos esse narrat Athenaeus lib. XII. p. 522 F. 523. Est Ant. Galatei libellus de Iapygiae limitibus insertus quoque Thes. Ital. To. IX. P. V. Antecedunt ibid. et sequuntur alii, vt Gabr. Barrii de antiquitate et situ Calabriae. Nemini tamen auctor sim, vt bonae horulae spatium his scriptoribus impendat: acumine critico et iudicio historico omnino sunt destituti.

E *Thessalia* discesserant ii, qui *Petiliam* Lucaniae, cum *Crimisa* in iisdem locis, et *Egestam* Siciliae (Strabo VI. p. 390. A. B.), ex *Aetolis* autem, qui cum Thoante venerant, ii, qui *Temesam* condiderant: (Strabo VI. p. 392. C.), tandem *Phocenses*, Epei comites, *Lagariam* non longe a Thuriis tenuisse ferebantur: (Strabo VI. p. 404. C.) *Herculanum* et *Pompeii* inter vrbes antiquitus a Graecis conditas referuntur: sed obscura est omnis de earum originibus fama. Herculanum ad Herculem

culem retrahitur ap. Dionyſ. Halic. I, 44. quod ad Pompeios transfert Solin. 8. Nimis credulus eſſet, qui tali auctoritati aliquid tribuere vellet.

Veteres *Pelasgos* et *Arcades*, qui Italiam adiere, licet quidem inter eos referre, qui primi, aut cum barbaris permixti, illa loca incoluere: inter colonias autem numerari nequeunt; neque illi ciuitates iuribus et inſtitutis deſcriptas condiderunt. Arcades quidem et ipſi legumlatores habuere; ſed multo ſerioribus aetatibus, ex quo in magnas ciuitates confluxerant: Tegeatae quidem Antiphanem, Croeſum, Tyronidam, Pyriam ap. Pauſan. VIII, 48 et Prytanim Megalopolitani apud Polyb. V, 93. Prorſus autem abiiciendae ſunt commentitiae origines Italicarum, inque his Latinarum, vrbium a Graecis indocta fraude Graecorum et Romanorum ſcriptorum repetitae: de quibus v. ad Virgil. Aen. VII. Exc. IV. VII. VIII. Nec verius dictum, quod ap. Juſtinum eſt XX, 1. *Iam Faliſci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidenſium coloni ſunt!*

Toto hoc itaque diſputationis genere et argumento, vt dimitti illud a nobis poſſit, ſummatim deſcripto, ad eas preces redimus, quas iam in principio fecimus, vt Comites Illuſtriſſimos, Commilitonesque genere et ingeniis ornatiſſimos, rogatos eſſe velimus, vt ſollennibus his, quae indicimus, pompa in templum academicum ducenda, frequentiam concilient, et iis, qui publice dicturi ſunt, faveant. P. P. Kal. Jan. cIↃIↃCCLXXVII.

XV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
GOTTFR. LESS D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXXIX.
IN A. D. XVII. SEPT. CIƆIƆCCLXXXVI.
RITE INDICIT.

Subiicitur Obseruationum ad leges et instituta rerumpublicarum Magnae Graeciae et Siciliae complementum et spicilegium.

Sollenne anniuersarium, Ciues, quod nunc rite indicimus, iam ipso annorum numero praescripto, cum *vndequinquagesimum* sit, animos vestros aduertere potest: vnus enim adhuc deficit annus, quin semisaeculare spatium, per quod academia nostra adoleuit, expletum sit. Putate itaque vos, tanquam epoptas, paruis initiis nunc ad maiora illa imbui et initiari; saltem, veluti in sacris facere mos est, vt festa sollennia antecedat cura apparatus sacri, si non castu et peruigilio, vt olim religiosus mos ferebat,

ferebat, caerimonia tamen hac religiofa, quam nunc indicimus, tanquam *parafceue*, praeludamus follennibus futuri anni, et rite operando facris mature componamus animos ad religiofum habitum, quo magnum illud femifaeculare follenne, quotquot noftrum fupererimus, fimus celebraturi. Religiofo ritu facrum huius anni tanto magis continebitur, quo in diem dominicum illud incidit; adeoque pro oratione follenni ex more recitanda habebitur a Viro plurimum Reuerendo, Theologiae Profeffore, Henr. Phil. Sextroh, ad coetum religiofe coactum e fuggeftu templi fermo, quo erigantur animi ad piam recordationem beneficiorum, quae in hanc remp. litterariam per huius anni decurfum deriuata fuere. Eft in his praecipuum illud, quod Iuuentutis principes, clementiffimi noftri Regis tres filios, noftrae curae traditos, in medio noftrum videmus ad praeclaram fpem adolefcere. Nec defuere reliqua bona, quibus academiarum felicitas aut continetur aut cenfetur: in his frequentia ciuium, difciplina academica integra, docentium et difcentium ftudium, contentio et ardor. E noftro Profefforio ordine nemo per hunc annum numerum imminuit. Ad vota itaque numini O. M. pia et grata mente perfoluenda, Ciues, templum academicum hora folita cafte pieque adite, et, quae pietatis veftrae feu excitandae feu alendae et fouendae cauffa dicentur, ita audite, vt ad animos veftros ea vim habuiffe intelligi poffit.

Nos interea agamus id, quod mos et inftitutum reip. noftrae academicae nobis imponit, vt

proludamus ſollenni craſtino diſputatione aliqua e communibus ſtudiis depromta aut facile ad illa revocanda. Cumque meminerimus, ad ea, quae ante hos XX fere annos *de rerum publicarum Magnae Graeciae ac Siciliae deſcriptione, legibus et inſtitutis*, commentari inceperamus *a*), ſupereſſe nonnulla monitu ſeu neceſſaria ſeu vtilia: ne quid a nobis ad priorem hanc ſaeculi academici partem ſpectans inchoatum relinquatur, aut in alterum ſemiſaecularem decurſum differatur, ſubiiciemus hic nonnulla, quae partim *ex iis*, quae ſuis temporibus diſputata ſunt, *in vnum cogi et colligi*, aut *nouae annotationi* locum facere poſſunt. Praemittemus his *litterariam* partem; fuere enim *ſcriptores*, qui partim *respublicas*, partim *leges et inſtituta* deſcripſere.

Quantum quidem reperimus, primus in hoc genere verum vidit *Ariſtoteles:* cuius de republica (Πολιτικῶν) libros VIII ſeruatos nobis eſſe etſi gratulamur, periit tamen alterum eius opus longe vtiliſſimum, quod tanquam fundum ei ſubſtruxerat, omnem multorum temporum memoriam variosque Graecarum rerump. conatus, experimenta et commenta, quibus ad certa huius diſciplinae legumlatoriae

a) Commentationes erant XIV. Scilicet de *LL. Locris ſcriptis a Zaleuco* I. II. 1767. *LL. Charondae* I–IV 1768. 69. 70. *Inſtituta et LL. Sybaritarum et Thuriorum* I–III. 1771. 72. *Crotoniatarum* 1774. *reliquarum Achaici iuris ciuitatum* 1774. *Dorienſium*, et in his *Tarentinorum* 1775. *Heraclienſium* 1776. *coloniarumque a Corinthiis, Rhodiis, Meſſeniis deductarum*; tandem *Chalcidici generis reliquarumque ſtirpium coloniarum* 1777.

riae principia constituenda perueniretur, Πολιτεῖαι inquam, seu Respublicae descriptae, CLVIII secundum Laert. V, 27. seu CCL vt alii tradunt, admixtis forte aliis aliorum *b*). Quantum ex Laertio colligas, opus diremtum fuit *in ciuitates democraticas, oligarchicas, aristocraticas et tyrannicas.* Quo consilio Aristoteles ad hoc opus descenderit, patefit extremis verbis librorum de Moribus (lib. X. extr.). Adhuc Sophistae et Rhetores de legibus et ciuitate praeceperant, ipsi nullo reip. administrandae vsu instructi *c*). Vt igitur recte de rep. instituenda disputari posset, vsum rerum hactenus consuluit, vt exempla colligeret, fata, caussas, vitia et euentus, notaret, atque inde tandem de rerum summa praecepta eliceret, secundum ea, quibus institutis vnaquaeque resp. quibusque legibus ac moribus temperata melius an deterius rebus suis consuluerat. Videntur adeo Πολιτεῖαι *Ethica ad Nicomachum excepisse; et secundum istas demum libri de Rep. esse scripti d);* nisi et his *Oeconomica* praecessere, id quod

S 5 ex

b) Nam hoc euenisse, suspicamur ex eo, quod *genuinae* eius resp. laudantur: v. ap. Fabric. B. Gr. To. II. p. 196. Extant ex iis fragmenta, sed parui pretii nec nisi in grammaticis occupata.

c) Fuit in his *Phaleas* Chalcedonius ap. Aristot. de Rep. II, 7. memoratus, nec bene inter Legumlatores relatus a viris doctis, vt a Fabric. p. 548. To. I. B. Gr. Bona ille aequalia esse voluerat. Alter *Hippodamus* Milesius (ibid. c. 8.) „qui primus inter eos, qui rempublicam non administrarent, conatus est de optima reip. administrandae forma dicere.„ Videtur Aristoteles in eundem censum Platonis remp. retulisse.

d) Vulgo verba illa libri X. extrema de Morib. de libris de Rep. accipi solent, inuito philosopho, vt arbitramur.

ex eorum principio colligimus. Deduxere mox Respublicae enumeratae philosophum ad *leges non scriptas*, hoc est ad instituta et mores barbarorum, Νόμιμα βαρβαρικὰ, passim laudata, etiam Ciceroni. Fuerunt praeter haec Δικαιώματα πόλεων, *controversiae ciuitatum*, fere quas nostri homines *pretensiones* vocant. Etiam Νόμων libros IV. scripserat: vt tamen non satis constet, Platonemne ille in his aemulatus legumlationem ipse instituerit, an ciuitatum variarum leges enarrauerit. Alterum hoc probabile fit, si Gellius II, 12. vbi lex Atheniensium excitatur, ad eum respexit.

Altero ab hoc loco *Theophrastus* fuit, cuius praeter libros *de Rep.* (Πολιτικῶν) etiam περὶ Νομοθετῶν libri tres, tum Νόμων κατὰ στοιχεῖον (alphabetico ordine, ciuitatum ac populorum, credere licet) libri XXIV. et Νόμων ἐπιτομῆς libri X. editi fuere (Laert. V, 44). In his non modo Graeciae, sed et barbararum gentium leges consignatas fuisse, ex Cicerone intelligitur (de Fin. V, 4).

Tandem *Dicaearchus*, Aristotelis auditor, variarum Graeciae vrbium constitutiones (Πολιτείας) collegerat, laudatas eximie a Cicerone (ad Att. II, 2) ex his Spartiatarum resp. fertur Spartae quotannis publice lecta esse (Suid. h. v.). Notior est eiusdem βίος Ἑλλάδος, hoc est de victu et quaestu totaque vitae ratione inter Graecos, sermone pedestri exaratus, e quo pauca fragmenta ad nos peruenere; qui enim intermixti sunt versus Jambici, ex alio opere (ἀναγραφὴ Ἑλλάδος) a descriptore aliquo seruati sunt.

Sequutus

Sequutus hos est magnus numerus eorum, qui vel Πολιτείας, vel Νόμους, et Νόμιμα colligerent, vel Νομοθεσίας describerent. Et Πολιτείας quidem *Heraclidis* Pontici ex fragmentis ad calcem codicum Var. Hist. Aeliani olim indocte a nescio quo excerptis, quae supersunt, nouimus; nam Laertius eas commemorare supersedit. *Critias* passim laudatur antiquis (v. ad Aelian. V. H. X, 13). Alii singularium vrbium πολιτείας scripserant. Ita *Proxenus* ἐν δευτέρῳ Λακωνικῆς πολιτείας ap. Athen. VI. p. 267. D. Porro *Molpis*, *Saeus*, *Dioscorides*, *Aristocles*, IV. p. 140 B. et *Sphaerus* p. 141 C. et sic ex vno Athenaeo nomina obscura multorum aliorum, qui de rebuspublicis scripsere, conquiri possent. Νόμιμα autem βαρβαρικὰ collegerant *Posidonius* Stoicus, *Cleanthes*, *Nymphodorus* Amphipolites, *Theodectes* Phaselites Rhetor *e*). Inseruere ea alii suis historiis; quo fit, vt etiam ex his similia laudentur; inter hos inprimis *Theopompus*; tum *Nicolaus Damascenus*, e quo supersunt excerpta apud Joannem Stobaeum. Debuere eius generis occurrere nonnulla in Κτίσεσι. Omnino autem scriptores historiarum, qui de rebus aut singularum ciuitatum ac rerump. aut de rebus certarum aetatum ac temporum egerant, ipsas rerumpubl. formas, mores ac leges descripserant. Etiam *Clearchus* περὶ βίων non singulorum modo hominum,

e) Apud Wower. de Polymath. c. 9. Idem *Hermodorum* inter eos memorat, quem expunxit Jonsius de Script. hist. philos. I, 20. 2. et in eius locum retulit *Harmodium* Lepreaten περὶ τῶν κατὰ Φιγαλίαν (Arcadiae) νομίμων. *Hellanicum* ex Etymol. M. in Ζαμολξις addit Maussacus ad Harpocrat. p. 388. Sed intexta tantum historiis eius fuisse nonnulla, suspicari malumus.

hominum, verum etiam ciuitatum et populorum mores persequutus erat, vt patet v. c. ex Athen. XII. p. 518 C. et ex iis quae collecta sunt a Jonsio (I, 18, 1). Νομοθεσίας singularium vrbium scripserant alii: ita *Telephus* Pergamenus περὶ τῶν Ἀθήνησι νόμων καὶ ἐθῶν (ap. Suid. h. v.) inprimisque περὶ τῆς Ἀθήνησι νομοθεσίας inclaruerat *Demetrii Phalerei* liber. Iam περὶ νομοθετῶν *Apollodorus*, non constat quis, scripserat, cuius lib. II. laudatur ap. Laert. I, 58. et *Hermippus* περὶ νομοθετῶν, forte Smyrnaeus, Peripateticus *f*). Leges tandem collegisse

f) cf. Jons. II, 9, 4. Catalogum veterum LLlatorum dedit Fabric. B. Gr. p. 546. 7. To. I. insertis nonnullis, qui in censum non venire debebant. Sunt recentiorum scriptorum libri nonnulli, in quibus de antiquarum rerumpublicarum et legum natura et conditione docte disputata expectes. Verum nimis exili opera scripti sequentes libri: *Les Paraphrases sur les Loix des Republiques anciennes par Germ. Forget* Paris 1577. 8. Ad Romanas tantum leges spectant: *Io. Vlrici Zasii Catalogus legum antiquarum* Argentor. 1551. 8. et *cum annotatt. Lud. Charondae* Lutet. 1555 12. Ceterum voc. νομοθέτου impertitum memineris etiam iis, qui vnam legem, aut legum genus tulerant: v. c. ap. Aristot. de Rep. II, 12. p. 449. D. tandem etiam iis, qui leges scriptis suis proposuerant; vti Platonem νομοθέτην appellat Aristot. de Rep. II, 12. p. 449. A. Quam diuersa haec notio ab illa, si quis aut remp. legibus descripsit et constituit, aut coloniae deductae auctor et dux nouam ciuitatem ordinanit? Ex hoc genere fuere, qui heroum more colerentur; vt Macareus inter Lesbios ap. Diodor. V, 82. etsi iidem etiam Pittacum habuere legumlatorem, quantum colligere licet ex Diodori Exc. p. 552. To. II. Wess. Occurrunt quoque exempla seruati praecipui honoris posteris eorum, qui primi vrbem condiderant et habitatione locum occuparant; in insula Thera,

legisse videntur auctores Νόμων (non περὶ Νόμων) e quo genere olim fuit liber *Heraclidis* Pontici ap. Laert. V, 87). Laudatus quoque ἐν τῷ πρώτῳ τῶν νόμων *Diogenes Babylonius* (ap. Athen. XII. p. 526. D.) et *Callimachus* ἐν τῷ τρίτῳ πίνακι τῶν νόμων (ap. eund. XIII. p. 585). Ex hoc genere debuit esse auctor, Pythagorea disciplina imbutus, qui Zaleuci et Charondae forte et aliorum leges ita collegerat, vt in iis ipsis legum optimarum exemplum proponeret; qua de re sup. in Prolus. II. (add. Epimetrum) et Prolus. VIII. IX. plura sunt disputata.

Quae si quis perscripta a veteribus in vno hoc genere apud animum reputet, annon misereatur sortis humanae, quod nobis praestantiora et vtiliora ingeniorum et studiorum antiquitatis monumenta fortuna inuidit, reliquit alia, quibus aequo animo careremus! eos eripuit, qui *facta* docuerant, seruauit eos, qui *opinionum commenta* chartis illeuerant! atque etiam ex his periere Archytae ceterique Pythagorei, periere fortissimi Stoici, contra peruenere ad nostram aetatem integri Jamblichi, Porphyrii, et

Thera, et Apolloniae ad Ionium mare, ap. Aristot. de Rep. IV, 4. p. 489. C. Sunt viri docti qui sibi in voce *theocratiae* placent, quoties in priscis ciuitatibus ac populis ad vatum et deorum monita ac responsa attemperata vident fuisse consilia. Parum commodum illi quidem et fere lubricum ac fallax nomen videntur sectari; non enim in ipsa reip. natura ac descriptione illud constitutum erat, vt vates consulerentur; sed ex opinione et superstitione istarum aetatum eo adducta est interdum res a magistratu, seu a senatu ac populo inter se diffidentibus, vt de re seu controuersa seu dubia et obscura deum consulerent.

et huius furfuris alii; vt ne inferius descendamus! sequentium enim aetatum et ex ipsa barbarie plaustris scriptorum sexcentis vnum facile Theopompum vel Ephorum, vitae humanae ex rerum memoria magistrum, redimeremus! Et nos, in tanta praestantissimorum ingeniorum obliteratorum strage, seruatis inter haec calonum et lixarum operis, aut nominis immortalitati aliquid tribuere, aut ex paucis, quae seruata sunt, superciliose de veterum doctrina et sapientia vniuersa pronuntiare audebimus! Ad retundendum hominum doctorum fastum et tumorem, quo minus aut de praeteritis aetatibus asseveranter ac fidenter pronuntient aut per futuras aetates suis opinionibus et praeceptis sempiternam auctoritatem fore somnient, vix aliud nouimus exemplum potentius, quam hanc ipsam scriptorum fortunam in vtramque partem tam miram, iniquam ac temerariam. Itaque de suis quisque aequalibus, de sua aetate, in his rebus, in quibus versamur, bene merebimur; nimis fluxa et incerta est humanarum rerum conditio, quam vt a posteritate bene meritorum praemia expectare tutum sit.

Ab his vt nunc ad ea progrediamur, *quae vniverse de hoc genere legum et institutorum antiquae Graeciae statui possunt*, in confesso est, hanc multarum rerum publicarum expositionem, cum caussis et euentis, multarum rerum intelligentiam philosophis suppeditare debuisse, quo de ipsa ciuitate, partium descriptione, institutione et disciplina, veriora traderent; inprimis adeo Aristotelis libros de Republica quasi pro *summa eorum, quae tot rerump. contemplatio*

templatio subtili eius iudicio subiecerat, habebimus. Verum ipsa instituta fuerintne praeclara et salubria si quaeramus: ea, quae de illarum ciuitatum fortuna ac prosperitate in historiis memorata sunt, dubitationem facile eximunt; est tamen non minus de soli caelique natura et indole, tum de agriculturae studiis, quae noui coloni attulerant, tum de adscitis in amicitiam, societatem, interdum et ciuitatem, barbaris cogitandum.

Vt tamen recte de illa veterum opera iudicemus, reputandum est, primum, *tempora illa antiquiora tanquam pro incunabulis politices* omnino esse habenda, a quibus adoleuit illa, nutrita post virorum doctorum cura ac studio: ita tamen vt ab rerum veritate, non a mera ingenii subtilitate per hypotheses ludentis, ea proficiscerentur. Vti autem omnino exigui coetus et societates parum numerosae industria acriore res suas curant: ita eorum, quae salubria in rep. an noxia essent, obseruationi diligenti multo magis accommodatae erant *paruae respublicae*, quam magna imperia, quibus nunc Europa intercepta est: in quibus multa casu ac temere, alia vnius vel paucorum arbitrio ac libidine, pauca ad certam rationem, pleraque more et exemplo fiunt ac geruntur; cumque regna illa inter barbarorum victorum insolentiam ac ferociam, vt fors ferebat, coaluerint et concreuerint, nunc fluminis more, qua illud alueum sibi fecit ac cursum conuertit, omnia feruntur impetu; ipsa rerum curandarum et administrandarum multitudo, perplexus nexus, operarum et studiorum concursus plerumque inter-

intercedit, quo minus antiqua mutari, meliora, etiam bene perſpecta et multis virorum prudentium ſcriptis declarata, inferri poſſint. Solent quoque in magnis imperiis, quae principatum Europae affectant, eorum, qui rebus adminiſtrandis praeſunt, ingenia et ſtudia ad rerum externarum ſplendorem, auctoritatem ac vim ad fortunam reliquorum Europae regnorum inclinandam, ad rem militarem et ad tributa ac vectigalia, magis ſe conuertere quam ad ciuium virtutem ac felicitatem. Contra reſpublicae illae antiquarum aetatum, partim erant hominum, qui ex feritate et vita ſilueſtri, aut ex *nomadico* vitae genere ad agros colendos primum progrediebantur, vt forte ii, quibus Moſes leges ſcribebat; partim colonorum, qui, ex ciuitatibus iam ad certam rationem conſtitutis cum eſſent progreſſi, ipſa deſcriptione nonnulla melius conſtituere, cumque et fines et ciues eſſent exigui modi et numeri, facilius multa perſpicere ac conſulere poterant. Melius itaque legumlatoriae ſcientiae pericula facta ſunt in his paruis ciuitatibus, quam ſi in magnis regnis et imperiis hoc idem tentatum eſſet. Satis quoque hoc docuit imperiorum veterum per Aſiam hiſtoria; quam parum enim illa ad bonam legum deſcriptionem profecerint, ipſa res declarauit. Contra in illis paruis ciuitatibus experimenta facta ſunt, qua via ac ratione reſpublicae condi et conſtitui poſſint ſic, vt finis eiusmodi ſocietatis humanae, *felicitas* non vnius, nec paucorum, *ſed omnium*, ſi non aequalis ac par, nullo tamen alio gradu diſcrepans et inaequalis, quam quem naturae diſparitas et inaequalitas facit, obtineri

tineri possit. Videmus itaque antiquas respublicas fere esse populares, ex iisque antiquiores fere ab *aequalitate agrorum et fortunarum*, quam adeo Moses sequutus esse agnoscitur, processisse. Ipso rerum vsu cum intellectum esset, laborare hoc genus nimis multis malis: emendatior facta est reip. forma, et tentata res per omne genus et democratiae et aristocratiae. Inter haec, principium et fundamentum omnis societatis ciuilis esse animaduersum est *libertatem*, sine qua nulla esse potest tuta possessio ac fructus bonorum *g*); hanc vero muniendam esse domi bonis legibus ac moribus, foris virtute et corporum robore; in pace frugalitate, continentia, labore, in bello corporum animorumque viribus reique militaris prudentia summam rerum contineri. Itaque frugalitatis et laborum tolerantiae quanta bona sint, melius perspexere veteres; et recte illi maluere rerum molestarum sensum iniucundum obtundere, quam rerum iucundarum sensum acuere.

Aliud periculum factum est in eo, cum paruae respublicae vim externam et hostilem haud bene depellere, magnae vim ciuilem et iniuriam paucorum potentium facile ex se gignere soleant, annon resp. etiam in modicis finibus et viribus ita institui

g) Ephorus ap. Strabon. X. p. 735. D. de Cretensium rep. *δοκεῖ δὲ ὁ νομοθέτης μέγιστον ὑποθέσθαι ταῖς πόλεσιν ἀγαθὸν τὴν ἐλευθερίαν· μόνην γὰρ ταύτην ἴδια ποιεῖν τῶν κτησαμένων τ'ἀγαθά.* (vides *liberty and property*) *τὰ δὲ ἐν δουλείᾳ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἀρχομένων εἶναι.*

tui possit, vt hostilem impetum minus extimescat; Quod maxime propositum fuit Cretensibus et Spartanis: Cumque virorum fortium et armis exercitatorum exiguus numerus par sit magnae multitudini hominum imbellium, consentaneum erat, vt armis et laboribus tolerandis a pueris assuefierent ciues. Ducebant haec ad illam prudentiae politicae arcem, vt omnem ciuium institutionem a puerili aetate repeterent, eamque non in dictis ac praeceptis, sed in factis exemplisque positam esse intelligerent: id quod etsi prudentiores nullo tempore latuit, nouissimis tamen temporibus demum inter nostrates sagacioribus persuasum esse coepit; tum vt non parentibus ac cognatis liberum relinqueretur, quo institutionis quisque genere vti vellet, verum vt institutionis et disciplinae procuratio perspicue legibus consignaretur (v. Aristot. de Morib. X. p. 187. D. sq.) Nullum facile est reipubl. liberae genus, quod non experti sint Graeci; multo magis si de compositis et arte multiplici variatis generibus quaeritur. Quanta cum sagacitate et subtilitate temperata fuit Atheniensium democratia! Qua tandem intellectum est, hoc genus ciuitatum omnino nisi in summa simplicitate, paupertate et ciuium paucitate, suis rebus superesse non posse. Inter haec eo tandem peruentum est, idque primi Graeci perspexere, mox Romani maiore cura et sollicitudine definiuere, temperandam omnino esse remp. quamcunque eum in modum, vt potestas exequendi decreta in vnius aut paucorum sit manu, legum ferendarum toti populo seruetur, deliberandi autem Senatui relinquatur; aut si regnum constitutum fuerat, vt sit inter regem

regem et populum medius aliquis ciuium nobiliorum ordo.

Inter haec infitiandum non eſt, *plurima* in illis rebus publicis fuiſſe *a noſtris temporibus aliena.* Nam primum ad ipſa incunabula, vt diximus, et primordia politices, earum aetas aſſurgit. Sunt adeo nonnulla inſtituta e barbarie ſeruata, multae leges nimiae ſimplicitatis; interdum et horridam aſperitatem ac feritatem prae ſe ferentes *h*). Nec vero illi legum auctores diſputandi et cogitandi ſubtilitate philoſophi fuere, ſed vitae prudentia et ſapientia ex rerum vſu et obſeruatione nata *i*). Porro in magna veterum legum parte *morum diſciplina ad easdem reuocata eſt*, ita vt morum praecepta iis eſſent aut inſerta, aut prooemiis praemiſſis inculcata: quae tamen res facilius ferri poterat in illa

 legum

h) Ariſtot. de Rep. II. p. 436. C. *τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς· ἐσιδηροφοροῦντο γὰρ οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων· ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμπαν ἐστίν.* Memorabile id genus exemplum conſtituunt leges Cretenſium et Spartanorum. Sunt tamen in his nonnulla idoneis rationibus haud deſtituta: v. c. opificiorum contemtus, inter homines ſcilicet, qui naturae humanae praeſtantiam non minus in corpore quam in animo vindicabant; qui adeo corpora frangi nollent arte ſellularia et ſordida.

i) Seneca Ep. XC. *Sed poſtquam, ſurrepentibus vitiis, in tyrannidem regna verſa ſunt: opus eſſe coepit legibus, quas et ipſas inter initia tulere ſapientes. Solon — Lycurgum — Zaleuci leges Charondaeque laudantur: hi non in foro nec in conſultorum atrio, ſed in Pythagorae tacito illo ſanctoque receſſu,* (vltimum hoc falſo pronuntiatur) *dedicerunt iura, quae florenti tunc Siciliae et per Italiam Graeciae ponerent.*

legum ſimplicitate et paucitate *k*). Contra noſtris aetatibus morum emendandorum viae et rationes non tam a legibus et inſtitutis, quam ex rerum cognitione et doctrina expectantur; cum veterum hominum religiones intra ritus et caerimonias ſubſiſterent, noſtra religio doctrinam ethicam ſibi vindicauit; ab hac igitur inſtitutio cum puerilis tum prouectae aetatis petitur. Praeclare vtique, modo praeceptio et inſtitutio non ad opiniones et ſubtilitates, aut adeo ad refellendas aliorum opiniones deducitur: quae vtique res ad animos ac mores fingen-

k) cf. Proluſ. I. p. 14 ſq. Ariſtot. de Mor. X, 10 p. 187. vbi docuerat, niſi natura, doctrina et vſus ac conſuetudo conuenerit, vix bonos fieri poſſe, moresque adeo fingi diſciplina et inſtitutione, atque ideo educationem et ſtudia legibus deſcripta eſſe debere: (*διὸ νόμοις δεῖ τετάχθαι τὴν τροφὴν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα*) *itaque*, pergit, *exiſtimant nonnulli ab iis qui leges ferunt, honeſti cauſſa ad virtutem homines eſſe cohortandos atque excitandos.* *διόπερ οἴονταί τινες τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ προτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ χάριν, ὡς ὑπακουσομένων τῶν ἐπιεικῶν τοῖς ἤθεσι.* Ipſe Mòſes ſuarum legum fundum non modo virtutem, verum etiam pietatem in deum fecerat; cumque alii, inquit Joſeph. in Apion. II, 16. *εὐσέβειαν* partem virtutis conſtituant, ipſe eam fundum ac totum, ſingulas autem virtutes partes *εὐσεβείας* eſſe voluerat, ita vt *καρτερία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη*, eſſent partes ſeu genera. Solent hoc iam antiquiores ſcriptores inter veterum legum proprium morem referre, vt a diis, eorum prouidentia, et a poenis praemiisque poſt hanc vitam expectandis aut metuendis, initium faciant. Copioſe hoc declarare anniſus eſt Warbortonus. De Pythagoreis id forte probabiliter affirmari poteſt. At antiquiores non legum verbis, ſed inſtitutis ac ritibus ſacris metum deorum inculcabant, quo ipſa ſacrificia, auguria, lustrationes, iuraiuranda, pertinebant. Nec aliud quid effatur Plutarch. adv. Coloten. p. 1125. D.

fingendos nullam vim habere poteſt. At prioribus aetatibus vitae praecepta ipſis legibus proponebantur; aut moribus et inſtitutis, etiam nulla verborum praeceptione adhibita, inſtillabantur; ita officiis peragendis ipſo vſu homines aſſuefiebant *l*). Naturae humanae et indolis ingenuae, nulla auaritia et luxurie corruptae, inter haec magna vis eſſe debuit, exemplorum autem vitae auctoritas ſumma. Ipſis recte factis iuuentus erudiebatur et informabatur, ne verbis quidem monita, ſaltem nulla quaeſtiuncularum et diſputationum ſubtilitate. Mox etiam commemorari facta et in exemplum proponi debuere; tandem etiam ficta et ex vera vita adumbrata. Cum his porro nonnulla ſymbolice praecipi coepere, adſcitis inſtitutis ſymbolicis. Sed ſymbolis his euenit id quod aliis fere omnibus ſymbolis, vt, ſenſu obliterato ac vi ſublata, maneret externa agendi ratio. Sic luſtrationum et purgationum manſit ritus, ignorari coepit conſilium et ratio. Etiam illud inprimis animo tenendum, quod facile in oculos incurrit, priſcis temporibus *nondum factam legum diuiſionem in iuris publici ac privati et ſacri codicem, nec politiam et iudiciales leges, et, quod appellant, ius criminale ſeorſum fuiſſe in ſua capita redactum ac diſtributum;* contra vero veteres iſtae leges promiſcue ac permixtim capita omnis generis complectebantur. Etiam quando in LL. Solonis et in XII. tabulis diremta fuere iura in plura genera ac ſectiones, multum adhuc res aberat a iuſta aliqua

l) ἀσκήσει τῶν ἐθῶν, vt ap. Joſeph. in Apion. II, 16. Exemplo ſint Cretenſes et Lacedaemonii.

partium descriptione. Nec legibus comprehensae sunt ab initio caussae et iura cuncta quae in ciuitate desiderari possint; verum scriptum est de vna et altera caussa aut crimine, quod illo tempore inter illos homines cum maxime reprimendum esse videbatur. Ita successere aliis alia, modo consilio ac prudenter, modo temere, ac casu. Plerumque enim rerumpublicarum leges sigillatim pro temporum ratione in codicem excrescere solent, non alio modo quam muri Thebarum lapidibus sparsim convolantibus et locum suum occupantibus.

Nec hoc dimittendum est animo, etiamsi integras legum tabulas ciuitatum haberemus, non tamen in illis totum ciuitatis ius perscriptum nos esse cognituros, sed *tantum nonnulla, quae a more et instituto maiorum recederent;* non enim dubitare licet, etiam post Charondae et Zaleuci leges multo plura vsu et consuetudine, more et instituto, quam lege scripta, fuisse administrata. Multa quoque relicta iudicis arbitrio, inprimis in caussis similibus ad leges applicandis: cuius rei exempla vel Romae tempora antiquiora suppeditant. Vix autem vllum fuit ante ius Romanum, quod tam late ad singula negotia et caussas descenderet, nihilque aut vsui et consuetudini aut iudicis arbitrio et iudicio relinqueret. Tum *discrimen* ingens *inter mores veteris Graeciae et nostros* constituit non modo popularis imperii forma, et ius ciuitatis, quo et iudicatus et magistratus gerendi ius continebatur, verum ipsa domesticae vitae ratio et conditio; seruorum operae, inprimis in agro colendo, etsi passim fuere libera

libera capita, quae operam locarent, etiam essent, qui glebae erant adscripti *m*); porro muliebris sexus conditio, cum per omnes aetatis gradus in manu virorum, seu patris, seu fratris et agnati, seu mariti, esset femina; iudicium de artibus sordidis et illiberalibus tam diuersum a sensu nostro. Multa etiam mutata sunt scripturae vsu, cum olim voce et oratione omnia negotia publica et priuata essent expedienda; quorsum etiam testium et iurisiurandi vsus multo frequentior, quam nostra aetate, etsi etiamnum nimium forte frequentatus in foro, est referendus.

Bene tamen vel sic nobiscum actum esset, modo seruasset nobis fortuna *libros illos et leges integras* vna cum iis, *quae de earum vi ad respublicas erant narrata.* Nunc *nudas* leges, plerumque *truncatas*, habemus, *deficientibus caussis* legum, et rationibus, quae potuere esse plurimae, quas ignoramus, eaeque variae, modo a gentis origine, sedibus, solo, caelo, modo ab opinionibus, religionibus repetitae, seu physicae et ethicae, vt nunc loqui amamus. Licet quidem in his, Montesquieui aliorumque, etiam antiquiorum, exemplo *n*) multa

 inge-

m) Tales fere *Helotae*. *Penestae* in Thessalia et *Perioeci* in Creta: cf. Aristot. de Rep. II, 9. 10. inpr. Athen. VI. p. 263. 264. qui locus de seruorum conditione inter Graecos classicus est.

n) Exemplo sint haec: Numam ex imputata vite diis libare vetuisse, *vt putare vites cogerentur*. Plin. XIV, 12. s. 14. mola salsa vti coeptum, *vt a glandibus reuocarentur homines*. Apud Aegyptios asinos Typhoni consecratos, ne iis vterentur homines, sed equos alerent

ingeniose comminisci; enimuero in historiis veritatem quaerimus non commenti sagacitatem. Raro itaque ipsam legum indolem et consilium tenemus; raro caussas assequimur: quas tamen nisi teneas, saepe legum vim frustra putabis te tenere, non magis quam ii, qui leges Romanas ex Digesto et Codice laudant nec reip. Romanae statum et conditionem eo tempore, quo lex lata est, perspectam habent. Vt exemplo rem declaremus: In Graecis ciuitatibus tantam legum seueritatem in discernendis legitimis a spuriis, (γνησίων et νόθων) contra apud Aegyptios fuisse nullam, bene intelligimus, quandoquidem apud istos ciuitatis iura et munera non poterant nisi in certa capita definito numero conferri; contra Aegyptii liberorum numerum et frequentiam in votis habebant, victus facilitate inuitante ad suscipiendos liberos, et cum opinio vulgaris in generandis liberis nihil matri relinqueret, patrem vnicum auctorem haberet (v. Diodor. I, 80.). At qua de caussa a Lyciis dominatus feminarum receptus, aut ab Aethiopibus regni successio non defuncti regis liberis, sed sororum filiis

rent. Haec et his similia inter ingeniosa commenta referenda esse in promtu est. Ita etiam facile aliquid ponere ac statuere licet, quod acute dictum ac sagaciter inuentum videatur, vbi de caussis legum, morum et religionum vniuerse disputatur; at ea omnia saepe concidunt si ad singula exempla descenderis. Mohammedicos ritus, Arabiae saltem Orienti vnice accommodatos, quis tandem credere potuisset tam late recipi ac seruari per regiones ac terras soli caelique prorsus diuersi? abstinentiam a vino seruari in terris vitium feracissimis, lotiones religiosas in terris siccis aut gelidis?

filiis credita fuerit, et innumera eiusmodi alia, ignoramus. Quid quod illae *leges*, quae ad nos peruenere, ne quidem ab *institutis* sedulo sunt distinctae, venitque *legis* nomine, quod *institutum* erat, (νόμιμον non νόμος); erant quoque multae leges haud dubie ab institutis profectae, hoc est, vt nostrates dicunt, lex non scripta abiit in scriptam; multa sunt *similia* nostrarum ciuitatum *Statutis*, alia *Consuetudinibus* et Iuri recepto.

Tandem et illud manifestum fit, in illis libris, qui periere, πολιτείας et leges *non semper totius reipubl. descriptionem aut legum codicem* continuisse, sed complexas esse tantum *ea, quae cuiusque ciuitatis aut reip. essent singularia*, instituta peculiaria ac ritus et mores insolitos. Accidit igitur etiam in hoc genere, quod in historiis vbique factum meminimus, vt non notata ac memoriae tradita sint nisi ea, quae a sollenni rerum more ac statu recederent; quae enim perpetua ac consueta sunt, quia popularibus obuia sunt et trita, scripto consignata vulgo omnes fastidimus, gratissima illa cognitu et vtilissima futura posteris, qui post aliquot saecula mores nostros, vitas, et instituta, discere volent. Hinc plura audaciae per scelera ruentis vastique animi immoderata appetentis exempla quam honestatis ac virtutis moderatae, inprimis vitae priuatae, ad posteritatis memoriam prodita sunt per omnium temporum annales. Vulgus nonnisi ad noua et insolita rerum miracula obstupescit, ad multo maius naturae sibi perpetuo rerum ac certo cursu constantis miraculum hebet;

ita nec in litteris ingenia, nec in rebus gerendis consilia admiratur, nisi nouum aliquid et insolens illa produxerint; vtrum vero illud recte nec ne procuratum, an a caussis probabilibus et honestis profectum sit, et an vtilitatem aliquam veram attulerit, vulgus haud facile laborat, ne tum quidem, cum malorum ex eodem praeclaro facinore natorum sensu ad veriora duci poterat. P. P. in Georgia Augusta d. XVI. Septemb. cIↃIↃ CCLXXXVI.

ACADE-

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXV.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃIↃCCLXXII.

RITE INDICIT.

Litterarum artiumque inter antiquiores Graecos conditio ex Musarum aliorumque deorum nominibus muniisque declarata.

Cum a nostris hominibus, Ciues, quoties litterarum nostrarum disciplinarumque orbem symbolica aliqua ratione declarare volunt, Musas et Apollinem, maxime in carmine, memoratos legimus: subit interdum animum illa cogitatio, an satis consentanea cum nostrarum litterarum conditione et indole illa sint nomina. Quam enim ex Musis appellabimus, in cuius tutela Struvius paruus, quem vocant, sit! aut cui ius criminale, processum imperii, vel theologiam pastoralem sacram sanctamque esse dicemus! Contra eae artes, quae inter

inter ceteras Musis propriae et consecratae habentur, poetice et musice, ex academicarum disciplinarum orbe tantum non exulare videri possint; vt adeo Musae non modo ex siluarum recessibus fontiumque frigoribus in oppida et auditoria, ex solitudine et silentio inter clamores strepitusque cathedrarum traductae, verum etiam ex sacro vatum choro, ex mediis Charitum amplexibus abreptae, in contubernium, ne quis ergastulum dicat, earum disciplinarum ac scientiarum detrusae sint, inter quas citharae tibiaeque cantus non minus alienus esse videatur, quam iis in locis, vnde *exaudiri gemitus* *). Nec minus tamen fatendum est aliena esse Musarum nomina et attributa ab omnibus illis aetatibus, quibus Graecia Italiaque litteris artibusque floruit; nec Musis consecrata fuit philosophia, eloquentia, medicina aut alia disciplina. Quo ipso intelligitur, neque illis aetatibus Musarum nomen esse inuentum; quod si enim tum demum philosophiam litteras artesque liberales symbolice exprimere voluissent homines, alias ii haud dubie Musas induxissent aliterque earum nomina et attributa constituissent, quam vt a cantu, carmine et saltatione, ea peterent.

Inter haec animus delabitur ad illam cogitationem, paullo grauiorem, quam diuersa et a nostris aetatibus aliena scientiae et doctrinae ratio et aestimatio inter eos homines esse debuerit, qui primi litteras suas Apollinis et Musarum nominibus consecrare voluerunt. Quae res cum paucis forte animad-

*) Aen. VI, 557.

animaduerfa nec ingrata tamen fit ad cognofcendum, nunc in ea cogitatione et commentatione iuuat animum paullatim defigere, vt diuinando affequamur: *quae litterarum artiumque omnino ratio et conditio esse debuerit ea aetate et inter eos homines, qui primi Musarum reliquaque nomina symbolica excogitarunt, quibus litteras artesque et disciplinas designare solemus.*

Et primum quidem, quod ex omnibus illis litterarum perfonis et nominibus fymbolicis intelligitur, illud eft, *nullam* illo tempore *tradendi praecipiendique rationem fuisse,* praeterquam quae fit *cantu et carmine:* quae res ipfa artium incunabula et exordia arguit, cum necdum fcribendi artificium effet inuentum aut vulgatum. A carmine autem inter omnes populos, qui non ab alio populo victore vel victo cultum humanitatis acceperunt, litterarum primordia profecta effe, et proficifci debere, fatis conftat *). Quod igitur *Apollo* et *Mercurius* artibus et litteris praeeffe dicti funt, id non male defignatum eft alterius inuento et attributo proprio cithara, alterius lyra. *Mercurii* quidem notio haud dubie in Graeciam peregre inuecta, ex Aegypto maxime, vt probabile fit, cum ab initio λόγου, h. e. mentis et rationis, tum fermonis, tandem etiam fcripturae effet fymbolica declaratio, mox eam induere coepit perfonam, ad cuius auctoritatem referrentur omnia ea, quibus *hominum recentum cultus formare* ille dictus eft, aut quibus prifca Graecia ad humaniorem cultum deducta effe credebatur; inter quae primo loco habitam effe videmus muficam cum humano

*) cf. fup. Comment. *de vet. poetar. doctrina* p.167 fqq.

humano eloquio, ad eloquentiam deinceps expolito, tum palaeſtram et certamina gymnica, quibus nec dubie Graecia multas virtutis bellicaeque diſciplinae cauſſas debere viſa eſt, qua belluina illa veterum heroum ferocia fracta, hominesque ingentium corporum vires temperare et certo conſilio moderari regereque didicerunt.

Antiquior, et, quod nobis videtur, Pelasgicae originis, *Apollinis* eſt religio, quandoquidem illa in antiquiſſimis, Etruriae quoque, monumentis occurrit, et Romanis patrius deus fuit Apollo. Religionis vetuſtatem citharae etiam ratio docet, quam priorem fuiſſe lyra neceſſe eſt, quippe cui fundus acceſſit, teſtudinis cauum, quod ſonum corroboraret: cum cithara fides tantum haberet iugo iunctas inter duo cornua. Quod autem Apollini muſica inprimisque cithara, tanquam proprium inventum, tributa eſt, ex eo, niſi fallimur, repetendum eſſe videtur, quod antiquiſſima Delphis fuit religio, quae carmina et choreas cum cantu, citharae maxime, deſideraret. Et fuere Pythici ludi eius generis vetuſtiſſimi, (ἀγὼν μουσικὸς) in quibus cantus primum cum cithara et chorus viguit, nec niſi ſero, Pythiis inſtauratis, (Olymp. 48, 3.) acceſſit tibia, altera autem Pythiade equorum quadrigarumque curſus, octaua qui aſſis fidibus canerent, hinc alia certaminum genera ſunt recepta. Artium itaque tutela et praeſidium Apollini non alia de cauſſa delatum eſſe videtur, quam quod primum in eius ſacris antiquiſſimo et patrio Graeciae ritu citharae chorique vſus fuit. Pari more Bacchus inter

inter deos ingeniorum fautores est adscriptus, quod Athenis in eius sacris dramatica poesis prima incrementa et laudem habuit. Neque mirum videri debet, si poetae ad deum, tanquam auctorem, retulerunt ea, quae in eius sacris ludisque fierent. Pani quoque syringis, tanquam proprii inuenti, laus forte non aliunde venit, quam quod Arcades eius festum choreis fistulaeque cantu antiquo more celebrabant. Ceterum in Apollinem successu temporis artis quoque medicae inuentum et honos fuit collatus: cuius opinionis caussam et originem non nisi coniectando assequimur. Notum est primo tempore medicinam inter homines fuisse vix vllam, praeterquam vulnerum, quibus herbas, herbarumque succos vel radices tritas inspergebant; morborum autem *cohors* partim in illa vitae simplicitate *terris* nondum *incubuerat*, acuti vero morbi a deorum, Phoebi maxime et Dianae, ira repetebantur. Ad solis, aestu suo aerisque intemperie corpora tentantis, vim in eo allusum esse, non fit improbabile. Cum tamen semel morborum caussas ad deos referre coepisset vetus Graecia, mos inde inualuit, vt de morborum auxiliis consulerentur fere vates, deorumque oracula adirentur; inter quae post Dodonaeum antiquitate et auctoritate eminuere Delphi. Vates autem inter priscos homines, apud quos omnia, quae quis diceret, moneret, suaderet, etiam quae narraret, carmine, adeoque inflammato animi spiritu, magnoque ore proferebantur, pariter omnis doctrinae et sapientiae auctores *a*), et

a) *ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν* (Musae) *Θείην, ὥς τε κλύοιμι τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.* Hesiod. Theog. 31, 31. et paullo

et futurarum rerum prouidi, religionum ac rituum consulti, ideoque et occultarum caussarum, remediorumque, quibus morbis medela fit, intelligentes peritique habiti sunt.

Artes metalla tractandi et ex iis opera conflandi, fingendi vel sculpendi, in promtu fuit veteri Graeciae ad *Vulcanum* referre, quippe quem ignis symbolum acceperat, etiam eius, qui per vniuersum hoc cum aere et aethere fertur, et qui per subterranea loca diffusus interdum per hiantem terram incluso spiritu erumpente montium Lemni Siciliaeque incendia facere visus erat. In hoc vero illud obseruandum, quod, artium adhuc paruo et obscuro discrimine, idem Vulcanus arma, thoracem et clypeos, simulque affabre factos tripodes cum signis puellarum aureis, idemque fibulas, armillas aliaque ornamenta procudit et fabricatur (v. Il. Σ.

Minervam nondum memorauimus; eam quidem ab initio virtutem bellicam, quae cum consilio, arte et scientia coniuncta est, designasse, ex Homero satis obuium est, qui Martem fere apponere solet, temerarii impetus caecique pugnandi ardoris, quem vasti corporis vires faciunt, interpretamentum. Ad Minervam mature Graecia mansuetas retulit artes pacis, inprimis femineas texendi, nendi, tingendi acuque pingendi; nullae autem artes aliae, quam feminarum, heroum tempore vigebant,

paullo post v. 37 38. Musae, *Εἰρεῦσαι τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.* An aliter de Calchante Homerus Iliad. α, 70? Sed de his egregie iam Strabo monuit.

vigebant, virorum ſtudiis ad armorum tractationem conuerſis. Tandem in eam congeſta ſunt alia attributa et munia ex Aegyptiorum Neith, quam Graeci Athenen interpretati ſunt: cf. Cic. N. D. III, 23. Plat. Timaeo p. 22.

Herculis Muſagetae notio in Italia primum nata eſſe videtur, cum M. Fulvius Nobilior nouem Muſarum ſigna Ambracia Romam translata in Herculis templo dedicaſſet (Plin. XXXV. ſ. 36, 4.) quod aliquanto poſt Marcius Philippus reſtituit (Sueton. Aug. 29. Ovid. Faſt. VI. extr.). Herculis in ea communis cum Muſis ara fuit, quam perperam ad Euandrum referre volebat Plutarchus (Qu. Rom. p. 278. D. Frf.), errore inde nato, quod in foro boario alia Herculis ara fuit Maxima dicta, cum ſigno, quod *ab Euandro ſacratum, vt produnt.* (Plin. XXXIV. ſ. 16.) An vero Herculem Muſageten Fulvius *in Graecia cum eſſet imperator acceperit,* vt Eumenius tradit, in Or. pro reſt. Sch. c. 7. admodum dubitamus, cum nondum vlla eius rei in vetere Graecia auctoritas occurrerit; ſin is recte id adfirmauit, Herculis Muſagetae nomen vix aliunde ortum videtur, quam ab artificis opere aliquo inſigni, qui Herculem cum Muſis exhibuerat, eo forte conſilio, vt praeclara facta Muſarum praeconiis decorari ſignificaret. Serioris artis frequens argumentum eſt Hercules lyram intendens vel pulſans. Quicquid eſt, recentius certe Herculis cum Muſis eſt contubernium, neque ad litterarum incunabula, de quibus nunc agimus, reuocandum *b*).

Iam-

b) [v. nunc Comm. de Hercule Muſag. Vol. III. p. xxIII.]

Nos ea tantum notabimus, quae de litterarum artiumque incunabulis iudicium nobis facere videbuntur.

Ab initio Aloidae, viribus opibusque potentes homines, quorum nomen ab Orchomeniis, prima veteris Graeciae ciuitate, quae opibus insignibus floruit, profectum videtur, tres Musas ediderant *Meleten*, *Mnemen* et *Aoeden* g). Illo itaque adhuc tempore omnis sapientia carmine continebatur, cuius naturam illi a *meditatione*, *memoria* et *cantu* repetebant. Antequam enim prisca aetas scribendi artificium aut inuenerat aut satis excoluerat, deficiente inprimis opportuna habilique materia, cui inscribi litterae possent; qua ex re, tenui per se et exigua, quanto opere omnem vitae humanae ingeniorumque cultum pependisse putatis! ei, qui nouum carmen, nam carmine omnis tum oratio erat inclusa, conderet, mente et memoria versus, quos elaborauerat, retinere necesse erat; idem facere debuit, quicunque cognoscere nouum ingenii fetum volebat, vt memoriae versus mandaret poetae ore exceptos. Auditione enim omnis tum institutio et doctrina in animos descendebat, eoque altius, quo voce, ore, sono, gestu, actione pene mimica, illa animari solebat. Neque aliter quicquam in vulgus edi vel ad posteritatem prodi potuit, quam si memoriae esset mandatum. Memoriae itaque beneficium eo tempore fuit summum,

 inprimis

g) Pausan. IX, 29. cf. Cic. N. D. III, 21. ibique Dauis. Multum argutati sunt in huius numeri ternarii caussis Plutarchus, Censorinus, alii.

inprimis in retinendis ſuperiorum vatum carminibus. Quare a nonnullis *Mnemoſyne* Muſarum mater edita fuit, quae ex Jove eas peperit. Nam ii, qui Vrani et Terrae filias eas perhibuerant *h*), aliud quid ſequuti videntur, forte hoc, vt carminis antiquitatem ea re declararent: aut, quae ſimpliciſſima ratio, quod, ea, quae abſtracta, proprietates, virtutes, in perſonas mutarant, cum inter numina retuliſſent, modo ad Jovem, modo ad Coelum et Terram, tanquam nata ex iis et partu edita, referre ſolebant. Quod vero *Euphemen*, quaſi *bene eloquentem* diceres, Muſarum nutricem, cuius in Heliconis luco ex ſaxo ſignum fuit, commenti erant, id ad carminis ſuauitatem ſpectare quis non videat? Carminis autem, vti poſtea eloquii, multo maior eſſe debuit vis ad hominum ferorum et barbarorum animos, maiorque adeo auctoritas, quam nunc a nobis facile intelligi poteſt, ex quo philoſophandi ſubtilitas orationem ad hanc exilitatem attenuauit, qua a ſenſuum impulſibus viuidoque animi vigore et robore ad iudicii acumen et cogitandi ſubtilitatem (bono noſtro an malo factum dicemus?) omnis reuocata eſt doctrina et ſcientia. Quid? quod ipſa ſcriptura et lectionis inuenta facilitas, dum taciti apud animos ea, quae leguntur, cognoſcimus, vt orationem ab aurium iudicio, a numeris et modulationis ſuauitate reuocauit, ita animum ab iis omnibus, quibus ſenſus grauiſſime impelluntur, numeroſae inquam orationis grauitate et venuſtate, actionis

h) Res nota ex Diodor. IV, 7. Pauſan. IX, 29. Schol. Apoll. III. 3. qui Alcmanem et Mimnermum auctores eius fabulae memorant.

nis gestusque et motus vi ad afficiendam mouendamque mentem, abduxit et alienauit.

Obtinuit tandem, vt reliquam in numero varietatem omittam (de qua Cicero N. D. III, 21. videndus), *numerus Musarum nouenarius:* qui et ipse, cum primum condi coepit vna cum nominibus, nullam adhuc inter Graecos eo tempore philosophiam, nullas artes liberales fuisse, manifestum facit. Quotquot enim vel nomina indita, vel attributa et munia sunt assignata, si singula excutimus, ad poesin, cantum et saltationem seu chorum spectant; nisi quod historiae iam tum scribi coeperant, quandoquidem Clio rerum gestarum memoriae praeesse dicta; etsi et hoc ad carmen epicum spectauit, quo priscorum heroum res et facta ex antiqua memoria repetuntur *). Vraniam forte excipiendam aliquis dixerit, quippe quae ad astronomiam referatur. Dubitare tamen licet de eo quoque, an ab initio simpliciter ad diuinam originem Musarumque in Olympo choros respexerit is, quisquis primus Vraniam dixit. Munia enim, quae singulis Musis attribui solent, non sine memorabili opinionum varietate et dissensu tum scriptorum tum artificum, serioris aeui videntur esse inuentum, quando iam tragoedia

*) Itaque Homerus, res veteris memoriae expositurus maiorum narratione ac fama acceptas, multo verius Musas inuocat, quam alii poetae. Recte ille copias Achiuorum enarraturus: Ἔσπετε, ait, νῦν μοι, Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα· Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν.

tragoedia et comoedia inuentae fuere, quibus Euterpe et Thalia praeessent, quod ante Ol. LIV et LXI factum non est. De Astronomia autem carmen Hesiodi nomine insignitum veteribus in laude habitum est: quod tametsi inter ea referendum fuisse videtur, quae temere sub Hesiodi nomine ferebantur, occurrunt tamen in ipsis Hesiodi Operibus et Diebus siderum occasus et ortus inter rustici operis et nauigationis praecepta notati.

Nouenarium Musarum numerum etiam in Homeri Hesiodique carminibus constitutum esse, iam a Diodoro (lib. IV, 7.) est obseruatum, vt saltem hoc liqueat, illo iam tempore Musarum chorum ad eum numerum excurrisse. Enimuero in dubitationem ea res adduci posse videtur. Nam apud Homerum numerus nouenarius vno in loco occurrit, extremo Odysseae libro (Ω, 60), qui an Homerum auctorem habeat, recte dubitatur. Ab Hesiodo autem an Theogoniae particula illa, in qua v. 57 sq. occurrunt Musarum nomina, profecta sit, parum liquet. Quin Boeoti circa Heliconem indigenae, Pausania teste, negabant non modo praeter Opera et Dies vllum genuinum Hesiodi habendum esse fetum, sed in iis quoque priores versus, in quibus Musae inuocantur, ab aliena manu esse assutos (Pauf. IX, 31.).

De symbolicis mythis, qui passim occurrunt, quoties de Musarum singularum parentibus, liberis, amoribus, rebus, narrant poetae, hic agendi locus non est; memorabimus adhuc breuiter ea, *quae*, de Musis

Mufis narrata, *veteris vitae et moris vestigia* produnt. Munus earum praecipuum eft, hymnos in laudem Jouis patris canere: erat enim hoc inter antiquiffima carminum argumenta. Cantant eaedem et choreas exercent; (vt in Helicone Theogon. 4. 7 fq.) vetere more et hoc. Saltandi enim, hoc eft choros ducendi, vt canendi lyramque vel citharam pulfandi, ftudium et feftiuitas plerumque iungi folebat. Ex prifca vita ductum item hoc, quod Apollo nonnunquam (non enim hoc perpetuum) praecentor chori adhibetur, vt Il. A, 603. et in Cypfeli arca apud Paufan. V, 18. Tribuuntur tandem Mufis alia, quae a vatum inter reges antiquae Graeciae fortuna et honore ducta funt. Vti enim aoedi accinebant regum epulis, fic Mufae Jouis deorumque epulis adhibentur, vt canant prifca deorum facta et origines (v. Homer. l. c. Hefiod. Theog. 36 fq.).

A Mufarum nomine appellata μουσικὴ, cuius vis et fignificatus vni tandem arti adhaefit, cum ab initio cantum et poeticen omnino declararet, poftea vero omnia ea, quae carmine prodi folebant, ipfamque adeo philofophiam omninoque litteras, inprimis quae ad humanitatem animos emolliunt. Sequiores autem Mufarum nomine, numero et munere, varie vfi funt, cum magna interdum allegoriae licentia, multa quoque argutiarum leuitate, quam oratione profequi et piget et a confilio alienum eft *i*). Ita ternarium Mufarum numerum

 philofo-

i) Adeat, qui cognofcere vult, vulgares libros, vel Plutarch. Sympof. VIII, 14. Varron. ap. Auguftin. C. D. II, 17.

philosophiam, rhetoricen et mathematicen designare aiunt; quae res Plutarchi tempore eam scientiarum descriptionem obtinuisse declarat; a priscae autem vitae rudiore indole aliena est. Aeui itaque serioris quoque habendus est hymnus inter Orphicos is *k*), in quo Musae *omnis doctrinae parentes*, *animi nutrices*, *rationis rectrices*, *mentis moderatrices* appellantur. Inter alia egregium est illud veterum quoque poetarum commentum, quo *Musas* et *Charites* consortio et contubernio iungunt. Itaque illae communes instituunt choreas; interdum in *Veneris* quoque et *Erotis* contubernium Musae adducuntur. Multa alia artifices in gemmis suauiter effinxisse deprehenduntur. Non nostri ingenii est, exemplorum farraginem cumulare, quotiescunque ea opera satis odiosa supersedere possumus.

Ceterum hoc *Musarum cum Gratiis*, *Venere et Amore consortium* veremur, Ciues, ne nostris aetatibus tantum non dissolutum videri debeat. Scilicet deducto carmine cantuque ad pedestrem orationem, et philosophiae seueritate sententiis grauibus verbisque subtilibus exultantes animi spiritus compescente, perterrefactae Gratiae cum ipsis Musis fuga dilapsae sunt. Neque Platonis suauissima oratione retineri potuerunt; quippe cuius exemplo satis intelligi potuit, aut Philosophiam aut Musas cum Gratiis esse deferendas; philosophandi enim subtilitatem

k) Orphic. Hymn. LXXV, 4. 5 πάσης παιδείης ἀρετὴν γεννῶσαι ἄμεμπτον. Θρέπτειραι ψυχῆς, διανοίας ὀρθοδότειραι, (h. αἱ διδοῦσαι διάνοιαν ὀρθὴν, alio nomine ὀρθώτειραι.) Καὶ τοῦ ἐυδυνάτοιο καθηγήτειραι ἄνασσαι.

tatem esse posse nullam nisi cum verborum subtilitate et exilitate coniunctam: id quod Aristoteles mirifice perspectum habuit. Eaque res multo magis patuit, cum diuina veritas ad philosophicam subtilitatem attemperata et legum iuriumque interpretatio in scientiam esset conuersa. Si itaque Musarum nomina passim adhuc versiculis in numerorum complementum otiose insidere videmus, *re amissa nomen retinuisse* dicendi sumus. Successere in earum locum seueriores deae, *quatuor Facultates*, quae quibus parentibus natae, qua mortalium an immortalium cura nutritae adoleuerint, quibus nominibus, muniis, attributis superbiant: alio tempore dispiciemus.

Et haec quidem hactenus lusisse iuuat, ac verius prolusisse diei festi faustique sollennibus, quae crastino die habebuntur. Quod enim felix faustumque sit, agenda instant sacra anniuersaria Academiae nostrae, quae bono cum deo cras illucescent XXXV. Ducetur ex more pompa sollennis in templum academicum, et inter ceteros ritus sacros festosque oratio habebitur ab Academiae Oratore, Professore eloquentiae, Chr. G. Heyne. Proludet ille precibus votisque publicis rite persoluendis suscipiendisque praefatione super noto illo philosophi dicto, quo *seuera res esse gaudium* pronuntiatur. Inter ea, de quibus Deo O. M. gratiae publice agendae sunt, primo loco memorabitur illud, quod, nostrarum rerum tutelam Sanctiore Sacratissimae Regiae Maiestatis Consilio sustinente, Viri Illustrissimi eidem Consilio Sanctiori adscripti,

ALB. FRID. DE LENTHE, Praeſes Collegii Fiſco Reg. curando, et LVD. EBERH. L.B. DE GEMMINGEN, Magnus per Ducatum Cellenſem Advocatus, CVRATORES ACADEMIAE NOSTRAE renuntiati, praecipua cura et vigilia pro ſalute noſtra excubare non dedignantur.

Vt his ſollennibus beneuole intereſſe fauſtisque ominibus votisque, in natali hoc Georgiae Auguſtae faciendis, linguis animisque fauere velitis, tabula hac propoſita, Ciues, vos rogare, ad officium noſtrum et ad beneuolentiam, qua vos proſequimur, pertinere duximus. Vos itaque, Comites Illuſtriſſimi, Barones Nobilesque Illuſtres Generoſiſſimi, Ciues natalium multoque magis ingeniorum morumque claritate et laude commendatiſſimi, humaniſſime precamur obteſtamurque, vt ſollennibus frequentes adeſſe velitis. P. P. d. XVI. Sept. cIↄIↄ CCLXXII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXVI.

RITE INDICIT.

SIMVLQVE

SVCCESSOREM SVVM

GE. HENRICVM AYRER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXXIII.

Subiicitur notatio Corporis Iuris glossati MSti Bibliothecae Georgiae Augustae.

Duplex libelli huius dos est, Ciues, duplexque eius publice proponendi caussa, vtraque melioris notae faustique auspicii. Ad annorum enim, quibus incolumis stetit Academia nostra et laeta incrementa habuit, summam accedit hodie iterum vnus annus expletus, isque inter res florentes et prosperas, bonorumque omnium, quae paterna numinis

numinis O. M. indulgentia concessit, fructum constantem certumque exactus. Nam secundum publicam vniuersae reipublicae incolumitatem, laetiorem agrorum prouentum, aeris temperiem salubrem, pacem non dubiam, quis non Regis Optimi, Parentis Indulgentissimi, Pacis Statoris inuictissimi, incolumitatem? quis non domus Augustae fausta incrementa? non laetum terrarum Brunsuicensium statum? inprimis si cum tot vicinarum terrarum difficultatibus comparetur? quis non haec omnia et alia plurima, grata mente reputet, deoque immortali, tantorum bonorum auctori, accepta referat et ad pietatis sensum in animo hilaritate diffuso et commoto excitandum adhibeat? Nostra quidem academica resp, etsi mortibus aliquot Collegarum, qui suis tamen annis obierunt, hoc quoque annuo spatio fuit afflicta, reliqua tamen bona et decora salua habet et intacta. Senatus Sanctioris, inprimisque Curatorum Ill^{morum}, prouidentiam curamque et nostri nostrarumque rerum studium experti sumus tantum, quantum votis etiam inuidiosis parumque modicis satisfaceret. Contigit etiam ea felicitas, vt Viros Illustrissimos summosque, primum L. B. DE WENKSTERN, Regi M. Brit. a Consil. sanctior. et aliquanto post L. B. DE LENTHE, Collegii Fisco Regio curando Praesidem, Academiae Curatorem, coram intueri, eorumque virtutes mirabiles, comitatem et beneuolentiam incredibilem, deuenerari licuerit. Locupletata est Bibliotheca academica copiis amplissimis, interque eas codicibus aliquot MSS. et magno typographicorum monumentorum numero. Cumque adhuc

ea

ea supellectilis litterariae pars Academiae abesset, quae naturae copias in sua genera et classes distributas speciminibus et exemplaribus illustrat: ea autem si careremus, librorum tantum apparatu contenti, altero oculo acute cernere, altero si non caecutire saltem caligare et lippire videremur: quae enim disciplina naturae cognitione subtiliore vacare potest, et tamen doctrinae accuratae nomine digna videri? Aug^mi Regis munificentia summa, et Collegae nostri, Exc^mi Büttneri, Viri multiplici variaque doctrina ornati, liberalitate et generoso Academiae publicaeque vtilitatis studio, apparatus Academiae huic obtigit, qui non modo naturalium rerum copias complectitur, verum etiam numorum priscorum et recentiorum diuite penu, et gemmarum gaza locuplete instruxit nos: isque apparatus ita ad certum rerum ordinem ac systema collectus est et digestus, vt omnium generum exempla adsint luculenta. His igitur nouis iisque splendidis incrementis in Academiam nostram cumulatis anniversarium hoc sollenne merito inter supplicationes et gratulationes exigere decretum est. Publice quidem illae habebuntur in templo academico inter sollennium genus aliud, quod in hunc diem differre placuit. Transferentur enim magistratus academici insignia, quae per annum et quod excurrit in vna eademque domo fuerunt, hoc ipso die extra ordinem in Virum annis, meritis, doctrinae copiis ingeniique et morum vrbanitate venerabilem, Collegam honoratissimum, coniunctissimum,

GE. HENRICVM AYRER D.

cuius vigilantia, prudentia et constantia, spem facit certam

certam fore, vt disciplinam publicam, egregie per hunc annum firmatam et munitam, omni seueritatis perseuerantia continuatam et stabilitam habeamus. Prosequimur interea bonis votis omnibusque auspicia magistratus, cui crastinus dies aditialis constitutus est, isque adeo auspicatissimus, cum is academiae natales fausto sidere ortos referat.

Cum autem muneris ratio nobis iniunxerit hoc, vt festis sollennibus proludamus scriptione aliqua publice ad vos edenda, Ciues, et proponenda; si forte sint, qui ad ea legenda animum conuertant, vnde nihil in penum ac cellam sperari, sed ingenii tantum ornamentum doctrinaeque auctus exspectari potest; nihil putauimus cum consilio nostro esse coniunctius, quam vt ex iis ipsis copiis litterariis, quibus per hos ipsos dies Augusta munificentia nos instruxit, deligeremus cimelium aliquod insigne, cuius argumento exposito et interpretato vtilitas aliqua ad vos et scientiae incrementum redire posset.

Esto autem cimelium illud ex aliis, quae nunc commemorare non vacat, codex membranaceus maximae formae, qui vniuersum Ius ciuile vna cum Feudorum libris complectitur; fuit is olim Viri Cl. Chr. Gottlieb Schwarzii, Professoris in Acad. Altorfina meritissimi, nuperque, ab eius heredibus redemtus, nostris copiis librariis accessit. Descriptio quidem eius qualiscunque vulgata est, magnam partem ex viri beate defuncti schedis *a*), quae vsibus illis,

a) In Catalogo biblioth. Schwarzianae P. II, n. 1.

illis, quibus erat destinata, satisfacere potuit; studiosis tamen Iurium, quorum studia in hac Academia, si qua alia, feruere videntur, rem non ingratam nos facturos esse putauimus, si notationem eius codicis daremus paullo exactiore et curatiore opera; inprimis cum Iuris Iustinianei notitia vulgaris, qualem ex editis, quas nunc versare solent docti viri, haurire in promtu est, aditum ad eum codicem euolvendum non satis muniat.

Primum quidem omnium tenendum est, *Corpus Iuris glossatum* quinque Voluminibus comprehensum esse; de sexto quod seorsum habendum est, singulatim dicemus. Iam Corpora Iuris glossata non ab Institutis, sed a Digestis initium faciunt; adeoque digerenda erant Volumina hunc in modum: vt Digestum priores tres tomos conficeret, quartum Codex repetitae praelectionis, quintum Institutiones cum tribus posterioribus libris Codicis, Authenticis et duobus Feudorum libris. Hoc etiam ordine Accursius Corpus Iuris glossa instruxit *b*). Digestum autem tribus voluminibus solito more comprehensum, diuisum scilicet in *vetus*, *infortiatum* et *nouum Digestum*, h. e. in prius, medium et posterius volumen. Scilicet barbare ea aetas, quod *primum* erat, *vetus*; cumque auctum illud primum Volumen et quasi corroboratum alterius accessione vellet dicere, *infortiatum*, quodque *postremum*

b) De Gazalupis Hist. Intpp. et Glossator. Minus accurate Pancirollus de claris LL. Intpp. p. 119. Accursium ab Institutionibus auspicatum dicit.

mum eſt, *nouum* dixit *c*): quam quidem diſpertiendi rationem ſeu gloſſa in nimis magnam molem ſubnata, quam vt eam vnum volumen caperet, ſeu, quod etiam probabilius, inde ortam ſuſpicamur, quod, cum ab initio in ſcholis ICtorum priores tantum XXX. libri Digeſti enarrati eſſent *d*), quantam quidem eius partem vnius anni ſpatio interpretatio e cathedra emetiri et abſoluere poterat, mox ſucceſſerunt, qui veſpertinis horis alteram quoque partem ingeminatis et auctis corroboratisque quaſi et *inſortiatis* ſtudiis, tandem etiam tertiam interpreta-

c) *Infortiare* communi vſu pro *munire* dixit illa aetas; ſed et augmenti notio inhaerere debuit. Erat enim *fortis* frequentatum pro multus; *fortiores* Pſalmi, h. e. longiores in Regula S. Benedicti occurrunt apud Dufresnium h. v. Sic *fortiter* pro multum; vnde adhuc Gallofranci *fort* eodem ſignificatu. *Inforzare* etiam Itali retinuere, et Galli *renforcer* et *renfort* eodem ſignificatu acceſſionis alicuius factae. In tot tamque diuerſis virorum doctorum commentis ſuper vocis origine (v. poſt Alciatum, Contium et alios, quos vulgo excitatos videri licet, Ferandus Aduenſ. Explicatt. lib. I, 13. Bern. Walther Miſcellan. Iur. II, 5.) loquendi vſum eius aeui non eſſe conſultum primo loco, mirari licet. *Infortiatum* pro *infarto* illa aetas dixiſſe nusquam deprehenditur.

d) Sic Irnerium vetus tantum Digeſtum enarraſſe conſtat: hoc enim principio ſolum cum Codice interpretabantur in ſcholis ſuis doctores publice: ſucceſſere priuatae lectiones in ceteras Iuris ciuilis partes *extraordinariae* dictae: donec Compendia Iuris ederent, ſeu *Summas*, primus Rogerius, tum Placentinus, et Joannes Boſſianus, tandemque Azo, illuſtris ICtus. Etiam gloſſa in Infortiatum ſerius contexi coepit, nec niſi primo Rogerio auctore.

pretarentur *e*): vt *noui* et *veteris* Digesti nomen non absurde nunc vulgo vsurpatum increbresceret.

Vt vero ad nostrum codicem redeamus, dabimus primum descriptionem aliquam formae et partium, tum de aetate eius, tandemque de vsu, cui inseruire potest, iudicium nostrum qualecunque subiiciemus.

A pluribus diuersisque librariis perscripta esse haec volumina, inspicienti manifestum fit: omnes tamen aetate aut aequales aut sibi suppares fuisse, arguit scriptionis character in ipsa diuersitate mirifice conspirans. Elegantiore tamen charactere et nitidiore membrana exarata sunt *duo volumina*, quae *Digestum infortiatum et Institutiones* cum *Authenticis* et *lib. X-XII. Cod.* continent: in hoc altero volumine accedunt litterarum, quae libros singulos ordiuntur, picturae, quales prior aetas fert, coloribus nitidis et viuidis *f*); in Codice minus quidem scite, sed ingeniosa varietate, appicta sunt pro librorum ac titulorum discrimine capita animantium monstro-

e) Absoluebant tum doctores Digesti veteris interpretationem annuo spatio, alius eodem spatio Codicis, aliique mox reliquas Iuris partes pariter anno. Primum Bartolum binis per diem horis docendo totum Digestum binis annis absoluisse accepimus.

f) Sunt in iis nonnulla, quae priscos fori ritus ex eo saeculo referunt, et, si quis otiosior inspiciat, vsum habere possunt ad mores hominum declarandos. Alia risum mouent. Ita ad Collat. III. pr. de Lenonibus: superiore loco ritus nuptiales, inferiore lupanar exhibitum, vnde leno et lena expelluntur: et ante Collat. IV. puerperium feminae depictum,

monſtroſorum, pleraque ridicula. *Digeſtum nouum* varias habet inſertas lacinias, ad reſarciendam iniuriam exemplari huic factam. Ita ſuppleta ſunt ab alia manu, eaque ſeriore, tria folia in principio (a lib. XXXIX. Digeſti noui, et infortiati a tit. 3. XXIV. libri initium fieri memineris) vsque ad l. 9. primi tituli: alia duo folia ad gloſſam ſupplendam inſerta ſunt a recente manu ante tit. quintum, qui eſt de donationibus. Expletur etiam gloſſa, a vetere manu adſcripta, quae ad lib. 5. tit. de verb. ſignif. deficit, ab alia manu vsque ad l. 98. Lacunam habet contextus aliquot foliorum inde a l. 139. de verbor. ſignific. vsque ad l. 132. de regg. Iur. Ex vltima tamen pagina, quae integra ſubiicitur, (conuertimus enim animum ad indaganda haec, quae primaria in genere eo critices eſſe ſolent) intelligi poteſt, eandem ſcriptionem fuiſſe in hoc codice, quam perturbatus duorum foliorum in Pandectis Florentinis ordo in tit. de regg. Iur. vbique inuexerat, antequam error is a Taurello obſeruatus et ab Antonio Auguſtino notatus fuit *g*). Expleta eſt lacuna ab alia manu vna cum gloſſa inde a l. 108. de verbor. ſignif. vsque ad finem libri: eodem quoque tituli regg. Iur. et legum ordine. Inquiſiuimus etiam in cetera loca, ex quibus Pandectae ex Codice Florentino ducti argumenta peti ſolent: et vidimus etiam in hoc, vt in aliis codd. tit. 8 et 9. lib. XXXVII. eſſe permutatos; rubricam ſeu indicem *tit. pro ſoluto*, qui exemplaribus recentioribus exulat, ante l. 46. tit. de vſurpatt. et

g) Notiſſimus eſt locus Ant. Auguſtin. Emendatt. lib. I, c. 1.

et vſucapp. appictum; transpoſitas quoque leges ſeu capita 31. ad 35. in tit. de manumiſſis teſtam.

Codex repet. praelect. a manu minus ſcita exaratus eſt: ſuſpicamur tamen extitiſſe olim hunc eundem librum ab eadem manu perſcriptum, cui intortiatum debemus: Ad huius enim calcem folium inde attextum eſt, quod particulam a l. 13. tit. 18. libri I. Cod. vsque ad l. 5. tit. 23. exhibet. Laudamus numeros ex noſtris exemplaribus: eos enim e priſcis exulare nemo neſcit. Nouem autem tantum libri hoc codicis volumine comprehenduntur, vt fere in ceteris, quantum conſtat, exemplaribus veteribus ſcriptis et prelo expreſſis: cuiusmodi exemplar habemus in manibus ſplendidum Norimberg. 1475. quocum codicem omnino ſatis conuenire intelleximus.

Sed *quintum* volumen, quod *Inſtitutiones, Codicis libros X. XI. XII. Authenticas* et *Feudorum libros* complectitur, inprimis dignum videtur, quod accuratius inſpiciatur. Compacta haec omnia in idem volumen ſunt, more illius ſaeculi, quem in codd. et edd. priſcis obſeruare obuium eſt, ſeu quod ita commodum erat, duobus voluminibus haec complecti, altero Codicis libros nouem priores, altero reliqua, ſeu quod trium poſtremorum Codicis librorum vna cum Nouellis et Inſtitutis, quorum ſerior in docendo vſus factus fuiſſe videtur, honor et reſpectus aliquo tempore fuit praecipuus, inter Clericos inprimis, quorum commoda pleraque in iis libris exponuntur. Nouellarum

ſaltem auctoritatem inter Clericos ab omni inde tempore viguiſſe, earumque vna cum Codice et Inſtitutis notitiam qualemcunque, Digeſtorum adhuc obſcurata memoria, paſſim ingeniis affulſiſſe, ex iis colligere in promtu eſt, quae Guido Grandi in Epiſtola de Pandectis Florent. diſputat *gg*). Novellas autem in Corpore iuris gloſſato nemo facile, qui his litteris imbutus eſt, alias expectet, quam Authenticas nouem Collationibus comprehenſas, h. e. verſionem latinam veterem, ad verbum factam, interdum ſatis barbare, in foro tamen receptam. Complectitur illa XCVIII. Nouellas gloſſa inſtructas diuerſo prorſus ab eo, quem nunc ſeruamus, ordine diſpoſitas: quae res virum doctiſſ., Schwarzium, quoque fefellit, vt codicem in Nov. CXXV. deficere putaret. Enimuero in ſuperioribus Novella: *vt nulli iudicum liceat*, quae CXXXIV. eſt, *de raptis mulieribus*, quae nunc CXLIII. eſt, et aliae praeceſſerant. Scilicet deficit codex, vt ceteri vulgati, in authentica *de ſanctiſſ. epiſcopis et deo amabil.* (Nov. CXXIII.) quae vltima eſt nonae collationis: ſed ſubiicitur in codice noſtro authentica *Vt iudices non expectent* (Nov. CXXV.) quae ſupra ſuo loco exciderat. Adiiciuntur et aliae tres fugitiuae; primo loco *Nouimus ex denuntiatione*, (quae Nov. CX. eſt de *nauticis vſuris*, qua Nov. CVI. abrogatur). Sed dignum omnino videtur hoc Nouellarum volumen, quod accuratius euoluatur, quam nunc a nobis fieri poteſt. Ordinem quidem et numerum Authenticarum videmus eſſe diuerſum a vulgato

gg) Adde Struv. H. I. p. 366.

gato *h*). Ita in Collatione nona suo loco non deprehendimus authenticam *de priuilegio Archiepisc. primae Iustin. sedis: de praetor. consul. Cpol. de Armeniis: de operis nouis nuntiatione maritimi prospectus.* Enimvero in his otium, quod conteramus, non suppetit.

Feuda finem habent, vt in vulgaribus libris, cum tit. 51. lib. II. Adiecta est Constitutio Friderici Imp. *In die qua.* Glossa huius particulae est auctior vulgata, vt adeo eam, quae Jacobi Columbani curis locupletata fuit, esse probabile sit; frequentius etiam Accursii nomen adscriptum occurrit.

Peruentum est ad *glossam* totius operis, quam *Accursianam* esse cum per se diserte constat, tum ex appositis passim in fine notarum siglis *a. ac. acc. accurs.* ad intelligendum in promtu est *i*). A diuersis ea manibus, aliis quidem earum similibus, a quibus ipse contextus exaratus est, satisque antiquis, aliis recentioribus, profecta est. Statim tamen in ipso contextu, binis vbique columnis, exarando, librarium de glossa, quae accessura erat, cogitasse, spa-

 tiumque,

h) Etiam in praeclara editione vetere, maioris formae, Basileensi ap. Mich. Wenszler: monumento rei typographicae insigni. Comprehendit ea Authenticas glossatas, libros Feudorum et tres nouissimos Codicis libros.

i) Videtur siglam non animaduertisse Schwarzius, qui in Schol. ad Prooem. Institt. p. 10. nomen Accursii nusquam adscriptum esse adfirmabat. Inserta est etiam Institutis satis nitide picta arbor consanguinitatis et arbor actionum, quam a Joanne Bassiano inuentam, a Rofredo Butienli vero locupletatam esse constat. Fuit is Accursio aetate suppar.

tiumque, quod eam capere poſſet, reliquiſſe, nobis quidem liquere videtur. Nec vero gloſſa ab ea, quae in veteribus editis vulgata eſt, variat aut recedit, vt comparatione inſtituta didicimus, niſi, quod in omnium inter ſe exemplarium comparatione occurrere ſolet, vt addita alia ſint, alia ſubtracta et omiſſa, alia ſedibus et locis mutata. Quam rem mirari non debemus. Habent enim Inſtituta cum Codicis tribus libris et Infortiatum mera ſigna multiplici modo variata, admodum tamen obſcura, reliqui libri verba interpretanda cum ſignis praefixa; vt ſaepius iſtorum hominum oculos, quos aciei firmitate et intentione incredibili valuiſſe neceſſe eſt, mirati ſimus.

Diuerſus prorſus et ſeiungendus a ſuperioribus voluminibus eſt codex pro *ſexto* volumine in numeros relatus, ab alia eaque minus ſcita manu minusque nitida in membrana perſcriptus, *Digeſti XV. priores libros* cum gloſſa Accurſiana complexus; quae ad lib. XV. tit. 3. deficit, contextu tamen vsque ad l. 17. tit. I. libri XVI. producto. A mala manu librum olim fuiſſe truncatum, antequam ea, quae ſeruata fuerunt, compingerentur in volumen hoc, dubitare non licet. Praefixa ſunt ab alia ſed vetere manu, et luculento charactere, duo folia, quae conſtitutionem Imper. Juſtiniani *Omnem* ad Anteceſſores, vnam ex tribus, quibus Pandectas ſanxit Imperator, continent: digna ea, quae a ſtudioſis harum lautitiarum cum editis comparentur, cum ex antiquiore deſcripta ſint, in qua verba paſſim atramenti pallore exoleuerant: vnde

lacunae

lacunae relictae sunt, etiam sub finem, vbi Graeca ex Homero, quem *patrem omnis virtutis* honorifice satis appellat Imperator, vt in aliis, desunt *k*).

Videndum nunc est de *aetate:* ad quam in multis iam a nobis prolusum est. In Catalogo Bibl. Schwarzianae haec erant adscripta: "Scripta sunt „haec volumina fine dubio saeculo XIII. id quod „vel e litterarum forma, vel inde colligitur, quo- „niam Accursius saeculum XIII. insigni iuris peritia „collustrauit etc." . Enimuero alterum hoc tantum id probat, vltra Accursii aetatem codicem non assurgere. Litterarum formam et characterem *l*) saeculi Accursiani esse, facilius est pronuntiare quam probare. Quin illae potius ad saeculum XIV spectant; saltem Accursii aetate codicem feriorem esse ex hoc manifestum fit, quod in Cerotianas glossas incidimus, h. e. a filio Accursii Ceroto additas, v. c. ad l. 15. D. de reb. credit. In hoc igitur manebimus, donec meliora quis docuerit, per saeculi XIV. decursum codicem nostrum esse exaratum *m*).

 Restat

k) Quod in fine subscriptum est: *Data Constantinopuli, domino Justiniano perpetuo Augusto* iter *Consule* animum aduertere potest: vt *iter* pro *iterum* pictum sit, multo magis ad communem scribendi normam, quam vt *ter* pro *tertium* perscriptum sit. *Tertium* tamen Imp. Consulatum in promulgando Pandecta alia firmant: et in *iter* prima littera obelis iugulata videri potest.

l) Nullum apud Benedictinos rei diplomaticae auctores specimen occurrit, quod satis commode comparari cum codice nostro possit; nisi aliquo modo To. III. t. 56. *II. Genus.* cf. p. 599.

m) Possessorem quendam annum 1462. aliquo loco adscripsisse vidimus. Nec tamen is fuisse videtur, qui com-

Restat vt de *auctoritate* et *vsu* codicis paucis disputemus. De quo primum nihil vniuerse, sed de singulis partibus, pronuntiandum est. Omnino, quoties de codicum dignitate et loco, quo habendi sint, agitur, in libris iuris distinguendos putamus codices glossis instructos ab iis, qui glossis vacant, modo ne de exemplaribus glossis oneratis descripti sint. Nec vanam rem putet aliquis, duas in hunc modum classes eorum constituere. Eos enim, qui glossam adscriptam habent, contextum quoque ad glossam accommodatum, adeoqne vulgarem, habere necesse est. Ex iis contra, qui glossa carent, etsi et ii plerumque ex glossatis codicibus ducti sunt, possunt esse nonnulli antiquiores et ea aetate, qua glossa enata est, h. e. saeculo XII et XIII. priores, aut ex antiquiore descripti. Hi soli vsum habere possunt criticum, saltem in Digestis, quorum codicem habemus principem Florentinum. Hactenus itaque in his nolimus quenquam operam nimis sedulam codici nostro excutiendo impendere *n*).

Enim-

compingendum librum ab opifice curauit: esse enim serioris aeui videtur vestitus libri. Vnde b. Schwarzius parauerit sibi librum non constat. In *Ge. And. Wille* V. Cl. *Biblioth. Norica Williana* P. V. p. 231. 2. narratum legimus, post excessum b. Schwarzii Nordlingam, Lib. Imp. Civ., litem vindicando codici mouisse, mox tamen nec diiudicatam deseruisse; adeoque non esse ad liquidum perductum, vnde MS. venerit.

n) In Schwarzianae quidem biblioth. Catalogo To. II. p. 1. adscripta sunt haec: *Variis in locis puriores in MS. reperiuntur lectiones* etc. Enim vero haec pro hedera apposita sunt vino tamen vendibili. Librarius fuit imperitus, si quis alius, adeoque perpetua occurrit emendatio ab iis adscripta, qui codice vsi sunt.

Enimuero libros critica fubtilitate conftitutos nec defiderat forum, quippe quod vulgatam lectionem fequitur; hanc autem vbique ab editoribus, inprimis in Godofrediana editione, qua vulgo vtimur in foro, effe interpolatam fatis conftat. De eius igitur finceritate ac veritate quoties quaeftio incidit, ad antiquiores editiones et codices recurrendum eft. Commode igitur contigit, vt, dum lectio ad Florentinum exemplar Brencmanni et Gebaueri curis emendata et ad criticam fubtilitatem conftituta in vrbe hac prelo excuditur, ad bibliothecae noftrae opes vulgatae quoque lectionis exemplum praeclarum perueniret; inprimis cum praeterea editi veteres adfint libri, qui comparari poffint, numero plures, interque hos fplendidum Jenfonianum tribus Voluminibus maximae formae *o*).

In Inftitutionibus, quae tot virorum doctorum curis totque libris comparatis emaculatae funt *p*), vt ex tali codice multum frugis bonae expectari poffit, nos quidem dubitamus. Vulgauit iam varietatem lectionis ex hoc codice Schwarzius ad prooemium Inftitutt. fed in tanta farragine non vna occurrit, quae fententiam prauam reftituat, obfcuram illuftret. Omnino illa opera varietatem ex

X 5 vulgari

o) E biblioth. Schwarz. redemtum, et defcriptum in Biblioth. Schwarz. P. II. p. 33.

p) Infpiciat aliquis faltem recenfum edd. ap. Schwarzium in Scholiis philologicis ad prooem. Inftitt. recuf. LB. 1739.

vulgari quoque codice, qui in manus incidit, cumulandi, moleſtiae plus quam fructus habere videtur.

In Corpore Iuris gloſſato nemo facile ſubſcriptiones et inſcriptiones additas expectet, vt nec numeros et titulos librorum, e quibus Pandectarum laciniae conſarcinatae ſunt. Hactenus adeo nec in Codice, nec in Nouellis, criticus vſus codicis eſſe poteſt ſatis magnus. Cum tamen in his multa ſint, quae adhuc ſtudium et operam virorum doctorum deſiderent, erunt forte aliquando, quos iuuet codicem hunc conſuluiſſe *q*).

Feudalibus Conſuetudinibus comparandis otium iam factum videtur ipſius b. Schwarzii opera: quandoquidem eum ad Gebauerum noſtrum variantes lectiones ex pluribus Feudorum codicibus excerptas miſiſſe conſtat *r*): inter quas etiam ex hac penu, quam domi habebat, ſymbolam fuiſſe depromtam dubitare vix licet.

Atque haec quidem de codice Iuris Ciuilis, cuius addiſcendi vobis, o Iuuenes florentiſſimi, quam expedita, plana et compendioſa via nunc in hac noſtra diſciplinae ciuilis tradendae ratione ducta et

q) Enotauimus ipſi variarum lectionum numerum ex Nouellis aliquot, vnde apparet, operae poenitendum non fore.

r) cf. Gebaueri Narrat. de Brencmanno p. 175.

et munita eſt! quot enim quantisque difficultatibus luctandum, quantae moleſtiae deuorandae fuere iuris ſtudioſis ſuperioribus ſaeculis, cum ex tam ſpiſſo ac vaſto opere, tradita per ſingulas ſparſasque ſine ordine annotationes iura diſcenda erant! — Verum vocat nos pompa ſollennis, quae ad templum academicum orationibus audiendis ceterisque ritibus peragendis ducitur. Dicta eſt ſollennibus hora X. diei craſtini. Vos, Comites Illuſtriſſimi, Liberi Barones, Generoſiſſimi ac Nobiliſſimi Ciues, vt frequentes adeſſe velitis, humaniſſime rogamus. P. P. d. XVI. Sept. cIɔ Iɔ ccLxxIII.

ACADEMIAE

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PETR. MILLER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

CHR. FRID. GE. MEISTER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. III. JULII cIↃIↃCCLXXV.

De Arcadibus luna antiquioribus disputatur.

Recreati his ipſis diebus et exhilarati mirifice alterius ex Duumviris Curatoribus noſtrae Vniuerſitatis, L. B. de Gemmingen, Viri Illuſtriſſimi, praeſentia, eiusque incredibili inſpiciendi et cognoſcendi res noſtras eaque ipſa ornamenta, quae Regia liberalitate nobis contigere, recenſendi ſtudio: indicimus nunc ſollennia haec academica tanto maiore cum alacritate et laetitia, quo maior ceterarum noſtrarum rerum felicibus ſucceſſibus cumulus acceſſit hoc ipſo viri ſummi deſideratiſſimo aduentu. Indicuntur autem ſollennia haec in a. d. III. Julii transferendis Magiſtratus academici inſignibus in Virum Illuſtrem et Conſultiſſimum

CHR.

CHR. FRID. GE. MEISTER D.

qui inter folitas caerimonias oratione publice habita, fauftis cum ominibus, vobisque, Ciues, fauentibus, Prorectoris munia fufcipiet: quod vt et ipfi et reipublicae felix fauftumque fit, et nos precamur, et vos nobiscum, Ciues, precamini. Vt vero vota fiant publice, vtque rite pieque gerantur omnia, adefte, Ciues, follennibus frequentes. Vos autem, Comites Illuftriffimi, primo loco rogamus humaniffime, vt pompam ducere in templum academicum et facris noftris intereffe pro infigni beneuolentia veftra ne dedignemini.

Quandoquidem autem academiae mos et officii ratio poftulat, vt hac ipfa pagella, qua follennia indicuntur, prolufionis cauffa de re aliqua erudita, ex medio tamen petita, nec adeo recondita, differantur non nulla: retractare placet rem non iniucundam cognitu, quam nuper in animum reuocauit doctiffimus Gallus, difputatione de Cometis inftituta *a*). Vbi enim in ea quaeftione verfatur, an Luna aliquando Cometes fuerit, qui cum propius, quam falubre effet, acceffiffet ad terram, ecce, repente ab ea correptus, motu fuo circa eam ferri coepit et in fatellitis locum ceffit: cui rei fidem facere vifum eft nonnullis hoc, quod, facie Lunae per telefcopium explorata, exefarum quafi rupium veftigia

a) *Effai fur les Cometes en general et particulièrement fur celles, qui peuvent approcher de l'orbite de la terre, par Mr. Dionis du Séjour, de l'Academie Royale des fciences de Paris et Confeiller du Parlement. Paris 1775.*

veſtigia, gurgites profundi, ſed omni humore exhauſti, prominentiumque montium iuga arida apparere putantur; vt credere liceat, nimium propinqui ſolis aeſtu eam aliquando torridam exaruiſſe: eo, inquam, in loco opinionem hanc firmari arbitratur narratione inter Arcades vulgata, *qua ii maiores ſuos terram inhabitaſſe crediderint, antequam ea ſatellitem ſuum, Lunam, nacta ſit. Narrationem hanc a Luciano ad poſteritatem eſſe transmiſſam: etſi Ovidii locus ſatis luculentus ad eam rem ſit in Faſtis* (lib. I, 469)

Orta prior Luna, de ſe ſi creditur ipſi,
A magno tellus Arcade nomen habet. b)

In hac diſputatione plura a viro ſagaciſſimo parum explorata fide poſita eſſe videtis. Primum multum abeſt, vt Arcades tam acute cogitarint aut coniecerint, *vt maiores ſuos terram inhabitaſſe crederent, antequam ea Lunam ſatellitem ſibi comparaſſet.* Quod de Arcadibus narratur, hoc eſt: antiquiores eos Luna aut creditos eſſe, aut credi voluiſſe, aut quacunque tandem ratione dictos eſſe. Nec aliter Ovidius et in illo et in aliis locis c), Quod porro ex Luciano

b) l. c. p. 184. *C'étoit une opinion généralement reçue parmi les Arcadiens, que leurs Ancêtres avoient habité la Terre, avant que cet Aſtre eût un Satellite. Cette opinion nous a été transmiſe par Lucien. D'ailleurs rien n'eſt plus formel, que le paſſage d'Ovide à ce ſujet etc.*

c) In loco laudato: *Orta prior luna tellus* h. e. gens, vt ſaepe poëtis γαῖα. χώρα pro populo et lib. II. Faſt. 289. *ante Iovem genitum terras habuiſſe feruntur Arcades, et Luna gens prior illa fuit:* nec aliter Faſt. V, 90. accipiendum: *Luna credita terra prior, h. gens.*

Luciano auctore *d*) ea de opinione constare putabat, viro doctissimo condonandum est, a quo postulari non poterat, vt, leuissimae auctoritatis esse libellum de astrologia, perspectum haberet; nam, etsi is inter Lucianea habetur, Lucianum tamen auctorem nullo modo habere potest, si modo non plane sui dissimilis fuit Lucianus. Multo vero minus suspectus ille libellus erat laudandus, quando quidem tot alii multo grauiores auctores laudari poterant, et vero etiam ad rem tanti momenti firmandam, quaerendi et inuestigandi erant ii, qui primi eam tradiderant, vt intelligi posset, qua auctoritate, qua fide rem maxime mirabilem ad memoriam hominum prodidissent. Vix assequi licet, quomodo vir doctus seueritati probationum geometricarum assuefactus in historico argumento tanta cum credulitate versari, aut tantae leuitatis esse possit ad amplectendam fidem rei narratae, non ab graui et antiquo aliquo historico, sed a poeta et ab obscuro homine, qui repetierat ea, quae iam ante D annos in scriptis passim prodita prostabant. Omnino etiam hoc exemplo patet, mutuo inuicem auxilio indigere disciplinas, et astronomicam doctrinam non minus posse mutuare aliquid ex historia ac critica, quam adiuuatur veterum scriptorum lectio astronomicis rationibus. Quisquis enim veterum aetatum indolem

d) de Astrologia c. 26. vbi leuissimus auctor, cum exposuisset superstitionem Lacedaemoniorum, qui ante plenam lunam non inirent pugnam, solos, subiicit, Arcades astrologiam non coluisse: ἀνοίῃ δὲ καὶ ἀσοφίῃ λέγουσι καὶ τῆς σεληναίης ἔμμεναι προγενέστεροι. atqui hoc frustra sumitur, ex stultitia et insipientia Arcades se luna antiquiores credidisse.

lem et rationem tenuerit, vix vnquam eo deuenire poterit, vt sibi probabili ratione aliqua constare putet: aut Arcades ex toto humano genere solos rem ante omnem hominum memoriam factam, a maioribus traditam accipere, aut eos rationes astronomicas ista omnium rerum rudi aetate satis subtiliter instituere potuisse, vt Lunam non semper in Terrae satellitio fuisse suspicarentur.

Interea tamen quaeri potest, cum interpretationem illam nimium subtilem non admittamus, quamnam aliam rationem sensumque esse statuamus narrationis istius de Arcadibus: sitne exploratum satis, tam stulte de se existimasse illum populum, vt originem suam Lunam antecessisse putaret, an alia probabilis ratio afferri possit, qua dictum illud expediatur. Ad quod, si quis ita quaerat, primo sic respondebimus, vt moneamus, non tam id agi vt fabula illa explicetur; potest enim, vt tot aliarum rerum ex antiquitate, vera ratio ac verus sensus iam dudum ita obliteratus esse, vt frustra nunc in eum inquiratur; quaeri tantum hoc, vt doceatur, inanem esse istam interpretationem, quam viri docti fundum nouae rei faciunt, cum tamen illa omni antiquitatis naturae et genio repugnet omnique fide ac probabilitate destituta sit. Potest tamen praeterea doceri, primo fabulam de Arcadibus ante lunam natis tam parum diserte et explicite traditam ad nos peruenisse, vt nihil tuto de ea pronuntiari possit; etsi, quod sana interpretatio facere iubet, ad veterum hominum sensum et sermonem exigas; tum vero tam diuersis modis iam veteres, qui istis aetatibus

aetatibus propiores fuere, mythum prifcum interpretatione tentaffe, vt de certa aliqua interpretatione vel ex auctoritate petenda prorfus fit defperandum. Faciamus itaque periculum expediendae huius fabulae tam diuerfis modis et traditae et interpretatae. Qua in re tenebimus inftitutum, quod vtinam fequantur omnes, qui fimilem difputationem fufcipiunt, vt primo loco difpiciamus, quidnam dictum fit, a quo et quibus verbis, antequam ad noftrum fenfum de verborum fententiis et cauffis iudicemus et argumentemur.

Qui primus Arcades προσελήνους appellauerat, fuiffe traditur *Hippys Rheginus f*). Scriptorem hunc non ignobilem Darii et Xerxis tempore vixiffe fatis conftat; praeter rerum Sicularum libros, et vrbium origines, etiam aftrologica condiderat *g*). Verum cum memoratum non fit, quo fenfu, qua de cauffa Arcades eo nomine impertierit, nec factum aliquod adiectum fit, quod iudicium noftrum regere poffit: intelligitur iam ab initio, fluctuare illud nec certo facile gradu firmari poffe. Aliorum auctorum veterum hac de re nomina feruauerunt Gramma-

f) Steph. Byz. in Ἀρκάς. Ἵππυς δὲ ὁ Ῥηγῖνος λέγεται πρῶτος καλέσαι προσελήνους τοὺς Ἀρκάδας. Ergo Stephanus, e quo idem repetit Euftath. ad Il. β, p. 200. ipfe Hippyn non infpexerat, fed traditum fic ab aliis acceperat. Idem Hippys Aegyptios effe vetuftiffimos hominum narrauerat, vt ex fchol. Apollonii difcimus lib. IV, 262.

g) v. Voff. de Hift. Gr. IV, 3.

Grammatici ad Apollonium Rhodium *h*): funt ii *Eudoxus*, qui Platonis auditor fuit, aftronomus infignis, ἐν τῇ περιόδῳ: fuit enim eius doctum opus γῆς περίοδος, multis interfperfis, quae gentium hiftorias, opiniones et inftituta illuftrarent: cuiusmodi tamen hoc fuerit, quod de Arcadibus dixerat, non conftat; etfi ex fcriptoris ftudiis et rationibus libellique argumento probabile fit, eum traduxiffe fabulofam rem ad aftronomiae prima rudimenta. Porro *Theodorus lunam comparuiffe paullo ante pugnam Herculis cum Gigantibus factam* narrauerat *i*). Obfcura haec, quoniam veteres Arcadum mythos ignoramus. Videtur tamen hoc ad antiquiffimum illum Herculem fpectare, cuius in cofmogoniis mentio fit,

h) Schol. Apollon. Rh. IV, 264. quod fcholium repetitum a Grammaticis ad Ariftoph. Nub. 397. vnde etiam apparet vetuftiffimum illud effe et a Lucillo Tarrhaeo, Sophocleo et Theone profectum. Comparauit iam vtrumque locum Rutgerf. Var. Lect. IV, 18.

i) Apud Schol. Apollon. l. c. Θεόδωρος δὲ ἐν εἰκοστῷ ἐννάτῳ, ὀλίγῳ πρότερον φησὶ τοῦ πρὸς τοὺς Γίγαντας πολέμου Ἡρακλέους τὴν Σελήνην φανῆναι. Num fub lunae ortum pugnam factam, an tum primum natam lunam dixerit, ex excerpto hoc non conftat. Nec magis conftat, quis e tot aliis hoc nomine infignibus Theodorus ille fuerit, cuius opus ad XXIX libros excreuerat; Samothracem eum fuiffe, ex Hephaeft. Ptolem. lib. VII. (ap. Phot. cod. 190.) colligunt viri docti. Ceterum fcholion hoc Apollonii fatis memorabile paullo accuratius conftituere licet e cod. Reg. Par. MSt. 2727. vnde defcriptum illud in manibus habemus: τὸ δὲ τοὺς Ἀρκάδας ἀρχαίους εἶναι δηλοῦται μάλιστα ἐκ τοῦ προσελήνους αὐτοὺς λέγεσθαι. Εὔδοξός τε ἐν περιόδῳ οὕτω φησί. καὶ Θεόδωρος ἐν κβ', (fic et in Schol. Ariftoph.) λέγων ὀλίγῳ πρότερον πρὸ τοῦ τὸν Ἡρακλέα πολεμῆσαι τοῖς Γίγασι τὴν σελήνην φανῆναι.

fit, cuiusque partes in pugna deorum cum Gigantibus fuiſſe praedicantur praecipuae (Apollodor. I, 6, 1 ſqq.); ſiue ad motus tumultusque ſubterraneos terraeque viciſſitudines pugna illa cum Gigantibus, ſiue ad elementorum inter ſe in ipſo terrae ortu pugnam referenda eſt. Quidquid eſt, pugnam illam in Arcadia factam videtur tradidiſſe ſcriptor hic, adeoque hinc illuſtrari poteſt, quod Arcadiam etiam Gigantidem appellatam narrat Stephanus, Eadem porro cum Theodoro tradiderat *Ariſto* Chius *k*) et *Dionyſius* Chalcidenſis *l*), qui etiam populum Arcadiae *Selenitas* ediderat: id quod ad tentatam a ſcriptore hoc interpretationem veteris fabulae referendum eſt. His additur *Mnaſeas*, Patrenſis

k) Ariſton Chius, Zenonis Citienſis diſcipulus: quem adeo inter ſcriptores fuiſſe, qui de vrbium ſitu tradiderant, hinc conſtat: Ἀρίστων ὁ Χῖος ἐν ταῖς Θέσεσι. Perperam enim ἐν ταῖς κτίσεσι hoc mutat Rutgerſ. l. c. quem ſequuntur Menag. ad Diog. VIII. 163 et Jonſ. de Hiſt. philoſ. ſcript. I, 12. p. 65. Etſi plures fuere auctores, qui κτίσεις ſcripſerunt. Verum nec minus θέσις, ſitus ac poſitus vrbium, ad geographicas rationes ſpectat. Non dicemus, an ἀποικία Ἀθηναίων, quae inter Ariſtonis ſcripta fuit, pro particula iſtius operis habenda ſit apud Plutarch. de Iſ. et Oſir. p. 365. E. Opp. Apud Schol. Ariſtoph. l. c. eſt Ἀριστίας ὁ Χῖος.

l) Dionyſius Chalcidenſis, incertum quando vixerit, inter antiquiores tamen habendus, quandoquidem Dionyſius Halic. eius auctoritate vtitur in loco de vrbis Romae originibus lib. I. c. 72. De Arcadibus egerat ἐν πρώτῳ κτίσεως. Ita appellari poteſt opus quod condiderat, κτίσεις, libris V. de vrbium originibus, de quo cf. Voſſ. de Hiſt. Gr. lib. III. p. 171. In Schol. Apollon. ἐν ά κτίσεων legere praeſtat, quod etiam MS. Regius exhibet.

trensis ille, Ptolemaeo Physconi aequalis, cuius praeter alia fuere Εὐρωπιακὰ, siue τὰ περὶ Εὐρώπης, quae si ex innumeris illis, iisque praestantissimis, scriptoribus veteris Graeciae adhuc superessent vna cum eius libro de Asia, multa sine dubio in vetere historia nunc accuratius constitui possent. Narrauerat ille *inter reges Arcadum Proselenum fuisse:* quae noua ratio est fabulae interpretandae *m*). Praeter illos *Aristoteles* in iis libellis, quibus rerum publicarum descriptiones exposuerat, et quidem in capite de republica Tegeatarum, narrauerat, *barbaros ab initio Arcadiam tenuisse, eosque eiectos esse ab Arcadibus antequam Luna oriretur; itaque eos appellatos esse proselenos n*). Etiam hoc ita ab Aristotele narratum, vt rationem nominis reddere voluerit: quasi a pugna aliqua ante Lunae ortum facta illud iis impositum sit.

Vidimus

m) Schol. Apollon. l. c. *Μνασέας δέ φησι πρὸ σελήνης Ἀρκάδας βασιλεῦσαι* quae corrupta esse facile intelligitur. (Monuit quoque Valk. ad Ammon. p. 168.) Apud schol. Aristoph. l. c. haec sunt verba: *Μνασέας δέ φησι Προσέληνον Ἀρκάδων βασιλεῦσαι.* et sic haud dubie legere praestat, quam cum Cod. Regio: *Μνασέας δὲ προσελήνους αὐτοὺς καλεῖσθαι.* Quod autem locum illum de Arcadibus ad opus de Europa referendum censemus, inde ductum est, quod Fulgentius Mythol. lib. II, 19. (quem locum repetitum videas in Germanici Caesaris Scholiaste ad Prognost. p. 143.) postquam de Endymione narrauerat, subiicit; *sicut Mnaseas in primo libro de Europa scribens tradidit.* In eodem libro locoque de Pleiadibus et Hyadibus egerat Mnaseas, teste Hygino in Astron. II, 21. vt adeo Musaei nomen ab eo loco alienum esse recte statuant Intpp. et cum iis Burrmann. Sec. ad Vales. emendat. V, 17.

n) Schol. Apollon. l. c. et ad Aristoph. Nub. l. c.

Vidimus adhuc auctores potiores, qui ea de re tradiderant, (nam feriorum fcriptorum vel poëtarum loca, qui ornarunt fabulam, in cenfum hic non veniunt) plerique cum interpretatione aliqua adiecta. Cum primos illos antiquiores auctores non habeamus, nec quid illi tradiderint, fatis accurate teneamus: de vero fabulae fenfu vix vnquam fatis tuto aliquid pronuntiari poffe manifeftum fit. Si tamen iudicium ex indole veterum mythorum fimilique aliarum fabularum ortu ferendum eft, tota haec de origine Arcadum ante Lunam narratio ducta eft a nomine *Profelenorum*, quod in vetere aliquo carmine vel fcriptore occurrebat, et cuius adeo vis et ratio ex eo folo conftituenda erat. Nunc cum auctoritatem illam non habeamus neque adeo veritatem ipfam tenere queamus, ad coniectationes defcendere licet; videndum modo eft, vt antiquitatis genio illae fatis confentaneae fint. Iam autem et olim multae diuinationes in medium allatae funt, et nunc aliae afferri poffunt: de quibus videamus figillatim quid ftatuendum fit.

Omnino autem Profelenorum nomen impofitum Arcadibus videri poteft *aut*, quod ante Lunae cultum, remue aliquam de Luna mythice traditam, Arcadum gentem extitiffe norant homines, *aut* quod Lunae defcriptionem et obferuationem ferioribus demum aetatibus inter eos receptam viguiffe conftabat. Habet vtraque opinio quo fe tueatur, pofterior etiam exemplum et auctoritatem veterum fcriptorum.

 Fuiffe

Fuiſſe *Lunae* cum Pane inter Arcades *cultum praecipuum*, conſenſu plurium ſcriptorum traditur. Antiquitatem religionis hinc colligas, quod in antro ſacra iis facta *o*) ſunt; et ſymbolicae rationis aliquid ineſſe, non inficiabitur, qui Panem rerum naturam referre cogitet, vnde et Panem adamaſſe Lunam fabulati ſunt *p*). Potuit ea Lunae religio recipi ab Arcadibus, cum iam per aetates aliquot vixiſſent homines in Arcadia; qui προσέληνοι appellari poterant, cultu ac religione Lunae nondum recepta. Potuit etiam fabula de Endymione a Luna adamato, cum ea de curru deſcendiſſet et cum adoleſcente vixiſſet, opportunitatem dare poëtis, vt tempora antiquiora ex eo definirent, vt ea Lunae in Arcadia degentis aetatem anteceſſiſſe dicerent. Eiusmodi quid obſeruare ſibi videbitur aliquis in Heſychio *q*).

Sed vt *ad obſeruationem Lunae inſtitutam ab Arcadibus* referre iſtud nomen placeat, plura mouere poſſunt: primo quidem loco, quod antiquitus rei aſtronomicae rudimenta inter eos viguiſſe aliqua conſtat, vt vel vrſa maior ab iis conſtituta declarare

o) Porphyr. A. N. ſ. 20. Egregius ac diſertus de hoc Antro locus eſt in Quinto Calabro lib. X, 126 ſqq. cf. Schol. Apollonii IV, 56.

p) Virg. Ge. III, 392. Philoſophema aliquod phyſicum ſub hac fabula latere forte potuit, etſi incertum, quale illud fuerit. Nolim enim praeſtare commenta Baconis de Augm. Scient. lib. II, c. 13.

q) Heſych. προσεληνίδες, αἱ Ἀρκαδικαὶ Νύμφαι. cf. infr. dicenda; inpr. e Fulgentio.

rare poteſt, tum quod veteri ſermoni vſuique ea forma loquendi accommodata; tandem nec deſunt veterum ſcriptorum loca, qui eandem interpretationem fabulae prodidere. Moleſtiam tamen in his facit hoc, quod difficile eſt peruenire ad aliquid, in quo tuto acquieſcere poſſis.

Omnino Arcades gentis vetuſtate celebratos eſſe vulgata res eſt, neque ea a vero aliena r), quandoquidem illi Pelaſgicae ſtirpis erant, diuque ante Deucalionem loca illa inſedere s), eaque ſerius quoque tenuere, cum iam a multo inde tempore Hellenes ceteras Graeciae partes inſediſſent. In hac illi vetuſtate acceperant a maioribus, fuiſſe vitae cultum victumque mitiorem ſerius receptum, magnamque priorum aetatum partem ferino more fuiſſe exactam, et veſci ſolitos primos Arcades glandibus ſpecubusque habitaſſe t). Cum mitioris

r) Δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικά, τῶν Ἑλλήνων etc. Strabo VIII. p. 595. A.

s) Οὔπω Πελασγὶς χθὼν τότε κυδαλίμοισιν ἀνάσσετο Δευκαλίδῃσιν Apollon. IV, 264. 5. *Pelasgiam* quoque appellatam olim (h. e. eo epitheto ſeu nomine a poëtis deſignatam.) obſeruat Stephanus Byz. in Αρκας, ex Nicolao, Damaſceno puta. Plin IV. ſ. 10. Arcadia *initio Drymodes*, *mox Pelasgis appellata*. Male hoc more, paſſim etiam in aliis, poëtarum epitheta pro nominibus antiquioribus venditari ſolent.

t) Loca veterum in re nota adſcribere opus non eſt; nihil notius βαλανηφαγία veteris Graeciae, inprimisque Arcadum. Praeclari Ovidii verſus Faſt. II, 291 ſqq. *Vita ferae ſimilis, nullos agitata per vſus. Artis adhuc expers et rude vulgus erat. Pro domibus frondes norant etc.* Hinc Arcades quercubus natos vetus ſermo prodebat: quod ornarunt poëtae, v. c. Statius Theb. IV. 175 ſqq. *Arcades — veteres aſtris Lunaque priores — nemorum vos ſtirpe rigenti Fama ſatos etc.*

ris vitae initiis, vti apud alios populos, ſic inter Arcades ſiderum caelique aliquam notionem, ſine qua nec arari nec ſeri poterat, a melioris vitae auctoribus monſtratam eſſe, ex iis intelligitur, quae modo commemoraturi ſumus. Iam originum ſuarum veterisque hiſtoriae memoriam, annalibus quoque comprehenſam, habuere Arcades *u*); habuere iidem carmina ſua; neque adeo mirum eſt fabulas ex vetere aeuo Arcadum plures ad ceteros quoque Graecos exiiſſe et hinc in communem poëtarum ſermonem abiiſſe. Cum igitur in annalibus his tempora ſecernerentur humanitatis vitae a feritate: ſiderum ſcientiae reſpectu declarari illud tempus potuit per vocabulum, quo ante Lunae

u) Rerum Arcadicarum ſcriptores fuere cum alii, tum Ariaethus vel Ariethus a Dionyſ. Halic commemoratus lib I, c. 49. et ap. Hygyn. Aſtron. lib. II, 1. f. et 6. Inter Arcades poëtas Agathyllus fuit, cuius elegos aliquot Dionyſ. recitat. l. c. Cum ſcriptoribus his, annales ſuae gentis condituris, ex priſcis mythis eruere origines Arcadiae neceſſe eſſet: fabulae iis veteres de Calliſto, et Lycaone patre, de Pane, Mercurio, Endymione repetendae fuere. Translatae hinc eaedem et cum Arcadum hiſtoria transſcriptae ab iis, qui totius Graeciae hiſtorias conderent, ſeu veterum mythorum complexum vno volumine meditarentur. Breuiter hinc potiora capita excerpſiſſe videri debet Pauſan. Arcadic. pr. capp. Inſeruerat Arcadum origines hiſtoriis ſuis Ephorus, etſi opus illud ab Heraclidarum reditu orſus erat. Commemorat ex eo Plinius VII, 49. *Arcadum reges CCC annis vixiſſe*, quod ita accipiendum: in regum veteris Arcadiae recenſu reges adſcriptos fuiſſe, quorum vita ad CCC annos producta diceretur; quod Cenſorinus paullo diſertius de Die Natali c. 17. — *vt Ephorus, qui tradit, Arcadas dicere, apud ſe reges antiquos aliquot ad trecentos vixiſſe annos.*

nae contemplationem, et, vt in maius res miraculum augeretur, ante Lunam ea gens fuisse pronuntiaretur; vt forte poëta aliquis primus ausus sit Arcades, cum summam vetustatem gentis declarare vellet, *προσελήνους* dicere: quod vocabulum, propter felicem ingenii audaciam, arripuere mox alii, eoque omnino vsi sunt, quoties Arcadum *x*) origines vetustissimas designare vellent. Abiit tandem illud in communem vsum, ita quidem, vt etiam narrarentur Arcades hoc ita de se credidisse, se ante Lunam fuisse natos *xx*); alii interpretationem fabulae circumspexere, quam variis modis tentatam iam supra vidimus *y*). Nec defuere tamen qui et ipsi

x) Inprimis Apollon. IV. 264. vbi de sacerdotibus Thebarum Aegypti antiquissimis, ea aetate, qua nondum omnia sidera in conspectum prodierant (h. e. *ex hac hypothesi*, notatione sapientum comprehensa erant), nondum Danai erant, soli Arcades, *Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται Ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.* Male aemulatus est locum Nonnus Dionys. XLI, p. 1056. in Beroës laudibus.

xx) Versa adeo res in ludibrium, vt qui Arcades stuporis incusare vellent, hoc ipso vterentur nomine, vt eos tanquam senio confectos, delirare vulgo dicerent. Etiam contumeliosum hinc nomen natum *βεκκεσέληνος* apud Aristoph. Nub. 397. vbi v. Schol. quem exscripsit Svidas. De *βέκκος* constat ex Herod. II, 2.

y) Aliorum, inprimis seriorum Grammaticorum, argutias recoquere nihil attinet. Vna tamen est omnium lepidissima apud Schol. Aeschyli Prometh. 435. ad vexatissimum locum: *ὁρῶν ἐμαυτὸν ὧδε προσελούμενον*, in quo adeo laborant viri docti emendando, cum simplicissimum erat dicere, *προσελεῖν* (ductum ab *εἰλέω, ἐλέω*) esse vetus vocabulum, quod notionem *τοῦ προπηλακίζειν, ὑβρίζειν* habet, et apud Aristoph. Ran. 742. occurrit,

ipsi in hoc inciderent, vt a Lunae contemplatione fabulae caussas repeterent, et inter hos quidem primo loco Mnaseam supra laudatum referendum esse suspicamur z).

Habuisse autem siderum scientiam aliquid, quod Arcadibus illa deberet, ex certorum inprimis siderum nominibus apparet, quae a domesticis Arcadum fabulis ducta sunt. Fuit enim hoc sollenne, vt serioribus astronomis, ita priscis sapien-

occurrit, nec aliter explicatur ab Hesychio. Scholiastes igitur Aeschyli: ὅθεν καὶ, inquit, οἱ Ἀρκάδες πρόσελοι ἢ προσέληνοι. Quasi vox aliqua rite sic formari posset, et cur Arcades ὑβρισταὶ dicti? Repetit haec nec plura expedit Etymol. M. et Tzetza in Chiliad. IV, 813 ἄλλοι δ' ὡς ὄντας ὑβριστὰς, καλοῦσι προσελήνους; idemque in Schol. Lycophr. ad v. 482. vbi et alia interpretatio adiecta, ante lunae cum sole congressum solitos Arcades glandibus vesci. De religioso ritu ille loqui voluit? ἐτρέφοντο γὰρ πρὸ συνόδου τῆς σελήνης πυρὶ ὀπτῶντες τοὺς βαλάνους. cf. alter loc. in Chiliad. Acutius coniectauit Scaliger de Emend. tempp. Proleg. ideo dictos Arcades προσελήνους, quod ante novam et plenam lunam res suas exequerentur. Ad multo absurdius commentum detorsit fabulam de Endymione Malalas Chronograph. p. 73.

z) Schol. Apollonii l. c. vt quidem locus ille ex Codice Regio Paris., collato Scholiasta Aristoph. l. c. restituendus est: ἔνιοι δέ φασιν Ενδυμίωνα εὑρηκέναι τὰς περιόδους καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς σελήνης. διὰ δὲ τὸ Ἀρκάδα εἶναι, προσαγορευθῆναι ὑπ' (f. ἀπ') αὐτοῦ προσελήνους τοὺς Ἀρκάδας. οἱ δὲ ὑπὸ Τυφῶνος φασὶν εὑρεθῆναι. (hoc alibi lectum non memini) Ξεναγόρας δὲ (vetus scriptor, iam Dionysio Halic. laudatus, cuius nobile opus fuit, χρόνοι, seu Chronica inscriptum) ὑπὸ Ἄτλαντος. Δοῦρις δὲ ἐν πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ τῶν Μακεδονικῶν Ἀρκάδα φησὶν, ἀφ' οὗ ἡ Ἀρκαδία καλεῖται, Ὀρχομενοῦ υἱόν, διὸ καὶ Ὀρχομενὸν εἶναι πόλιν (ap. Schol. Aristoph. ποταμὸν) ἐν Ἀρκαδίᾳ.

pientibus, vt nomina ac formas ſiderum, quae primi obſeruarant aut ab aliis obſeruata didicerant, ex priſcis ſuae gentis fabulis impertirent. Itaque ſidus omnium, quae vetuſtas narrat, nobiliſſimum, Vrſa maior a Lycaonis filia, Calliſto, notationem accepit cum filio, qui Arctophylax eſt dictus. Ceſſitque tandem in haec nomina omnis Graecia, cum antea idem Vrſae ſidus Plauſtri nomine veniret bubus iuncti, Boote appoſito. Cynoſura quoque in minorem Vrſam abiit.

Obſeruationem ſiderum per Lunae amorem in Endymione declaratam eſſe vetere ſermone †), non adeo abſonum eſt, ſiue vt inter cetera ſidera eius motus viceſque inprimis eſſent obſeruatae, ſiue vt ad noctis ſilentia ea res ſpectaret, inter quae caelo contemplando vacant ii, qui *Vicinam ex alto mundi cognoſcere molem Intendunt, totumque animo comprendere coelum.* Inuentus autem et deſcriptus Lunae curſus, conſtitutique menſes et duodenis menſibus anni, res videri debuit ſatis memorabilis; etſi de auctore rei fama fuit incerta: cum alii ad Endymionem, alii ad Atlantem illud referrent. Conſtat autem Arcades ab initio nec anni nec menſium deſcriptionem habuiſſe, ſed ex viciſſitudine anni et tempe-

†) **Fabula hac de Endymione, quam alii ad venandi ſtudium traxerunt, nihil vulgatius. Plin. II, 9.** *quae ſingula in ea* **(Luna)** *deprehendit hominum primus Endymion; et ob id amore eius captus fama traditur.* **cf. Schol. Apollonii IV, 57. 58. Fuere memorati a priſcis poetis montes** *aſeleni*, **ab aliis ad Trachinem, ab aliis ad Aetoliam retracti: quorum nomen ad Endymionis congreſſum cum Luna reuocauerat Nicander: v. Etymol. M. in** ἀσέληνα.

tempestatum tempora metiri consueuisse: itaque annos trimestres vel quadrimestres habuisse dicti sunt, donec accuratius ipsis ad lunares rationes constitutus est annus. *Nam annum*, Plinius ait lib. VII, §. 49. *alii aestate vnum determinabant, et alterum hieme, alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere.* Alios, qui idem memorarunt, excitat Lindenbrog. ad Censorin. de Die Natali c. 19. qui locus hac in re est classicus: *Item in Achaia Arcades trimestrem annum primo habuisse dicuntur, et ob id προσέληνοι appellati, non vt quidam putant, quod ante sint nati, quam Lunae astrum coelo esset: sed quod prius habuerint annum quam is in Graecia ad Lunae cursum constitueretur.* Opinionem hanc recoquit et suo more exornat Tzetzes Chil. IV, 811 sqq. et Chil. II, 876 sqq. Vt autem ei veterem Mnaseae auctoritatem fuisse arbitreris, mouere potest Fulgentii locus Mythol. II, 19. *Endymionem vero pastorem amasse dicitur (Luna) duplo scilicet modo: seu quod primus hominum Endymion cursum inuenerit: vnde et XXX annos dormisse dicitur, qui nihil aliud in vita sua, nisi huic repertioni studuit; sicut Mnaseas in primo libro de Europa scribens tradidit.* Quem totum locum exscripsit aut exscribendum praebuit, non enim vacat nunc in eam rem inquirere, Schol. Germanici p. 143. *a*)

Nec vero illud alienum esse a veteris sermonis indole putandum, quod tempora ante Lunae vices et rationes repertas elapsa eo modo declararunt, vt ante

a) **De hoc Scholiaste cf. Saxium V. C. in Onomast. litt. Vol. I. p. 204. De ceteris v. not. z)**

ante Lunam illa fuiſſe dicerent. Multa alia paſſim notari poſſunt eius formae ſimilia: ita Aegyptiorum ſummam antiquitatem Apollonius, vetuſtiorum haud dubie poetarum exemplo, ita deſignat verbis, vt eos *ante vixiſſe* dicat, *quam ſidera omnia in conſpectum prodirent;* reſpectu forte ſimul ad id habito, quod ſiderum notationes eos primos inueniſſe putarunt nonnulli *b*). Quod ſi itaque vel maxime nomen hoc Arcadum, quo ante Lunam nati dicuntur, ad obſeruatum eius curſum conſtitutamque hinc temporis rationem aliquam interpretatione referre velimus: ſimpliciora multo inuenta iis aſſignanda occurrunt, quam aliquid tam exquiſitae, nec niſi e recentiore diſciplina petitae, doctrinae, quod ſagaciſſimus vir volebat, vt Arcades cognitum habuiſſe diceret hoc: fuiſſe tempus, quo Luna nondum in ſatellitium Terrae adducta eſſet; ſeriusque hoc eueniſſe, vt Luna in Terrae miniſterium et famulitium adigeretur: in quod rudes et indoctos Arcades incidiſſe, omni prodigio prodigioſius habendum eſſet. Atque haec quidem hactenus. Vos autem, Ciues amantiſſimi, hac tanquam promulſide ac guſtatione inuitati

b) Apollon. IV, 261. Οὔπω τείρεα πάντα, τά τ' οὐρανῷ εἱλίσσονται etc. Vbi Schol. γεγονέναι δὲ αὐτούς φησιν ὁ Ἀπολλώνιος πρὸ τοῦ πάντα τὰ ἄστρα φανῆναι, καθὸ τήν τε φύσιν κατανοῆσαι αὐτῶν δοκοῦσι καὶ τὰ ὀνόματα θεῖναι etc. Etiam ante Jovem Arcadas vixiſſe dixit Ovid. Faſt. II, 289. Qua de re comparandus Callimach. in Jov. 10 ſqq. Nonnus lib. XLI. vbi Beroes (Syriae vrbs erat) antiquitatem inani orationis tumore celebrat, non ante Lunam, et Arcadiam, ſed ante Solem fuiſſe habitatam.

inuitati ad ipſas epulas accedite frequentes, quarum cauſſa illa appoſita eſt.

P. P. II. Jul. cIↄ Iↄ cclxxv.

*   *   *

Fateor ingenue me mihi nunc diſplicere in tota huius mythi Arcadum tractatione. Debebam enim diſertius et accuratius ſingulas veterum et recentiorum interpretationes annumerare, breui cuique iudicio adſcripto aut ſubiecto; tum ſub finem iudicium meum qualecunque apponere; in quo id ſequi debebam, quod cum antiquorum mythorum natura et indole erat coniunctiſſimum. Nunc autem rem ita expoſui, vt circumſpicerem ſtatim ab initio quotquot eſſent rationes interpretandi mythi probabiles, ſubiiceremque vnicuique expoſitae auctoritatem antiquam, ſi qua occurrebat. Atqui ſimplicior ratio ac via erat, vt non, quid poſſit fieri, ſed quid factum ſit, deinceps enarrarem: fuiſſe adeo qui mythum ad antiquitatem religionis, qua Luna apud Arcades celebrata eſt, referrent; alios qui ad obſeruationem Lunae, eiusque curſus, et rationis temporum inde conſtituendae, antiquitus inter Arcades factam haec referrent, adeoque tempora antiquiora ita deſcriberent, vt ante Lunam ea decurriſſe dicerent.

Non bene procliuis fui in eam opinionem, vt Arcades προσελήνους dici potuiſſe putarem ex eo, quod ab iis aliquando Lunae curſus erat obſeruatus et ad certam rationem deſcriptus. Probabilius enim

enim eſt, hoc eſſe ſerioris commenti. Memor eſſe debebam, mythum omnino redolere tantam vetuſtatem, vt in eius cauſſam et originem prorſus non conueniat tam ſubtilis interpretatio; ſi Arcades aut dicti ſunt aut ipſi dixere ſe ante Lunam fuiſſe, hoc idem fuit ac ſi dicerent, ſe tanta antiquitate fuiſſe, vt ante Lunam iam Arcadia a ſuis maioribus habitaretur; ſiue vt Lunam deam apud ſe natam dicerent, ſiue vt Lunam in caelo poſt Solem demum aut alia ſidera ſucceſſiſſe in locum ſuum crederent.

Quod ſi porro redeundum eſt ad vetuſtiores ſcriptores, etſi non conſtat quo ſenſu Hippys Rheginus, qui primus id prodidiſſe traditur, Arcades προσελήνους ediderit: tamen id ipſum, quod ille Aegyptiis maiorem vetuſtatem tribuerat, probabile fit, ſimili modo de Arcadibus eum pronuntiaſſe. Atque etiam ceteri, quos laudauimus e Schol. Apollonii, ad antiquitatem Arcadum ſummam hoc retulere. Fuiſſe ergo neceſſe eſt antiquum aliquem rudium hominum mythum, qui Arcades extitiſſe ferret, cum nondum luna eſſet; quemadmodum iidem dici potuere fuiſſe ante ſidera, vrſam ſaltem, in quam Calliſto fuit mutata, et ante Arctophylacem. Forte eodem modo mythum tradiderant, quo luna narrabatur ſerius caelum tenuiſſe. Videri poſſet hoc ad pugnam Herculis cum Gigantibus ſpectaſſe, ſub quod tempus a Theodoro traditum, *lunam comparuiſſe;* habuiſſeque adeo locum in aliqua Heraclea, in qua tribuebant Herculi Thebano ea, quae ad antiquiorem Herculem ſpectabant, qui in Coſmogonia

gonia erat celebratus, cum etiam in pugna cum Gigantibus inter deos pugnaret. Forte tamen haec in Scholiis illis e Theodoro narrata fabula obiter tantum interpofita eft, neque ad Arcades fpectat. Lucem aliquam affert, quod in Apollodoro eft, de Gigantum pugna: cum Hercules ad pugnam a diis arceffitus effet, quia fatale erat, vt non nifi a mortali exfcinderentur Gigantes, Terram matrem quaefiuiffe herbam, qua a morte illi tuti et immunes effent; eam vero Jupiter ipfe refecuit inducta mundo nocte, *vetans Auroram, Solem et Lunam, lucere* *). Recte adeo narratum videri poteft, lunam paullo *ante pugnam iterum emerfiffe.*

Vel fic tamen rudem ac pinguem mythum fubtiliorem hanc interpretationem non admittere, colligo quoque ex Apollonii loco IV, 261 fqq. vbi ait Aegyptum fuiffe habitatam ante omnes alias terras; quae ita effert: *Nondum omnia aftra in caelo voluebantur*, necdum Danai erant, nec Deucalionis ftirps; foli Arcades erant, *Arcades*, inquit, *qui narrantur ante lunam vixiffe in montibus glandium victu* **), cum iam clarum nomen effet Aegypti. Eodem nos ducit Lycophron, qui cum Apollonio veterum fabularum fuit doctiffimus; namque et is *Arcades* appellat *ante lunam quernas glandes fub cinere per hiemem*

*) Lib. I, 6. 1. Ζεὺς δὲ ἀπειπὼν Φαίνειν Ἠοῖ τε καὶ Σελήνῃ καὶ Ἡλίῳ, τὸ μὲν Φάρμακον αὐτὸς ἔταμε Φθάσας.

**) οὔπω τείρεα πάντα τάτ' οὐρανῷ εἱλίσσονται (malim εἱλίσσοντο, ne cum feqq. iungatur.) Οἶοι δ' ἔσαν Ἀρκάδες Ἀπιδανῆες. Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται ζώειν Φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.

mem. torrentes *), vt antiquitatem gentis eo modo declararet; ad quam adeo grammaticos doctiſſimos fabulam retuliſſe, dubitari nequit.

Manet itaque hoc, tam rudem et indoctum mythum inter Arcades obtinuiſſe, vt haberent memoriam rerum, quae narratae eſſent contigiſſe apud ſe, antequam Luna in caelo luxiſſet; multumque adeo rem abeſſe ab ea ſubtilitate, quam viri docti cum olim intulere, tum multo magis noſtra aetate, cum voluere adeo Arcadibus aſſerere inuenta aſtronomiae noſtrae, adeoque infantibus tribuere prudentiam adultae aetatis. Adeo virorum doctorum acumen et iudicium obtudiſſe videri debent cum optimi viri *Anton. Court de Gebelin* ſomnia, tum ingenioſi viri, *Io. Silv. Bailly*, de notionibus et doctrinis generis humani ex antiquiore aliquo genere humano ſuperſtitibus commenta.

*) Lycophr. 482. 3. *τῶν πρόσθε μήνης Φηγίνων πύρνων ὀχὴν Σποδῷ κατ' ἄκρον χεῖμα θαλψάντων πυρός.*

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

ERN. GODOFR. BALDINGER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXX.

IN A. D. XVIII. SEPT. CIƆ IƆ CCLXXVII.

RITE INDICIT.

Recensentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Museo academico seruantur.

Commentatio prior.

Dulciore vix vnquam laetitiae sensu perfundimur, Commilitones, quam quoties anniuersaria sacra Vniuersitatis nostrae litterariae vobis indicimus: multo magis, quoties in rebus prosperis et secundis, incolumitate nostrorum bonorum, faustisque curarum ac studiorum successibus, hoc idem facere contingit. Ecce nos iterum in ipso sollennium apparatu et tanquam peruigilio constitutos, cum crastino die celebranda sint sacra natalitia huius reipublicae, et recolenda animis primordia eius tam bono omine ante XXXX hos annos iacta, vt ad hunc vsque diem

diem laetis ea incrementis effloruerit. Pompa in templum academicum ducta, Deo O. M. gratias aget, earumque caussas, recensu eorum, quae per hunc annum euenerunt, facto, enumerabit, habita *de seuerioris diaetae noxis* oratione, Vir Experientissimus AVGVSTVS G. RICHTER. Recepit enim has in se partes publice verba faciendi ac sensus nostros interpretandi, quandoquidem ille in quatuor Candidatos dignissimos, *Iustum Christ. Loder*, *Car. Wilh. Chr. Müller*, *Wilh. Io. Conr. Hennemann*, et *Io. Chph. Otto Ostermann*, viros doctrinae et ingeniorum laude commendatissimos, summos Ordinis Medicorum honores est collaturus. Fidem facere possunt hi ipsi viri doctissimi professioni nostrae, curas nostras, vt vestra, Commilitones, ingenia ac studia bonis litteris imbuantur, laetis successibus non carere. Atque hoc est illud, in quo enitendum nobis est, vt respondeamus voluntati, prouidentiae et munificentiae Regis nostri Augustissimi, Musarum serta inter lauros victrices intertexta non aspernantis, tum tutelae et indulgentiae summorum et illustrissimorum virorum, quibus, cum Electoratus huius terris regendis, nostrae reip. litterariae sub Auspiciis Regiis moderandae cura est iniuncta. Habemus autem hoc quoque in anno, quae praedicare possimus, studia et consilia tuendae et amplificandae academicae rei, cum alia, tum ea, quibus incrementa et ornamenta bibliothecae nostrae, et Musei, Exc. *Büttneri* nostri olim cura et impensa adornati, nunc Academici, plurima prouisa sunt. Curatum est hoc anno, vt loculamenta et armaria parata sint copiis naturae variorum generum recipiendis, spe-

ciosa et ampla. Locupletatae sunt eae copiae insigni accessione apparatus metallorum Schluteriani, largitione Regis nostri munificentissima in Museum hoc academicum illati. Instruxit illud, bono cum omine, opibus nonnullis aliorum quoque liberalitas, vt nuper Celsissimae Principis, Henricae Christianae de Waldeck, exquisitissimas ingenii animique dotes cum naturae et litterarum amore ac studio copulantis. Alia dono misit Vir clarissimus de Luc, Geneuensis, frater sollertissimi arcanorum naturae indagatoris; et iam superiore anno L. B. de Hüpsch, Vir Illustr.

Iam cum multorum votis hoc expetitum audiuerimus, resque illud ipsa monere, consiliumque adornandi eiusmodi Musei postulare videatur, vt copiarum congestarum ac seruatarum notitia aliqua publice proposita exstet: (atque vtinam simili instituto bibliothecae nostrae opes describere et publicis vsibus exponere liceret!) ecce subnatum nobis est consilium, potiorum rerum, quae in Museo hoc academico continentur, recensum in aliquot commentatiunculis, quas hoc publice praefandi munus certis temporibus exigit, deinceps facere. Et primo quidem loco *numos Romanos* recensere iuuat, initio a *numis familiarum*, quas vocant, facto, hoc est ab iis numis, quos per liberae reip. tempora inde ab V. C. 484, quo primum argentum signari coepit, vsque ad excessum Augusti, in vrbe quidem quaestores vrbani et IIIviri A A A. F F F. seu monetales *a*), in

a) Raro extra ordinem, nec nisi ex SCto, Aediles curules ac pl. Porro pro IIIviris instituit IVviros Caesar sub

in prouinciis autem quaestores prouinciales, flandos ac procudendos curarunt, et in quibus partim sollennia quaedam symbola reip. Romanae, vel magistratus sui notam, partim res illius anni memorabiles, aut maiorum suorum nomina, ortum, honores, res ab iis gestas vel curatas, memoriae hominum consecrare consueuerunt. Quaestores prouinciales, etiam ii, qui in bellis ciuilibus apud exercitus erant, vt stipendiis soluendis pecuniam signarent, praeter superiora illa, etiam Procoss. ac Legatorum aut Imperatorum suorum victorias, res gestas ac decora in numis signarunt. Esse eos denarios ex argento monere vix necesse est, paucis admixtis quinariis, qui loco suo a nobis notabuntur. Certas annorum, quibus signati dicendi sint, notas vix edi posse putamus, ne in iis quidem numis, quos ad certos magistratus aut triumphi annos referre licet; possunt enim iidem a nepote aut alio, qui ab eo genus ducebat, signati esse. Reuocauimus eos, qui in hac penu nostra seruantur, ad suas gentes, et, quantum pro nostro rei numismaticae studio et pro otii nostri modo facere licuit, in suos loculos digessimus. Cum tamen similes denariorum horum recensus iam facti sint ab aliis, ne actum ageremus, in eorum interpretatione copiosi esse noluimus. Vt vero ii, qui vberiorem explicationem sitiunt, habeant

sub extremum vitae annum; ab Augusto tamen IIIviri restituti. Idem Caesar ad bellum Hispaniense profecturus Praefectis vrbis Romae sub Lepido constitutis ius signandae monetae dederat. Augustus IIIviros Caesaris, et alios IIIviros Senatus constituit, relicto Senatui iure aeris signandi, auro et argento sibi seruato.

beant quem inſpiciant, vnum ſaltem, eumque idoneum ac claſſicum, auctorem excitabimus, Sigeb. Hauercampum in Theſauro Morelliano; nam Vaillantii, et eorum qui ante ipſum idem curriculum emenſi ſunt, Golzii, Ant. Auguſtini, Vrſini, Patini, opera, iam ipſi illi viro doctiſſimo ante oculos fuit poſita et in auxilium vocata *b*).

ABVRIA. I. Caput Romae galeatum. Ad mentum nota denarii X, a ceruice GEM*inus*. = *c*) Sol, capite radiato, in quadrigis, dextra flagrum, laeua habenas tenens. Subter equorum pedibus; M. ABVRI*us* (tribunus pl. V.C. 561. Praetor 577). Infra appoſitum: ROMA. *Morell.* 1. *d*)

II. Caput Romae galeatum. X. GEM*inus*. = Mars in quadrigis, dextra tropaeum, laeua haſtam cum clipeo tenens. C. ABVR*ius* (Trib. pl. 568.) ROMA. *Morell.* 4.

ACCOLEIA. I. Caput muliebre (forte Clymenes, matris Phaëthontis: reſpectu originis a Padi ripis). P. ACCOLEIVS LARISCOLVS. = tres Phaëthontis ſorores in larices mutatae: ad dextram vltima arcum, a laeua citima lilii florem manu tenere videtur. *Morell.* 1.

ACILIA. I. Caput deae Salutis laureatum. SALVTIS. = Hygiea laeua columellae innixa, dextra ſerpentem

b) [Ab illo inde tempore Eckhel. V.C. in Catalogo Muſei Caeſarei Vindob. Numor. Vet. To. II. alium recenſum edidit.] Dupli qui adſunt numi, in hoc recenſu non commemorantur.

c) Auerſam numi partem hoc ſigno declaramus.

d) Tab. Theſ. Morell. *Familia Aburia*, et ſic porro.

serpentem tenens. MAN*ius*. ACILIVS III. VIR. VALETV. (aedium Valetudinis et Salutis tuendarum seu reficiendarum Triumuir) *Morell.* III.

II. Idem fere, diuersae tamen fabricae.

AELIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Dioscuri pileati cum stellis et hastati in equis concitatis. P. PAETVS (Cos. 552.) ROMA. *Morell.* 5.

II. Caput muliebre, forte Dianae seu Junonis Monetae. BALA. (f. *Balatro*, cognomen Aeliorum.) sub mento C. (nota monetarii.) = Diana in bigis ceruorum, vtraque manu faces praeferens. Subter ceruorum pedibus cicada, signum officinae monetalis. C. ALLI (*Aelius*) *Morell. VII,* 20. *etsi paullo diuersus.*

AEMILIA. I. Caput deae Concordiae velatum. PAVLLVS LEPIDVS CONCORDIA. = Aemilius Paullus tropaeum statuens, adstante Perseo manibus in tergum reuinctis, cum binis eius filiolis. supra TER, (f. tertium triumphauit) et infra PAVLLVS. *Morell. T. I,* 6.

II. Caput Veneris victricis laureatum. X. ROMA. = Statua equestris (forte Anci Marci regis) in ponte. MAN*ius* AEMIL*ius*, et inter fornices LEP*idus*, qui quaestor V. C. 675. pontem sublicium ex ligneo lapideum fecit. *Morell. T. I,* 2.

III. Caput Lepidi nudum. LEPID*us*, PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. (*reip. constituendae*). = Caput Caesaris Octauiani nudum. CAESAR. IMP. III. VIR. R. P. C. *Morell. T. II,* 1.

IV. v. in *Plautia* 2. (*Morell.* 1.)

ANTONIA. I. Nauis praetoria. ANT*onius*. AVG*ur*. III. VIR. R. P. C. = Aquila legionaria inter ſigna cohortium. LEG. II. *Morell. T. VII.*

II. Similis. LEG. IV. III. Item. LEG. VII. IIII. Item. LEG. X. V. Item. LEG. XI. VI. Item. LEG. XII. VII. Item. LEG. XV. VIII. Item. LEG. XIX. IX. Item. LEG. XX.

X. *Quinarius*. Caput Victoriae cum humeris alatis. III. VIR. R. P. C. = Leo gradiens. ANTON*ius*. *Aerae* XL. IMP. (Intellig. aera Lugdunenſis inde ab V. C. 633, cum Gallia Cisalpina provincia Romana, Lugdunum autem municipium factum eſt cura M. Antonii Cretici, qui Triumviri pater erat) *Morell. T. V*, 4. 5.

XI. Caput Jovis laureatum. S. C. (*Senatus Conſulto*) N. (Sigla monetalis) = Victoria in quadrigis citis (adeoque quadrigatus, vt vulgo appellabant hos numos denarios) altera palmam cum habenis, altera coronam tenens. Q. ANTO*nius* BALB*us* PR*aetor* (Praetor Sardiniae 570.) *Morell. T. X*, 13.

AQVILIA. Caput Virtutis galeatum. III VIR. ab altera parte virtus. = Vir ſcutatus mulierem proſtratam releuans. MAN*ius* AQVIL*ius* MAN*ii* *Nepos*. Infra: SICIL*ia*. (M'Aquilius, III. vir monetalis Auguſti aetate, vnius ex maioribus, M'Aquilii, memoriam recoluit, qui V. C. 652. ſeruis fugitiuis profligatis Siciliam reſtituerat.) *Morell. I.*

ATILIA. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in citis bigis, infra C. ATIL*ius* (per compendium ſcripturae exaratum) ROMA. *Morell. n.* 4.

AVRELIA.

AVRELIA. Caput Vulcani, pileo laureato, pone forceps cum ftella. (Declarat Cottam aliquem Vulcani aedem refeciffe) C. nota monetaria. = Aquila fulmini infiftens. L. COT*ta.* *Morell. n.* 3.

BAEBIA. Caput Romae galeatum. X. TAMPILVS. = Apollo cum arcu et fagittis (nifi Jupiter eft cum fulmine) in quadrigis. ROMA. infra M. BAEBI*us* Q. F. (fuit Cof. 583.) *Morell. I.*

CAECILIA. I. Caput Romae galeatum. X. ROMA. = Elephanti protome in vmbone clipei Macedonici laurea inclufi. M. METELLVS. Q. F. (Fuit is Quaeftor a. 623. expreffit memoriam Q. Caecilii Metelli Macedonici) *Morell. T. I,* 2.

II. Caput Romae galeatum. X. Q. METEL*lus* (Macedonicus, idem qui de Pfeudophilippo triumphauit) = Jupiter in quadrigis, dextra laurum, laeua fulmen geftans. ROMA. *Morell. t. I, 6.*

III. Caput iuuenile imberbe laureatum, forte Apollinis, infra ftella. L. METEL. A. ALB*inus* *Spurii* F. = Roma fedens fuper armis: cui a tergo adftans Victoria coronam imponit. C. MAL*leolus.* ROMA. (Sunt nomina III virorum monetalium.) *Morell. T. II,* 2.

IV. Caput barba cincinnata, laureatum, Neptuni effe putant; nifi Jovis eft. Q. METEL. PIVS. = Elephas gradiens. SCIPIO IMP. (Pompeii Magni gener. Cof. 702.) *ibid.* 6.

V. Caput Pietatis, appofita ciconia. = Praefericulum cum lituo: auguratus infignia: intra lauream. Infra IMPER*ator.* Referendus numus ad eundem Scipionem. *ibid. n.* 7.

VI. Caput Africae; apposita spica et stiua aratri. Q. METEL. SCIPIO IMP. = Hercules clavae innixus. EPPIVS LEG*atus* F. C. (*fieri curauit*). Fuit adeo is inter Legatos eiusdem Scipionis in Africa exercitum aduersus Caesarem ducentis. *ibid. n.* 8.

CAESIA. I. Protome Veiouis, dextra iaculum in fulminis speciem vibrantis; cum Monogrammate, seu AP*ollo*. (quo nomine interpretati esse videntur Romani Veiouem, v. Gell. V, 12.) seu RA, vt monogramma Romae sit. = Lares duo sedentes, adstante cane. Supra Vulcani protome cum forcipe. LARES per litterarum compendia. L. CAESI*us*. *Morell. I.*

CALPVRNIA. I. Caput Apollinis cincinnatum, laureatum, CV. (numerus forte matricis) = Eques desultor laeua habenas, dextra palmam tenens. Supra: CXXIIII. Infra L. PISO FRVGI. Subter: ROMA per monogramma (in memoriam ludorum Apollinarium a L. Pisone Praetore V. C. 641. editorum cusus a L. Pisone Quaestore) *Morell. T. V.*

CARISIA. I. Caput Sibyllae = Sphinx alata sedens. T. CARISIVS III. VIR. (Spectat ad a. V. C. 741. quo de libris Sibyllinis quaestio habita ab Augusto. v. Sueton. c. 31.) *Morell. T. I*, 5. B.

CASSIA. I. Caput Vestae velatum, a ceruice simpulum. L. sigla monetalis. = Togatus ante arulam seu cistam stans, tenens tabellam, cui V. inscripta (h. *Vti rogas*) LONGINVS III. V. (Q. Cassius Longinus Triumvir monetalis, in memoriam

L.

L. Caſſii Longini Trib. pl. V. C. 616. qui legem tabellariam tulit.) *Morell. I*, 3.

II. Caput Apollinis, a ceruice ſceptrum. = Aquila fulmini inſiſtens, inter lituum et praefericulum (Auguratus ſymbola) Q. CASSIVS. (Ludos Apollinares reſpicere putatur numus) *ibid.* 6.

III. Caput Bacchi vittatum hedera redimitum; thyrſus a ceruice. = Caput Liberae pampino coronatum. L. CASSI*us* Q. F. In memoriam Ludorum Liberalibus a L. Caſſio aedili factorum V. C. 639. *ibid. n.* 7.

IV. Caput deae Libertatis. LEIBERTAS. C. CASSI*us* IMP. = Praefericulum et lituus, auguratus inſignia. LENTVLVS SPINT*her*. *ibid. t. II*, 5.

CIPIA. I. Caput Romae galeatum. M. CIP*ius* M. T. (Quaeſtor V. C. 631.) = Victoria in bigis palmam altera, altera habenas tenens. Infra nauis temo (numo forte in vſum rei naualis cuſo) ROMA. *Morell. I.*

CLAVDIA. I. Caput Romae galeatum. = Victoria in trigis. AP*ius* CL*audius*. Q. MAR*cius* *Morell. t. I.* 5. vbi interponitur tertius ex Triumviris monetalibus, T. Manlius.

II. Caput Dianae cum arcu et pharetra in humero. S. C. = in bigis, tenens coronam et palmam cum habenis. CXXXIII. (nota monetalis forte matricis) TIB. CLAVD*ius* TI. F. AP. N. (Quaeſtor Siciliae V. C. 504. quo anno P. Claudius Pulcher Coſ. aduerſus Poenos claſſe infeliciter pugnavit) *ibid. n.* 6, ſed cum diuerſis numeris.

III.

III. Caput Apollinis reuinctum laureatum: a ceruice testudo. = Diana stans, vtraque facem solo innixam tenens. P. CLODIVS M. F. Spectat ad ludos Apollinares a. 708. *Morell. II*, 1.

CLOVLIA f. Cloelia. I. Caput Romae galeatum; ad ceruicem corolla. ROMA. = Victoria in bigis. Subter pedes spica duplex (quae Siciliam duplici messe feracem respicere creditur.) T. CLOVLI*us*. (Quaestor vrbanus V. C. 506.) *Morell. I.*

COELIA. I. Caput Romae galeatum. = Victoria in bigis. CALD*us*. (Coelius Caldus, Quaestor a. 625.) Infra: L. sigla monetaria. *Morell.* 4.

CONSIDIA. I. Caput Libertatis, ambiente aream laurea. = Sella curulis laurea ornata. P. CONSIDIVS PAETVS, idem ille, qui Pompeio victo in Africa legionibus binis praefuit. *Morell. I*, 13. sed ibi CONSIDI PAETI.)

CORDIA. I. Capita Dioscurorum iugata. RVFVS III. VIR. = Juno Moneta cum bilance et sceptro, noctua, seu, quod alii volunt, Amore, humero insidente. MAN*ius* CORDIVS (M'. Cordius Rufus III. vir monetalis.) *Morell. I.*

II. Caput Veneris diademate reuinctum. RVFVS S. C. = Amor delphino frenato insidens. MAN. CORDIVS (in gratiam Caesaris cusus putatur) *ibid.* 2.

CORNELIA. I. Caput viri, aliis Martis, galeatum; supra verticem stella. CN. BLASIO CN. F. A vertice tripus, vt mihi videtur, nota monetaria. = Jupiter, seu Liber pater, inter Junonem et Mineruam, a qua coronatur, nudus stans, dextra

tra haſtam, laeua amictu inuoluta fulmen (quod manifeſtum ſit, vt adeo Jovem credere malim,) geſtans; appoſitus frutex. ROMA. *Morell. I*, 1.

II. Caput Martis galeatum, exſtante ad laeuum humerum haſta. = Victoria in citis bigis, dextra corollam geſtans. CN. LENTVL*us*. (qui 557 Procoſ. ex Hiſpania citeriore ouans vrbem ingreſſus eſt.) *ibid.* 5.

III. *Quinarius.* Caput Jovis laureatum. = Victoria ſtans ante tropaeum, laeua palmam tenens, dextra corollam eleuans. CN. LENT*ulus. ibid. t. I*, 6.

IV. Caput Genii Populi Romani diademate redimitum; a ceruice ſceptrum. G. P. R. (*Genius Populi Romani*) = Sceptrum corona laurea reuinctum, globus et gubernaculum. EX. S. C. (*ex SCto*) CN. LEN*tulus. Quaeſtor vrbanus* 694. *ibid. t. II*, 1.

V. Caput Q. Pompeii Rufi Coſ. nudum. Q. POM*peius* RVFI (*filius*) RVFVS COS. = Caput L. Cornelii Sullae: SVLLA COS. *Morell. t. IV*, 1.

VI. Sella curulis inter ſagittam et lauream: RVFVS COS. et ſupra: Q. POMPEI. Q. F. = Alia ſella curulis inter lituum et coronam, ſuperne: SVLLA COS. infra: Q. POMPEI. RVF. *Morell. t. IV*, 2. *et in Pompeia t. III*, 4. Memoriam duorum Coſſ. auorum ſuorum, Q. Pompeii Rufi et L. Cornelii Sullae, celebrat Triumvir monetalis Q. Pompeius Rufus.

VII. Caput Jovis Capitolini, cum ſigla Q. = Jupiter in citis quadrigis, tenens fulmen et ſceptrum cum habenis: L. SCIP*io* ASIAG*enes. Morell. t. V*, 5 *ſeq.*

CREPVSIA.

CREPVSIA. I. Jovis Anxuris seu Veiouis caput laureatum cum sceptro, ad mentum signum monetale. = Eques iaculum proiectans. P. CREPVSI*us*. Referri solet ad originem gentis Campanam. *Morell.* 1 *seq.*

CVPIENNIA. I. Caput Romae galeatum, a tergo cornu Copiae. X. = Dioscuri in equis decurrentes. L. CVP*iennius*. ROMA. *Morell.* 2.

CVRTIA. I. Caput Romae galeatum. Q. CVRT*ius*. X. = Jupiter in citis quadrigis, sceptrum cum habenis tenens, et dextra fulmen emissurus. M. SILA*nus*. ROMA. Sunt nomina duorum ex III. viris monetalibus. *Morell.* 1.

DIDIA. Caput Romae galeatum, cum monogrammate Romae. = Duo, alter sagulo militari indutus, gladio et clipeo armatus, scutica alata prosternit alterum, nudum gladium in humero et clipeum manu tenentem. T. DEIDI*us*. (Cum nulla vllius Didii opera in h. seruili fuerit: placet esse numum cusum post T. Didii Praetoris victoriam de Scordiscis aliisque Thracibus V.C. 639. et respici ortum eorum a Scythis, qui seruos bellum mouentes scutica castigarunt. Nota res ex Justino II, 5.) *Morell.* 1.

DOMITIA. I. Caput Romae galeatum. L. POMPONI*us* CN. F. X. = Mars in citis bigis, hastam vibrans, laeua parmam tenens cum habenis: prominet lituus militaris. L. LICIN*ius*. CN. DOMITIVS. (L. Pomponius, vnus e III. viris monetalibus; nomina duorum Censorum, L. Licinii Crassi, Cn. Domitii Ahenobarbi, V. C. 661.) *Morell. t. I,* 4.

II.

II. Caput Romae galeatum: a ceruice ſpica. = Victoria in citis bigis. Subter Venator leonem excipiens. CN. DOMITI*us*. ROMA. (Reſpicit Cn. Domitii aedilitatem 585. in qua venatio populo data eſt. Spica ad annonae curam ſpectat.) *Morell. t. I,* 6.

III. Caput Romae galeatum. ROMA. X. = Jupiter in quadrigis, laeua fulmen et habenas, dextra lauream geſtans. CN. DOMI*tius*. Videtur ad eum Cn. Domitium Ahenobarbum ſpectare, qui de Auernis triumphauit V. C. 633. *Morell. t. II.* 1.

EGNATVLEIA. I. *Quinarius*, Caput Apollinis laureatum. C. EGNATVLEI*us* C. F. infra Q. = Tropaeum, ſubiecto lituo militari, adſtante Victoria, quae clipeum inſcribit. Q. ROMA. (Littera Q. pro K. originem Corinthiacam Syracuſanorum declarat. Cuſi quinarii in Sicilia a C. Egnatuleio, Octauiani quaeſtore, cum Sext. Pompeius Sicilia eſſet pulſus. *Morell. I.*

FABIA. I. Caput Romae galeatum. ROMA. X. LABEO. Jupiter in citis quadrigis, ſiniſtra ſceptrum cum habenis, recta fulmen tenens. Subter prora nauis. Q. FABI*us*. (Q. Fabius Labeo Praetor 564. claſſi praefuit aduerſus Antiochum miſſae.) *Morell. I.* 1.

II. Caput Junonis Monetae; appoſita ſub mento libra, et a ceruice caduceus. C. ANNI*us* T. F. T. N. PROCOS. EX. S. C. = Victoria in citis quadrigis, palmam dextra tenens. Supra eam Q (ſigla Syracuſanorum) infra: L. FABI*us* L. F. HISP*anienſis*. *Quaeſtor* (T. Annius aduerſus Sertorium in Hiſpanias miſſus ſub 671.) *Morell. t. I,* 8.

III.

III. *Deauratus*. Caput muliebre turritum et velatum (Deae Caelestis Afris cultae) ad ceruicem nota monetalis B. = Victoria in citis bigis. Subter struthiocamelus, symbolum Africae. C. FABIVS C. F. Habitus vulgo pro antiquissimo denario C. Fabii Pictoris Cos. 484. Sed ad Cinnae et Carbonis tempora eum retraxit Hauercampus. *Morell. t. I, 6. seqq.*

FANNIA. I. Caput Cereris spicis coronatum. AED. PL. = Duo aediles in sellis sedentes, adstante arista. A tergo P. A. (*publico argento*) Infra: M. FAN*nius*. L. CRITONIVS. Aediles pl. hi V. C. 709. *Morell.* 2.

FARSVLEIA. I. Caput Iunonis Monetae: a tergo modius inuersus. MENSOR. = Dea Roma in bigis stans manu prehendit togatum adscendentem. L. FARSVLEI*us*. Subter equis XC. (L. Farsuleius Mensor e III. viris monetalibus fuit; et ciuitatem Italis Sociis Lege Iulia 664. datam designare voluit.) *Morell. I.*

FLAMINIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. ROMA. = Victoria in citis bigis, corollam dextra tenens: L. FLAMINI*us* CILO. *Morell. I.*

FLAVIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Diana in bigis, coronam praeferens. FLAVS. (f. V. pro VIV. Vix ad gentem Flauiam spectare putatur.) *Morell. I.*

FONTEIA. I. Ianus seu caput biceps imberbe laureatum. N. = Triremis remigibus instructa, in puppi aplustre, (Hauercampo pro diademate regali

regali habitum) ſtante in puppi gubernatore. C. FONT*eius*. Infra; ROMA. (C. Fonteius Quaeſtor V.C. 641. Gens ea plebeia originem ducere videri volebat a Frontone Jani f.) *Morell. I.*

II. Caput Veiouis laureatum; ſubtus fulmen. MAN. FONTEI*us* C. F. = Amor capellae inſidens. Supra duo pilei Dioſcurorum vel Larium, infra thyrſus. Ambit aream laurea. Ad Sullae tempora refertur numus, interpretatione varia, ſed incerta. *Morell.* 3.

III. Caput Martis iuuenile galeatum: a ceruice tropaeum. P. FONTEIVS P. F. CAEPIO III.VIR = Eques galeatus decurrens haſta duo barbaros proſtratos defixurus. MAN*ius* FONT*eius* TR*ib.* MIL. cuius nobile aliquod facinus, forte in bello cum Celtiberis, T. Didii ductu, inſigniuit hoc numo P. Fonteius Capito, Triumuir monetalis, V.C. 661.

Sed ſatis haec dicta videntor in apparatu ſollennium, quae inſtant. Neque enim a nobis quicquam amplius requiri poterat, quam vt proluderetur paucis ei, quod ſummam conſilii conſtituit, vt precibus noſtris a vobis, Commilitones, conſequamur hoc, vt caerimoniis et ſollennibus huius ſacri anniuerſarii frequentes adeſſe, perorantes audire, bonaque vota concipientibus fauere velitis. Fortuna ſecunda, qua adhuc vſi ſumus, facit nos audaces in vota.

 Proui-

Prouidentia propitii numinis, quae per quadragenos hos annos rem noſtram academicam vltra vota in ipſis primordiis concepta euexit, bene ſperare nos iubet de futuro, ſi modo Fortunae Georgiae Auguſtae nos ipſi non defuerimus.

P. P. d. XVII. Sept. cIↄ Iↄ CCLXXVII.

ACADEMIAE

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

ERN. GODOFR. BALDINGER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

LVDERVM KVLENKAMP

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JANVARII CIƆ IƆ CCLXXVIII.

Recenſentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Muſeo Academico ſeruantur.

Commentatio altera.

Illuxit iterum ſollenne illud tempus, Ciues, in quo, inter vota publica et ſupplicationes, quae in ipſis noui anni auſpiciis maiorum more fieri ſolent, Magiſtratus academici ſummi honores et inſignia in aliam domum transferri ſolent; acceduntque adeo ad ea, quae pro ſumma republica fiunt, vota aliae cum congratulationes de iis, quae in re academica ex animo euenerunt, tum nouae votorum conceptiones et precationes, vt bona noſtra perennent, aſpera vero et ſeu metu ſeu ipſa re moleſta auertantur. In quibus ne nunc copioſius verſemur,

Ciues, otium nobis faciunt ea ipsa sollennia, quae in crastinum diem publice indicimus, in quibus Vir Excellentissimus, admodum reuerendus, Collega coniunctissimus,

LVDERVS KVLENKAMP

fausta inter omina et inter laetas gratulantium voces auspicabitur Magistratum curae fideique suae mandatum, sibique ab antecessore in manus traditum. Diuident autem inter se duumuiri hi spectatissimi supplicandi nouaque vota publice suscipiendi partes; alter quidem, Magistratu se abdicans, oratione simul sua complectetur b. Halleri, qui sub anni superioris exitum vita decessit, laudes, eiusque in rem litterariam vniuersam, Academiam Gottingensem, et studium medicum enarrabit merita.

Hac itaque officii parte leuati, Ciues, quandoquidem sollennibus in hac tabula indicendis praefandum est, tanto liberior data est facultas exspatiandi et detexendi telam, quam nuper exorsi eramus, vt Numorum, quos Romanarum Familiarum vocant, in nostro Museo academico seruatorum recensum persequamur. Vt igitur ad illud vestigium, in quo tum substitimus, reuertamur, commemoranda nunc venit

Gens FVRIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. = Diana in bigis citis, eleuato flagro, crescente luna in fronte insignita. Supra murex, s. concha Tyria. Infra PVR*pureo:* (prima littera ad veterem ductum efficta) Subter: ROMA. Spectare videtur numus ad L. Furium Purpureonem, qui

bello

bello Punico II. Praetor de Poenis et Gallis V. C. 554, et Conful 558. de Gallis Boiis triumphauit. *Morell.* 1.

II. Janus biceps barbatus. M. FOVRI. (*M. Furii*) L. F. = Roma galeata et ftolata, ftans cum hafta, coronam imponit tropaeo: cui fubiacent duo clipei et litui. Ad latus: ROMA. Infra: PHILI (PH per figlam) M. Furium quaeftura functum effe probabile fit. Commendauit is memoriam P. Furii Phili, qui e maioribus fuit. Triumphauerat ille Cof. a. 531. cum C. Flaminio Nepote, altero Cof. de Gallis Infubribus. *Morell.* 3.

III. Caput Cereris fpicis coronatum, inter fpicam et granum tritici. III. VIR*i* BROCCHI. = Sella curulis inter fafces geminos cum fecuribus. L. FVRI. CN. F. *Morell.* 4. Cufus ab aliquo e Brocchorum familia III.viro monetali; is L. Furii Cn. f. quem inter maiores habuit, praeturam celebrat, in qua ei frugum emendarum cura extra ordinem mandata erat. Eo enim ducunt fymbola in numo expreffa.

HERENNIA. I. Caput deae Pietatis. PIETAS. = Iuuenis nudus fenem amictum humero impofitum afportans. M. HERENNI*us*. Appofita nota monetalis K. Ad fratres Catanenfes numum fpectare manifefta res. v. vel Cluv. Sic. ant. p. 121. M. Herennium Siciliam Praetorem rexiffe credere licet. *Morell. III*, 3.

HOSIDIA. I. Caput Dianae cincinnatum et, diademate reuinctum: cum pharetra et arcu ex hu-

 meris.

meris. GETA. III.VIR. = Aper vero transfixus, allatrante cane. C. HOSIDI*us*. C. F.

II. Similis subaeratus. Vterque par fere, nec tamen idem cum *Morell.* 1 et 2. Fuit hic Hosidius forte vnus e III.viris, qui venationes celebrarunt in natalibus Augusti a. 635. vt Vaillantius suspicatur.

HOSTILIA. Caput dei Palloris: a ceruice lituus = Diana singulari ritu vestita; capite radiato; pedibus iunctis; seu vt in arboris truncum, taxi Hauercampus putabat, desinant, seu quod credere malis, vt adducta stola plicis in gradum structis assurgat. Talis enim Dianae habitus in nonnullarum vrbium religionibus, Ephesiae interdum, item Laphriae; hoc loco Leptitana exprimi putatur. Altera ceruum cornu prehendit. L. HOSTILIVS. SASERNA. Fuit is alter e binis fratribus, qui Caesarem in Africam sequuti erant. v. Hirtius de b. Afric. 10. Lepti cum legione praeerat et in ea vrbe numum signasse videri debet. Ducebant autem Hostilii genus a rege Tullo Hostilio, quem in re trepida Pauori et Pallori aedem vouisse nota res est vel ex Liv. I, 7. *Morell.* 2.

IVLIA. I. Caput Romae galeatum. CAESAR. et appicta sigla ℂ = Venus bigis Amorum volantium vecta; sub iis lyra concordiae symbolum. Subscriptum: L. IVLI*us* L. F. Numum L. Julii Caesaris, viri consularis, legati Caesaris in Gallia, iussu a proquaestore aliquo cusum probabile fit. *Morell. I,* 4 D.

II. Caput Veneris, Genetricem credere licet, diademate reuinctum = Aeneas nudus humero Anchisen velatum sustinens, dextra Palladium praeferens.

ferens. CAESAR. Julii Caesaris iussu cusi numi cum sint, magnam eorum copiam exstare mirum non est. Adsunt trini, omnes integri et intacti. *Morell. I, 5.*

III. Caput Cereris spicis coronatum. DICT*ator* ITER*um* COS. TERT*ium* = Capeduncula inter lituum et aspergillum vna cum praefericulo: Pontificatus Maximi insignia. Apposita nota D. tum: AVGVR. infra: PONT. MAX. Spectat numus ad a. 708. et Caesaris liberalitatem, dato in populum extra ordinem frumento, Cereris capite designat. *Morell. III, 5.*

IV. Caput Veneris (Genetricis). A ceruice prominet Amor = Tropaeum cum clipeis et lituis militaribus. Adsident hinc vir reuinctis manibus in spolia respiciens, illinc femina lugens passis capillis. Infra: CAESAR. Galliam et Germaniam designari, et Caesaris de Gallis et Germanis victorias innui vix dubites. *Morell. IV, 1.*

V. Caput Veneris eximie ornatum: corona floribus ex auro et gemmis facta, lapides in aure, monile ex vnionibus in collo: a tergo IIT (monetalis nota, matricis forte) = Tropaeum cum scuto et lituo militari, adstante securi, Pontificatus insigni. Subtus: CAESAR. *Morell. IV, 4.*

VI. Elephas draconem calcans. CAESAR. = Capeduncula, aspergillum, securis, apex. Numus hic valde obuius ad victam Africam refertur: eius enim symbola elephas cum dracone. Pontificatum Caesaris referunt instrumenta sacra. *Morell. IV, 7.* Habemus tria exempla, cum quarto subaerato, nec

 tamen

tamen ab eodem, fed fimili typo profecta: vt plures ac diuerfas matrices ad eandem formam ac defcriptionem factas effe appareat.

VII. Caput Apollinis laureatum = Colonus agens boues iunctos. IMP. CAESAR. Caefar Octauianus fub a. 725 Carthaginem Coloniam a Julio Caefare deductam nouis colonis firmauerat. *Morell. IV*, 8. *k*.

VIII. Caput dei Triumphi cincinnatum, laureatum, alatum. A ceruice tridens: qui victoriam naualem defignare videtur. Afficta nota monetalis, quam incudem effe arbitramur = Victoria in quadrigis, laeua habenas, dextra corollam tenens. Appofita officinae monetariae nota NE. Inferius: L. IVLIVS BVRSIO. *Morell. t. IX*, 10. qui Carthagine diruta ad triumphi Africani vfum hos numos cufos effe fufpicatur.

IVNIA. I. Caput Seruilii Ahalae. AHALA. = Caput L. Junii Bruti. BRVTVS. *Morell. I*, 1. Vtrumque caput barbatum. Signatus numus, fatis frequens, a M. Junio Bruto, Julii Caefaris percuffore, qui paternum genus ad Brutum libertatis Romanae auctorem referebat, per matrem vero Serviliam Seruilium Ahalam inter maiores numerabat.

II. Caput deae Libertatis. LIBERTAS. = Conful inter duo lictores cum fafcibus et fecuri incedens, praeeunte accenfo. BRVTVS. Eiusdem Bruti, qui primum Conful fuit, memoriam recoluit M. Junius Brutus. *ibid*. 2.

III.

III. Caput Romae galeatum. X. = Dioscuri hastati in equis concitatis. C. IVNIus C. F. Infra: ROMA. Fuisse hunc hominem aliquando inter III viros monetales necesse est. *ibid. n.* 4.

IV. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in bigis, vtraque manu habenas premens. D. SILANVS. L. F. ROMA. Supra bigas numerus in aliis alius: in vno nostro IIII. in altero XXVIII. in tertio III. nota officinae monetalis. Etiam in hoc tertio a ceruice deae Romae litt. F. *Morell. II*, 1. et *t. V*, 1 sq. Bigatum hunc ad D. Junium Silanum quaestorem vrbanum a. 612. *Varr.* referre solent.

V. *Subaeratus.* Caput Bruti. BRVT. IMP. L. PLAET*orius* CEST*ianus* = Pileus inter duo pugiones. EID*us* MAR*tiae.* Numus a legato Bruti, Plaetorio, cusus. Narrat de eo Dio XLVIII. c. 25. *Morell. II.* 4.

VI. Caput deae Libertatis. PIETAS = Duae dextrae iunctae, caduceum alatum amplexae. ALBINVS. BRVTI. F. *ibid. III*, 7. Est is D. Junius Brutus, adoptatus ab A. Postumio Albino; a M. Antonio Mutinae obsessus, et ab Hirtio et Pansa Coss. liberatus. Concordiam exercituum, qui se coniunxerant, declarat numus.

LICINIA. I. Caput Romae galeatum. L. POMPONI*us* CN. F. = Mars nudus, lituum cum clipeo laeua tenens, in bigis citis, hastam laeua protendens. L. LIC*inius.* CN. DOM*itius.* Fuere hi censores a. 661. L. Pomponius e IIIviris monetalibus esse videtur: reliquorum duorum, C. Malleoli, et L. Porcii Liciniani, nomina in aliis dena-

 riis

riis occurrunt ap. *Morell. I,* 5. 6. quibus tertius nofter addi poteft.

II. Protome deae Romae galeatae, haftam dextro, finiftro humero clipeum infcripto equo fuftinentis. Ante mentum ftella, verius quam denarii nota. Luna crefcens in fronte non apparet. ROMA = Cancelli feu fepta Comitii; alter togatus, fuffragium laturus, tabellam in ciftam iniicit, alter tabellam a diribitore accipit. Supra P. NERVA. cum nota obfcura monetali equi. Notabilis numus ad gentem Liciniam vulgo refertur, melius ad Siliam, plebeiam, ex qua aliquis Trib. pl legem tuliffe videtur, quae ad comitiorum iura fpectabat. Eam memoriae mandauit P. Nerva, nepos, inter IIIviros monetales allectus. *Morell. I,* 8.

III. Protome Veiouis telum triplex feu fulmen trifulcum vibrantis = Pallas in citis quadrigis, dextra haftam vibrans, laeua habenas cum clipeo comprehendens: C. LICINIVS. L. F. MACER. Eft is qui praetorius repetundarum accufatus et damnatus eft Cicerone Praetore: idem Quaeftor a. *Varr.* 677. *Morell. III,* 4.

LVCILIA. I. Caput Romae galeatum intra lauream. (*Argentum*) PV*blicum* = Victoria in bigis citis. M. LVCILI*us* RVF*us*. *Morell.* 1.

LVCRETIA. I. Caput Romae galeatum. TRI*o* X = Diofcuri in equis concitatis. CN. LVCR*etius*. (Quaeftor vrb. incerti anni) ROMA. *Morell.* 1.

II. Caput Apollinis radiatum = Luna crefcens cum feptem ftellis. In medio Lunae TRIO. Infra: L. LV-

L. LVCRETIus. Familia Trionum plebeia; quam nomen a septem trionibus petiisse manifestum fit. Ignotus et hic L. Lucretius Trio; non male tamen creditur ad Julii Caesaris tempora pertinere. v. *Morell.* 2.

LVTATIA. I. Caput Romae galeatum. X. CERCO. ROMA. = Intra coronam querneam triremis praetoria: in puppi aplustre (non acrostolium, quod prorae est) in prora caput Romae victricis, pro parasemo. (Male Hauercampus tutelam interpretatur) Q. LVTATIus *Quaestor. Morell. I.* Q. Lutatium Cerconem Quaestorem vrbanum fuisse bello Punico II. a. 500. probabile fit, vt adeo inter vetustiores sit denarius hic.

MAIANIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in bigis. C. MAIAN. ROMA. *Morell.* 1. Ignota prorsus gens, quae in hoc Victoriato occurrit, quam in *Maeniam* vulgo mutare voluere; Perizonius adeo in *Minatiam.* Hauercampus peruiuaciter tuetur *Maeniani* nomen. In numo tamen nostro tam manifeste expressa est Maiania gens, vt nihil de ea dubitari possit. Sunt litterarum compendia quidem, sed satis diserta: C. MAIAN. ita vt MA vno ductu et interposita I. mox AN iterum vno ductu effingantur. Nec tamen hoc inauditum, in numis hominum atque etiam regum nomina seruata esse, quae in historiarum monumentis, seu eorum potius fragmentis, non occurrunt. Si historiae litrariae aliquis est fructus, eorum quoque, quae interiere, notitiam arbitramur esse longe fructuosissimam, vt desinant tandem viri docti spernere aut damnare

damnare ea seu nomina seu facta, quae diu ignota tandem in lucem producuntur. Sunt enim innumera, quae periere, et pro sexcentenis aut sexmillenis amissis vix vnum est, quod fortuna seruauit: ita vt stomachum moueant, qui manu se sua, tanquam spicarum mergitem, vniuersa, quae vsquam libris tradita fuere, comprehendere putant, aut qui quotquot v. c de Aegyptiis, Graecis, Orientis populis, et sic porro, in Herodoto, Diodoro et aliis narrata supersunt, omnino eadem esse credere videntur, quae vsquam de iis olim tradita fuere aut Graecis innotuere.

MAMILIA. I. Caput Mercurii petasatum; a tergo caduceus. = Vlysses redux, a cane agnitus. C. MAMIL*ius* LIMETAN*us*.

II. Idem numus: ad caduceum *M.* sigla monetalis. *Morell. I.* Gens Mamilia plebeia, Tibure oriunda, genus referebat ad Telegonum Vlyssis et Circes filium, Tiburis conditorem. Ea enim multarum familiarum vana fuit persuasio, vt Graecam originem habere vellent *a*).

MARCIA. I. Caput Regis Anci Marcii, a quo ea gens originem duxit, diademate reuinctum, a cer-

a) Qua de re v. ad Virgil. Aeneid. VII. Exc. IV et VII. Aliae gentes Romanae a Troianis originem repetere malebant, non minus vana professione. v. Aen. V. 115 sqq. et ibi not. et 563 sqq. Plura hoc de rerum genere teneremus, si, amissis tot Annalium et historiarum libris, Catonis saltem Origines, aut Varronis librum de familiis Troianis, cum Attici familiis Romanis, aut Iulii Hygini libros haberemus.

a ceruice lituus. ANCVS. = Aquaeductus, inscriptis litteris: AQVA MARCia. cui imposita statua equestris manum eleuans. Subter equum frutex. PHILIPPVS. Videtur is esse notus ille L. Marcius Philippus, orator, Cos. a. 663. siue vt is Quaestor a. 645, seu, quod elegantia operis credere suadet, eius filius in Quaestura numum percusserit. Equitis signum ad nominis originem reuocant, vt qui primus illud adsciuit, rei equestris studio inclaruerit. Enim vero statuam equestrem, nescitur cui ex ea gente, positam *b*) adumbrari, docet inprimis frutex ille sub equo: qui tam male habuit interpretes, vt varia comminiscerentur, ne rationem eius et caussam ignorare viderentur. Scilicet ille frutex pro veruto est seu statumine ac pedamento, cui innixa sit signi moles. Obuia res est in signis ex aere; inprimis videnda signa Herculanensia Alexandri et Amazonis. *Morell. I*, 1.

II. Caput Romae galeatum, cum stella, nisi denarii nota est. A tergo incus vel arula, signate in binis nostris expressa, ab aliis non memorata. = Victoria in bigis citis. Subter binae tritici aristae: M. MARcius. ROMA. *Morell. I*, 2. Ad M. Marcium Rallam refertur, a. 542. (apud Pigh. 541.) Quaestorem vrbanum: quo Syracusae a M. Marcello captae

b) Si coniecturae locus est, potest is esse Q. ille Marcius Tremulus, qui Cos Anagnia capta de Hernicis triumphauit, V. C. 448. Liv IX, 43. cui inde *statua equestris togata posita est*, quod *populum stipendio* (vnius forte aut aliquot annorum) *liberauerat*. Plin. XXXIV, 5. s. 11. Iam autem in numo signum equestre togatum est: in altero numo apud Morellium tenet laurum.

captae ſunt. Binae autem illae ſpicae, paſſim in Siculis numis obuiae, ad duplicem meſſem felicemque frumenti prouentum in agris Siciliae declarandum valent.

III. Caput Romae galeatum. X. = Eques, citato equo inſidens, quem Philippum Macedoniae regem, Perſei patrem, edunt. A tergo equi fruticis genus ignotum: in noſtro numo ariſta eſt aculeata, quaternis foliis munita. Vepris genus eſſe coniectat Hauercampus, quo deſignentur ſaltus inuii, per quos Q. Marcius Philippus Coſ. V. C. 585 exercitum aduerſus Perſeum duxit. (Nimis argute, quam vt fidem facere poſſit. Tum Perſeum potius exhiberi putes. Niſi omnino eques Macedonicus effictus eſt: frutex autem obſcurum Macedonici alicuius tractus ſeu loci ſymbolum habendus.) Q. PILIPVS. (antiqua ſcriptura) ROMA. *Morell. I, 6.*

IV. Caput Apollinis laureatum. = Silenus ſtans manu eleuata, ſaltantem diceres; caudatus, ſubligaculo cinctus, vtrem humero impoſitum laeua tenens. A tergo columella cum ſigno; Victoriolam alii agnoſcunt. L. CENSO*rinus*. Videtur is eſſe L. Marcius Cenſorinus, qui a. 605 Conſul fuit, et quem circa Liberalia aliquid nouaſſe aut forte ludos ſcenicos edidiſſe ſuſpicari malumus, quam argutias Vaillantii et Hauercampii admittere. *Morell. I, 7.*

V. Anci Marcii et Numae Regum capita iugata, vtrumque (in noſtro numo) diademate reuinctum, illud tamen barbatum, alterum hoc, quod mireris, imberbe *c*) = Deſultor eques binos equos concita-

c) **Nec tamen de interpretatione vultus dubitare licet, cum alii aerei exſtent ipſis nominibus adiectis.**

concitatos fcutica inftigat, alteri ipfe infidens. Sub equis nota I. infra: C. CENSO*rinus*. Hic C. Marcius Cenforinus quis ex pluribus eiusdem nominis fuerit, non conftat; quaefturam geffiffe probabile fit numo hoc fignato. Refpexiffe autem videtur ludos, ab aliquo forte e maioribus opipare inftructos. Nam Hauercampi coniectura paullo longius petita eft, a Marcianis carminibus et Apollinarium ludorum inftitutione, *Morell. II.* 3 fq.

VI. Caput Romae galeatum. LIBO. X. = Diofcuri haftati in equis. Q. MARC*ius*. ROMA. In noftro MA, quod per compendium fcriptum effe debebat, vitiofe exaratum eft, nec vt extritum dixeris: MRC. Q. Marcii Libonis nomen etiam in aereis numis exftat; eft tamen illius, et omnino Libonum familiae, obfcura memoria.

VII. Caput Romae galeatum, a ceruice corolla videtur effícta effe. = Victoria in quadrigis. Infra litterae, quas antea fic legebamus: T. MARC*ius* L*ibo* Q*uaeftor*. Videbamus tamen in Marcii nomine compendii quid ineffe. Nunc fine haefitatione legimus: T. MA. (per compendium, *Marcius*) AP.*pius* CL.*audius* Q*uaeftores*: vrbani fine dubio; ignoti antea, nec in alio, quod meminimus, numo obuii. Haud multum, nominibus tamen, diffimilis eft alius ap, *Morell. III*, 1.

MARIA. I. Caput Cereris fpicis redimitum. C. MARI*us* C. F. CAPIT*o*. XXVII. = Colonus iunctis bubus arans. S. C. et fuperne XXVI: fed numerus vterque attritus et obfcuratus; v. *Morell. I*, 1. officinam ille monetalem defignare creditur.

Copia

Copia ingens horum numorum eſt, qui a C. Mario Capitone, C. Marii nepote, cuſi putantur, cum quaeſturam ſub C. Julio Caeſare in Gallia Cisalpina gereret. Deſignauit autem Eporediam *d*) coloniam in agro Gallico, a C. Mario ſextum Coſ. a. 654 deductam.

MEMMIA. I. Caput Cereris ſpicis redimitum. C. MEMMI*us* C. F. = Tropaeum, religato ſubtus captiuo geniculato. C. MEMMIVS. IMPERATOR. Prior ille C. Memmius quaeſtor numum ſignauit, filius alterius C. Memmii, qui victoriam de hoſte reportauit; C. Memmius Gemellus creditur is eſſe, qui praetor Bithyniam et Pontum ſortitus eſt, a. 697. eoque Catullum ſecum abduxit. Cereris autem caput eo pertinet, quod, vt ex aliis numis conſtat, Cereales ludos aliquis Memmius Aedilis primus fecit. *Morell.* 2.

II. Caput iuuenile laureatum; Honoris, cenſente Hauercampo, verius Apollinis *e*). = Dioſcuri adſtantes cum equis. L. MEMMI*us*. Ad L. Mem-

d) Nunc *Ivrea* Pedemontii.

e) Nam Honoris caput, quod in numo Fuſiae et Muciae gentis, quem paullo poſt videbimus, vna cum capite Virtutis occurrit, diuerſam ſpeciem magisque iuuenilem praefert. In numis Egnatiae gentis Virtus et Honos ſtantes exhiberi videntur, ſed hic feminae ſpecie ſtolatae, galeaque et thorace nec non haſta armatae, ad quam Cupido aduolat. Ex iisdem numis etiam hoc diſcimus, variaſſe quoque Romanos ſymbolicarum figurarum ſpeciem: nam in ſerioribus numis emendatior eſt et elegantior vtriusque dei ſpecies, quam in antiquioribus.

Memmium, qui Tribunus pl. fuit a. 552, paullo ante Quaeſtura functum, refertur hic numus. *Morell.* 4.

III. Caput Saturni laureatum: ſubiecta falce ROMA. Sigla E vel S appoſita, nam paullo obſcurior ea in noſtro numo eſt. = Juno Moneta in bigis, aduolante Victoria cum corolla. L. MEMMI*us* GAL. *Morell.* 5. In Saturni aede erat aerarium: ei itaque et Junoni Monetae merito locus eſt in denariis. L. Memmium *Galli* cognomen habuiſſe neceſſe eſt, etſi illud alibi non occurrit. Nam Galbius, quem Hauercampus ſubſtituit, a loco alienus eſt.

MINVCIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. = Columna tanquam e modiis ſibi mutuo impoſitis exſtructa ſuper baſi quadrata, inter duas ariſtas, ſuperſtante ſigno viri togati; adſtant hinc vir togatus, duo modios tenens, altero quoque pede modio inſiſtere viſus, illinc alius cum lituo augurali. TI. MINVCI*us* T. F. AVGVRIN*us*. ROMA. Ad L. Minucium Praefectum annonae merito refertur numi typus. Is Sp. Melio, plebem frumenti largitionibus demulcente, oppreſſo (v. Liv. IV, 13 ſq.) columnam cum ſtatua meruit a populo poſitam. Plin. XXXIV, 5. ſ. 11. et XVIII, 3. ſ. 4. Creditur is ipſe exhibitus eſſe per togatum adſtantem cum modiis: alter autem cum lituo eſſe e Minuciis ille, qui primus Augurini nomen tulit. Tiberium illum, qui numum ſignauit, quaeſtorem vel III.virum monetalem, ignoramus. *Morell.* 1. *et* A.

II. Caput Romae galeatum. X. RVF*us.* = Dioſcuri in equis. Q. MINV*cius.* ROMA. *Morell.* 4.

III. Caput Romae cum galea lauro inſignita = Duo viri, alter Romano habitu, alter peregrino, dimicantes ſuper tertio proſtrato. Q. THERM*us* M. F. Caeſarem prima ſtipendia in Aſia feciſſe in M. Thermi contubernio, et ab eo in expugnatione Mitylenarum corona ciuica donatum eſſe, ex Suetonio nouimus. In Caeſaris itaque, rerum ſumma potiti, honorem hunc numum ſignatum eſſe, dudum docuerunt viri docti. *Morell.* 7.

MVCIA. I. Honoris et Virtutis capita iugata HO*nor.* VIRT*us.* infra KALENI = Stant manibus inuicem iunctis Italia ſtolata cum cornu copiae, et pone eam caduceus; ex aduerſo Roma ſagata, diademate vincta, ſceptrum tenens et globo inſiſtens. ITAL*ia.* RO*ma.* infra: CORDI. Eiusdem typi numi in gente Fuſia occurrunt, vt adeo eiusdem anni III. viros monetales fuiſſe neceſſe ſit Mucium Cordum et Fufium Calenum; addit de coniectura Hauercampus tertium, L. Farſuleium Menſorem. Mucius autem vnum ex maioribus celebrare voluit, architectum aedis Honoris et Virtutis Mario ſeptimum Coſ. dedicatae, C. Mucium. Altera numi area Italiae pacem redditam bello Sociali compoſito redhibet.

MVSSIDIA. I. Caput Concordiae deae velatum: appoſita ſtella. CONCORDIA = Comitium cum ſeptis, gradibus, cancellis, et binis togatis, altero, vt putamus, diribitore, altero ſuffragia ferente. L. MVSSIDIVS. LONGVS. Infra: CLOA-CIN*a.*

CINa. Veneris cluacinae signum in Comitio stabat a Tatio rege dedicatum, restituta inter Romanos et Sabinos concordia, et lustratione facta; *cluere* autem *veteres purgare dicebant*, Plinio monente *f*). Quod ad Comitium attinet, comparare iuuabit denarios Hostiliae et alterum Liciniae gentis, cum P. Nervae nomine, quem supra descripsimus. Percussi autem hi numi, quorum magna copia exstat, a L. Mussidio Longo, ad largitiones a Julio Caesare a. 708. factas, et per Concordiam et Comitium ad comitia inter populum et Caesarem diuisa allusum videtur. *Morell.* 2 sq.

II. Caput Solis aduersum radiatum = Auersa pars similis superiori numo. Ceterum Solis astrum merito ad fastos a Caesare emendatos et annum constitutum refertur.

NAEVIA. I. Caput Veneris. S.C. = Victoria in trigis, habenas vtraque manu colligens. C. NAE*vius*. BALB*us*. In superiore ora: XXII. nota monetalis: in aliis alia, vsque ad CCXIII. Ignoratur, ad quem annum spectent hi numi. Ad Sullae tempora e coniectura refert Hauercampus.

Alius c. numero CXVII.

NASIDIA. I. Caput Cn. Pompeii Magni, tridente apposito. NEPTVNI. (vt eius tanquam cognomen sit, cum Sext. Pompeius Neptuni filius haberi voluisse narretur; quod tamen ad inuidiam ei

f) Plin. XV, 29. f. 36. Putidum est, quod a cloacis nomen repetunt Christiani scriptores. *cluere* est idem quod *luere*, *abluere*.

ei faciendam arbitramur deflexum; nam videntur potius hominis vani et arrogantis patrem amici, assentandi studio, tanquam alterum Neptunum extulisse. Nisi forte *Neptun*I a Neptunius, ea vox legenda) = Triremis praetoria, apposito astro. Q. NASIDIV*s*. Fuit is Sexti Pompeii classi praefectus.

NONIA. I. Caput Ditis patris cum vnco (hasta, in harpae, quam Perseus gestare solet, speciem deflexa. Conspicitur quoque illud in numo Nerii Quaestoris Vrbani, et ad opes aerarii spectare creditur) SVFENAS = Dea Roma insidens spoliis coronatur a Victoria. SEX. NONI*us* PR. L. V. P. F. (*Praetor ludos votiuos publicos fecit.*) Sextum Nonium Suffenatem adfuisse pro quaestore M. Aemilio Scauro, Legato Pompeii Magni in Syria, et in hoc numo memoriam commendasse patris Sext. Nonii, qui praetor ludos votiuos fecit publicos, docte docuit Hauerc. *Morell. I. add.* 3.

NORBANA. I. Caput Veneris. C. NORBANVS. XXXX. nisi alia numeri nota extrita est. = Fasces cum securi equino capite ornata, inter spicam tritici et caduceum.

II. Alius cum nota CXXXXV. *Morell.* A. Cusi hi numi, ingenti numero, eo anno, quo Caesar in Hispanias proficiscens, V. C. 708. sub Lepido sex siue octo Praefectos vrbis constituit, inter quos fuit C. Norbanus. Venus in Caesaris honorem expressa. *Morell.* A.

OPIMIA. I. Caput Romae galeatum. Pone tripus, nota monetalis. = Apollo in bigis, arcum tendens. M. OPEIMI*us*. ROMA. *Morell.* 3. Obscurus

ſcurus homo, obſcura typi cauſſa, niſi quod ad peſtilentiam a. 574 refert, et M. Opimium Quaeſtorem eius anni fuiſſe coniicit Hauercampus; quod tamen non magis locum habere videtur, quam ſi Jovem quadrigis inuectum et fulmen tenentem contendas exhiberi iratum. Dicamus potius Apollinem reddi vt ſolem, ſagittas pro radiis emittentem.

Sed ſatis iam numorum annumeratum. Subſiſtamus, vel boni ominis cauſſa, in M. Opimio, et in Apolline. Quidni enim vel verbis ludamus? Etiam hoc boni ominis cauſſa. Enimuero omen erit longe certius et iucundius proſperitatis, pacisque ac tranquillitatis publicae; ſimulque veſtrae modeſtiae, Ciues, amorisque veſtri, quo noſtrum omnium amorem mutuum prouocabitis, pignus dabitis haud poenitendum; ſi craſtino die pompa in templum academicum ducta, ſacris ſollennibus frequentes adeſſe, et dicturis ac reliqua ex more peracturis audientiam facere fauoremque praeſtare volueritis. Agite vero, noſtri, lubentes volentesque votis noſtris reſpondete, *Auſpicio hoc felix totus vt annus eat.* P.P. Kal. Jan. cIↃ IↃ CCLXXVIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

LVDERVS KVLENKAMP

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXXI.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXXVIII.

RITE INDICIT.

Recensentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Museo academico seruantur.

Commentatio tertia et nouissima.

Etsi nullo non tempore beneficiorum diuinorum sensu perfusum habere animum conuenit, et ita se quemque comparare consentaneum est, vt non malorum magis, quam bonorum, quibus fruitur, rationem ineat, et, quae siue naturae siue fortunae munere, publice priuatimque, grata et iucunda accidunt, cogitatione et oculis circumspiciat: habent tamen, Commilitones carissimi, tempora sollennia miram aliquam vim ad excitandos animos et mentes conuertendas ad contemplationem acriorem felicitatis publicae priuataeque, hoc est,

omnium

omnium earum rerum, quarum ſenſus ad animum eſt iucundus grataque reputatio. Sunt in his innumera, quorum vix cogitationem aliquam vulgo homines admittere ſolent: inque iis plerumque grauiſſima: quod hoc Rege ac Principe, Optimo illo et Indulgentiſſimo, hoc Senatu Sanctiore, hac rei publicae formula, his inſtitutis, legibus, hac libertate, hac ſecuritate vtimur, publice priuatimque ab iniuria tuti quod viuimus, et iure aequo vtimur quiſque; quod in tanta rerum ſacrarum et ſapientiae ſeu reuelatae ac diuinae ſeu humanae luce verſamur; quod tot ac tanta habemus ſubſidia et adiumenta cognoſcendae naturae, acuendi et omni doctrinae et cognitionis genere locupletandi ingenii, fingendorumque animorum ad omne virtutis et officii genus. Quae ſumma diuini numinis beneficia, quantum vix in vlla alia terrarum parte, inprimis in Academia hac Georgia Auguſta vobis contingunt, Commilitones, eaque ipſa in almam hanc litterarum Parentem, blandam ingeniorum Nutricem, amores vobis inſtillare debent nullo tempore exſtinguendos. Nam illud indulgentiae diuinae ſpecimen vix quisquam noſtrum eſt, quin ſaepius iam animo agitauerit et grata pietate reputauerit, quod, cum bellorum procellae vndique cooriuntur, *et toto ſaeuit Mars impius orbe*, nos interea hac tranquillitate, hac rerum incolumitate vtimur, nec adhuc bellicis terroribus turbantur hae terrae, fruunturque adeo Muſae hac ſecuritate, hoc otio, quo ſublato omnes earum concentus conticeſcunt. Quae noſtra bona vt gratis ac piis mentibus recolamus, vtque vota ac preces ad deum immortalem pro in-

 columitate

columitate reip. conftante ac perpetua fufcipiamus, indicuntur hac ipfa tabula Anniuerfaria follennia craftino die in templo academico, pompa follenni ducta, habenda. Praeibit verba is, cui munus hoc publice impofitum eft, Eloquentiae Profeffor et Collega nofter,

CHR. G. HEYNE,

cui vt vos, Commilitones et quotquot Hofpites his follennibus intereffe volueritis, fauentes adeffe velitis, qua par eft, humanitate rogamus. Praefabitur ille ex more perorandi academico, quo de docto aliquo argumento praemittenda nonnulla funt, et *diuerfos bellorum, modo ad barbariem inferendam, modo ad humanitatis cultum propagandum, effectus* in medium afferet.

Eidem academico mori vt, qua fas eft, obtemperemus, praefabimur et ipfis his follennibus, quae indicimus, pauca, et abfoluemus argumentum fuperioribus temporibus inchoatum, perducemusque ad finem recenfum numorum, quos Familiarum Romanarum appellant, quotquot quidem ex iis feruat Mufeum noftrum academicum, cuius hac aeftate abfoluta quoque eft rerum et opum naturalium difpofitio, doctiffimi viri, Blvmenbachii, Collegae digniffimi, fummo ftudio et opera.

Subftiteramus autem in gente Opimia. Proxima gens, cuius numi in noftro academico Mufeo exftant, eft

PAPIA. I. Caput Junonis Lanuuinae, caprina pelle indutum. Appofitum a ceruice fignum Loti. = Gry-

= Gryphus profiliens: fubiecto figno obfcuro floris. L. PAPI*us*. Numus ferratus: vt omnes huius Papii III. viri monetalis, cuius denarii hoc typo expreffi magno numero fuperfunt, notae tamen appofitae varietate mira. Ei, quam laudauimus, fimilem notam memorari non vidimus. *Morell. t. I*, 3. *t. II*, 1 *fq. III fq.* Videtur Gryphus, fabulofus ille auri cuftos, ad aerarii et monetae curam fpectare.

PETILLIA. I. Frons templi Jovis Capitolini hexaftylos; in intercolumniis in pariete tria vericula apparent; pilarumne genus, an ornamentum aliquod? faftigium variis fignis inftructum; in fumma quidem parte, fignum bigas ducentis haud dubie Jovis, a latere deae haftatae, Juno fcilicet et Minerva; prominent in extremis partibus vtrinque duo equi profilientes; in media faftigii area, (tympanum Vitruvius appellat, fi verum affequimur) fculptum eft fignum obfcuri operis, quod Gigantis forte eft; agnofcere enim nobis videmur pedes anguinos; vt is a Jove, in fummo, vt diximus, faftigio ftante, fulmine proftratus videri debeat. Simile argumentum in faftigio aedis Jovis Tonantis expreffum arbitramur refpici a Claudiano in loco parum bene accepto, XXVIII, 44. *Iuuat intra tecta* (h. in caelatura) *Tonantis Cernere Tarpeia pendentes rupe Gigantes.* Ex Rycquio de Capit. c. 15. nihil admodum proficias. = Aquila expanfis alis fulmini infiftens: PETILLIVS CAPITOLINVS. Familia Petilliorum Capitolinorum ex Horatio I. Sat. 4, 94 nota eft. *Morell.* 2.

PLAETORIA. I. Caput deae variarum dearum insignibus ornatum, vnde id *pantheon* appellare solent. CESTIANVS S. C. = Aquila expansis alis fulmini insistens. M. PLAETORIVS AED*ilis* CVR. *Morell. I,* 3. D.

II. Caput deae Cybeles turritum: ante collum globus, qui terram designare videri potest; a tergo ramusculus, vt Hauercampus docet. CESTIANVS. = Sella curulis: cui variae notae monetales appositae occurrere solent, in nostro est arista. M. PLAETORIVS AED*ilis* CVR*ulis* EX S.C. Cusos hos et alios numos a M. et L. Plaetoriis, Bruti quaestoribus in bello ciuili, et M. Plaetorium aedilem curulem a. 685. respici, non male coniicit Hauercampus. *Morell. ibid. V.*

PLANCIA. I. Caput Macedoniae pileatum. CN. PLANCIVS AED. CVR. S.C. = Capra silvestris; a tergo pharetra cum arcu, Macedoniae symbola. Cn. Plancium respici, qui quaestor Macedoniae Ciceronem exulem excepit, manifestum fit. Sed cusus numus videtur a Cn. Plancio, eius filio, Bruti forte Quaestore, vt Hauercampus quoque suspicatus est. *Morell. I.*

PLAVTIA. I. Caput Solis aduersum. L. PLAVTIVS. = Aurora Solis equos frenis deducens. PLANCVS. Videtur a L. Plotii, qui fratris L. Munatii Planci opera inter proscriptos a Triuumuiris fuit relatus, (v. Plin. XIII. 3. s. 5.) filio, Cassii et Bruti Quaestore, esse signatus. *Morell. I.*

II. Mulier flexo genu, laeua camelum adstantem capistro retinens, dextra oleam vittatam supplex porri-

porrigens. Inferius: Rex ARETAS. Ad latus EX S. C. et supra: M. SCAVR*us* AED*ilis* CVR. = Jupiter in citis quadrigis, laeua habenas, dextra fulmen tenens; sub equis scorpio. In superiore area: P. HYPSAE*us* COS. PREIVER*num* CAPTV*m*. Est typus Aemiliae genti communis. *Morell. Aemilia I*, 1. *Plautia* 2. Cusi videntur numi a binis Quaestoribus Bruti vel Cassii, altero ex Aemilia, altero ex Plautia gente oriundo: exhibentur vtriusque gentis decora: Aemiliae, Aretas Arabum rex supplex factus M. Scauro, qui Pompeio pro Quaestore fuit, V. C. 692. Plautiae, Priuernum Latii oppidum a P. Plautio Hypsaeo Cos. 412. captum. Gesserant autem ex vtraque gente eodem anno 695 aedilitatem M. Scaurus et P. Hypsaeus.

III. Caput Romae galeatum. X. = Dioscuri in citis equis. C. PLVTI*us*: infra: ROMA. Refertur ad C. Plautium Hypsaeum, Quaestorem vrbanum 594.

POBLICIA. I. Caput Romae, galea, incuruo cono et vtrinque palma ornata tectum. ROMA. Appicta littera C. vel G. = Hercules leonem Nemaeum suffocans. Ad pedes claua, tum arcus cum pharetra. C. POBLICI*us* *Quinti F.* Nota C vel G. *Morell. IV.* C.

II. Caput Romae galeatum. M. POBLICI*us* LEG*atus* PRO PR*aetore*. = Stans in puppi Romanus palmam accipit a figura muliebri porrectam, quae clipeum cum binis spiculis gestat; est ea Hispania. CN. MAGNVS. IMP. *Morell.* 5. M. Poblicium Pompeio, res in Hispaniis cum proconsulari

lari potestate gerenti, Legatum pro Praetore fuisse, ex hoc nummo intelligitur.

POMPEIA. I. Deae Romae caput galeatum. X, a ceruice nota monetalis: vrceus. = Lupa Romulum ac Remum gemellos lactans, adstante Faustulo pastore. Apposita ficus, cui picus insidet. SEXtus POmpeius FOSTLVS. ROMA. Non constat, quis hic Sex. Pompeius Faustulus fuerit.

PORCIA. I. Caput Romae galeatum. X. ROMA. = Liberas quadrigis vecta, laeua hastam et habenas, dextra pileum tenens: coronat eam aduolans a fronte Victoria. M. PORCius. Infra: ROMA. *Morell.* 3. Respicit typus, cui similis alius est in nummis gentis Cassiae, legem Porciam de prouocatione.

II. Caput deae Libertatis. M. CATO PRO PRaetore. ROMA. = Victoria sedens dextra pateram porrigit, laeua palmam tenet. VICTRIX. Scilicet iungenda sunt. *Roma victrix.* Signati esse videntur hi nummi Vticae vel Adrumeti, cum Cato reip. caussam aduersus Caesarem armis tueretur. *Morell.* 4.

III. *Quinarius.* Caput Liberi Patris hedera et baccis coronatum. A ceruice: M. CATO. Nota monetalis, folium. = Victoria sedens, pateram praebens, laeua hastam tenens. VICTRIX. *Morell. ibid.* 5.

IV. Alius quinarius simili typo. Videtur tamen caput viri potius esse quam dei.

POSTVMIA. I. Caput Dianae Venatricis, coma religata, cum arcu et pharetra ad humeros. = Canis

= Canis venaticus currens: venabulum subter pedes protensum. C. POSTVMI*us*; cum monogr. AT forte monetarii. *Morell.* 6.

II. Idem, etsi paullo diuersae fabricae. Signati numi ab aliquo ex posteris C. Postumi Albini, qui Xvir sacris faciundis ludos saeculares curauerat.

III. Caput Dianae venatricis, coma in nodum comta: ex humero arcus cum pharetra, a vertice caput ceruinum, forte monetarii nota. = In monticulo victima bos ante aram ardentem: adstat vir manu extensa molam salsam inter cornua spargens. A. POST*umius* *Auli* *Filius*. *Spurii* *Nepos*. ALBIN*us*. Numus serratus. *Morell.* 7. Iterum memoria ludorum saecularium recolitur, qui in Apollinis et Dianae honorem habebantur: montem Auentinum Dianae sacrum, expressum esse puta. Videntur autem ludi saeculares quartum habiti V. C. 605. respici.

IV. Caput Hispaniae velatum. HISPANIA. = Vir togatus stans manu eleuata ante aquilam legionariam, tanquam sacramentum dicturus; a tergo fasces in terram defixi, qui imperium proconsulare denotant. A. POST*umius* A. F. S. N. ALBIN*us*. Videntur res a L. Postumio in Hispania feliciter gestae innui; triumphauit is ex Lusitanis a. 575. *Morell. ibid. n.* 8.

PROCILIA. I. Caput Jovis laureatum. S. C. = Juno Sospita Lanuuina gradiens, dextra hastam vibrans, laeua scutum oblongum tenens. Ante pedes erigitur serpens: nota monetalis. L. PROCIL*ius*

CILI*us* F. (Flaminem Junonis Lanuuinae declarari ſuſpicatur Hauercampus) *Morell. I.* Ortum autem ducebat gens Procilia a Lanuuinis.

II. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum. S. C. = Juno Lanuuina in bigis, tenens ſcutulum et haſtam. Subter ſerpens aſſurgens. L. PROCILI*us* F. Numus ſerratus. *Morell. 2.*

ROSCIA. I. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum. A ceruice ſignum obſcurum. L. ROSCI*i.* = Puella Lanuuina ſerpentem paſcens. FABATI. *Morell. I,* 1. Gentis Roſciae originem Lanuuinam illuſtrauit L. Roſcius Fabatus, C. Julii Caeſaris Quaeſtor in Galliis. Junoni autem Lanuvinae ſacer ſerpens notus vel ex Propert. IV, 8.

RVBRIA. I. *Quinarius.* Caput Neptuni laureatum cum tridente. DOSSEN*us.* = Victoria longam palmam geſtans, ante aram ſerpente implicitam. L. RVBRI*us.* Eum Hauercampus vnum ex octo praefectis vrbis a Caeſare conſtitutis fuiſſe, acute ſuſpicatur. *Morell. I.*

II. Caput Jovis laureatum cum ſceptro. DOSSEN*us.* = Thenſa quatuor equis iuncta, Jovis fulmine inſignita. Superuolat Victoria. L. RVBRI*us.* Spectat numus ad ludos Circenſes habitos. *Morell. 2.*

III. Idem typus: ſed in altera parte verba adiecta: L. RVBRI*us* IMP. CAES. TRAIAN*us* AVG. GER*manicus* DAC. P. P. *Morell. ibid.* A. ; eſt ex numis a Traiano reſtitutis: qui rariores ſunt.

IV.

IV. Caput Junonis velatum cum ſceptro. DOSſenus. = Ducitur ſimilis thenſa aquila inſignita, vt Jovis eam eſſe conſtet. L. RVBRIus. *Morell.* 3.

RVSTIA. I. Duae figurae muliebres, medio corpore ſupra aram, arietinis capitibus in extrema ſui parte ornatam, eminentes. Sunt autem Fortunae Antiates, altera *felix*, altera *fortis* caſſide ornata. Q. RVSTIVS. FORTVNAE ANTIATes. Ara inſcripta FOR*tunae* RED*uci*. Infra: EX S. C. in ora: CAESARI AVGVSTO. Conſecrata illa ara ſub reditum Auguſti ex Aſia a. 735. Dio XLIV c. 10.

RVTILIA. I. Caput Romae galeatum. FLAC*cus* = Victoria in citis bigis, dextra corollam tenens, laeua equorum habenas. L. RVTILI*us*. Fuit is Praetor prouincialis a. 600.

SCRIBONIA. I. Caput Boni Euentus. BONus EVENTus. LIBO. = Ara, appenſa corolla cum duabus lyris. Infra, malleolus. PVTEAL SCRIBONii. *Morell.* 3. Notiſſimus numus, cui alius ſimilis gentis Aemiliae eſt: ſignati illi a III. viris monetalibus L. Scribonio Libone, L. Aemilio Paullo et Manio Aemilio Lepido, et quidem, vt praeclare coniectat Hauercampus, ſub tempus pacis Brunduſinae a. 714. Scribonianum autem puteal arae formam habuiſſe, vel ex hoc numo apparet; exſtructum illud in loco ſacro, ſeu quod is caelo tactus, ſeu quod ſacellum ibi fuerat. Memoriam rei hoc numo ſeruare voluere III.viri, quos modo nominauimus.

SENTIA.

SENTIA. I. Caput Romae galeatum. AR-*Gentum* PVB*licum.* = Jupiter in citis quadrigis, dextra ſceptrum, laeua fulmen tenens cum habenis. L. SENTI*us* C*aii* F. appoſita nota E. *Morell. I.*

SERGIA. I. Caput Romae galeatum. X. EX S. C. = Eques concitato curſu fertur, laeua gladium et caput abſciſſum ferens; dextra nulla apparet: M. SERG*ius* SILVS *Quaeſtor.* Manifeſtum fit, virum fortiſſimum, M. Sergium Silum ab aliquo ex ea gente oriundo, ſeu Quaeſtore ſeu III Viro monetali, celebrari in hoc numo. Vixerat is bello Punico II. et dextra perdita, ſiniſtra quater fortiſſime pugnauit. Locus de eo claſſicus Plin. VII. 28. *Morell.* 1.

SERVILIA. I. Caput Romae galeatum; a ceruice nota Φ = Duo equites, alter Romanus, alter externo habitu, dimiſſis equis inter ſe pugnant. M. SERVEILI*us* C*aii* F. infra eſt littera D. *Morell.* 1, II. D. In altero galeam hircinis cornibus inſignem agnoſcunt viri docti, qui ornatus Macedonibus frequentatus eſſe videtur; itaque ad M. Servilium Pulicem Geminum referunt, qui vicies et ter cum hoſte per prouocationem pugnauit, et in Macedonia ſub Aemilio Paullo militans forte Macedonem aliquem illuſtri cum virtute proſtrauit.

II. Caput Romae galeatum. X. a ceruice corolla. = Dioſcuri, in equis ſubſultantibus auerſis, ipſi vultibus aduerſis. Alludunt illi ad Geminorum nomen et familiam gentis Seruiliae. C. SERVEILI*us* M*arci* F. *Morell.* 3.

III.

III. Caput deae Libertatis laureatum, a tergo lituus. ROMA. X. = Duo equites pugnantes; alter, parmam geſtans ſigla M ſuper fulmine inſignem, haſta transadigit alterum, qui gladio elato fugere videtur, equo ceſpitante. C. SERVILIVS. Siglam M ad eundem M. Geminum referunt, de quo ad n. I. diximus, vt eius alia ex prouocatione pugna exhibeatur. Potior tamen eſt Hauercampi ſuſpicio, referendum eſſe numum ad aliquem C. Servilium Augurem Manlianum, qui ex Manliis Torquatis adoptione in Seruiliam gentem tranſiit. *Morell.* 4.

IV. Caput Minervae galeatum cum aegide ad pectus. RVLLI. = Victoria in bigis dextra habenas, ſiniſtra palmam tenens. P. SERVILI*i* M*arci* F*ilii*. Sigla P. Videtur hic Rullus Quaeſtor provincialis ſub Sulla Praetore belli Mithridatici tempore numos hos ſignaſſe a. 661. *Cat.* v. Hauerc. *Morell. I,* 7.

SPVRIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Diana in citis bigis. A. SPVRI*us*. *Morellius* Spuriliam gentem edidit. M. Spurius fuit inter percuſſores Caeſaris. v. Appian. B. Civ. II. p. 813 (499).

SVLPICIA. I. Caput Virginis Veſtalis velatum. S. C. = Culter, ſimpulum et ſeceſpita: Pontificatus inſignia. P. GALB*a* AED*ilis* CVR. *Morell.* 2. Si numus ab eodem P. Sulpicio Galba Aedili Curuli ſignatus eſt, extra ordinem iuſſu Senatus factum neceſſe eſt, quod alias ad III. viros monetales, et ad Quaeſtores muneris ratione ſpectabat. *Morell. I,* 2.

 THORIA.

THORIA. I. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum: ad originem gentis Thoriae Lanuvinam declarandam. I. S. M. R. (*Iuno Sofpita Magna Regina*) = Taurus proterue profiliens. Subter: L. THORIVS BALBVS. Superque ſigla G. Thorius hic Quaeſtor forte inter XX illos Lege Cornelia creatos V. C. 673. *Cat.* qui vita iucundiſſime exacta Ciceroni de fin. II, 20. celebratur, patris Sp. Thorii Balbi Tribuni pl. 646. Legem agrariam, et de pecore agros alienos depaſcente, typo tauri in memoriam reuocauit. *Morell. I.*

TITIA. I. Caput Bacchi barbati diademate alato reuinctum. = Pegaſus ad volatum ſe erigens. Q. TITI*us*. *Morell.* 1. Quaeſtor aliquis ex gente Titia memoriam C. Titii Equitis, tragoediarum auctoris, quem L. Afranius imitari ſtuduit, vt Cic. in Brut. 45. ait, recoluit. In Bacchi tutela tragoedia: alae capiti appoſitae videntur ſymbolicam vim, ſiue ad ingenii ſiue ad orationis tragicae naturam declarandam, habere.

II. Caput deae Liberae hedera et pampino reuinctum. = Iterum Pegaſus. Q. TITI*us* n. 2.

III. *Quinarius*. Caput Victoriae, humero alato. = Item Pegaſus. Q. TITI*us*. n. 3.

TITVRIA. I. Caput regis Tatii Sabini. SABIN*us*. ante mentum palma. = Virgo Tarpeia ſcutis obruta inter duos Sabinos. L. TITVRI*us*. *Morell. I.* A. Originem gentis e Sabinis declarat numus a L. Titurio Quaeſtore ſignatus. cf. Hauerc.

II. Idem prorſus typus: ſed ſtella cum luna ſupra Virginem Tarpeiam appoſita, forte ad noctem,

qua

qua proditio Capitolii facta, declarandam. *Morell. ibid.* B.

III. Caput regis Tatii Sabini. Ā (*Tatius*) SABIN*us*. = Raptus Sabinarum: duo Romani Sabinas sublatas auferunt. L. TITVRI*us*. *Morell.* 3.

IV. Caput regis Tatii Sabini. SABIN*us*. = Victoria in citis bigis, laeua habenas tenens, dextra corollam praeferens. L. TITVRI*us*. infra obscura sigla. *Morell. ibid.* F.

TVLLIA. I. Caput Romae galeatum. ROMA. = Victoria stans in quadrigis citis, dextra parazonium, laeua longam palmam cum habenis tenens. Superne corolla, infra X. subter: M. TVLLI*us*. Signatus numus a M. Tullio Decula, patre an filio, Quaestore vrbano seu III.viro monetali. *Morell. I.*

VALERIA. I. Caput Apollinis radiatum et diademate reuinctum; a ceruice acisculus, seu parua ascia, quae Acisculorum familiae e gente Valeria nomen dedit. ACISCVLVS. = Diana in citis bigis, dextra flagellum, laeua habenas tenens. L. VALERIVS. Videtur is e III.viris monetalibus Augusti aetate fuisse. *Morell. I,* 5.

II. Victoriae caput cum humeris alatis, coma in nodum comta: post illud tripus; nota monetalis. = Aquila legionaria inter duo signa militaria inscripta litteris H. et P. (*Hastatos* et *Principes* denotant) C. VAL*erius* FLA*ccus* IMPERAT*or*. Ex S. C. *Morell. I,* 7. Magna horum denariorum vis diuersis cum notis exstat, vt a Quaestore C. Valerii Flacci, Imperatoris ex victoria dicti, incertum cuius, ex manubiis eos esse signatos colligi possit.

III. Caput Victoriae pectore tenus, humeris alatis, coma ad verticem reuincta. X. = Mars tropaeophorus ſtans; laeua tropaeum, dextra haſtam transuerſam tenens: a laeua ſpica frumenti, a dextra apex flaminius. *Morell. II. 2.* Cum duo L. Valerii Flacci Flamines memorentur, alter Coſ. 622. v. Cic. Phil. XI, 8. alter Praetor Aſiae 691. pro quo Cicero cauſſam dixit, v. Cic. de Div. I, 46. alii numum ad priorem referunt, Hauercampus ad poſteriorem, vt ab eius filio ſignatus ſit, quem inter octo praefectos a Caeſare in Hiſpaniam profecturo conſtitutos fuiſſe coniicit.

VARGVNTEIA. I. Caput Romae galeatum. X. M. VARG*unteius.* = Jupiter in quadrigis triumphalibus, dextra palmam, laeua fulmen cum equorum habenis tenens. ROMA. *Morell. I.*

VIBIA. I. Caput Apollinis laureatum. PANSA. = Minerva tropaeuchos in quadrigis concitatis. C. VIBIVS C. F. Magna horum numorum copia exſtat: qui ob victoriam de M. Antonio ab M. Hirtio et C. Panſa Coſſ. reportatam cuſi videntur. Apollinis caput reſpicere putatur praeturam Panſae vrbanam, in qua ludos Apollinares curauerat. *Morell. t. I, 8.*

II. Sileni perſona ſcenica. PANSA. = Jupiter Anxur, capite radiato, corpore ſeminudo, ſedens, laeua haſtam, dextra pateram tenens. C. VIBIVS. C*aii* F. C. N. IOVIS ANXVRIS. Origo Vibiae gentis e Campania declaratur per Jovem Anxurem praecipua religione Terracinae coli ſolitum. v. ad Virg. Aen. VII, 797. Sileni autem perſona Liberalia

ralia innuit, olim ab Aedili curuli C. Panfa, nunc Confule, celebrata. *Morell. II*, 2.

III. Idem fere typus: poft Sileni perfonam tibia cernitur. *Morell. II*, A.

IV. Caput deae Liberae hedera et pampino coronatum. PANSA. = Ceres fpicis redimita, vtraque manu faces accenfas gerens: ante pedes aratrum. C. VIBIVS C. F. C. N. *ibid.* 3. Etiam Liberalia refpicit.

V. Caput deae Libertatis laureatum. LIBERTATIS. = Roma habitu militari, dextra haftam, laeua parazonium tenens, fpoliis infidens, laeuo pede orbi terrarum impofito: a Victoria aduolante coronatur. Numus rarus, praeclarum victoriae ad Mutinam monimentum. C. PANSA, C. F. C. N. *Morell. ibid.* 5.

VI. Perfona Sileni fcenica. C. PANSA. = Duae dextrae iunctae tenentes caduceum alatum. ALBINVS BRVTI F. Occifo Hirtio datus a Senatu D. Junius Brutus Albinus Panfae collega. Numus aereus, fimilis denario ap. *Morell. ibid.* 6.

VOLTEIA. I. Caput Jovis laureatum. = Templum Jovis Capitolini tetraftylum; in faftigii vmbone fulmen. M. VOLTEI*i* M. F. *Morell. I.* M. Volteium IIII.virum monetalem cum C. Vibio Varo Octaviani III.viri tempore fufpicatur Haverc. in ceteris nimium argutus.

II. Caput deae Liberae hedera et pampino redimitum = Ceres in draconum bigis vtraque manu facem tenens. A tergo folium, nota fabrilis. M. VOLTEI M. F.

Incertarum gentium, cum nullae notae satis clare appositae sint, adhuc subiiciemus numos aliquot

I. Caput Romae galea alata indutum. X. ROMA. = Roma spoliis insidens, hastata, accubante lupa cum gemellis, augurium captat inter geminos vultures. *Morell.* Inc. t. 1. VII.

II. Caput Veiouis laureatum; subtus fulmen. = Jupiter fulmen emittens, in quadrigis. Ad Sentiam gentem spectare creditur. *Morell.* 3, II.

III. Caput Romae galea alata indutum. X. = Dioscuri hastati in equis concitatis. ROMA. *Morell. t.* 3. III.

IIII. Caput Jovis Capitolini laureatum = Victoria coronat tropaeum. ROMA. *ibid.* VI.

Tandem subleftae fidei numos commemorare placet tres:

I. Caput, quale Victoriae esse solet, sine alis, nisi Veneris est. ROM*a*. = Dea Victoria pateram porrigens, sellae insidens, intra quam siglae ST (f. *securitas temporum.*)

II. Caput viri nudum: TREBONIVS. = Gryphus ante arborem, cui acclinatum est tympanum: post illud instrumentum musicum: supra gryphum stella.

III. Caput viri nudum, a ceruice caduceus. SERTORIVS cum nota 9. = Cerua, Sertorio amata. PROVIDEN*tia* MILITAR*is*.

Et

Et haec quidem de numis familiarum Romanarum in Museo nostro academico seruatis; nam Imperatorum Romanorum numos omnis generis ac moduli, cum barbarorum numis, et bracteatis, tum recentiorum temporum numos enarrandos in aliud tempus seponere necesse est. In hac autem opera nostra quid sequuti simus, facile perspicitur: scilicet censenda illa est ex eo, quod diligentiam adhibuimus in indagando, ad quam gentem ac familiam numus quisque spectaret, et in comparando eo cum iis, quorum delineatio et descriptio a viris doctis iam prodita est. Nec vero opes nostras cum vllo regum ac principum gazophylacio contendere posse, satis perspectum habemus; sumus pauperes in aere nostro; quod si qui sunt, qui seu publica seu priuata liberalitate arculas nostras locupletare voluerint, gratia iis habebitur publice ac priuatim. Vt tamen haec, quae in illis adhuc sunt recondita, recenseremus, ea maxime caussa nos adduxit, Commilitones, quod, quid in copiolis hisce nostris contineretur, publice declarandum esse videbatur, vt, si quis esset vestrum, cuius interesset, harum rerum gustum habere, facultatem eas cognoscendi in Georgia Augusta non deesse intelligeret. Eo enim consilio omnium harum opum seu naturae seu ingenii humani, quas partim Bibliotheca publica, partim Museum continet, prouisus factus est, vt instrumenta ingenuae doctrinae, sine quibus nulla ingeniorum sollertia aut subtilitas satis proficere potest, desiderantibus in promtu sint: inter ea autem cum libraria supellex censenda, tum bibliotheca altera, eaque multo amplior et ad veram doctrinam haud

minus necessaria, naturae inquam: quam et ipsam instructam vobis Regio beneficio et apertam videtis.

Nunc quod in manibus est, ne dimittamus, curandum est: rogandi nimirum estis, Commilitones, vt die crastino, et pompae in templum academicum ducendae, et sollennibus celebrandis, beneuoli et fauentes adesse, ipsaque vestra frequentia pietatem ac studium vestrum in almam Georgiam Augustam declarare velitis. P. P. d. XVI. Sept. cIↄ Iↄ CCLXXVIII.

ORATIO

ORATIO

IN SOLLENNIBVS PARENTALIBVS *)
GEORGIAE AVGVSTAE

IN

HONOREM AC MEMORIAM

MVNCHHVSIANAM

PIE CELEBRATIS

AVCTORITATE
GEORGIAE AVGVSTAE PRORECTORIS
GEORGII LVDOVICI BOEHMER
ET SENATVS

HABITA

A

CHR. GOTTL. HEYNE
ELOQV. PROF.

D. XXVIII. DEC. CIↃIↃCCLXX.

---

*) Indicta illa sunt per Programma Vol. I. Opusc. insertum p. 383.

Vir eſt optimus, et inter praecipua ſaeculi ornamenta numerandus: colit ſtudia, ſtudioſos amat, fouet, prouehit, multorumque, qui aliqua componunt, portus, ſinus, praemium; omnium exemplum; ipſarum denique litterarum iam ſeneſcentium reductor ac reformator.

PLIN. Epiſt. VIII, 12.

PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE,

ILLVSTRISSIMI COMITES,

AVDITORES SVO QVISQVE LOCO ET HONORIS DIGNITATIS AETATIS GRADV HONORATISSIMI,

Munus hoc veſtra auctoritate, Patres, mihi impoſitum, vt moerorem veſtrum ac luctum in grauiſſimo, qui nos perculit, caſu his, qui confluxerunt, Ciuibus Amicisque noſtris interpreter, ſentio quidem quam honorificum mihi ſit; nunquam tamen onus me ſubire memini, cui perferendo minus parem me ſentirem. Siue enim ipſum luctum noſtrum, ſiue luctus cauſſas attendo, omnia video viribus meis eſſe maiora. Vt vero Eius Viri, in cuius honorem ſolenne hoc officium ſuſceptum, celebritas haec eſt facta, nomine ac memoria digna proferam, id vero plane deſpero. Deficiunt enim me ea ipſa, quae alias imbecillitatem meam firmare, animum erigere et incitare poterant: feſti diei hilaritas, publica laetitia, inprimisque reſpectus ad eum, ad quem conſilia noſtra et incepta referre ſolebamus, quem noſtris quoque coetibus et conſeſſibus animo ac mente intereſſe, eaque, quae in iis recte erant geſta et curata, comprobare et benigne laudare noramus. At nunc ad retardandos et hebetandos quosuis animi impetus omnia comparata eſſe video. Plura me circumſtant, quibus contur-

conturbari me necesse est: moeroris mei et debilitati animi conscientia; in hac ipsa nostra celebritate tristis taciturnitas; lugubris loci sancti facies, vestri obtutus defixi, oris tristitia ac sollicitudo; et omnium maxime moestissima illa cogitatio, non iam esse Mvnchhvsivm, cui haec ipsa sollennia, hanc laudationem approbare possim.

Doloris vestri interpretem me excitastis! Quo studio, quo tandem ingenio me hoc assequuturum putatis, vt vestris voluntatibus satisfaciam? Nam cum natura sua magnus dolor sensusque animi graviter affecti ad efferendum oratione commoda difficilis est, tum multo magis alienus. Quicquid itaque, etiam cum vi aliqua, extulero, semper vestrum erunt plures, quibus ea sensu suo videbuntur minora. Quae omnia tanto magis mihi metuenda esse sentio, quo minus mihi ipsi a me satis fieri video. Tanto enim moerore, tanta aegritudine confectum, animo fractum, deiectum, me esse sentio, vt quotidianis quoque curis per hos dies impar fuerim, omnium rerum taedio, tanquam tabe, consumar, nulliusque non intentioris cogitationis prorsus sim impatiens. Qui itaque meum dolorem grauissimum tacitus concoquere posse optabam, et fortunae ferendae assuescere, ille ego ad luctum publicum oratione declarandum euocor? qui in solitudinem abdere me cogitabam, in celebritatem hanc extrahor? qui in me ipso deprehendo, quanto eloquentior omni voce animi dolor sit, ad communem vestrum dolorem eloquendum excitor? Quod nisi mature me ad hoc comparassem, vt omnia facienda

facienda et patienda putarem, quae muneris semel suscepti rationes postulant, vtque officii sanctitatem eodem loco haberem ac fati necessitatem, quae nullam excusationem admittit, nunc saltem onus impositum detrectandum mihi esse arbitrarer. Sed apud virum bonum officii summam legem esse debere memini; et sustentat recreatque me illa cogitatio, quod ad memoriam immortalis Mvnchhvsii colendam, animisque cum nostrum omnium, tum huius inprimis florentissimae Iuuentutis, altius et in imas praecordiorum radices infigendam et in omne aeuum perpetuandam, cuncta haec parata esse video. Si quid enim est, quod languentem et demissum animum excitare possit, aio ac candide profiteor hoc studium esse, hunc ardorem, quo ad persolvendam hanc Mvnchhvsiano nomini debitam pietatem inflammatus sum; quam, etsi pro officii nostri magnitudine nunquam satis testatam facere poterimus, volo tamen ac cupio eam quam fieri potest luculentissime et omnium hominum confessione verissime demonstratam et ad omnem posteritatem proditam esse. Nam hoc equidem animo prouideo ac praesentio, vobisque, Auditores, palam praedico, seram, et vero etiam vltimam, posteritatem, vbi Georgiae Augustae origines recognoscet, immortalia Mvnchhvsii facta, curas ac consilia in ea tuenda ornandaque memoriae mandata leget, cum, quae innumera et diuina in nos collata fuerint beneficia, cognouerit, identidem quaesituram esse, qua vero mente nos tantis meritis responderimus? quam gratis ac deuotis tanti Viri nomini voluntatibus inter ista omnia fuerimus? quod tan-

dem

dem ad teſtandam animorum pietatem religionis noſtrae ac fidei monumentum nobis ſuperſtes eſſe voluerimus? Quo itaque pro virili et ipſe proſpiciam, vt iis qui poſt nos erunt, parata ſit reſponſio, lubenter auctoritate veſtra mandatum munus in me recipio, et, quantum in me erit, ne veſtrae pietatis ſenſus mea oratione attenuetur, cum fide curabo. Inter volentes et procliues ad cauſſam animos facundiam approbare non adeo difficile eſſe poteſt. Nihil proferre, nihil eloqui potero, ſiue ad animorum ſenſum ſiue ad pietatis affectum, quo non dicentem me veſtri animi anteuertant; nihil laudabile, nihil praeclarum de Mvnchhvsio potero memorare, quin memoria veſtra plura, et pleniora, et maiora, animis veſtris ſubiiciat.

Quo tamen ordine mihi procedendum ſit, Auditores, qui in tanta rerum copia dilectus, qui materiae, ſi qua alia fuit, ad dicendum feliciſſimae tractandae modus, in hac deliberatione fateor diu me defixum animo exitum non reperire; Quid? quod inter tot ac tanta rerum argumenta, ipſa dicendi principia inuenire difficile videri debet. Sed in hac tanta difficultate, florentiſſimi Iuuenes, a vobis conſilium et rationem petam. Si veſtrum quisque parente ſuo, quam tamen fati acerbitatem per multos adhuc annos a cunctis abeſſe iubeat numen O. M. ſed ſi parente morte ſibi erepto quisquam veſtrum cum amicis ſuis ac familiaribus ſermones habiturus eſſet, quale ſermonum argumentum fore putabimus? In ſumma animi aegritudine, qua de re lubentius commemorabitis, quem ad eloquendum,

quendum, narrandum, laudandum, copiosiorem ac locupletiorem locum habebitis, quam hunc: at bonus erat pater, benignus, indulgens! beneficia accepta enumerabitis, curas, vigilias pro vestra salute, amorem et caritatem in vos summam commemorabitis. Agedum in iisdem consumentus et nos orationem nostram; faciemus *breuem recensum eorum meritorum et beneficiorum*, quae parens noster communis in nos cumulauit, *earumque virtutum exemplar* proponemus, ex quibus illa munificentia in nos fluxit. His iisdem spero me assequuturum, vt animos vestros non difficulter teneam; nec vereor, ne quisquam vestrum sit, qui rem parum gratam aut non vel se vel nobis vel hoc die satis dignam a me exponi arbitretur. Tu autem, sancta Anima, quae olim mente et cogitatione nostris coetibus adesse solebas, nunc corpore libera, etsi in beatas regiones euolasti, tamen etiamnum tanquam Genius Georgiae tuae Augustae nos inuisere, nostra concilia obire, sacris nostris cerimoniis interesse non dedignaris; te videre videor de beata sede delapsam nos reuisere, templi sanctitatem, solemnium cerimoniam augustam, acerbum horum luctum, meum grauem dolorem, communem omnium pietatem, respicere. At tu, sancta Anima, pium officium memoriae tuae tuaeque virtutis recolendae propitia ac volens accipere nobisque porro fauere dignare.

Quae quidem in condenda conditaque sub auspiciis Regis Augustissimi, nunc in beatas sedes recepti, GEORGII Secundi Academia MVNCHHVSII, immortalis

immortalis Viri, consilia, studia et labores fuerint, vt nunc exponam; a me non expectatis, Auditores, et si quis expectet, cum meus ad hanc Academiam accessus ab ipsis originibus nimis longe absit, quo minus eius voluntati satisfaciam, verecundia mea intercedit. Est tamen opus fundatum, eductum, ornatum eiusmodi, vt vel primo adspectu satis prodat, quae mens, quae prudentia, quam capax magni consilii animus, quae curarum moles, quod studium, quae laboris perseuerantia, eius esse debuerit, qui illud eduxerit. Enimuero nec minoris molis, forte etiam difficilioris curae res est, remp. academicam bene conditam bene tueri, inchoata perficere, infirma firmare, ad aliquam celebritatem et nomen non clamoribus et inani strepitu, sed vera ac solida et mansura laude, academiam euehere; multas res, quae tali reip. litterariae fatales esse solent, praecidere vel occupare, alias, quae vtilitatem habere possunt, adiuuare et temperare. Primordia enim vnicuique academiae ipsa rei nouitate ad famam aliquam sunt salubria; vbi vero in altum euecta nauis cursum instituere coepit, prospectus taedio victi homines ad alias curas se auertunt; interea illa immenso ponto iactata modo vela aut funes accusat parum idoneos, nimis laxos vel intentos, modo socios nauales parum operae intentos; inter haec ea ad scopulum aliquem solet adhaerescere nec cursum tenere. Summam igitur prudentiae ac mirae alicuius sollertiae curaeque indefessae laudem prouenire necesse est ex rebus Academiae, a primis nascendi primordiis progressae, feliciter administratis et ad maiorum rerum initia prouectis.

prouectis. Nam ea, quibus vniuerſitas litteraria, quamcunque partem ſpectetis, inſtructa eſſe debet, multa et varia et inter ſe diuerſa ſunt; pertinaci tamen ſtudio, vigilia ac labore, omnia et ſingula proſequenda. Praeter illa enim, quae cum ceteris reip. partibus communia ſunt huic curae, is, qui academicam remp. moderatur, deſcriptam animo habere debet omnem eius formam et naturam, operis partes ac leges, ſingula machinae, vt hoc vtamur, organa, eorum vires, conditiones, caſus; multarum rerum, quae ad diſciplinam publicam priuatamque, vrbis et academiae iura, vtilitates et ornamenta, ſpectant, notitias mente complecti; informatam animo habere totius litterarum ambitus adumbrationem aliquam; ſingularum diſciplinarum dignitatem, neceſſitatem vel vtilitatem, omniumque inter ſe rationes mutuas cum ad vniuerſam remp. tum ad academiae ſtatum ac tempora tenere: incrementa rei litterariae noſſe eiusque exuberationes vel defectiones; ſaeculi quoque ſaporem ac iudicium notum habere; nec haec omnia in vna aliqua diſciplina; id quod tamen viris doctis ad magnam eruditionis exiſtimationem interdum ſatis eſt; verum in omnibus et vniuerſis diſciplinis, etiam in iis, quarum nondum inuentus erat idoneus doctor et auctor. Ad tot ac tantas curas, quarum magnitudinem vos ipſi aeſtimate, MVNCHHVSII ingenium magnum et ad ardua conſilia nata mens vacabat, et quidem inter ſumma reip. negotia et officia, vt tamen huic vni curae totum addictum putaſſes; etiam minoris momenti rebus ſollicite prouidens, aut maioribus eas ſollerter attemperans.

Iam primum in describenda et componenda instruendaque Vniuersitate nostra quantum Ille vltra saeculi sui sapientiam sapuit! inprimis si eos annos animis reputetis, in quos eius prima aetas inciderat! Quod enim nunc de academiarum naturis ac caussis iudicia paullo subtiliora etiam ab eruditis viris in medium proferri coepere, Gottingae nostrae magna ex parte debetur; quandoquidem, quoniam in hac Academia multa aliter et melius instituta esse videbant homines, contemplatione eius rei et obseruatione excitati in caussas ac finem consiliis propositum tentarunt inquirere, hinc ad alia progredi. Verum Mvnchhvsivs iam tum, cum nec inter eruditos quisquam ea de re cogitaret, vidit in academiis multa esse ex antiqua disciplina monachica, nec vnius aeui vel populi, profecta, quae a meliorum temporum ratione aliena sunt, saltem sua ratione nunc destituuntur. Litterarum a Bononiensis inde vel Parisiensis Vniuersitatis originibus quanta facta sunt incrementa! quam immutata singularum disciplinarum, philosophicarum inprimis, facies! nonnulla etiam noua earum genera ac nomina exorta, eaque pristinis illis vtiliora forte et potiora! commercia etiam hominum rerumque, diuersarumque inter se gentium, maiora!

Longa esset oratio, si persequi vellem, quae in studiorum ratione ex iis caussis aut mutata sunt aut mutari debuerunt. Haec vidisse et animaduertisse, magna erat in Mvnchhvsio sollertiae et sagacitatis laus; nunc sobriam eius sapientiam, prudentem ac cautam moderatamque diligentiam cognoscite

gnoſcite. Multum ab eorum rationibus abfuit, qui, cum viderent in ciuitatibus noſtris et imperiis eſſe nonnulla propter temporum, in quibus conſtituta fuere, barbariem male deſcripta aut etiam vſu deprauata, ſocietates hominum ad ordinem aliquem naturalem, quem dicunt, reuocare voluerunt, quem ſi ſequerentur homines, breui haberemus omnino nec ciuitatem nec libertatem. Simili modo ſi quis aut nunc, aut multo magis ante hos XL annos, Academiam condere vellet, qualem ipſa litterarum ac diſciplinarum ſubtilis aliqua deſcriptio poſtularet, quam parum ille aut reip. conſulturus aut conſilio ſuo proſpecturus eſſet! Quid enim? Facultatibus his, quas barbaries inuexit, proſcriptis, eruntne qui talem academiam frequentare velint? Doctorum, quos vocant, renuntiationibus, examinibus et diſputationibus ſublatis, an ex hac diſciplina progreſſos loco aliquo habendos putabunt? Minus calide, et eo ſapientius Mvnchhvsivs: Noluit nimium diſcedere ab antiqua academiarum forma ac ratione, ſed res maluit eo deducere, vt facie externa eadem ſeruata indoles earum et natura emendaretur; labes, ſi qua inhaereret, ſenſim ſenſimque elueretur, integritas et ſinceritas non animaduertentibus reſtitueretur. Omnino, ſi quid video, maior eius eſt ſapientia, qui, quum laborare res humanas ſuis infirmitatibus videat, cum ſine magna ruina aut ſaltem labefactatione eorum, quae ſalua ſunt, commode et vtiliter ſuccurri non poſſe videat, diſſimulare eas malit et tacite remedia applicare, quibus vis mali poſſit aut reprimi aut diminui.

Interea in Academiae deſcriptione et conſtitutione cum ab initio tum temporum ſucceſſu diſſimulanter plurima mutauit, multa adiecit immortalis Mvnchhvsivs, quibus quaſi ex cella monaſteriali in campum et puluerem vitae ciuilis eruditio educeretur. Primum *libertatem cogitandi, ſentiendi, ſcribendi,* ſciuit et fundauit; quá an maius bonum mortalibus dari poſſit dubito; vt, ſi nullum aliud beneficium Regiis auſpiciis in nos contuliſſet, hoc vno tamen nomine Germaniae deliciae Mvnchhvsivs eſſet appellandus. Nam hac ipſa re in ſingulas fere diſciplinas, in hiſtoricas inprimis, et Iuris publici diſciplinam, lucem intulit nouam lateque omnia colluſtrauit; ſimul per alias Germaniae partes, etiam in aliis officiorum ac rerum generibus, libertatis recte ſentiendi tanquam ſigna extulit. Hoc tanto bono Germaniae parto, ſalue alma Georgia Auguſta, vere Auguſta, ſancta Libertatis parens, ad humanitatis decus et ornamentum nata. Huius libertatis cogitatione animum meum curarum laborumque aſſiduitate fractum ſaepe recreare ſoleo: At liber tamen ſum! libere viuere, dicere, iudicare de rebus, ac tuto poſſum! Hoc quidem bono contineri video quicquid ceteris vitae bonis dulcedinem veram et plenam iucunditatem affundere poteſt; et hoc bono erepto ceterorum bonorum omnium fructum, ſtudiorum illecebras, ingenii fomenta, ingenuam doctrinam, ſapientiam, veritatem, ipſam humanitatem eripi. Hanc noſtram felicitatem ſummam teneamus, o Patres; homini ſobrio ac generoſo miſeria cogitari maior poteſt nulla, quam animi ſenſus, ingenii inuenta, mentis iudicia, metu aliorum,

aliorum, quorum obtusum acumen et ipse et sanus quisque rideat. dissimulare et occultare, aut si quid dentium claustra perruperit, pusillorum animorum et ingeniorum odia suscipere, in religionis ac pietatis malam suspicionem adduci. De Georgiae Augustae fortuna, Deus omen auertat, nunquam equidem metuam; sed vt metuam, habere me arbitrabor tum, si qua mala fraus hominis hanc nobis Aegidem, hoc Palladium eripuerit. Non deerunt ingenia praeclara et ornata, non deerit honesta industria: modo nulla auctoritas in formulas ac verba aliorum iurare cogat.

Sed video libertatis dulcedine delinitum animum diutius in ea haesisse, quam res ferebat. Alia enim erant enumeranda, quae ad litterarum ac disciplinarum descriptionem meliorem et commodiorem Mvnchhvsiana instituta pepererunt: etsi video omnia a me breuissimis esse comprehendenda. Cupio vero quam maxime abducere et seiungere orationem meam a laudibus Georgiae Augustae, quibus, tametsi pleraque, quae de Mvnchhvsio dicenda habeo, cum iisdem sunt coniunctissima, et quamuis is, qui Mvnchhvsianvm opus omnium clarissimum laudet, Mvnchhvsivm ipsum laudasse videri debeat, tamen nunc locum non esse, satis sentio.

Itaque post libertatem, Mvnchhvsii cura et prouidentia inprimis eo spectauit, vt vitae et reipublicae doceretur discereturque; vt studiorum academicorum ratio et ordo ad certa consilia et fines

referretur; vt ad vitam ciuilem ſtatim ipſa inſtitutio academica attemperaretur; vt, quae publice priuatimue vtilia eſſent, praeferrentur ſtudiis otioſis et vmbraticis; vt auocata ab inani verborum ſtrepitu et a ſcholae triſtitia ad vitae humanae cultum eruditio adduceretur; vt tamen ſolida eſſet et accurata; vt ex fontibus hauſta, vt a ſuis principiis ac cauſſis ducta; vt iis omnibus, quae viam et acceſſum muniunt, et adminicula praebent, inſtructa eſſet; vt tandem multa, quae in academicae diſciplinae cenſum ſuperiore tempore aut vix aut nunquam venire ſolebant, vitam tamen poſſent iuuare vel ornare, in illum cenſum reciperentur; quae iam in cenſu erant, ipſa docendi ratione, deſcriptione partium, principiorum et argumentorum veritate, dilectu et robore, rerum ordine et lumine, adiumenti aliquid vel ornamenti ex Gottingenſi ſchola mutuarentur.

Itaque de orbe aliquo diſciplinarum et ſtudiorum academico, certaque per annos deſcriptione, regendisque omnino ſtudiis academicis, praeclare merita eſt magna Mvnchhvsii mens; eaque ipſa re diſciplinarum omnium inter ſe fines, prouinciae, agri, accuratius conſtitui, quae inter ſe contigua ac finitima, et ad mutuam opem vel vtilitatem afferendam accipiendamque opportuna eſſent, clarius apparere, vniuerſus eruditionis ambitus et area patere, de partitione diſciplinarum, diuerſaque ſingularum auctoritate et dignitate, deque commoda ſingulas diſciplinas tractandi et diſpeſcendi ratione melius conſtare coepit. Gottingenſis certe diſciplinas tradendi ratio adeo ſe probare coepit, vt in aliis paſſim academiis eam ſequi non pigeret.

Diſci-

Diſciplinam porro. quae quicquam fructus ad remp. et vſum liberalem haberet, eſſe voluit nullam, quae non Gottingae doctorem ſuum haberet; et, quoties diſciplinae partem ſpeciatim alicubi vel emendatam vel diligentius excultam audiſſet, protinus et hanc in Academiam ſuam illatam eſſe voluit, vti in Oeconomia priuata, Architectura militari et Tactica, et nuper in arte veterinaria vidimus; et vt artium antiquitatisque ſtudium elegantius, exterorumque populorum litterae, a noſtra Academia non exulent, Mvnchhvsiana vtique cura et auctoritate prouiſum eſt. Itaque lectionum per ſemeſtre habendarum recenſus encyclopaediae alicuius ſpeciem prae ſe ferre videri poterat.

In illud tamen omnium maxime curis ſuis et conſiliis inuigilauit, vt, quae vitam ciuilem ornant, litterae inprimis cum vbertate et diligentia docerentur. Itaque Iurisprudentiae per Germaniam coli ſolitae partes et diſciplinas omnino omnes Gottingae expolitas eſſe voluit *), rem iudiciariam imperii R. G. nondum in academiis frequentari ſolitam in hanc Academiam induxit, easque lectiones haberi iuſſit, quae ad forum resque agendas curandasque inſtruunt animos matureque aſſuefaciunt. Porro prouidit, vt tum Imperii R. G. tum Regnorum Europaeorum et Ordinum Germaniae hiſtoria earum rerum apparatu et copiis, ſine quibus totum hoc ſtudium ieiunum et exile eſſe neceſſe eſt, ad-

*) **Inprimis Ius** ***Germanicum priuatum, feudale, canonicum, eccleſiaſticum, criminale.***

ornata esset; vt adeo historia, recentiorum inprimis temporum, ad vsum vitae accommodatius posset tradi eique Ius publicum German. superstrui, quod in ipsis negotiis et officiis vtilitate sua se approbaret; si quidem Mvnchhvsii cura ea adiumenta suppeditata fuerunt, quibus academici viri vix solent potiri. Iisdem praesidiis instructa fuit rerump. Europaearum notitia politica, tum scientia politica, cum Iure publico vniuersali et Iure Gentium Europaearum, quod in more, vsu et consuetudine positum est; iisdem praesidiis et copiis numismatica, diplomatica et heraldica. Terrarum populorumque descriptionis accuratioris initia Mvnchhvsivm experta sunt fautorem summum; Historia vero litteraria, quae iam ante Gottingae incunabula sua habuerat, eadem Eius cura, instructissimae inprimis bibliothecae copiis, auctus insignes accepit. In theologicis disciplinis superstitiosum et pusillanimum prauae alicuius acerbitatis studium magna Eius mens nunquam cepit nec admisit; pura et recta esse pietatis studia, doctrinam autem theologicam, non formula aliqua, inter controuersiae et disputationis aestum, iurgia, studia, nata, sed philologicis, criticis, historicis fundamentis substructam esse voluit. Itaque litterarum, inprimisque Graeciae et Orientis veteris, quanta decora Gottingae extiterunt! Dogmatum tandem symbolicaeque theologiae et rerum ecclesiasticarum historia incrementa inter nos habuit tanta, quanta ex meliore philosophia, interpretatione et lectione ad critices lapidem Lydium explorata expectari potuit.

Nec

Nec tamen illa doctrinarum genera, quae extra academiarum fines olim efflorescere solebant, homine tamen inprimis digna sunt, eumque, quem sapientem esse volumus, omnium maxime constituunt, quod MVNCHHVSIO imputent, habent nihil. Floruerunt Eo curante Gottingae viri, qui historia naturali, ipsiusque naturae studio, in contemplatione rerum, obseruatione et experimentis constituto et fundato, porro in mathesi vniuersa, eiusque partibus, analysi, astronomia, mechanica et architectura, non solum concinnius, exactius, et vberius, quam adhuc factum erat, omnia traderent, verum etiam praeclaris inuentis antiquam Germaniae in his doctrinis celebritatem apud exteros tuerentur. Iam in anatomicis, botanicis, chirurgicis, et in arte obstetricia, physiologia quoque, aliis medicae artis partibus, Gottinga ad eam laudem pervenit, qua potissimum nomen eius ad remotissimarum terrarum gentes inclaruit.

Sed quod pro illis temporibus, quibus Academia nostra adoleuit, summum in remp. litterariam beneficium et ad omnem posteritatem fructuosum fuit, nondum memoraui: philosophiae horridae et clamosae, nulliusque nec ad vitam nec ad sapientiam vtilitatis, quae barbarie sua et squalore totam fere Germaniam tum inquinauerat, pestis, MVNCHHVSII maxime prouidentia, est repressa. Nisi enim Lipsia et Gottinga huic furori restitissent, de omni vera et solida eruditione erat conclamatum; vocabulorum, non rerum, scientiam haberemus. At magnus ille MVNCHHVSIVS, qui nil tribuebat

 sapien-

ſapientiae, quae tota ex verborum ſtrepitu pendebat, virorum, quos cum ad ceteras tum ad philoſophicas inprimis diſciplinas vocaret, dilectu Gottingae ſaluti prouidit, hiſtoricarum et antiquiorum elegantiorumque litterarum tanquam vallo eam cinxit, bibliothecaeque opibus ad vtiliores copias a ieiunis argumentatiunculis animos traduxit. Itaque Gottingam philoſophia eclectica ſtatim ab initio immigrauit; Gottingae, etiam philoſophiae doctores, dubitare et nonnulla neſcire auſi ſunt.

Res tandem ſcholaſtica in his terris ſi ad nullam ſatis probabilem conditionem illa euecta, neque eo adducta eſt, vt academica haec noſtra inſtitutio ſatis magnum fructum noſtratibus afferre poſſit, Mvnchhvsii tamen curis imputandum habet, vt illa hoc ſaltem, quo eſt, loco ſit. Nam quo minus illa in eo gradu conſtituta ſit, quo Mvnchhvsivs adducere eam voluit, ſummum Viri libertatis publicae ſtudium interceſſit. Publice enim vtile eſſe poteſt, vt liberum ſit hominibus, in nonnullis ſibi ipſis deeſſe, et meliora aſpernari. Ipſa rei in publicum fructuoſae vtilitate allici homines volebat. Ilfeldenſe tamen Paedagogium cum alias tum nouiſſimis temporibus ita adornare et inſtruere coepit, vt illa inſtitutio academicae reſponderet, vtque humanitatis litteris imbuta ingenia Gottingae traderet Ilfelda.

Ingentia et immortalia Mvnchhvsii in Litteras merita videtis, Auditores; curas, ſollicitudines, ſtudia Viri immortalis ad iſta conſequenda in conſpectu

ſpectu non aeque ſunt poſita; quanta tamen fuerint, ad coniectandum facile et procliue eſt. Multa in iis, quae adhuc memorauimus, ex honeſta illa libertate, eximia iſta Georgiae Auguſtae Tutela et ornamento, aut fluxerunt aut robur habuerunt; hiſtoriae inprimis et Iuris Germanici, maxime publici, diſciplinae; multa ex honeſtis, quae doctrinae conſtituerat, praemiis; plurima virorum, quos ad hanc Academiam vocauit, dilectu et iudicio, et vero etiam praeſidiis adminiculisque, quibus generoſiorem cuiusque indolem induſtriamque iuuaret, effecta.

Et de doctorum quidem virorum, quos huc arceſſiuit, dilectu et iudicio, quam alteram reip. academiae ancoram recte appelletis, quam vellem ne pudor me prohiberet ea, quae animus verſat, eloqui. Sed, ſi tantorum Virorum ex omnibus vndique Germaniae prouinciis collectorum et in vnum congregatorum conſeſſum circumſpicio, vere nuntiatum eſſe video, quod olim auditum incredibile ad fidem eſſe videbatur, tam diuerſis diſciplinis et ſcientiis reperiri potuiſſe viros, qui eas ornarent. Neſciet futura aetas, curaene potiſſimum moleſtiam, an ſtudii alacritatem, inueſtigationis perſeuerantiam, iudicii felicitatem, admiretur, inprimis in eo hominum genere, quod ex ſeceſſibus ſuis excitandum plerumque et protrahendum eſt; in tanta probationis et experimenti difficultate; in tanta generum varietate ac diuerſitate. Tam felicem tamen ingeniorum exploratorem nulla facile vidit aetas, nullum diligentiorem et laborioſiorem. Itaque huius viri iudicio probatum eſſe, famae praero-

praerogatiua erat, ſi non magnae, certe bonae; et Mvnchhvsio non diſplicuiſſe pro praeiudicio apud magnam Germaniae partem habebatur. Sed me in locum incidiſſe ſentio lubricum, et in quo ſine offenſione non facile progredi liceat. Itaque illud modo attingam, ſi quid aliud, hoc in Viro illud admirabile fuiſſe, cum, iis temporibus, in quae aetas eius iuuenilis et diſciplina academica inciderat, multa litterarum et diſciplinarum genera ne nomine quidem nota eſſent, ſtudiorum autem curſum ipſe tenuiſſet eum, quo per Iuris diſciplinae viam regiam an ſemitam anguſtam dicam? ad ſumma reip. munera et honores contenderet, vt tamen non vnius diſciplinae vniusue generis anguſtiis mentem ſuam, conſilia et curas, includi ſineret. Quin ille nulli litterarum generi defuit; omnibus prouidit liberaliter; vniuerſum diſciplinarum ambitum magno ſuo pectore cepit, cura et amore paterno complexus eſt.

Atque hoc fateor primo ad hanc Academiam acceſſu incredibili me voluptate perfudiſſe, cum Virum aliis plane iisque multo grauioribus curis et negotiis implicitum, diuerſis prorſus ab ineunte aetate ſtudiis innutritum, tamen viderem hiſtoriam litterariam, elegantiorem litteraturam, humanitatis doctrinam, vniuerſae antiquitatis eiusque monumentorum ſtudium probare, tam diligentibus mihi commendare verbis, tam diſerte de eius vera ratione, tractatione et vtilitate, monere.

Sed quam ſubtile Eius in diuerſiſſimis litterarum et doctrinarum generibus eſſet iudicium, nusquam

quam melius cognoſcere licuit, quam vbi librorum, quibus bibliotheca publica locupletanda eſſet, notationes et deſignationes ipſi a me offerrentur; nam ſi eum ſibi offerri eas velle, oblatas recognoſcere, alia ſubnotare, alia obelo confodere, ſolitum fuiſſe narro, etſi exteris parum probabile videbitur, pro certo tamen ac teſtato me hoc eloqui noſtis, Patres; tum ille librum nonnunquam damnabat, meo, qui nondum librum vidiſſem, iudicio ſatis probabilem, quem tamen tempus ac res paullo poſt me docebat, de eorum, qui probandi et in bibliothecam admittendi eſſent, numero recte fuiſſe reiectum. Alio tempore ſi libri ad ſuum iudicium non admodum praeclari, forte etiam magna impenſa redimendi, neceſſitas tamen a me vel vtilitas, eſſet monſtrata, de ſententia Ille et voluntate ſua lubens decedebat. Non ſine animi voluptate interdum dum bibliothecae loculos perluſtro, in librum incido, de quo tum cum emendus eſſet controuerſiam natam et cauſſam a me per litteras diligenti argumentorum expoſitione agendam recordor. Omnino enim, qua in re magni Eius animi iudicium luculentiſſimum ponere ſoleo, erat ingenii mira aliqua docilitas, in ſene quoque; voluntas flexibilis, et ab omni obſtinatione ac peruicacia aliena. Copiam iudicii facere vtilitati publicae volebat vnum quemque. Veritatis auctoritati tantum tribuiſſe puto mortales paucos, certe ex doctorum virorum genere.

Vt tamen haec omnia, quae modo ab hoc Viro curata, adminiſtrata, prouiſa diximus, quomodo ab vno viro, diuini quamuis ingenii, miri acuminis

acuminis, acerrimae perſpicaciae, ſubacti longo varioque rerum vſu iudicii, animi intentionis, aſſiduitatis, laborisque patientiae incredibilis, ab vno tamen omnia iſta perfici potuerint, appareat, teneatis, o Iuuenes, pulchrae laudis cupiditate inflammati, teneatis hoc, iuuenilem eius Viri aetatem omnis hiſtoriae cognitione imbutam, humanitatis litteris fuiſſe admodum excultam magnorumque vetuſtatis ingeniorum contubernio mature aſſuefactam. Harum litterarum dulcedine ſemel imbuto animo nec in negotioſiſſima vita, nec in prouecta ſenecta, deliciae ſuae effluxerant. Neminem vidimus, qui ſententiam veteris ſcriptoris, vel verſum tam commode laudaret, vt totum negotium decideret; vidimus neminem, qui ſcribendi genere hoc vteretur, ſeuero, preſſo, arguto; nec ſubtrahi verbum poterat, nec adiici. Virum litteris politiſſimum, ſummis negotiis curisque verſatum, vel in familiari epiſtola agnoſceres.

Nihil itaque eſt, o boni, quod miremini, Virum, qui adoleſcentiam tam praeclare ſtudiis honeſtis imbuerat, virilem aetatem grauiſſimis curis muneribusque reip ſplendidiſſimis exercuerat, ad mirabilem hanc iudicii maturitatem et ſubtilitatem perueniſſe, vt ingenii doctrinaeque arbiter et ſpectator eſſet acutiſſimus; vt conſiliis, monitis, praeceptis, iuuare et regere poſſet nos omnes; vt in ſuo quemque doctrinae genere multa ſaluberrime moneret, quae longo rerum vſu edoctus ad vitam ciuilem vtilitatemque publicam, in quaque re, in quaque diſciplina, maxime deſiderari cognoſſet.

Ad

Ad hanc ipſam mentis praeclaram virtutem acceſſiſſe cogitate magnum animi conſilium, generoſam et excelſam indolem, pulchrae laudis ſtudium; ſic intelligitis, quomodo fieri potuerit, vt copiis et adiumentis neceſſariis nos omnes inſtrueret, in easque res ſumtus faceret ea cum munificentia, quam, vt a Rege, et a tanta mente profectam, vere regiam appellaretis. Nec in libraria modo, mathematica reliquaque eruditionis ſupellectile ſubſtitit Viri immortalis liberalitas. Etiam doctrinae colligendae et amplificandae cauſſa itinera a nonnullis per Europam ſuſcipi voluit; iis, qui, in docto aliquo opere elaborabant, elucubrationis adiumenta et copias litterarias, interdum mera ornamenta, magna cum cura et ſollicitudine, nonnunquam pluribus litteris in longinquas terras datis, parauit et ſubminiſtrauit.

Vt vero iſta omnia tanto maiorem ad animos, inprimis generoſiores, vim haberent, Viri immortalis ſumma humanitate, facilitate et comitate factum putate; qua vel vna virtute ad omne aeuum conſecrata eſſe debet MVNCHHVSIANI nominis memoria. Cum ad eruditionem humaniore cultu expoliendam, ad ſqualorem et paedorem obſcurae diligentiae abſtergendum, vanique faſtus ſtultitiam coercendam, ad animos doctorum virorum erigendos, libertatis et honeſtatis ſenſu bonaequae laudis ſtudio ſuaequae virtutis fiducia honeſta imbuendos, hoc inprimis valere intelligeret, ſi doctorum virorum cohors a viris in magna generis, loci muneramque, dignitate collocatis dignatione aliqua et honore

honore se haberi videret; deprimi contra et infra vulgaris adeo virtutis laudisque gradum reiici et subsistere animos, si ab iis, quibus consilia et studia sua probata esse velint, fastidiose se excipi aut contemtu neglectuque haberi videant; cum haec teneret animo prudentissimus Vir, iudicaretque aequum esse, vt, quod praecipuum aut vnum eruditionis praemium est relictum, viris doctis post cetera omnia ne eriperetur; nam quaestuosae doctrinae genera in rep. esse admodum pauca; itaque aditu suo, ne per litteras quidem, excludebat neminem; inter curas summas tamen otium supererat et vacatio ad commoda et alloquia nostra; a docto viro interpellatio importuna videbatur nulla; facilitate admissionis et humanitate, etiam cum honoris significatione beneuolentiaeque exquisitiore aliqua testificatione, deuinciebat sibi, qui se adiissent, omnes. Et tamen inter haec orationis grauitas, verborum inaffectata veritas. Nam vidimus quondam et *alios*, qui comitatem simularent, renidentibus ringentibusque similiores, vt sibi ipsi fidem adimerent; sed huic Viro oris, vultus, vocis aderat veritas. Verbo tantum haec vobis, Patres, in memoriam sunt reuocanda. Quotus enim quisque vestrum est, qui non Mvnchhvsio salutato, etiamsi spe ac voto exciderat, hilaris discesserit, incredibilem eius comitatem praedicauerit? aut qui non litteras summae humanitatis, benignitatis, amoris plenas in scriniis suis seruet? quanta illa ad seram senectutem felicitatis nostrae monumenta!

Cum autem in academica inprimis administratione, paruis fere ex rebus res magnas aptas esse

esse sciret, nihil Ille tam paruum ac tenue esse putabat, quod non cura sua dignum arbitraretur. Nulla re, opera, cura, parua, magna, leui, graui, varia, multiplici, modo ad Georgiae Augustae vtilitates, et ad commoda nostra, aliquam vim id haberet, studium suum et patientiam frangi sinebat. In summa occupatione nullas facile litteras, ad quas non responderet, seposuit. Quae ad publicum Academiae statum vel ad suam quisque priuatam conditionem salubriter monueramus, tanquam pro beneficio sibi imputabat. Si quid consilii, suasionis vel dissuasionis, etiam leuiter vel inscite, submissum erat, aut dissimulanter ferebat, aut clementer coarguebat.

Hac incredibili sua industria, diligentia et temporis parsimonia; nam refectio ipsi erat laboris mutatio; in officio continebat omnes. Quis enim dissolute, supine ac negligenter ageret, qui occupatissimum Virum nec minutias nostras ne differre quidem in alium diem *) videret? Quis, si Virum curis officiisque vitae publicae priuataeque magnis paruisque innumeris districtum distentumque tamen his negotiolis nostris vacare nosset, quis, inquam, etsi tota vita litteris assideret, tamen collatus cum illo, non quasi somno et inertiae deditus erubesceret? **) nemo saltem curarum suarum et officiorum siue obtentu siue simulatione in muneris sui curatione

*) *Nulla in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora.* Plin. Paneg. 79.

**) Plin. Epp. VI, 5.

tione vel mandata aliqua opera contentionem ac ſtudium remittere audebat. Huius itaque illuſtris exempli auctoritati vel maxime deberi iudico, quod Gottinga induſtriae et intentioris alicuius diligentiae laudem praecipuam (quae vtinam ipſi propria ac perpetua ſit!) habere dicitur. Quicquid enim, quod probes, Gottingae eſt, MVNCHHVSIANVM eſt.

Vigilantiſſimae MVNCHHVSII curae debemus etiam ornamenta Georgiae Auguſtae haec ſingularia aut cum paucis Academiis communia, quae partim ad dignitatem et auctoritatem noſtram faciunt, partim adiumenta et praeſidia induſtriae noſtrae ſunt inſignia. Omnino enim Ille ſummam et doctorum auctoritatem, et vrbis eſſe voluit *); et omnia haec intra tam breue tempus perfecit, quod vix ad cogitandum et inchoandum multi ſatis longum eſſe putaſſent. Equidem, quando Bibliothecam noſtram publicam ingredior, ſaepe tanquam religioſo aliquo MVNCHHVSIANI nominis horrore animum percuſſum ſentio. Haec ergo omnium ſaeculorum, populorum, ſummorum cuiusque aetatis ingeniorum monumenta non ſibi, non ſuis vſibus; ſed vt noſtrae ſingulorum doctrinae obſtetricia adiumenta eſſent, Regiis auſpiciis prouidit et parauit aſſidua cura Eius Viri, cuius beneuolum et amantem noſtri animum haec ipſa Viri ſerena facies, hic ſacratus vultus **) adhuc ſpirare videtur! Quanta eius mens et ſapientia eſſe debuit, qui vidit, Bibliotheca tali publice inſtructa ſe Gottingae addere non

*) CIC. de Offic. I, I.

**) In tabula imaginem MVNCHHVSII exhibente.

non modo decus et ornamentum singulare; non modo priuati cuiusque apparatus librarii compendium subministrare; etsi et hoc subministrauit; verum ipsam Academiae nostrae naturam et indolem hac vel vna re constitui a se, vt varia et copiosa esset doctrina professorum et familiarium; vt cum eruditionis et litterarum incrementis etiam nostrae litterae incrementa caperent; vt, quicquid per Europam noui inuenti, cogitati et obseruati, quisquam vsquam proposuisset, in suam vtilitatem verterent nostri homines; hinc publicam disciplinarum doctrinam nouis copiis amplificarent. Ita vero historica et litteraturae humanitatisque studia, eaeque disciplinae, quae ex iis succum, vires, vitam ducunt, in tam liberali nutritione habent, vnde laetius efflorescant, vnde niteant. Modo adsint ea, quae ornent, ingenia intellexit nunquam defore, quae ornari possint. Ea itaque opipara et diuite hac supellectile libraria voluit ali, excitari, varia lectione ditari, a seruili vulgarium et communium opinionum assensu ad subtilius iudicium traducere, ad exquisitiorem et ornatiorem ingeniosamque doctrinam vel inuitos, manu iniecta, obtorto collo, retrahere. Huius itaque Bibliothecae Ille, tanquam carissimae filiolae, incredibili aliquo amore duci; eam oculis, auribus, habere; de ornamentis eius et decoribus sollicitus esse plus quam dici potest. Librorum emtioni ipse prouidebat; nulli sumtui, ne iis quidem temporibus, parcebat, cum ceteris erogationibus parcendum esset. Si quem librum bonum diu quaesitum fortuna tandem obtulisset, tanquam laetam rem Ille nuntiare, nullam

 moram

moram ferre, prouidere, vt quam primum Gottingam liber transmitteretur.

Sed video, non sine summo animi mei dolore, nec sine multis lacrimis me hunc locum persequi posse; et solent ea, quae nulla oratione commode reddi possunt, maiora videri, dum tacemus, quam si leuiter perstringimus. Me quidem ad Manes vsque prosequetur earum curarum cogitatio, quas in Bibliothecae locupletandae consiliis a Viro immortali, MVNCHHVSIO, consumi per hos septem annos vidi.

Verum retrahendus est animus ab illa cogitatione et transferendus ad reliqua a MVNCHHVSIO praeclare in hac Academia prouisa et instituta, vt in vno saltem vel altero doceam, Eum in iis rebus, quae litteras iuuare vel ornare possunt, plus etiam vidisse quam multos ex ipso eruditorum virorum coetu. Ita Societatem Scientiarum Regiam, quam non nisi ipsius Regii Sanctioris Consilii in his terris curae et tutelae subiectam esse voluit, Societatis Commentarios, Librorum nouorum Recensus, quorum certe momentum non leue fuit ad rem Germaniae litterariam vniuersam, Praemia publice quaestionibus positis proposita, Ille non inter ornamenta modo habuit, sed inter eas res esse putauit, quae torporem animorum abstergerent, ne, in vulgari disciplinarum tradendarum orbe, annuo aut semestri cursu, circumacti, locupletandae doctrinae et litterarum curam amitterent academici doctores; easdem esse, quae Georgiae Augustae peculiarem aliquam

aliquam eruditionis naturam conſtituerent, et vero etiam eius exiſtimationi conſulerent *). Germanici ſermonis elegantiam et curam Societatis, quae ei colendo ſe conſecraret, ſtudio, opera, etiam exemplo, retineri intellexit; in re enim litteraria pudore plurimum proficitur; et inter aliorum ſtudia praeclara facile aliquis vel non monitus inertia ſua erubeſcit. Inſtituti hiſtorici quanta vis et opportunitas eſſe poſſet ad ſtudium hiſtoriae latius diſſeminandum, inprimis in Academia tot opibus litterariis exornata, vnus omnium optime perſpexit. In hoc autem deo ſe Ille aſſimulabat, quod non vnius vel alterius diſciplinae, familiae vel ſectae ſtudia fouebat, reliqua omnia inſuper habebat; ſed totum earum rerum, quae ad publicam vtilitatem quicquam fructus haberent, ambitum animo et cura aequaliter amplectebatur.

Enimuero res foret infinita, enarrare omnia, quae doctrinae, induſtriae, exiſtimationis, dignitatis, inſtrumenta, adiumenta, decora excogitauit et prouidit; quae ad vtriusque reip. academicae et municipalis concordiam, ad vrbis noſtrae exornationem et ſecuritatem, ad diſciplinam academicam liberaliter et tamen ſeuere exercendam; ea porro, quae ad publicam priuatamque rerum ad vitae vſum vtilium vel iucundarum affluentiam, ad ſumtus in quotidianum victum minuendos, ad vitae commoditatem, ad mercatus frequentiam, an-

 nonae

*) Haec vberius expoſita alio loco: v. Elogium in Soc R. Scient. recitatum, quod inſertum eſt *Nouis Commentariis* Soc. R. Sc. Gott. To. II. ad calc. p. 149.

nonae laxationem, rerum venalium vilitatem; quae tandem ad virtutem, pietatem, honeſtatem, inuenit, parauit, deſtinauit. Hoc ſaltem in intuendis his animo dimittere nolim quenquam, vt omnia ad vtilitatem publicam et ad poſteritatis commoda comparata eſſe intelligat *).

Vt autem hae illae ſunt magnae virtutes, facta et conſilia magna, quibus nominis in re litteraria immortalitatem ſibi comparauit Mvnchhvsivs; in litterarum enim per Germaniam annalibus Mvnchhvsiana aera, ſi qua alia, nepotibus noſtris erit memorabilis; ita haec eadem illa ſunt, quibus effecerat, vt, quod paucis contigit, in ſummo dignitatis faſtigio conſtitutus, amaretur, cum ipſe amaret; vt nobis non domini, ſed patris loco eſſet; paterna auctoritate nos regeret, liberorum pietate coleretur. Incredibilem enim Georgiae Auguſtae ſuae amorem et ſtudium, quod rebus, verbis, etiam vultu prodebat, in illo Viro mirabantur ac praedicabant omnes, etiam exteri, qui eum adierant. Georgiae Auguſtae etiam nomine audito voluptatem animi declarabat aucta frontis hilaritas; in ſene autem, propter tot annorum decora, tantas virtutes, tanta merita venerabili, haec paterni animi tacita voluptas, ex caritate et affectu ſummo profecta, a nemine ſine aliqua animi commotione cognoſci poterat.

Commemo-

*) *Nullum eſt enim magno principe immortalitemque merituro impendii genus dignius, quam quod erogatur in poſteros.* Plin. Paneg. 26.

Commemorata adhuc bona, Auditores, nobis quodammodo fuere peculiaria; nec minus tamen magnam partem tulimus ex meritis Viri immortalis de rep. vniuerſa, de terris Brunſuicenſibus, de tota Germania. Quantus hic ſe rerum, virtutum, factorum, campus aperit, ſi Mvnchhvsii per LV annos in patriam hanc merita, fidem et conſtantiam erga tres Georgios Reges, ſapientiam rerum vſu firmatam, auctoritatem prudentia partam, res in variis vitae munerumque partibus geſtas; in re ciuili, in redituum publicorum deſcriptione vel adminiſtratione, ſalubriter curatas vel prouiſas; ſi tandem ea omnia perſequatur animo aliquis, quorum Ille auctor, hortator, ſuaſor, fuit. Rara Eius et mira felicitas, quod virtutum et meritorum laudes vnus aſſequutus eſt diuerſiſſimas. Regiae Maieſtatis et voluntatis Miniſter et Amicus fuit integerrimus; Pater Patriae; Conſeruator ac Firmator publicae libertatis; Ciuium Portus, Arx, Ara; Aerarii Regii Locupletator, non exactionum acerbitate, ſed curae aſſiduitate, rationum diligentia, erogationum moderatione; agricolationis Genius ſalutaris; Artium honeſtarum omnisque operae publice quaeſtuoſae Adiutor; Ingeniorum Lux et amicum Sidus; Induſtriae probae Praeſidium et Tutela; Tenuiorum et Pauperum Altor Nutritorque; Fortunae iniquioris Emendator; Opum ſuarum inter egentes Largitor pius ac miſericors. Etiam de ſuis Eum copiis multa in rem noſtram conuertiſſe, non ignoramus. Ex ſua penu paupertatem honeſtam alumnorum leuauit ſtipendiis, quorum perſoluendae

 penſionis

pensionis instare tempus ne inter nouissimas quidem vitae curas fuit immemor.

Omnia haec, et quis vestrum, Auditores, non plura et alia meminit, sed haec omnia si boni numinis indulgentia his terris, huic populo, huic Academiae, praeclari alicuius muneris loco, ad tam diuturnum vsum concessa esse cogitamus; si tantarum virtutum fructum e summo rerum fastigio, tam plena copia, tam longo annorum ordine, qui per se hominis aeuum facere possit, in nos cumulatum; si res ab infirmis ac teneris primordiis ad hos virium auctus et robur perductas, infestissimis periculosissimisque temporibus, belli quoque calamitatibus, eiusdem, qui fundauerat, Viri curis seruatas, restitutas, amplificatas reputamus: percellitur quodammodo animus ad tantae felicitatis, tantorum bonorum recensum; quanto magis tantorum bonorum amissione et ereptione! Sane quidem primo statim consolationis susceptae exordio nobis occentant omnes: non iniquo animo ferendam esse calamitatem, diu prouisam, et quae ante tot annos accidere potuerit, vt omne hoc tempus in lucro ponendum, non nunc de damno accepto conquerendum sit. Humanum tamen est, ignoscere dolentibus, iis fortunae muneribus ereptis, quorum satietas nos nunquam cepit. Etiam in amicorum discidiis, etsi votis nostris die et mense vno et altero adiecto, cum tamen discessu tandem faciendo dirimimur, solemus abeuntibus manus iniicere, amplexibus inhaerere. At sensus nostri et affectus in huius

Viri

Viri desiderio quam exiguam partem explet benevolentiae et amicitiae nomen; quo tamen quid inter mortales sanctius? quid augustius?

Vos autem, Patres, prouectiore inter nos senectute venerabiles, inprimisque quotquot ex iis qui MVNCHHVSIO in Georgiae suae Augustae initiis adfuerunt, superstites estis, *) nunc etiam huic ipsi superstites, pro quo deuotum suum quisque vellet caput; Adspectu audituque miserabilis senectus vestra etiam iis lacrimas exprimit, qui proprium dolorem non capiunt. Erepto hoc longae senectutis tanquam comite ac sodali, in solitudine derelicti, quod superest viae, inter nullos MVNCHHVSII affatus, nulla alloquia, conficiendum esse videtis! Nec est, praestantissimi viri, quod dolorem vestrum obiurgemus. Habet tamen conditio vestra ipsa paratum aegritudinis solatium. Quo enim minus longe abestis a decursus huius per mortales curas et sollicitudines conficiendi termino et fine, eo minus diuturnus esse poterit vester luctus. At nobis, quo aetatis quisque sumus gradu, non tam facilis doloris medicina est parata. Multa a temporis longinquitate et die sunt expectanda; multa a summis virtutibus Eius Viri, qui MVNCHHVSII desiderium explebit; alia in diuinae voluntatis cogitatione et in pia religiosaque mentis constantia sunt posita remedia.

 Sed

*) Ipsis Academiae incunabulis interfuere VV. Ill. GEBAVERVS, et HOLLMANNVS ab a. 1734. RICHTERVS a. 1735. AYRERVS ab a. 1736.

Sed et iis ipsis, quae dolorem continent vel maxime, inesse videmus partim caussas, cur dolorem inhibeamus, partim solatii semina. De erepto tantae prosperitatis fructu quid habemus quod cum fortuna queramur, vt non potius vltra votorum verecundiam concessum eius vsum nobis gratulemur? Quid? quod a deo non est euocatus, nisi curatis et peractis iis omnibus, quibus salus publica firmari, nostra autem Academia ornari ac perfici potuit!

Contigit enim et nobis et Mvnchhvsio singularis haec felicitas, vt, ante discessum ex hac vita, mirabili et praeclara aliqua numinis beneuolentia, omnia in eum locum deducerentur, quo cura Eius, cui rerum nostrarum conditio ac natura penitus esset nota, singula, quae opus erat, ordinari, constitui, inchoata absolui, designata ad exitum perduci possent. Visa enim est immortalis Viri mens per totum hunc, qui vltimus vitae fuit, annum, tanquam praesagio aliquo et praesensione incitata, anniti et allaborare, vt expedita et profligata essent negotia omnia. Haec eadem incredibilis prouidentiae diuinae indulgentia erigit animos nostros ad meliorem spem etiam de futura nostra sorte, cuius tanquam pignus certissimum habemus fortunam praeteritam. Etiam aeterno Numini Mvnchhvsianam memoriam cordi curaeque fore ne dubitemus. Fidissimi voluntatis suae ministri recordatione illud res nostras, prouidentia sua per eum constitutas et fundatas, fortunabit; modo iis ipsi non defuerimus.

Etiam

Etiam Viri fama immortalis nominisque perpetuitas habet, quod animos noſtros a luctu recreet; et ſaepe illa cogitatio animos noſtros recreabit, nos in Muſarum caſtris MVNCHHVSIO duce et auſpice militaſſe! nos cenſeri inter veteranos ex MVNCHHVSIANA diſciplina progreſſos! et quandoquidem cum ipſis factis et operibus eorumque fructu ad omnem poſteritatem ſempiterna erit MVNCHHVSII memoria, quoties MVNCHHVSIANI nominis per Germaniam totumque terrarum orbem litterarium audita celebritate exultabimus! Iam canis ſparſos et ſenio fractos voluptate nos inexhauſta perfundet dulce nomen ad aures noſtras allapſum. Obſurdecet enim futura aetas ad nomen Maecenatis, et in voluptarii hominis, qui nullis auctoribus idoneis ad aeternitatem nominis arrepſit, locum ſuccedet MVNCHHVSIVM nomen, omnium eruditorum virorum voce ac conſenſu.

Cum itaque Ipſi, nobis, omnia contigerint cumulate, quae et in praeteritis temporibus poterant optari, quaeque per futura tempora poſſunt ſperari, quid eſt, quod in ſumma calamitate non egregie nobiſcum actum eſſe dicamus? Niſi forte, (quis tamen tam impius et nefarius, vt hoc in mentem admitteret?) niſi quis Aeternitatem ipſi et Immortalitatem in hac mortali vitae conditione, in hac rerum infirmitate et naturae communis fragilitate, forte aſſignatam fuiſſe velit. Curis iam et laboribus fracto corpore, viribus ingraueſcente ſenectutis vi debilitatis, negotiorum hac ſemper iterum recrudeſcentium mole tandem feſſus, quid habuit, quod

ſibi

ſibi optabilius contingere arbitrari poſſet, quam vt placida morte defungeretur, cuius beneficio aeterna et vera quiete potiri liceret? Contigit tamen et ſic, vt idem rei gerendae et viuendi eſſet terminus.

Diſceſſit itaque pia Anima in beatas ſedes, et inter ordines recepta eſt Animarum magnarum, quae de genere humano bene merendo exquiſitius aliquod felicitatis genus ſibi parauerunt. Ingreſſa conſeſſum, eorum, quos hac in vita curis ſuis fouerat et vt ſua fata implere poſſent prouiderat, quique ſe iam morte anteuerterant, laetis acclamationibus excepta pia Anima (nam nec inter immortales grata deficit memoria et pietas) adiit GEORGIVM ſuum SECVNDVM, narrauit magni nepotis virtutes, religionem ac pietatem, pacis et pacis artium amorem; expoſuit Ei Georgiae ſuae Auguſtae fortunas et incrementa. Gauiſa eſt his auditis ſanctiſſima Vmbra, et inter magnos Reges et Heroes, humani generis delicias, maior ſe ipſa et excelſior facta, priſcarum ſuarum curarum et conſiliorum nouos fructus ferre viſa eſt.

Nos autem, o Patres, o Ciues, quanta ad virtutis, ad officii conſcientiam, ad conſilia recta et ſalutaria, habemus incitamenta! quales factorum noſtrorum habemus exactores et probatores! Sedent in aeterna Regis aula noſtrarum rerum inſpectores Auguſta Georgii et Sancta Mvnchhvsii Animae; obſeruant conſilia noſtra; laetantur ac triſtantur factis noſtris. Ad has animos habete conuerſos, vt nihil moliamini, nihil ſuſcipiatis, nihil

nihil agatis, quod tantis Animabus improbandum, aut iis rerum principiis, praeclarisque coeptis, quibus illae quondam curas mortales adhibuere, indignum sit.

Neque si de aeternis sedibus agere nobiscum, alloqui Georgiam Augustam suam, posset beata Mvnchhvsii Anima, aliter illa nobiscum ageret, quam vt luctus nostri inertiam obiurgaret, sed verbis, vt solebat, lenissimis et paternae indulgentiae similibus, animosque ad strenuam virtutem excitaret. "Non luctu, o mei, sed virtute, „vestram pietatem mihi praestate. Quae Regi, „quae patriae, quae litteris pro officii quisque „ratione debetis, etiam meo exemplo, mea me„moria incitati, religiose et sancte praestare anni„timini. Concordibus animis viuite; et commu„nem Georgiae meae Augustae vtilitatem consiliis „curate communibus. Magnum duorum Regum „opus, alterius cura initia sua, alterius, incre„menta nactum, vt per vos saluum et integrum „sit, prouidete. Hunc mihi gratissimum funeris „honorem ac munus arbitrabor; omni emortuali „sollenni hoc mihi iucundius putabo. Memoriam „meam inter vos haberi cupio caram et sempi„ternam; et caram habebitis, si, quo amore, qua „caritate vos omnes amplexus sim, grati memi„neritis."

Enimuero, sancti Manes, cara et iucunda et quauis felicitate dulcior animis nostris erit Vestri memoria. Nec vnquam mente excidet ea cura,

ne

ne quidquam, quod Veſtris votis conſiliisque non reſpondeat, ſuſcipiamus. Hoc ſancti Manes, iuro pro me, hoc pro his, qui me audiunt, qui me vident; caput meum domumque meam, ſi ſciens fefellero, irae Veſtrae ſacratam volo.

Vos autem, florentiſſimi Iuuenes, o cura noſtra, quondam Mvnchhvsii cura et amor, animis veſtris Viri immortalis nomen ad perpetuam memoriam infigite, vosque ita aſſuefacite, vt, quotiescunque Mvnchhvsivm nomen ad aures veſtras acciderit, tanquam ad paterni nominis auctoritatem tactus reuerentia ac pietate animus ſe ad ſeueram virtutem componat. Quicquid enim Georgia Auguſta habet, veſtris vſibus paratum vobisque fructuoſum, quae adminicula, quas opes, doctrinae copias, ipſos doctores, quos amatis, omnia haec poſt Dei O. M. prouidentiam, Regiamque munificentiam, huius Viri immortalis curae debita mementote. Itaque Eius memoriam animis veſtris ſancte colite, ad ſeram poſteritatem grata pietate commendate, Eius immortalitati fauete.

Haue ſancta anima!

INDEX.

INDEX. *)

A

*) Concinnatus Index ſtudio iuuenis de erudienda iuuentute aliquando praeclare merituri G. C. F. Seidel, Hannov. Sem. philol. ſodal. adſcripti.

ne quidquam, quod Veſtris votis conſiliisque non reſpondeat, ſuſcipiamus. Hoc ſancti Manes, iuro pro me, hoc pro his, qui me audiunt, qui me vident; caput meum domumque meam, ſi ſciens fefellero, irae Veſtrae ſacratam volo.

Vos autem, florentiſſimi Iuuenes, o cura noſtra, quondam Mvnchhvsii cura et amor, animis veſtris Viri immortalis nomen ad perpetuam memoriam infigite, vosque ita aſſuefacite, vt, quotiescunque Mvnchhvsivm nomen ad aures veſtras acciderit, tanquam ad paterni nominis auctoritatem tactus reuerentia ac pietate animus ſe ad ſeueram virtutem componat. Quicquid enim Georgia Auguſta habet, veſtris vſibus paratum vobisque fructuoſum, quae adminicula, quas opes, doctrinae copias, ipſos doctores, quos amatis, omnia haec poſt Dei O. M. prouidentiam, Regiamque munificentiam, huius Viri immortalis curae debita mementote. Itaque Eius memoriam animis veſtris ſancte colite, ad ſeram poſteritatem grata pietate commendate, Eius immortalitati fauete.

Haue ſancta anima!

INDEX.

INDEX. *)

A

Apollo

*) Concinnatus Index ſtudio iuuenis de erudienda iuuentute aliquando praeclare merituri G. C. F. Seidel, Hannov. Sem. philol. ſodal. adſcripti.

C

C

Cupien-

D

E

I

K

M

N

N

O

P

Profe-

T

Talio.

